

N. A.

Sri Shiva rahasya - Pt 12

श्रीशिव रहस्य - द्वादशोऽध्यायः

Sanskrit -

Paper - Handwritten

97 years old

88 years old.

13.5" x 8.6"

Complete

शिव रहस्ये द्वादशांशः

स्कारसंकाशविद्रुमस्तंभमंडपे ॥ १७ ॥ नानानरुगणापारफुल्लपुष्पविराजिते ॥ तत्पुष्पसुंदरतरपरागा
 वतमारुते ॥ १८ ॥ नानापक्षिरुतापारनादितालतकंदरे ॥ चंदनानंदसुभगमंधमेदुरपूरिते ॥ १९ ॥ पर्वता
 स्वर्वसर्वस्वशर्वेरीनाथसप्रभे ॥ शिखरेविजहारे शोहरो गौर्यासदार्थया ॥ २० ॥ मुदा हृदा नदा देवो दर्शयन्
 हनस्थली ॥ नानापुष्पतरुछन्नामभ्रकान्तिनिरिणी ॥ २१ ॥ हरिणीगणसंयुक्तां पतन्त्यत्रवरैर्युतां ॥
 नियुतायुतविस्तीर्णासंकीर्णा मृगपक्षिभिः ॥ २२ ॥ अमन्मातृगत्तारंगारत्नगंगानदोज्वला ॥ तुंगशंगमहा
 लिंगसौधोज्वलत्प्रभा ॥ २३ ॥ भावितं मनसा सर्वैः अशक्यं नो वनस्थली ॥ उत्फुल्लहल्लकाक्रान्ता कौंच
 सारसमेवितां ॥ २४ ॥ पतंगीशुसमुत्फुल्लरक्ताब्जवरशोभिनां ॥ परागरागस्वच्छंदानटप्रासादशोभिनां ॥
 ॥ २५ ॥ तत्प्रासादैकमध्यस्थसिंहासनवराश्रितः ॥ दिव्यंगरागसुभगो भर्गो देव्या समन्वितः ॥ २६ ॥ चंद्रापी
 ठो मंडो गौर्यैर्दर्शयामासनद्वनं ॥ स्वस्यास्पमादर्शितलं ददर्श शर्वो यगौ र्वा प्रतिबिंबितं वनं ॥ २७ ॥ सर्वै
 कनाथः सहिविश्चनाथः विश्वेयथात्मात्मपथे करोति ॥ मनहिरे फल हंसकुलाभिरामं पुंस्कोकिला
 कलितकाकलिरागयुक्तं ॥ २८ ॥ उत्सुखगुच्छसमरैश्चमरैरुपेतं ॥ त्र्यसोमुद्देशि वशि वया समेतः ॥
 ॥ २९ ॥ शारदमुदिराभफुल्लमल्लीसुमगंधो घनमेदुरं वनांतं ॥ सदिनां ते यवसंनवासरेशिखरे शैलव
 रे ददर्शारवः ॥ ३० ॥ भल्लालिगितकुंदवल्लीकलिकामुत्फुल्लमल्लीगणं ॥ तज्जातामलदिव्यगंधसुम
 हावंधां धनन्मारुते जिघ्रत्तां बशिवस्तदास्तशिखरे केलासभ्रभद्वरे ॥ तुमालनिलकालकंठिलकिना
 छसक्तेतकंपुल्लवनराजिकेशिवपदाब्जसंसेवकं ॥ ददर्श शिखरावतं हरितपीतरीनियुतं प्रफुल्ल
 नगसंयुतंगिरिमथे सदां वायुतः ॥ कदंबजसुनिबजैः सफलबिंबवल्लीचनेः सदंबुजसरोवरैर्लतमपा
 रजंबूद्रुमैः ॥ हृदंबरमुदं यधान्तरदिशांबरशंकरः ॥ अहस्करनिशाकरप्रकटलेखनोस्तांबया ॥ सुनी
 पतरुस्तं वने प्रथितं तापपापापहं ॥ अपावशरणं वनं नगरधूपसंमोदितं ॥ चिरंतनतपोवनं शिवविहार

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीगुरुभ्योनमः॥ श्रीसरस्वत्यैनमः॥ ॥ श्रीशिवायनमः॥ भवो न कसमापतिप्रियमुनेः
 भवत्कंप्रभाविभासितविभावरीरमणस्वङ्गुणो ज्वलन् ॥ सदा मदसुगुणोऽधगिविधविघ्नखंडापहंभजाम्यभ
 यहेनैवेतिवकथासुसंपत्तये ॥ १ ॥ ॥ स्तन उवाच ॥ ॥ ततः स तारकारानि पुरारानि प्रसादभाक् ॥ जैगीषव्य
 स्तदा नत्वा पुनः पप्रच्छ षण्मुत्वं ॥ २ ॥ श्रुत्वा शिवकथासारं मभिषेकमहोदयं ॥ ऋषय ऊचुः ॥ ॥ किमपृच्छ
 तदा स्तनजैगीषव्यो महा मुनिः ॥ षण्मुत्वं तारकारानि पुरारानि कथानकं ॥ ३ ॥ तन्न स्त्वं श्रद्धाधानां स
 माधानेन चेतसा ॥ वक्तुमैह सिष्यो भ्यो विशिष्य शिवसत्कथाः ॥ ४ ॥ ॥ स्तन उवाच ॥ ॥ शृणु ध्वं स त्रिणः सर्वे
 पपर्णापतिवैभवं ॥ स्कंदेनानंदमनसा जैगीषव्याय पृच्छते ॥ ५ ॥ यदुक्ते तत्कथासारं तद्ददामि मुनीश्वराः ॥ ८
 कादशांशं श्रुत्वेवं मुनिर्नत्वा शिवा सुतं ॥ ६ ॥ सुब्रह्मण्ये पुनर्नत्वा गणैर्मुनिगणैः सुरैः ॥ ब्रह्मविष्णुवदि
 विबुधैः पृच्छन्ति स्म कथानकं ॥ ७ ॥ जैगीषव्य उवाच ॥ ॥ नमो नमस्ते सेनाने दीनाय नशिरोमणे ॥ धूमणि
 धुतिसंकाशमकुटोद्गासिमस्तकं ॥ ८ ॥ द्वादशामलनेत्राब्जहरहासे कषण्मुख ॥ भवभक्तान् कथासक्तान्
 यत्कंशंभोः कथारसैः ॥ ९ ॥ संज्ञावयकथावर्षैः भक्तिनर्षान्सुहर्षतः ॥ मुनीन् सुरगणैर्द्रौश्ववीरोक्षरमहास
 ते ॥ १० ॥ जैगीषव्यवचः श्रुत्वा मोचामदसुधिकरं ॥ मारमात्मजो विप्रं उवाच प्रणतं पुरः ॥ ११ ॥ हर्षप्रवक्ष्याम
 नतासुरसायनमुत्तमं ॥ द्वादशांशमिदं दिव्यं द्वादशोहरात्मजः ॥ १२ ॥ ईशाख्ययामहे शोक्तं शृण्वतां सोरव्य
 दायकं ॥ प्राह तत्र मुदा युक्तः सुव्यक्तकलयगिरा ॥ १३ ॥ त्रिनेत्रसुपवित्रार्थचरित्रं स त्रिणस्तदा ॥ ॥ सुब्र
 ह्मण उवाच ॥ ॥ जैगीषव्यमहाभयहयवाहसमप्रभ ॥ दिव्यं कथानकं शंभोः न किमिभुमिभिर्गणैः ॥ १४ ॥
 शृणु पर्णापते स्तूर्णं पूर्णं कर्णरसायनं ॥ भगार्णवनिमग्नानां संतीर्णं तस्मिन् ॥ पुरा कैलाशसदने मदना
 तकरो हरः ॥ रत्नप्रासादसंवाधे सौधगोपूरमंडिते ॥ १६ ॥ शिखंडितां उवयुते डं वरा डं वरैर्युते ॥ उद्यद्वा

स्कारसंकाशविद्रुमस्तंभमंडपे ॥१७॥ नानानरुगणापारफुल्लपुष्पविराजिते ॥ तत्पुष्पसुंदरतरपरागा
 वतमारुते ॥१८॥ नानापक्षिरुतापारनादिना नतकंदरे ॥ चंदनानंदसुभगमंधमेदुरपूरिते ॥१९॥ पर्वता
 र्वर्वसर्वस्वशर्वेतिनाथसप्रभे ॥ शिरवरेविजहारे शोहरो गोर्योत्सदार्थया ॥२०॥ मुदा हृदा नदादेवो दर्शयन्
 दनस्थली ॥ नानापुष्पतरुछन्नामभ्रकंतिनिरिणी ॥२१॥ हरिणीगणसंयुक्ता पतन्त्यत्रवरैर्युता ॥
 नियुतायुनविस्तीर्णा संकीर्णा मृगपक्षिभिः ॥२२॥ अमन्यातुंगत्वारंगारत्नगंगानदोज्वला ॥ तुंगशंगमहा
 लिंगसौधोज्वलत्प्रभा ॥२३॥ भावितं मनसा सर्वैः अशयो नो वनस्थली ॥ उत्फुल्लहल्लकाक्रांता कौंच
 सारसमेविता ॥२४॥ पतंगीशु समुत्फुल्लरक्ताब्जवरशोभिना ॥ परागतरागस्वच्छंदानटप्रासादशोभिना ॥
 ॥२५॥ तत्प्रासादैरुमध्यस्थसिंहासनवराश्रितः ॥ दिव्यंगरागसुमगोभर्गो देव्या समन्वितः ॥२६॥ चंद्रापी
 ठो मण्डो गोर्धे दर्शयामास नद्वनं ॥ स्वस्यास्पमादर्शितलंददर्शशर्वो यगौर्ध्वप्रतिबिम्बिते वनं ॥२७॥ सर्वै
 कनाथः सहिविश्चनाथः विश्वेयथात्मात्मपथे करोति ॥ मनद्विरेफकलहंसकुलाभिरामं पुंस्कोकिला
 कलितकाकलिरागयुक्तं ॥२८॥ उत्पुच्छगुच्छसमरे श्वमरे रूपेण ॥ त्र्यसोमुदे सखिविशिवया समेतः ॥
 ॥२९॥ शारदमुदिरामफुल्लमल्लीसुमगंधो घनमेदुरं वनांतं ॥ सदिनां ते यवसंनवासरे शिरवरे शोलव
 रे ददर्श शर्वः ॥३०॥ भल्लालिंगितकुंदवल्ली कलिकामुत्फुल्लमल्लीगणं ॥ तज्जानामलदिव्यगंधसुम
 हावंधांधमन्मारुतं जिघ्रत्सां बशिवस्तदास्तनिरवरे केलासभ्रभद्वरे ॥ तुमालतिलकालकंति लकिता
 छसन्केतुकंपुल्लवनराजिकेशिवपदाब्जसंसेवकं ॥ ददर्श शिरवरावतं हरितपीतरीनियुतं प्रफुल्ल
 नगसंयुतं गिरिमथै स दंबासुतः ॥ कदंबजसुनिबजैः सफलविंबवल्लीरनेः सदंबुजसरोवरैर्वृतमपा
 रजंबूद्रुमैः ॥ हृदंबरमुदं यधान्तरदिशांबरशंकरः ॥ अहस्करनिशाकरप्रकटलेखनोक्तांबया ॥ सुनी
 पतरुसंवने प्रथितं तापपापापहं ॥ अपावशरणं वनं नगरधूपसंमेदिनं ॥ चिरंतनतपोवनं शिवविहार

२

तः पावनं ददर्श किल कानने सशिवया त्वकीयानतं ॥ प्रफुल्लनानाविधगुल्मशोभितं लनाविनानादिम
 नोरमं वनं ॥ विरूढशब्देः परितः प्रियंगुभिः सुपुष्पितं कंटकितं च केन कैः ॥ ३७ ॥ तमालगुच्छैर्निवितं
 सुगंधभिर्निकामपुष्पैर्वकुलैश्च सर्वशः ॥ अशोकपुंजागवनेः सुपुष्पितैः द्विरेफमालाकुलपुष्पं
 संचयैः ॥ ३८ ॥ कचित्प्रफुल्लंबुजरेणुसुषितं विहंगमैश्चासुकलप्रणादितं ॥ विनादितं सारसहंसपं
 किभिः प्रमत्तनत्पहसुनैश्च बोधितं ॥ ३९ ॥ कचिच्चुकाकुरुनैर्विनादितं कचिच्चकारं उवनादमंडि
 तं ॥ कचिच्चमत्तलिकुलाकुलीकृतं मदाकुलाभिर्भ्रमरांगनादिभिः ॥ ४० ॥ निषेवितचारुसुगंधिपु
 ष्यैः कचित्सुपुष्पैः सहकारवसैः ॥ लतोपगूढैस्तिलकैस्तमालैः प्रगीतविद्याधरसिद्धचारणैः ॥ ४१ ॥
 विवस्त्रभांपुंजाफलाढ्यविराजन्तुधांशोः राशांशोभिमध्यं ॥ गिरावद्विहं प्रभाती लवस्त्रं
 वियव्धाधवेरेमेव विश्वं विभाति ॥ ४२ ॥ प्रवत्तन्तानुगतोऽपरो गणं प्रहृष्टनानविधपुष्पसंन्यगं ॥
 प्रमत्तहारीतकुलोपपन्नं मृगैर्द्रुनादाकुलसन्नरावरं ॥ ४३ ॥ कचिच्चरुद्रोरुक्रदंबमृग्यविलुनश
 षांकुरवायमंडितं ॥ प्रफुल्लतद्भुल्लकनीलकोट्यलैः सत्पुंडरिकैः कमलैश्च शोभितं ॥ ४४ ॥ विट
 पिनिचयनीलं नीलकंठाभिरामं मदमुदितं विहंगवातनादाभिरामं ॥ कुसुमिनतरुचारवानील
 मत्तद्विरेफं नवकिशालमशोभाशोभितं प्रांतशाखं ॥ ४५ ॥ कचिच्चदंतिक्षतचारुवीरुर्ध्वं रुधं नमा
 दित्यप्योरुवेणुं ॥ कचिल्लतालिङ्गितकल्पवृक्षं क्रुद्धौघसंदारितभ्रूलभागं ॥ ४६ ॥ कचिद्विकासा
 लसगामनीभिः निषेवितं रुद्रगणंगनाभिः ॥ पारावतध्वानिभिरुर्जितचारुचंद्रगमभ्रं कचैः शि
 तमिनविनपर्वताग्रेः ॥ ४७ ॥ संकीर्णपुष्पनिकरप्रविभक्तभासेः विभ्राजितैरभ्रसमैश्च चंद्रगैः ॥ प्रां
 नोद्भवागरुदबोद्धवधूमरेखालेखासुखाश्राणमुत्सैकसन्मुखं ॥ ४८ ॥ वृक्षाग्रसंगलितपुष्पविचि

श्रीशिव

२

त्रपंक्ति संवक्षगुल्मविहगेर्गहनेददर्वी॥ तुंगाग्रेर्नीलपुष्पस्तवकभरजतप्राशुशारवाशिरवाभिः
 मालाप्रानांतलीनश्रुतिमुखजननैः कूजितंपक्षिसंघैः॥४९॥ रात्रौचंद्रस्यभासाकुसुमितनिलकै
 रेकधानंप्रयांतं॥ छायासुप्तप्रबुधस्थितहरिणगणालुप्तदूर्वाकुराग्रं॥ हंसानांपक्षयातप्रचलितक
 मलस्यस्रसंपूर्णतोयं॥ तत्तीरप्रथितोरुचारुकदलीपालिच्यत्यन्मयूरं॥ मायूरैः पक्षचंद्रैः कचिदव
 पतितैः रचितस्माप्रदेशोभासेविलीनप्रमुदितविगलत्सांद्रकस्तरिकैर्ण॥ सारंगैरुपवनशोभिसत्प्र
 देशंप्रच्छन्नंकुसुमचयैः कचिद्वीकिर्णं॥५२॥ हृष्याभिः कचिद्विरुद्रकांगनाभिः वीणाभिः सुमधु
 रगीतरम्यबंधं॥ संमथं कचिदपिलिप्तकीर्णपुष्पैरावासेः परित्यक्तपादपैरीणानां॥५३॥ आमृतात्फ
 लनिचितैः कचिद्विशालैरुतुंगैः पनसमहीरुहैरुपेतं॥ फुल्लानिमुक्तकलनाग्रहलीनचद्रकैकार
 वाक्रमिततनगिरिर्मूलसानुं॥५४॥ रम्यं प्रियं गुतरुमंजरिसक्तभंगं भंगावलीकज्जलिनांभ्रकदै
 वपुष्पं॥ पुष्पोत्करानिलविधूतपर्णीद्रवत्क्रसत्पारणं विदधतंवनमत्फदारं॥५५॥ गुल्मांतर
 प्रसृतगीतमगीस्मृहनेत्रांतरागकदयाश्रुतगीतवारि॥ चंद्रांशुजालकलशोस्ति लकैर्मनोमैः
 सिंदूरकुंकुमकुलुंभनिभैरशोकेः॥५६॥ वामीकरामपरिफुल्लसुकुर्णिकारैः मंदारसुंदरसुवत्त
 मुचारुशाखि॥ कीलालजातानिललोलमूलमृणालभौलिच्छसुपद्मजालं॥५७॥ बानाहमि
 प्रोद्धतपत्रघर्घरंविरवितालंसुतमालपिप्पलं॥ त्यक्ताः शिवेनेतिचकैतवेनसंकेतभाजोत्रवसं
 तिकेनकाः॥५८॥ नागानुबंधेनविरागमथ्यहोषिवोंगमप्यातनुतेपरशोः॥ सद्धारणवारणसंघम
 त्रमंदारसंदारितमेघजालं॥५९॥ वटंसटाभिः जटिलप्रभंसदावतंचखेदारणकेविदारं॥ केला
 समैलिच्छित्तविल्वसंघनत्वप्रमाणेः स्वरैर्दिवाकरं॥६०॥ स्वसोदरंश्रान्तिसमन्वितं वनेविश्रा

श्रीशिवर. १२

३

मयंतीवविभानितद्वनेतमालसालंकृतमालजालंतवोलहिंगालरसालजंफलं॥६१॥ अंकौलना
रेलफलेर्विनोलेंकृतालवालंबकुलेविभानि॥पुन्नागनागसरलार्जुन॥ चंपकाढ्यंसत्याटलीपटल
गंधसुगंधिनाशं॥६२॥ सच्छिगुपावदरशाल्मलिकेंशुकाढ्यंशोकापहरिभिरशोकपरंपराढ्यं॥कपि
त्यन्तित्रिणीवकैधवाश्चमारशोरवरं॥सुलोध्रवधकाभ्रकैःसुकुल्लदाडिमीफलं॥६३॥ सुमातुल्लिमरं
गकं वभानितद्वनंपरे॥सुरादनामलक्यप्रगपूर्णनागाजांबवंकदल्पयुधिकावतंसमीक्ष्यचोवयाव
सन्॥६४॥ हस्तिप्रशास्तरहस्तविशस्तशाखेवाताचधूतसरघविगलन्मधुभूतलाढ्यं॥गोलोगूल
मुहंकृतात्पतिपतज्जंबूफलालीयुतंभ्राजद्रुमितलंद्विरेफकुलवद्वाराजनेनद्वनं॥६५॥ इरिणरव
रकिरकरिणैःरसुणं॥तत्प्रविभानिवैगिरिंद्रे॥सुदरिंद्रेविषयायथाफलान्णमात्रंनहिरोहने
हितत्र॥६६॥राजीवराजद्वनराजिरीशानीराजतीवप्रविभानितद्विरेः॥कोलारुदंष्ट्राभिविशस्तसु
स्तभ्राष्ट्रवसंघष्टशिलानलाभूः॥६७॥ ॥स्कंदोवाच॥ ॥सकलभुवनकर्त्तालोकनायस्तदानींतु
हिनशिरवरिपुत्र्यासार्धमिषैर्गेणंद्रेः॥विविधतरुविशालंमत्तहृष्टान्यपुष्टंउपवनमनिरभ्यंदर्श
यामारादेयै॥६८॥ पुष्टैर्वन्यैःशुभकरसुमैर्गन्धिनैस्तनगिरिंद्रेदेवींदेव्याभुपवनगताभूययामा
सशर्वः॥साचाप्येवंनुहिनगिरिजाशंकरदेवदेवंवन्यैःपुष्टैःपशुवरपतिभूययामासहृष्टा॥संपूज्य
देवंपरिहृष्टमानसासंवीक्ष्यबोधानवरंप्रहृष्टं॥महेश्वरंसाजगदादिकर्त्तृतिवाचदेवंप्रणिपत्यदे
वी॥७०॥ ॥ इतिश्रीशिवरहस्येईशारेव्यद्वादशांशोउद्यानवर्णनंनामप्रथमोऽध्यायः॥१॥ ॥श्रीई
शानायनमः॥ ॥देव्युवाच॥ ॥देवदेवमहादेवकरुणावरुणालय॥विश्वविश्वाधिकाशास्पत्रि
पुरांधकसंहरः॥१॥अलिंगस्यापिनेशंभोकथंलिंगेरुचिःपरा॥सर्वलिंगार्चनेनेवमुक्ता एवेतिनि

श्रीशिव

३

श्रितं॥ २॥ वदमेकरुणामूर्ते ब्रह्मविष्णुवीरापूजितः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ ॥ इति संप्रार्थितो देव्याम
 हा देवो महेश्वरः॥ कैलाशमौलिविपिने सर्वर्तुसमलंकृते॥ ३॥ तत्र प्रासादगात्पुच्छरत्नसिंहासन
 स्थितः॥ हर्षणमहता देवीं समालिङ्ग्य वचो ब्रवीत्॥ ४॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ शृणु त्वंचंचलापंगि
 लिंगसंपूजनोत्सवं॥ यद्ब्रुत्वा सर्वपापेभ्यो प्रमुक्तो भक्तिमान्भवेत्॥ ५॥ पुराणसोद्भवे कल्पदेवा देव्यप्रपीडिताः॥
 नारकांतकरं मनः प्रार्थयंति मुतोद्भवं॥ त्वया हंपरया युक्तो महर्किलासपर्वते॥ दक्षपुत्र्या तदा देव्या त्वयानृत्य
 ककल्पके॥ ७॥ तदा त्रदक्षो मतिमान् चाक्षुषस्यानरे मनोः॥ इयाज हयमेधेन मांहित्वास तदा सुरैः॥ ८॥
 ब्रह्मानस्य भवद्ब्रह्मा सदस्यत्वे हरिः स्थितः॥ अधर्युर्भृगुरासीच्च होतासीत्तत्र मुद्गलः॥ ९॥ तांडकश्च तथोद्गा
 ता अभवन्मुनयो रिवलाः॥ शतर्चनोऽस्या छावाक अग्नीध्रो जमदग्निजः॥ १०॥ नेत्यापोता सुमंतुश्च जातक
 र्णो गिरां मुनिः॥ प्रसूतोऽपि हर्ता भूजैमिनिश्चैव तुंबरः॥ ११॥ सुब्रह्मण्यो भवतत्र वसुमान् गामगोद्विजः॥
 प्रतिप्रस्थावभूवास्य संवर्तोऽयमहामुनिः॥ १२॥ उन्नताभूतदागार्यः ध्रुवगोपो नमित्रजुः॥ संस्त्राय
 भिगरो मेत्रावरुणो ब्राह्मणाच्छुगुः॥ १३॥ ग्रावस्तदभवत्तस्य एकताद्यामधुः कटः॥ एवं तथान्यमुनयः
 तस्यासनक्रत्विजः शिवे॥ १४॥ ईदो मित्रोऽथ वरुणः सूर्यः सोमो निलोनलः॥ वसवो मरुतस्तत्र पितरो मरु
 ता रिवलाः॥ क्रभयोऽथाश्विनौ तत्र संगता परमर्षयुः॥ १५॥ यज्ञवाटे ततस्सिंहाः नागाः किंपुरुषाः पराः॥
 विद्याधराश्चारणा ये गरुडाः पन्नगाः शिवे॥ १६॥ पर्वतास्सागरानद्यः वेदाः सप्रणवा स्थिताः॥ छंदोऽसि
 किं नरा तस्यासनपरिचारकाः॥ १७॥ नानाप्रशस्तिविभवो हयमेधो वभ्रुवह॥ दक्षस्य दीक्षितस्यैव माम
 नादृत्य सर्वतः॥ १८॥ विमानसंचरा देवा यस्तत्र सरुद्रकाः॥ भूम्यंतरिक्षयोर्भागे रुद्रास्तत्र सह
 स्रवाः॥ १९॥ गच्छंति यत्तसदनं मदनां तकरं विना॥ तान्प्रयाता सुरान्दृष्ट्वा सपत्नीकान्तदामरेव

४

दिदृशयात्पितरं मया सीत्कौतुकान्विता ॥ मागच्छेति निषिद्धात्वं मया तद्यज्ञकर्मणि ॥ २१ ॥ तदनादृत्य महाकं
 गतवत्यसि भामिनि ॥ विमानेन गणैर्युक्ता तदानीं मर्करोचिषा ॥ २२ ॥ सखीभिः संवतादेव पितुर्भक्तसदोमु
 दा ॥ नानामुनिजनाकीर्णनानादेव गणान्वितं ॥ २३ ॥ सदस्यैवालुखिल्याद्यैर्वैखानसगणैर्युतं ॥ नत्पद्मि
 रप्सरःसंघैः गंधर्वैः कृतगायनं ॥ २४ ॥ नदत्सु देवतुर्योद्यैर्वीणादुंडभिनिःस्वनैः ॥ भुंजद्भिर्ब्रीहणैर्युक्तं गीभि
 श्चावतमेव हि ॥ २५ ॥ प्रवर्गेषु प्रवृत्तेषु मांतेनोपसदाय जन ॥ तदा त्वया कृतप्रश्नोदसमाहूय तन्पुरैव ॥ श्र
 णवत्सु मुनिसंघेषु ब्रह्मणा विष्णुना तथा ॥ वेदेषु देवसंघेषु शृण्वत्सु परमेश्वरि ॥ २६ ॥ सत्युवाच ॥
 कस्मान्नाह्यसे देवं महादेवं महामरैव ॥ मेघस्वपतिमीशानं राजानं चाध्वरस्य तं ॥ २७ ॥ तस्मादोपसदं भागं
 विश्वेशो दातुमर्हसि ॥ खिद्यं करोति सर्वत्र सुरभागेषु शंकर ॥ २८ ॥ सख्यभगवान्कद्रुः सर्वदेवपतिः
 शिवः ॥ रुरुवमहारुद्रो वेदेषु प्रतिपाद्यते ॥ २९ ॥ सख्य ॥ महर्षिश्च महादेवो विद्याधिपतिरीश्वरः
 ॥ ३० ॥ सख्य ॥ पतित्वं शत रुद्रस्य वेदैश्च प्रतिपाद्यते ॥ ३१ ॥ सख्य ॥ इंद्रमित्रादिनामेव रुरुवमहेश्वरः
 ॥ ३२ ॥ सख्य ॥ प्रसूविष्णवादिजनकः सूर्यसोमादिवर्हिनां ॥ ३३ ॥ सख्य ॥ रुरुविश्वविश्वपतिः सहिवि
 श्वाधिकः शिवः ॥ सख्य ॥ प्रणवात्मा प्रकाशात्मा महात्मा सर्वतोमुखः ॥ ३४ ॥ सख्य ॥ यो विभासयते सर्वं
 जगत्स्थो वरमानुषं ॥ ३५ ॥ सख्य ॥ यस्याज्ञया जगत्स्थिं करोत्येव प्रजापतिः ॥ ३६ ॥ सख्य ॥ यस्याज्ञया
 जगत्सर्वं हरिः पालयते शिवलं ॥ ३७ ॥ सख्य ॥ यस्याज्ञया जगज्ज्ञाने रुद्रः संहरति स्वयं ॥ सख्य ॥ यद्भासाभा
 सयत्येव भास्करो नाशयंस्तमः ॥ ३८ ॥ सख्य ॥ यद्भासे वसदासोमः पुष्पात्थो वधिसं डलं ॥ ३९ ॥ सख्य ॥
 यद्भासाह्यकव्यनिदहत्येखानलोमहान् ॥ सख्य ॥ यद्भासाह्यसदावायुः पवते लोकमाविशान् ॥ सख्य
 भगवान्कद्रुः सर्वदेवपतिः शिवः ॥ ४० ॥ यस्याज्ञया सुराण्यानि वज्रहस्तः त्रिविष्टपे ॥ सख्य ॥ ४१ ॥ व

४

रुणः सागरान्सप्रयांति नद्यः समुद्रगाः ॥ सख० ॥ ४६ ॥ ग्रहाणां विभां त्येव चंद्रा इत्यत्रासनात् ॥
 सख० ॥ ४७ ॥ यमोपियद्गुणान्ति त्वं समकर्तित्वमाप्सि नु ॥ सख० ॥ ४८ ॥ निरुतिः पानिपापेभ्यो प्रजाः स
 र्वीह नंदितः ॥ सख० ॥ ४९ ॥ कुबेरो यध नं पानि महादेवस्य शासनात् ॥ सख० ॥ ५० ॥ वेदाय स्यात्पनि
 आसास्त्रणवस्तननुर्महान् ॥ सख० ॥ ५१ ॥ छंदसि यस्य लोमानि पुराणा दीनि सर्वशः ॥ सख० ॥ ५२ ॥ भू
 मिर्यदा ज्ञया धते सागरान् दीपमंडलं ॥ सख० ॥ ५३ ॥ शेषोऽप्यशेषं भूलोकं धत्ते विश्वेश्वरा जया ॥ सख० ॥ ५४
 दिग्गजाः कूर्मनक्राद्या गतिच्छति शिवशासनात् ॥ सख० ॥ ५५ ॥ पितरो मरुतः साध्याः क्रभवो वसवो मनुः ॥
 सख० ॥ ५६ ॥ विश्वेदेवाश्चिन्नैर्चाकाः वसंति शिवशासनात् ॥ सख० ॥ ५७ ॥ अर्धयंते तथा वैदेः क्रययो
 मोसहस्रशः ॥ सख० ॥ ५८ ॥ प्रवर्तते क्रियाः सर्वास्मरशासनशासनात् ॥ सख० ॥ ५९ ॥ लोकालोकालोक
 पालाय स्यान्नाधारिणः सदा ॥ सख० ॥ ६० ॥ यो वै रुदेति मंत्रेण शिवो चर्चिशिरवास्तुतः ॥ सख० ॥ ६१ ॥ सर्वः
 शर्वमयो लोको यो वेदादौ प्रतिष्ठितः ॥ सख० ॥ ६२ ॥ यं विनिद्राजितश्चासाः सदा ध्यायेति योगिनः ॥ स
 ख० ॥ ६३ ॥ एष भूतपतिः सेतुः विधारण इति श्रुतः ॥ सख० ॥ ६४ ॥ सखपरमानंदः शिवो द्वैतश्च
 केवलः ॥ सख० ॥ ६५ ॥ यत्स्वरूपपरिज्ञानं वैदेरपि न शक्यते ॥ सख० ॥ ६६ ॥ यो महंश्च महादेवः अणो
 योणीय सामपि ॥ सख० ॥ ६७ ॥ नैव स्त्री न पुमानैव महदेवो न पुंसकः ॥ सख० ॥ ६८ ॥ यतो वाचो निवर्तते
 ते अप्राप्य मनसा सह ॥ सख० ॥ ६९ ॥ आनंदं शांभवं विद्वान् न विभेति कुतश्च न ॥ सख० ॥ ७० ॥ सद्यो
 जातो महादेवो वामदेवो महेश्वरः ॥ सख० ॥ ७१ ॥ अघोरो विश्वनाशात्मा न तूर्वः सर्वदृक् शिवः ॥ सख० ॥
 ७२ ॥ विश्वतश्चक्षुरीशानः स भवो विश्वबाहुकः ॥ सख० ॥ ७३ ॥ सर्वज्ञानः सहिबिराट् स्वराट् संम्राट् प्रजा
 पतिः ॥ सख० ॥ ७४ ॥ स निर्गुणो विरूपाक्षः स आत्मा विश्वतो मुखः ॥ ७५ ॥ विश्वतश्चक्षुरीशानः स भवो

विश्वबाहुकः॥ सरव०॥ १७५॥ निर्विकारो विकारो वा भासते सर्वं ह द्रुतः॥ सरव०॥ १७६॥ पुरुषो व्यापको न तो
 दृक् दृश्यातीतवैभवः॥ सरव०॥ १७७॥ रसो महेशो विश्वात्मा विश्वाधिक उमापतिः॥ सरव०॥ १७८॥ ऋतं सत्यं
 परं ब्रह्म पुरुषः कृष्णार्धगालः॥ सरव०॥ १७९॥ ऊर्ध्वरेते विरूपाक्षे विश्वरूपो गुणानिगः॥ सरव०॥ १८०॥ स सर्वदृक् स
 रुद्रः सर्वदेवपतिः शिवः॥ ८०॥ शिवो नंदघनः शांतो विशेषेण विवर्जितः॥ सरव०॥ १८१॥ सर्वदृक् स
 र्वभूतात्मा सर्वेन्द्रियविवर्जितः॥ सरव०॥ १८२॥ अपाप्तिपादो वरदे जवनोप्यग्रहीतकः॥ सरव०॥ १८३॥
 स पश्यतीदं विश्वात्मा चराचरमिदं जगत्॥ सरव०॥ १८४॥ न नं विं दंति विद्वांसो यतं तोषियतीश्वराः॥
 सरव०॥ १८५॥ यो जाग्रत्स्वप्नतुर्याभिरवस्थामिरतीतकः॥ सरव०॥ १८६॥ यो मायया मोहयति जगदाब्र
 कीटकं॥ सरव०॥ १८७॥ समाई परमेशानः स परशिव ईश्वरः॥ सरव०॥ १८८॥ सर्वोत्तरः सर्वसाक्षी वेत्ताने
 तासतिगुणः॥ सरव०॥ १८९॥ स सुधन्वास्त्रिबुद्धेवः विभुः शंकर ईश्वरः॥ सरव०॥ १९०॥ सदाशिवः पशु
 पतिः यज्ञो यज्ञेश्वरश्च सः॥ सरव०॥ १९१॥ सौं तरा सर्वभूतानां स बाह्येऽपि च संस्थितः॥ सरव०॥ १९२॥ यो य
 ज्ञे पूज्यते संख्येयज्जिभिः र्वदपारराः॥ सरव०॥ १९३॥ यत्स्वरूपा परिज्ञानान्नमुक्तिं लभते नरः॥ सरव०॥
 १९४॥ यो बाह्याभ्यंतरे पूर्णः शिवरक्तः शिवंकरः॥ सरव०॥ १९५॥ यतो ब्रह्मेश विष्णुवीन्द्राः सहभूतैः
 प्रजसिरे॥ सरव०॥ १९६॥ सध्येयः परमेशानो भुमुक्षुभिरहर्निशी॥ सरव०॥ १९७॥ देवा अपि महादेवं सह
 संतं च नो विदुः॥ सरव०॥ १९८॥ सरवकर्ता जगतां भर्ता हर्ता महेश्वरः॥ सरव०॥ १९९॥ यदा चर्मवदा
 काशं वेष्टय्यति मानवाः॥ सरव०॥ २००॥ तदा शिवमविज्ञाय दुःखस्यो तो भविष्यति॥ सरव०॥ २०१॥ यस्य
 लिंगार्चने नैव मुक्तिर्भक्तेश्च लभ्यते॥ सरव०॥ २०२॥ यद्भस्म धारमवोद्धूतं दुःखं सर्वं प्रहास्यति॥ सरव०॥ २०३॥
 यत्सुंद्रफालफलं केचिभ्रन्मुक्तिमवाप्नुयात्॥ सरव०॥ २०४॥ यन्नेत्राश्रुभवं बीजं विभ्रन्नादभ्रदुःखमाक॥ सरव०॥

॥४॥ यस्य पंचाक्षरजपात्पंचपापं न किंचन ॥ सरव ॥ ५ ॥ यस्य रुद्रजपादे व सर्वपापाद्विभेदनं ॥ सरव ॥ ६ ॥ य
 स्य शत्रेषु वसतां मुक्तिरेकेन जन्मना ॥ सरव ॥ ७ ॥ यो वेदो दोक्षरः प्रोक्तो वेदांतेषु प्रतिष्ठितः ॥ सरव ॥ ८ ॥ त
 स्य प्रकृति संलीना भवंते मोहमास्थिताः ॥ सरव ॥ ९ ॥ यजध्वंसां बभूवुः शानं लभध्वं मुक्तिमुत्तमा ॥ सत्यं सत्यं वचो मे
 धसत्यमेको मेहेश्वरः ॥ १० ॥ अनित्याः पञ्चवो यूयं ब्रह्मविष्णवा दयः सुराः ॥ मादक्षेण विनश्यंतु त्र्यक्षको धाम्निवन्हि
 ना ॥ ११ ॥ भगाक्षि हरिणे भागं दातुमर्ह्यसत्तमाः ॥ किमध्वरेत्रयशवः पूजनीया सुरावराः ॥ १२ ॥ सोमेन सोमं य
 जत वेदसीमां सुस्तुतं ॥ ससीमा सर्व वेदानां वेदानां गतिः परा ॥ सरवापनिषद्देवोपुरुषः परमेश्वरः ॥ सा
 काद्याशिपिविष्टो हिमहिनिष्ठा वतमिह ॥ १४ ॥ विशिष्य फलदो भूयाच्छिष्यानामेव केवलं ॥ तस्योच्छिष्यं ज
 गत्सर्वं मष्टभूर्ति तनूगतां ॥ १५ ॥ सभूमिरापो ह्यनलो वायुराकाशकोशराः ॥ रुद्रो विधाता दानां शान्ता
 नृणां सागतिः परा ॥ १६ ॥ समापयध्वं वरदं यदतीते मखेन व ॥ सहमानो महादेवो भक्त्या सर्वं सहिष्यति ॥
 १७ ॥ अधिवक्ता सरवेशः भक्तेष्वत्यंतपपिद्यु ॥ तमेव शरणं यातुमहादेवं सनातनं ॥ १८ ॥ पतीनां पति
 शानः चेतनानां सचेतनः ॥ तमसा सधिपो वेदेः सर्वदा प्रतिपाद्यते ॥ १९ ॥ सरवाद्यसउच्चैर्हिवेदनिश्वा
 स ईश्वरः ॥ सागतिः सापराकाशा सदानिष्ठावर्ता सुराः ॥ २० ॥ सरव सर्वं यद्भूतं यच्च भव्यं सनातनं ॥ ज्ञात्वा
 तं मत्पुमत्येति नान्यः पंथा हि विद्यते ॥ २१ ॥ ईशा वास्यो महादेवस्तेन वाक्यमिदं जगत् ॥ किमत्र बहूनेकै
 न प्रयात शरणं शिवं ॥ सत्युवाच ॥ उमाकांतमेवं हृदयं तर्विभांतं सदा वेदवेदान्तवार्ता सुदाताः ॥ कृतां
 तां तं कं पूजयेत्तः प्रज्ञाताः वसंत्येव संतः कियंतो महान्तः ॥ ३ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये शानाख्ये द्वादशां
 शे सती वार्यं नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ श्रीज्ञानाय नमः ॥ ॥ श्रीस्वंद उवाच ॥ ॥ सत्याः सत्यं वचः श्रुत्वा
 वेदवेदान्तं संभवं ॥ विष्णुब्रह्मादयो देवानो बुः किंचन तां प्रति ॥ १ ॥ मुनयो विस्मिता सास्ते सतीं पश्यन्ति तत्र

६

हि ॥ चित्रार्पितेव तत्रत्या अभवन्मुनयः सुराः ॥ २ ॥ तदा सत्यावचः श्रुत्वा भाविकर्म प्रचोदितः ॥ दक्षोऽपि दीक्षित
 स तत्र प्राहा सत्यं सतीं प्रति ॥ ३ ॥ ॥ दक्ष उवाच ॥ सती त्वं शृणु मद्वाक्यं श्रुतिस्मृत्यर्थमादरात् ॥ एष विष्णुः सदा
 पूज्यो मम संप्रति वै मरे ॥ ४ ॥ यज्ञो वै विष्णुरित्याद्याः श्रुतयस्तं वदन्ति वै ॥ नात्र रुद्रेणामेकार्यं विरूपेण त्वया
 सह ॥ ५ ॥ वेदारं प्रमाणं मे मा रुथाः संशयं सति ॥ एते ह्युत्वा तच्च वचो निस्सारं मुनयः सुराः ॥ ६ ॥ न वदन्ति
 च पश्यात्र प्रमाणं विष्णुरेष मे ॥ तत्र दक्ष वचः श्रुत्वा सती कुक्ष्या ब्रवीन्मुने ॥ ७ ॥ सत्युवाच ॥ ॥ किंतवानेन
 वचसा भक्तिहीनस्य कुत्सितं ॥ यदि वेदाः प्रमाणं तवेदाः सर्वे पुरः स्थिताः ॥ ८ ॥ वदंस्त्वद्यथा जोषं सत्यमे
 व वचो धुना ॥ एभिर्मुनिगणैः सार्धं सुरैर्दक्षप्रजापतेः ॥ ९ ॥ यदि प्रमाणं ते वाक्यं ऋग्वेदवदसत्यतः ॥
 दक्षः शृणोति निरिवलं मुनिभिश्च सुरैः सह ॥ १० ॥ ॥ सत् उवाच ॥ ॥ इति सत्यावचः श्रुत्वा मौबधां जलि
 तदा ॥ ऋग्वेदः प्राह तत्र स्थोऽश्वत्थवर्तानत्रैव च ॥ ११ ॥ ॥ ऋग्वेद उवाच ॥ ॥ यः सोमो जनिता देवो म
 तीनां च दिवस्तथा ॥ पृथिव्या जनिता सोमः सोमो रेवर्जनिता तथा ॥ १२ ॥ सूर्यस्य जनिता सोम इन्द्रस्य ज
 निता विव ॥ विष्णोर्वै जनिता सोमः सर्वेषां जनिता हरः ॥ १३ ॥ आषाढः श्रीमहादेवो पिता सोमरू
 तामपि ॥ विश्वस्य मे षजो रुद्रोऽसुधन्वा सखिषुः परः ॥ १४ ॥ नमो भिस्तं प्रपद्यामिरुद्रमध्वरनायकं ॥
 मानसं कस्मिन्नागसिं मादयो रतत्रिषु वधी र्माश्रुरभूरिषु ॥ भूर्णिरेव विरूपाक्षः शोभोऽमीदृशो हरः ॥ १५ ॥
 भो त्वं प्रमतिस्त्वं मे माता सिचापितासि मे ॥ १६ ॥ तेन रायं सहस्रा द्यं भवेन्मम सदा सुदा ॥ तव सोमव्रते दे
 वतन्वाचमनसा सह ॥ १७ ॥ भजंतुः शिवलिंगार्घ्यं पश्येयमशरदः शतं ॥ तवैव शिव नैवेद्यं तव दद्याम
 सदा सुदा ॥ १८ ॥ भस्म रुद्राक्षसहिता जीवामशरदः शतं ॥ सदा शिव कथां श्रुत्वा मोदामशरदः
 शतं ॥ १९ ॥ शिवस्य लिंगं दृष्ट्वैवं नंदामशरदः शतं ॥ शिवभक्ता सदा शोभामशरदः शतं ॥ २० ॥ शि

श्रीशिव

वस्यैव सदा वाचा चारुनाम मनामहे ॥ पितरं च महादेवं दृश्येयं मातरं शिवां ॥ २१ ॥ चारुचित्रं लिङ्गरूपं भ
 जध्वं परमेश्वरं ॥ अंबयेन भजंती शेषिया पावनया सुराः ॥ २२ ॥ पुरीषा जिह्वास्ते सर्वे भवंति निरपत्र
 पाः ॥ इशानः दस्यभुवनस्य जन्मसदा ॥ अयं गायपतिः सांबो अयमेधपतिः शिवः ॥ जलाया
 शिवभक्ता ये तेषां भैषज्यं कच्छिवः ॥ २४ ॥ सर्वेशो तं महादेवे उतामृतपतिं शिवं ॥ भूरेमोक्षस्य दातारं
 भजे हं स प्रतिशिवं ॥ २५ ॥ यदि प्रमाणं वचनेन क्रवसारं प्रोक्तमेव मे ॥ इदं मित्रं वरुणमग्निमाहु रेकं संतं बहु
 धावदामि ॥ पश्यंति सुरयः हे देवाः प्रियमैधासः समर्च्य तु महेश्वरं ॥ त्रिपुरारिं महादेवं त्रिसत्यं प्रवदा
 म्यहं ॥ २७ ॥ सर्वोत्तरं महादेवं हृदि कृत्वा वदामि वः ॥ यदि प्रमाणं वचनेन मम सर्वं सदा भासदः ॥ २८ ॥
 पूजयध्वं महादेवं नो चेन्मूर्खी पतिष्यति ॥ सत्यं सत्यं पुनस्तस्य मुद्घृत्य भुजमुच्यते ॥ २९ ॥ ऋग्वेदव
 चने श्रुत्वा सभ्यास्ते भयकं पिता पुनः सतीवचः प्रोचे यजुर्वेदं पुरस्छितं ॥ मौलिबद्धां जुलिपुटे
 उत्थितं तत्र संसदि ॥ ३० ॥ सत्युवाच ॥ ॥ वद सत्यं यजुर्वेदं अत्र यन्मानसेन व ॥ तदा सत्यावचः
 श्रुत्वा यजुर्वेदो ब्रवीत्ततः ॥ ३१ ॥ ॥ यजुर्वेद उवाच ॥ ॥ यस्मात्परं नापरमस्ति शांभोज्या यान्न चैव
 हि ॥ सहिरक्ष इव स्तब्धो न स्य शाखा सुरा सुराः ॥ तेन पूर्णमिदं विश्वं देवा सुरमानुव ॥ ईशा वास्य
 मिदं सर्वं यत्किंच जगत्पां जगत् ॥ ३३ ॥ तेन त्यक्तेन भुंजीथा भाग्यं धान्यं सुरांतरं ॥ यो वेदा दौस्वरः
 प्रोक्तो वेदांते च प्रतिष्ठितः ॥ तस्य प्रकृतिर्लीनस्य यः परः समेश्वरः ॥ विश्वाधिको महर्षिश्चम
 हादेवो महेश्वरः ॥ हिरण्यगर्भे देवेशो जनयामास पूर्वतः ॥ समो देवो महादेवो बुध्या युक्तं करोतु
 वः ॥ ३६ ॥ सद्यो जाते प्रपद्यामि सद्यो जानायेयेन मः ॥ वामदेवा यज्येष्ठा यनमः श्रेष्ठा यशो भवे ॥
 ॥ ३७ ॥ अधो राय च धो राय हरा या यनमो नमः ॥ तत्पुरुषाय महिमे वै महादेवाय धीमहि ॥ ३८ ॥ ईशानः

७

सर्वविद्यानां पतिर्भूतपतिः शिवः ॥ ब्रह्मणोऽधिपतिः शंभुओंकारार्थकवाचकः ॥ ३९ ॥ यतोवाचो निवर्त
 तेऽप्राप्युमनसासह ॥ आनंदं देवदेवस्य विद्यालोभयमाविशेत् ॥ ४० ॥ नमस्ते रुद्ररूपाय मन्यवे च
 नमो नमः ॥ इषवे प्रणमोऽस्तु दत्तहाडुभ्यां नमो नमः ॥ ४१ ॥ मिरुमध्यस्थहस्ताय धन्वने तन्नमो नमः ॥ तच्छर
 याय च नमो तया सांपातु शंकरः ॥ ४२ ॥ यातस्य सातनुर्महिपायान्मोपापकाशिनी ॥ तयामांतनुवा शंभुः
 गिरिशो वतु सर्वदा ॥ ४३ ॥ यातु हस्ते इषुर्धोराय विभर्ति महेश्वरः ॥ शिवांतो गिरिवाः कुर्यात्त्रयामहिं
 सतु सर्वदा ॥ ४४ ॥ शिवेन वचसा देवं स्तौमि नित्यं सनातनं ॥ अयस्मते न सत्ये न मम वाक्सं भविष्यति ॥
 ॥ ४५ ॥ अध्वो बन्महादेवो मयि तुल्येन चेतसा ॥ प्रथमो देव ईशानः भवतु कृमियुगुनमः ॥ ४६ ॥ मम शत्रून्नि
 र्वाप्य श्रुतान् दधातु च जंभयोः ॥ असौ सूर्यो तरान्तिष्ठतां मो अरुण ईश्वरः ॥ ४७ ॥ बभ्रुः सुभंगलः शर्वो सर्व
 रुद्राय तः शिवः ॥ तमेव मीडे देवेशं सर्वतं परमेश्वरं ॥ ४८ ॥ नीलग्रीवं महादेवं नीललोहितमीश्वरं ॥
 गोपाः पश्यन्ति देवेशं भवं तोमोहमास्थिताः ॥ ४९ ॥ उदहार्योऽपि पश्यन्ति हे देवामोहमास्थिताः ॥ स्
 र्गोत्तरस्थितं सावं विश्वं जातं च पश्यन्ति ॥ ५० ॥ द्विलोचनाश्रवणैव तं पश्यन्ति महेश्वरं भक्तियुक्ता यथेहि
 त्सहस्राक्षान पश्यथ ॥ ५१ ॥ सर्वमण्डये दीर्घो भक्तियुक्तं च सांशिवे ॥ नमोस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मो
 दुवे ॥ अतोऽस्य भक्तान् देवस्य साक्षां गं प्रणमाम्यहं ॥ प्राज्यं विज्यं धनुस्तेन करोतु मयि ईश्वरः ॥ ५३ ॥ शिव
 भक्तार्चनम्रीतो महादेवो महेश्वरः ॥ हस्ते धत्ता न्वाणगणान् पातयिष्यति मत्परः ॥ ५४ ॥ शतेषु धीसहस्रा
 क्षः धनुर्विज्यं करोतु च ॥ सुमुखः श्रीमहादेवो मम शर्मदधातु वै ॥ ५५ ॥ तीक्ष्णारत्राशिवा राणां मोक्षारणं
 पुरतः स्थितं ॥ दृष्ट्वा स्वभक्तं शरधो वातिधो पातयिष्यति ॥ ५६ ॥ मीढुष्टमस्य याहस्ते हेतिः संहरणोचि
 ता ॥ कपदिनो धनुर्विज्यं विशल्यासा भवेन्मयि ॥ ५७ ॥ बाणबाणासनैर्हीनवाडुभ्यां पालयेत्समो ॥ अनाततस्य

७

देवाय ध्याये च नमो नमः ॥५८॥ नमो हिरण्यवाहवे ते नान्ये च नमो नमः ॥ दिशो च पतये तस्मै वृक्षाणां प
 तये नमः ॥५९॥ हरिकेशाय शान्ताय पर्युर्नापतये नमः ॥ भवंतः पशवो देवा भवतां पतिरीश्वरः ॥६०॥ तन्मा
 या पाशवद्वाहि भवंतो मोहमास्थिताः ॥ अनेन हयमेधेन सदक्षाः पूजयेतु वः ॥६१॥ सर्वथा भवपाशेभ्यो
 मुक्तायूयं भविष्यथ ॥ सस्मिंजराय सौम्याय नमस्तस्मै त्विषीमते ॥६२॥ पत्नीनां पतये तस्मै बभ्रुशाय न
 मो नमः ॥ विव्याधिने तथा म्रानां तस्मै सुपतये नमः ॥६३॥ परिवेषाय शान्ताय नमस्ता उपवोतिने ॥ पुष्टानां
 पतये तस्मै भवहेत्येन मो नमः ॥ जगतां पतये तस्मै रुद्रायैवा ततायिने ॥ सत्राणां पतये तस्मै नमः स्रताय हं
 तवे ॥ वनानां पतये तस्मै रोहिताय नमो नमः ॥६५॥ नमस्त्यपतये तस्मै वृक्षाणां पतये नमः ॥ मन्त्रिणे वाणिजाः
 याय कक्षाणां पतये नमः ॥६५॥ नमो भुवंतये तस्मै वारिवस्कनकाय च ॥ ओषधीनां च पतये उर्वे र्वा
 कंदने ॥६६॥ पत्नीनां पतये तस्मै कृत्स्नया तापधादने ॥ सत्त्वानां पतये तस्मै ककुभाय निबंशिणे ॥६७॥
 स्तनानां पतये तस्मै नमस्तस्मै निचेरवे ॥ स्नायूनां पतये तुभ्यं निचेरुपतये नमः ॥६८॥ नमः परिव
 रणाय अरण्यपतये नमः ॥ सकाविभ्यो जिघांस्यो मुख्यानां पतये नमः ॥६९॥ असिमधोन तं चरद्भुः
 प्रकृतानां च पतये नमः ॥ उष्णीषिणो गिरिचराय कुलुं च पतये नमः ॥७०॥ निबंशिणेषु धिमते तत्सराणां
 पतये नमः ॥ नमस्ते वंचने तुभ्यं नमस्ते परिवंचने ॥७१॥ सहमानाय विव्याधु अयाधपतये नमः ॥ इषुम
 द्रोधन्वा विभ्यो अतन्वभ्यो नमो नमः ॥७२॥ नमः प्रतिदधानेभ्यो आयच्छद्भोन मो नमः ॥ विस्रद्भोन
 मो नित्यं स्वपद्भ्यश्च नमो नमः ॥७३॥ जाग्रद्भ्यश्च नमो मेस्तु तिष्ठद्भ्यश्च नमो नमः ॥ नमः सभाधिपतये
 सभाभ्यस्ते नमो नमः ॥७४॥ वेदाश्चेभ्यो नमस्तेस्तु अश्वाधिपतये नमः ॥ नमः भाव्याधिनाभ्यस्ते विविधं त्ये
 नमो नमः ॥७५॥ उगणाभ्यो नमस्तेस्तु नमस्तेस्तु दगं हने ॥ गतेभ्यो च नमस्तेस्तु नमो गत्ताधिपायने ॥
 ॥७६॥ विरूपेभ्यो नमस्तेस्तु विश्वरूपाय ते नमः ॥ महद्भुः शुलकेभ्यस्ते गणेभ्यो च नमो नमः ॥७७॥ भू

श्री.शि.

२.
८

रथाय नमस्ते सुरथाधिपतये नमः॥ सेनानां पतये तस्मै सेनानिगुरवे नमः॥ ७८॥ विधिसारथ्ये तुभ्यं संग्रहीत्रे नमो नमः॥ त
सम्भारथकारेभ्यः कुलालेभ्यो नमो नमः॥ ७९॥ कर्मरैभ्यो नमस्ते सुपुंजिष्ठेभ्यो नमो नमः॥ निवादेभ्यो नमस्ते सुदुधन्व
कृते नमः॥ ८०॥ मगं युभ्यश्च निभ्यश्च शुनां च पतये नमः॥ नमो भवाय रुद्राय शर्वाय पशुपाय च॥ ८१॥ नीलग्रीवाय च नमो शि
तिकंठाय ते नमः॥ नमः कर्पादिने तुभ्यं व्यसकशाय ते नमः॥ ८२॥ सहस्राक्षाय ते नित्यं नमस्ते शतधन्वने॥ नमस्ते गिरिशायाश्च
शिपिविष्टाय ते नमः॥ ८३॥ नमो मीढुषमायाश्च तथा चिबुमते नमः॥ नमो हस्ताय वहने तथा वर्वाय से नमः॥ ८४॥ संवध्वने
च रथाय अग्राय प्रथमाय च॥ आशुवेषाय च नमस्तथैवाशुरथाय च॥ ८५॥ नमः अराय देवाय अवैभिशाय ते नमः॥ वर्मि
ष्ठो ते नमो नित्यं नमस्ते सुव रूध्रिने॥ ८६॥ विलिम्बे ते नमो नित्यं दशनां गाय ते नमः॥ श्रुताय श्रुतसेनाय दुंदुभ्याय नमो नमः
॥ ८७॥ आहनन्याय च नमो धृषावे प्रमृशाय च॥ दूताय प्रहितायाश्च नमस्ते सुनिबं गिरौ॥ ८८॥ वरेषु धिमते तुभ्यं नमस्ते ह्यो
षवे हरा॥ नमो आयुधिने तुभ्यं स्वायुधाय नमो नमः॥ ८९॥ सुधन्वने नमस्तुभ्यं सुत्ययभ्याय ते नमः॥ नमः काक्याय नीप्याय
नमः सस्याय ते नमः॥ ९०॥ सरस्याय च नाद्याय वैशंताय नमो नमः॥ अवद्याय च कूप्याय वर्ध्यास्तेर्ध्याय ते नमः॥ ९१॥ मेध्या
य च सुमेध्याय विद्युत्याये नमो नमः॥ नमो ईध्रियतथाय वात्यरेभ्याय ते नमः॥ ९२॥ वास्तव्याय नमस्ते सुवास्तुपाय नमो नमः
॥ आशवे चाजिरायाय शीघ्र्याय ते नमः॥ ९३॥ नमो कुर्वर्ध्याय खल्वाय नमो श्लोक्याय ते नमः॥ अवसान्याय च न
मो वन्यकस्याय ते नमः॥ ९४॥ अवप्रतिश्रवायाश्च आशवे चाजिराय च॥ नमः शीघ्राय शीभ्याश्च रुध्याय च॥ ९५
॥ श्लोतस्याय च ह्रीप्याय कनिष्ठजेष्ठकाय ते॥ पूर्वापरभवायाश्च मध्यमाय च नमो नमः॥ ९६॥ अपगल्भ्याय बुध्याय सौ
भ्याभ्याय ते नमः॥ प्रतिसर्याय धाम्याय क्षेम्याय च नमो नमः॥ ९७॥ नमः सोमाय रुद्राय ताम्राय अरुणाय च॥ नमः
शंगाय शंताय पशूनां पतये नमः॥ ९८॥ नमो उग्राय भीमाय नमो अग्रेवधाय च॥ नमो दूरेवधाय च हंते तुभ्यं हनीयसे॥ ९९
नाराय प्रणावायाश्च शंभवे च मयोभुवे॥ नमस्ते शंकराय च नमो मयस्कराय॥ १००॥ नमः शिवाय शंताय नमः शिवतश
य च॥ नमस्ते र्ध्याय कूल्वाय पार्यवार्ध्याय ते नमः॥ १०१॥ नमः प्रतरणायाश्च नमो नरणाय च॥ आनाथीय च लाह्याय शब्द

राम.
८

फेन्यायतेनमः॥सिकत्यायप्रवात्त्यायदूरिण्यप्रपथ्यायच॥नमःकिङ्करीलायायक्षयरायकर्पदिने॥३॥नमोगोष्ठ्यायगत्या
 यपुलस्यायनमोनमः॥नमस्तल्यायगेत्यानमःकात्यायतेनमः॥४॥गद्वरेष्ठ्यायचनमोहृदय्यायनमोस्तुते॥निवेष्ट्या
 यनमस्तुभ्यपागस्यारजसेनमः॥५॥नमःश्रुक्तायदेवायह्रीरत्यायनमोनमः॥नमोलोप्याथोलप्यायऊर्ध्वसख्यायने
 नमः॥पर्यायपर्याणद्याथगुरमाद्यायतेनमः॥नमोआभिघ्रतेतुभ्यनमअखिद्यतेनमः॥६॥नमःप्रखिद्यतेतुभ्यकिरी
 केभ्योनमोनमः॥देवानांहृदयेभ्यस्तेविक्षीरोभ्योनमोनमः॥७॥नमोविचित्रत्वेभ्योनमोमीवक्तेभ्यस्त्वच॥द्रुपेकवचयुक्ता
 यअंधसस्यतयेनमः॥८॥दरिद्रदरिद्रोतुभ्यनमस्तेनोललौहित॥नमस्तेनवसेतुभ्यक्षयदीरायतेनमः॥९॥नमसालां
 विधेभ्यद्यशिवांतांतनुवंशिव॥घोराशंतातनूनेद्यप्रपद्येतनुवैशिव॥१०॥घोरानेद्यतनुर्वन्धिःसर्वयज्ञेप्रपूज्यते॥न
 मस्त्वोरेशतन्वतेप्रथामिशरांहर॥११॥रुद्रोवायव्यत्राग्निःयजुर्भिःप्रवदाम्यहं॥अहंप्रतिपदेर्मन्त्रैःतद्रूपानरुद्रसन
 मान्॥१२॥नमस्करोमिदंनमस्तुभ्यव्यसुसदोगरान्॥दिव्यंतरिक्षनीर्धस्यानवानवर्षशरानहं॥१३॥अमक्ता
 न्देवदेवस्यरुद्रजंभेदधाम्यहं॥योरुद्रोअग्निमथ्यस्त्रोअप्सुओषधिवुस्त्रिताः॥१४॥योरुद्रोविश्वमथ्यस्त्रोतस्मैस
 वीत्मनेनमः॥हिरण्यवाहुर्देवेशोहिरण्यतनुरीश्वरः॥१५॥अंविकायाःपतिःशंभुःउमायाःपतिरीश्वरः॥यज्ञेषुतद्विः
 शेषंशिवलिंगेषुरस्त्रितं॥१६॥तदश्यामतवाद्यैवपन्निर्वेदितमीश्वर॥स्ननंधयंमहंतंमेगावोश्वपुरुषामम॥१७॥आ
 वधीस्त्वमहादेवमांपाहितनुवेचमां॥कृतिंवसानोहस्तेलंबिभ्रद्वाशंधनुर्वरं॥१८॥आगच्छदेवदेवेशशरंभामव
 प्रभो॥नमस्तेहरसेदेवरोचिबेशोचिबेनमः॥१९॥यत्रत्वंवससीशानःनमोयत्रनिवीदसि॥तस्याद्राप्रथितंरुद्रसंश्रेष्ठो
 यंचगवांपतिः॥२०॥नमस्तानंप्रपन्नोस्मि सर्वदशिवमेवहि॥तमेवयजनक्षिप्रहेदेवादक्षसंपुताः॥२१॥प्रसादय
 ध्वं देवेशंहविषामश्वसतमे॥यद्यसत्यंमयोक्तंचेन्ममभूर्धापतिव्यति॥येनशृण्वन्तिमेवाचंतेवांमूर्धाश्वदसंपतेन॥
 सत्यंसत्यंपुनःसत्यमुद्धत्यभुजमुच्यते॥२२॥इत्युक्त्वा संस्थितस्तृष्णीयजुर्वेदःसुराग्रतः॥स्मृतउवाच॥प्रशंसा

श्री.शि.

२.
५

मिसामिप्रभाधामसोमप्रशरैकमस्तसदाशूलहरतं॥विशलां धकारमहस्तं सुहेमप्रनीकाशवामार्धरामंभजेहं॥१२५॥ ॥
इतिश्रीशिवरहस्येर्दशानाख्यद्वावशोशीकृतेदयनुर्वेदकृतरुद्रस्तुतिर्नामत्रितीयोऽध्यायः॥३॥ श्रीइशायनमः॥ श्रीस
त्युवाच॥ अथ्वंतुब्रह्मविष्णवाद्याः सुनयोदक्षसंयुताः॥सामवेदोवदत्येषुपरमार्धनयावचः॥१॥ श्रीस्कंदउवाच॥ तदा
सत्यायचः श्रुत्वासामवेदोब्रवीत्तदा॥मौलिवंध्याजलिपुठः॥उत्थायसुरसंनिधौ॥२॥ श्रीसामवेदउवाच॥अग्निरूपोमहा
देवोमामायातुसवीतये॥हव्यनातारमीशानंहव्यभोक्तारमीश्वरं॥३॥ गृह्यामिवचसौम्यामनसैवमहेश्वरं॥स्वित्तुर्भास
कंतेजोभार्गमेवमुपास्महे॥सधिपासर्वजंतलांयोष्वः सभ्यस्प्रचोदयात्॥भूर्भुवस्वः तद्यासत्पसरवपरमेश्वरः॥५॥ न
होमामायामिदेवेशंपुरुषंपरमेश्वरं॥अविरजितमेवेशमध्वरस्यमहेश्वरं॥होतारंसत्यजंयेदेवंरीदृख्योरीश्वरंपरं॥अग्नि
मेवविस्साक्षंमरणात्पूर्वमीश्वरं॥७॥ हिरण्यरूपंदेवेशंकृणुध्वमवसेसुराः॥अधीपतिर्मित्रपतिःशिवक्षेत्रपतिःसुराः
॥८॥ शिवोधनपतिःशंभुःसुवःपतिरपीश्वरः॥नमस्तस्मैमहेशायनमस्तस्मैकपर्दिनं॥९॥अं वकायनमस्तस्मैकृतेभ्यश्च
नमोनमः॥अन्नायचनमोनित्संअन्नाधिपतयेनमः॥१०॥ एकाक्षायवपंन्नायरुद्रायत्रिसद्विने॥संयजेविवृतेचैवप्रत्य
श्राव्येनमोनमः॥कृतेभ्यश्चविरिचेभ्यःमुद्रायचनमोनमः॥११॥ मधिमनुक्षमस्त्वेशादंहंगायामिशंकर॥इडेभानवदेवेशां
रक्षस्वमहेश्वर॥१२॥ वामर्चयामिविश्वेशंपरमात्मानमीश्वरं॥यद्दंविश्वभूतंचत्त्रयेवल्लयमेव्यति॥१३॥ नमोनमस्ते
देवायनमस्तेस्तुसदामम॥चंद्रस्त्रायचनमोशुक्रस्त्रायतेनमः॥१४॥ मखायचनमस्तुभ्यंओजसेनेनमोनमः॥सहसे
नेनमस्तुभ्यंक्रतवेनेनमोनमः॥१५॥ बृहतेनेनमस्तुभ्यंसुरायचनमोनमः॥ज्योतिबेनेनमस्तुभ्यंत्वादधेहृदयेसदा॥
१६॥ रुभिर्नामाभिरेवेशंसोभैर्गीयानिशंकर॥आहृत्वामहादेवंहवामिपरमेश्वरं॥१७॥ सतेवाजंमहादेवकरवामि
समर्चनं॥३७॥ वाक्मानवदेवेशसर्वभासकरीप्रभो॥१८॥ सोमोयंजनितादेवःपवनेशंकरःस्वयं॥सोमोदेवोमनी
नांपरमेश्वरः॥१९॥ सोमो०॥देवोदिवःशंकरइश्वरः॥सोमो०देवोपृथिव्याःपरमेश्वरः॥२०॥ सोमो०अग्नेःसाक्षात्

सा

राम.

५

नमोऽश्वरः॥ सोमो० सूर्यस्य भवं ईश्वरः॥ १॥ सोमो यं० ईद्रस्य च सदा शिवः॥ सोमो० विष्णोश्चापि त्रिं चकः॥ ११॥ श्रुत्वा तं राम
 हा देवो अदित्ये दृश्यते विभुः॥ हिरण्यश्मश्रु शान्ते हिरण्यमय सुकेशवान्॥ ११॥ सर्वस्य सुवर्णो यं शिवो ह्याप्रराखात्सुराः
 ॥ सोमा भूमा महानात्मा विश्वरूपो महेश्वरः॥ १४॥ कंखं ब्रह्मेश्वरो स्तेवमहादेवः प्रकाशते॥ वैश्वानरात्मा त्रिमधुः त्रिसुच
 र्णो ह्यंते द्वियः॥ १५॥ अपावृत्तं तद्वा रं सदा पश्यंति स्तरयः॥ विराट्स्वरान् तथा संम्राट् भगवान् रुद्रसवहिः॥ १६॥ युंजे तत्पदयो
 र्वाचं गायेत्ता शतवर्त्तनं॥ माहे द्रात्मा वामदेवो ज्येष्ठो राजने हिं कृतः॥ १७॥ वै रूपवैश्वरूपात्मा सर्वात्मा परमेश्वरः॥ महावैरा
 जसुप्रीतो वैश्वामित्रस्तु नं शिवः॥ १८॥ अष्टादंष्ट्रवप्रीतो सकलवमहेश्वरः॥ यजध्वं श्रीमहादेवं लभध्वं मुक्तिमुत्तमं॥ १९॥
 सत्यं मद्रूचनं देवाः महादेवो स्य भागभुक्॥ प्रपातशरणां देवाः सदक्षा यूयमीश्वरं॥ २०॥ सत्यं सत्यं पुनः सत्यं मुत्पत्य भुज
 मुत्पते॥ सत उवाच॥ इत्युक्ता मौनमा तिष्ठत्तामवेदः तदा मुदा॥ सहस्रशः श्लोघुतिमान् शिवप्रियकरः सदा॥ २१॥ सत्यु
 वाच॥ वदत्वमिहाश्वर्वाणवेदसत्यं वदाधुना॥ ऋग्वतां सर्वदेवानां यते हृद्गनमादरात्॥ २२॥ ससत्यावचनं श्रुत्वा वेदो
 श्वर्वा ब्रवीत्तदा॥ मौलिबल्यांजलिपुटो तदा तत्र मनीषितं॥ २३॥ अथर्ववेद उवाच॥ यो वै रुद्रः स भगवान्यश्च ब्रह्मा तस्मै
 वै नमोनमः॥ यो वै रु० यश्च विष्णुस्तस्मै वै नमो० नमः॥ २४॥ यो वै रुद्रस्वभगवान्यश्च रुद्रस्तस्मै वै नमोनमः॥ यो वै
 रु० याचो मातस्मै वै नमोनमः॥ २५॥ यो वै रुद्र० यश्च विनायकस्तस्मै वै नमोनमः॥ यो वै रुद्र० यश्च स्कंदस्तस्मै वै नमोनमः
 ॥ २६॥ यो वै रुद्र० यश्चंद्रः स्त०॥ यो वै रुद्र० यश्चाग्निः०॥ २७॥ यो वै० यश्च वायु०॥ यो वै यश्च वरुणाः यो वै० यश्च यमः
 ॥ २८॥ यश्चानिर्ऋ० यो वै० यश्च ईशान० यो वै० यश्च कुबेर०॥ ४०॥ यो वै० यश्च सूर्य०॥ यो वै० यश्च सोम०॥ ४१॥ यो वै० यानि
 च नक्षत्राणि० यो वै० ये चाष्टौ ग्रहा०॥ यो वै० ये च ऋषयः०॥ यो वै० ये चाष्टौ वसवः०॥ ४२॥ यो वै० ये द्वादशादित्या०॥ यो वै० ये च स
 कादश रुद्रा०॥ ४४॥ यो वै० या च पृथिवी यो वै० याश्चाप०॥ ४५॥ यो वै रुद्रः स भगवान्यश्च ते जज्ञस्मै वै नमोनमः॥ यो वै
 रु० यश्च वायु०॥ ४६॥ यो वै० यश्चाकाशं०॥ यो वै० याचभू०॥ ४७॥ यो वै रु० यश्च भुवः॥ यो वै० यश्च सुव०॥ ४८॥ यो वै० यश्च

श्री. शि. मह०॥ यो वै० यश्च जनः॥ ४८॥ या वै० यश्च नपः॥ यो वै रुद्रः० यश्च सत्यं॥ ५०॥ यो वै रुद्र० ये च प्राणा॥ यो वै रुद्र० यश्च मनः०
 १० ॥ ५१॥ यो वै रुद्र०॥ यश्च सर्वेन्द्रियाणि॥ ५२॥ यो वै रु० यश्च काल०॥ यो वै रु० यश्च मृत्युल०॥ ५३॥ यो वै रुद्रः स भगवान् य
 च भूतं भविष्यत्समैवैनमोनमः॥ ओमादौ रने च भूर्भुवः स्वत्रिंशंकृतिः॥ ५४॥ ब्रह्मैकत्वं त्रिधोर्ध्वत्वं गतिः पुष्टिमहेश्वरः॥ विश्वं च
 विश्वानीतस्त्वं कृतं प्रहृतमेव च॥ ५५॥ कृतं चाकृतमेते च परमं च परायणं॥ नारायणादिजनको अर्थशो वरुणास्य हि॥ ५६॥ जनि
 ता त्वं तथा वायोः द्यावा भूम्योर्महेश्वरः॥ सर्वेश्वः सर्वसाक्षी च सर्वशक्तमेव हि॥ ५७॥ अग्रात्सर्वभूतेषु सर्वेन्द्रियगुणान्ति
 तः॥ अलिंगोऽस्म शरीरः स्त्वव्यापकश्च सनातनः॥ ५८॥ वामनं त्वं महादेवं सर्वदेवा उपासते॥ ततो जानं जगत्संभोस्त्विदं तत्त्व
 म्येव लीयते॥ ५९॥ त्वतो नास्ति पृथक् किंचिन्न भिन्नं परमार्थतः॥ नेह नानास्ति किंचिद्वैतदधिष्ठितमेव हि॥ ६०॥ त्वा
 मविज्ञाय दुर्मधाः कृतकृत्यो भिमन्यते॥ सर्वभूतानि गश्चात्मा कोशातीतो महेश्वरः॥ ६१॥ महाप्रासः स सवेशो ब्रह्मा स त्रं न
 दोदनं॥ कालकालस्य देवस्य मृत्युरेवोत्पत्तिश्च न॥ ६२॥ ब्रह्म पुच्छं प्रतिष्ठा च शान्तिरक्षरमेव च॥ हृदये पुरुषो रुद्रेति श्रु
 मात्राः परास्तुतः॥ ६३॥ ओंकारः प्रणवो व्यापी अनन्तो व्यापके विभुः॥ तारं स्रस्मं वेद्युतं च शुक्लं सर्वशरीरगः॥ ईशानो भगवान् रु
 द्रो महादेवः स एव हि॥ पुरं ब्रह्म परं धाम परः पारः परायणः॥ ६४॥ विशेषो निर्गुणश्चायं महात्मा विश्वतो मुखः॥ सर्वोत्तरः
 सर्वसाक्षी स एव रुद्रो महेश्वरः॥ स एव कर्ता जगतां नान्ये विष्णुर्वा दयः सुराः॥ न च ब्रह्मान चैवं द्रो नाग्निः सूर्यो निलः सुराः॥
 ६५॥ यस्य शक्तिर्ब्रह्म तस्य जगतः कारणं हरः॥ हिरण्यगर्भपुरतो जायमानं स च श्वति॥ ६६॥ यस्याद्विष्णुः समुत्पन्नो रु
 द्रस्य स्मादजायत॥ स विश्वं विश्वजानं यत्कृत्वा सुगच्छसुरोत्तमाः॥ ६७॥ यतो ब्रह्मं शविद्राः सहभूतैः प्रजद्भिरे॥ यदा चर्मवदा
 काशं वेष्टुं दृष्ट्वा हे सुराः॥ ७०॥ तदा शिवमविज्ञाय दुःखस्यांतो भाविष्यति॥ यदा तमस्त्रं न दिवानैव रात्रिर्महेश्वरः॥ ७१
 ॥ न सन्न चासत्स शिवः एक एव हि केवलः॥ विश्वस्मादुत्तरो देवः स हि विश्वाधिकः शिवः॥ ७२॥ तस्य स्वरूपमस्माभिर्वक्तुं द्र
 ष्टुं न शक्यते॥ भवंतो मा यथा तस्य प्रतिकल्पं सुरा सुराः॥ ७३॥ मुह्यंति तत्प्रः सा देवविमुक्ताश्च भविष्यन्ति॥ भजन्तं ह्ययमे

राम.
 १०

धेनहेसुरवृषभध्यजं॥७४॥ सर्वमन्यतरित्यज्यशिवसवशिवंकरं॥ ध्येयपूज्योनमस्यश्च ईज्यः सपरमेश्वरः॥७५॥ समाप्त
 मेवचैजालं सत्यं सत्यं न चान्यथा॥ एकसवहिवित्यात्मा भगवान् रुद्र एव हि॥७६॥ सर्वेषां पतिरीशानः पूयं हि पशवस्सृताः॥ त-
 न्मायापाशबद्धान्मोचयिष्यतिवैसुराः॥७७॥ तमेवशरं यातस्मिप्रमद्यैवसनगाः॥ प्रसादयध्वं वरदं महादेवं सतीपतिं॥
 ७८॥ एकएवमहान् रुद्रः सर्वः पूज्योन संशयः॥ अस्मिन्नर्थे सुरश्रेष्ठाः संतप्तपरशुदधे॥७९॥ सत्यं सत्यं पुनः सत्यं उद्धृत्य भु-
 जमुच्यते॥ स्कंद उवाच॥ इत्युत्थाश्चर्वणो वेदः तर्ष्णीमासनदा मुदा॥ तत्र देवैः सदक्षोऽपि निर्विण्णो मुनिभिश्चितः॥ ८०॥
 अधोमुखोऽश्रुवेदेनो विष्णुमीक्षन् सुदुर्मुहुः॥ एवं ते वेदवाचा मुनिगणा सुरता मूकभावं प्रपन्ना संनादुः खानिभारैस्तुलनति-
 हितप्राज्यवाचाममीषां॥ तत्रैवामिबलोलुपाद्बद्धवापूवादयः संस्थितानोचुः किंच न वंचनं प्रति सुराः ते वंचनामास्थि-
 ताः॥ ८१॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशंशे सामवेदाश्चर्ववेदकृतस्तुतिर्नाम चतुर्थोऽध्यायः॥ ४॥ ॥ ॥
 ॥ श्रीसत्पुवाच॥ चतुः सक्षिकमेवेदं शृणुध्वं वचनं सुराः॥ यजध्वं ह्यमेधेन लभध्वं मुक्तिमुत्तमां॥ १॥ स्तुतमीशमद्योक्तेन
 मर्क्यशस्य तशंकरं॥ तं गायंति महादेवं सदा गायत्रिणोऽखिलाः॥ २॥ अर्चति बिल्वपत्राद्यैर्लिगे देवं सनातनं॥ सोमादिभि-
 र्हविर्भिश्च सोमं यजत सत्वरं॥ ३॥ ब्रह्मणस्य निमीशानं मखाधीशं महेश्वरं॥ त्रिपुण्ड्रं महादेवं सुगंधिपुष्टिवर्धनं॥ ४॥
 यजंतु पुष्ट्यै भवतां तुष्टौ भवति शंकरः॥ नो चेद्दुष्टो भवेद्देवो भवत्सु सुरसतमाः॥ ५॥ शिपिविष्टेष्टमनसः तुष्टा पूयं भवि-
 ष्यथ॥ मायाहं प्रकृतिः साक्षा तस्य देवस्य हे सुराः॥ ६॥ समार्द्रपरमेशानः शाश्वते विश्वनाथकः॥ मन्माया मोहिता
 पूयं न जानथा महेश्वरं॥ ७॥ अहं वः प्रीतिं कृन्मानपिता शंकर ईश्वरः॥ आवां संपूजितौ यत्र जगत्पूजितमेव च॥ ८॥ यतो
 ब्रह्मेशविष्णुवीर्राजद्भिरे देवसत्तमाः॥ विष्णोर्जिष्णो तथा भूष्णोः प्रोक्तं यत्परमं पदं॥ ९॥ शिवप्रसादमात्रं स्यात्साहाय्य-
 नेव कश्चन॥ शिवक्रीधानिदग्धस्य सहायो नात्र कश्चन॥ १०॥ यदि वेदाः प्रमाणां वोक्षिप्रं यजत शंकरं॥ मावः कालात्य-
 यो भूयात् हविवोत्रपि नाकिनः॥ ११॥ यजस्विष्टकृता देवं शिपिविष्टं महेश्वरं॥ दूरिष्टं यदि ते किंचित्सिष्टं शिवकृपावशात्॥

श्री.शि.
५
११

॥१३॥ स्विष्टमप्यत्र नंदीनं दुष्टं भवति दूषितं ॥ तस्माद्विशिष्टं सर्वेषां शिपिविष्टं यजं तु वः ॥ १३ ॥ शिष्टातेन भवं तत्र विशिष्टाः शिव
संमताः ॥ नेचेन्न षो भवेद्यष्टः भ्रष्टोप्यत्र हि दीक्षितः ॥ १४ ॥ तद्दीक्षणाग्निदग्धो दक्षः क्षिप्रं भविष्यति ॥ सुग्धायूर्यं विद
ग्धांगाः तत्कालानललिलतः ॥ १५ ॥ भविष्यं यमु रश्रेष्ठारमाचवो विषदे त्रिहि ॥ भक्तैव पूजितः सांवः सतां संसारनाशक
तः ॥ १६ ॥ भक्त्या राध्या महादेवं विमुक्ता भव वंधनात् ॥ अगस्त्य भग्नधौ भ्याद्या मार्कंडेय दधीचिकाः ॥ १७ ॥ सुरासुराश्च म
नवो मुनयो मीतपस्विनः ॥ भस्मरुद्राश्च सहितानवदंति किमु नरं ॥ १८ ॥ शिवलिंगार्चनरताः शिष्टायज्ञैर्महेश्वरं ॥ भ
वभक्ता महात्मानः ते वदं तत्र सांप्रतं ॥ १९ ॥ यत्रास्थिता सदा सभ्याः सभापतिपदार्चकाः ॥ न तत्रासभ्यवार्ता का भविष्य
तिकदपि हि ॥ २० ॥ न वदंति च ये धर्मविद्वांसोऽपि बहुश्रुताः ॥ समा मुचन ते सभ्या दभ्या अपि न रा सभाः ॥ २१ ॥ सर्वेद्यमुनयो यूयं
दक्षमुन्मार्गवर्तिनं ॥ याजयंतिकथं मोहाद्भवं तोषार्थं लिप्सया ॥ २२ ॥ अयाज्य याजकानां तु पापं मते महद्भवेत् ॥ वार्यतां वा
र्यतां दक्षो दीक्षितोप्ययमुत्पयः ॥ २३ ॥ उन्मार्गवर्तिनं मूढं तारयंति कृपालवः ॥ अत्रास्मत्कृत्विजो भूत्वानूतनैः स्पर्शत्विह ॥
२४ ॥ समानसुखदुःखाश्च भवतस्तेन सतमाः ॥ अनेन माविनश्यं तुर्वार्यतामयमुद्धतः ॥ २५ ॥ स्तुतु उवाच ॥ इत्थं सत्याव
चः श्रुत्वा मुनयोऽतृत्विजोऽसहि ॥ ऊचुस्ते म्लानवदनाः दक्षमेव प्रजापतिं ॥ २६ ॥ ऋत्विज रुचुः ॥ वेदानां वचनं दक्षप्रमाणं
चात्र सतम ॥ सर्वभागभुगीशानः प्रभुः प्रीणातिविश्वभुक् ॥ २७ ॥ यजस्वोपसदा देवं महादेवं सहा मरैः ॥ पुरात्रिपुरनाशार्थं
भागोदतो महेश्वर ॥ २८ ॥ न मेवोपसादेवं यज दक्षसुखी भव ॥ सत उवाच ॥ ऋत्विक्वाचं तदा श्रुत्वा श्रुत्वा दक्षो वैक्षक्रुधै
वतान् ॥ निर्दहनिव चक्षुर्भावाचमूचैर्द्विजां तदा ॥ २९ ॥ दक्ष उवाच ॥ नाहमौपमदाज्यं सदा भिक्षाशने रतं ॥ वज्रमिवि
ष्णुमेवाहं स्विष्टकृद्भागिनं च न ॥ ३० ॥ करोमिवेदवचनं समुच्छं ध्यक्रुधाग्निना ॥ विष्णुरेव सदा पूज्यः सदा गतिरयं मम
॥ ३१ ॥ हितेन मपरश्रेष्ठं न रुद्रो भागमर्हति ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा दधीचिः क्रोधवन्निन ॥ ३२ ॥ ज्वलन्नि रतदो न स्त्रो यथा प्रा
ज्याज्यतर्पितः ॥ ज्वलन्निखाशिखो वह्निर्न दामध्यसभं मुनिः ॥ ३३ ॥ प्राह दक्षं पुरस्कृत्य सुराणामुपश्रव्यतां ॥ दधीचि

राम.
११

रुवाच॥ ब्रह्मरोगोभानसः पुत्राः दक्षोदक्षेसिदीक्षितः॥ कस्मान्न हूयसे रुद्रं साक्षादध्वरनायकं॥ ३४॥ देवदेवं विस्तृप्ताहं यज्ञेशं
 परमेश्वरं॥ कस्मान्न हूयसे रुद्रं॥ ३५॥ विश्वतश्चक्षुषं देवं विश्वतो मुखमीश्वरं॥ कस्मान्न॥ ३६॥ विश्वाधिवं मह्यं देवं विष्णु
 ब्रह्मादिनायकं॥ कस्मान्न॥ ३७॥ विश्वजातेषु यशुषु सवर्धं पशुषो भवेत्॥ कस्मान्न॥ ३८॥ यन्मायामोहिताः सर्वे विष्णु
 ब्रह्मादयः सुराः॥ कस्मान्न॥ ३९॥ भवानपि महोदवं किं न जानामिशंकरं॥ कस्मान्न॥ ४०॥ ब्रह्माः रोगस्य शिरःस्थितं महेशेन
 पिनाकिना॥ कस्मान्न॥ ४१॥ ब्रह्मरोगैस्मै ददेवेदानीं शौवेदांतं संस्तुतः॥ कस्मान्न हू॥ ४२॥ विष्णवे स्मै ददौ शंभुः चक्रदेववि-
 नाशकृत्॥ कस्मान्न॥ हूयसे रुद्रं साक्षादध्वरनायकं॥ ४३॥ विष्णवे स्मै महालक्ष्मीभार्यात्वेन ददौ हरः॥ कस्मा॥ ४४॥ वैकुंठस्था
 धिपत्यं च लीलकं बोददौ पुरा॥ कस्मा॥ ४५॥ गर्वोद्विक्तो यदा विष्णुः अभूत्तलोकविनाशकृत्॥ मत्स्यवारहसिंहाद्यैर्ददौ लोकोप-
 कारकः॥ ४६॥ संश्लिप्तश्च वद्गुधामहादेवेन शूलिनः॥ तवायं कोपदग्धस्य महादेवेन रक्षकः॥ ४७॥ को वायं विष्णुरेवाय रक्ष-
 कस्ते कथं भवेत्॥ मृगैर्द्रनखराद्यानजं युक्तः किं स हिष्यति॥ ४८॥ यद्वतैः धिः कृते विष्णुः सहलक्ष्म्या निवर्तयते॥ शापा
 स्त्रैर्दरिते विष्णुः अस्मै शिरावगणैरपि॥ ४९॥ विष्णोः कपालं निर्भिद्य पपौरतं स भैरवः॥ विश्वकेतनो गणोऽस्यैव विष्णोः संप-
 श्यतः पुनः॥ ५०॥ इषीकाप्रोतलीक्ष्य शूलप्रोतः रत्नदाकरोत्॥ ईदृश्यास्पृशुजसंभोयेनाकारिपिनाकिना॥ ५१॥ सवज्रः
 ससुरैः पूर्वगुरुशः प्रसादितः॥ तदामुमीचैव हसन्महेशो भक्तवत्सलः॥ ५२॥ यमो यं निहतः पूर्वशिवपादाग्रतः पडिनः॥ भक्तं
 दुतनयस्यास्पृहितार्थं शूलपाशिनः॥ ५३॥ वापुसायसि वः पूर्वतराग्रचलनेभ्यः॥ महादेवस्य पुरतो नादहन्तरामप्ययं॥
 ५४॥ अग्निः शिखावलीद्वेयं त्वच्छविर्भस्मरो रतः॥ चंद्रो यंतवशापेन यक्ष्मरो गार्दितः पुरा॥ ५५॥ प्रसादिनो महेशेन सुधा-
 धामैकमौलिनी॥ सूर्यो यं नेत्रपात्रत्वं मगच्छच्छंकरस्याहि॥ ५६॥ कुवेरोऽप्ययमीशस्य प्रसादात्सख्यमाप्तवान्॥ वरुणो
 जलरोगार्तो महेशेन प्रसादितः॥ ५७॥ वसवेऽपि महेशेन दयया संप्रसादिताः॥ आदित्या मरुतः सर्वशक्तेरा सहभागिनः॥
 ५८॥ चकार परमेशो यं प्रसादेन महेश्वरः॥ भिषजा वञ्चिनौ देवौ सौम्यौ सांमप्रसादतः॥ ५९॥ एवं प्रसादिता देवा महेशे

श्री.शि नदयालुना॥ रुद्रासारूप्यमाधुतेमहेशस्यप्रसादतः॥ ६०॥ तयान्वेमुनयःसिन्धाःमहेशेनप्रसादिता॥ तत्प्रसादायकर्मणि कुर्वं
 १. तिमुनयःसुराः॥ तस्यलिंगंसदाकालं पूजयन्ति सुरासुराः॥ पञ्चभूतेषु युष्मासु कथं पशुपतिः शिवः॥ ६१॥ गणयते देवदेवोसौ
 १२ महादेवः सनातनः॥ विश्वाधिको महारुद्रः पूजनीयस्त्वये जया॥ ६२॥ पूज्यो यदेव देवेशः सर्वेषां सर्वकर्मभिः॥ तस्य प्रसादेन
 तव सफलोऽसु मनो रथः॥ तत्प्रसादेन सर्वस्य भुक्तिमुक्तिरिह सिध्यतः॥ तस्मान्माविपदः संतु शृणु मद्बचनं मुदा॥ ६३॥ स्तूक्रो
 धाग्निदग्धस्य तवनान्यतरायणं॥ न ब्रह्माय नैव विष्णुः न चात्र सुरपुंगवाः॥ ६४॥ प्रभविष्यति सहायै तव दक्षसखे धुना॥
 अपूज्य पूजना दक्षपूज्यानां चाप्यपूजने॥ ६५॥ न ज्ञायसी गतिं विंदे दिव्यवापा ज्यसवहि॥ भविष्यति मुनिश्रेष्ठैः इत्युवाच
 दधीचकः॥ ६६॥ स त उवाच॥ तदधीच वच श्रुत्वा दक्षः कुल्योभ्यभाषत॥ संवीक्ष्य विष्णुं ब्रह्माशौ सुरानन्यान्सतीतथा॥
 दक्ष उवाच॥ किं मे रुद्रेण वर्त्तव्यं अभयेन पिनाकेन॥ इत्योयं विष्णुरेवात्र सुराः सर्वे ममाधुना॥ ७०॥ गच्छ वा त्वं यथाजोभन स द
 स्येसि मे रिपुः॥ तद्वक्ष्ये वचनं श्रुत्वा महर्षिः शांभवस्तदा॥ ७१॥ सह शिष्योऽस्मदीनस्तैः धूतन्वा सोऽब्रवीच्छुधा॥ ७२॥ मुनिरुवाच॥
 न यत्र पूज्यते रुद्रो भगवान्करोष्यदि॥ तत्र यां त्येव विपदः संपदे नैव संप्रति॥ ७३॥ ध्वस्तो भविष्यति मखो महादेवस्य मन्यु
 ना॥ सर्वैः सुरासुरैः सार्धं देवैश्च मुनिभिः सह॥ ७४॥ विश्रुतश्च निवाकं च नैव ते रोचते धुना॥ दंडोऽत्र संपते दीशा दहीश वर
 मन्युना॥ ७५॥ न विष्णुः न विधाता न रक्षकोऽस्ति न वात्र हि॥ पश्चाद्वि सिंहस्य पुरोक्तेषु वाक्रोशवद्व्या॥ ७६॥ इत्युक्त्वा
 त्कानिर्गतस्तस्माद्यज्ञवाता तदा मुनिः॥ वेदः संप्राणावाः स्तस्माच्छ्रंदांसि मुनयस्तथा॥ ७७॥ शांभवा ये मुनिश्रेष्ठाः पूर्वास
 जमदग्निकाः॥ शेषु र्दक्षं तदा तत्र दक्षं च विनयोऽहं॥ ७८॥ मुनय ऊचुः॥ नैवायं ते मये मन्युः शिवमन्युप्रदूषितः॥ गच्छ
 मास्माद्यज्ञवातांस्ति प्रदक्षो विनश्यतु॥ ७९॥ सहैव ब्रह्मविष्णुभ्यां सुरैरत्रैव भूः सुरैः॥ इत्युक्त्वा निर्गतास्तत्र शांभवा ये मुनी
 श्वराः॥ ८०॥ तत्र कुत्थासनी वाचमवोचत् क्रोधवीक्षणीः॥ सत्युवाच॥ यदानदित्ससे भागं नलिः॥ स्नाते सुखे भवेत्॥
 सहैभिरसुराकारैः सुरैर्नीशमवाप्नुयाः॥ ८०॥ इत्युक्त्वा योगमास्त्वा यदहा ह्यन्तनु सती॥ तदा हा हा हतस्तत्र सुरास्ते

राम.
 १२

विस्मिता भवनः॥ ८१॥ विष्णुब्रह्मादयो दक्षाभयं कं पितृविग्रहाः॥ ग्रहास्ते विग्रहं चक्रुः ववृर्याताः सशर्कराः बबुधुर्शोणितं मेघाः
जगर्तुः क्रूरविद्युतः॥ अपतन् प्राचुर्वन्भूमिः चेलुर्नद्यश्च सागराः॥ ८२॥ स्वमुच्छ्रान्तविश्रान्ता अभवन्तत्र सांस्थिताः॥ दक्षो
त्रशरणं विष्णुमयासीद्भयमोहितः॥ ८५॥ सधूमाग्नयणवासनसुरागंधाः समावृताः॥ तदा भवसमाविष्टाः कष्टा आसन्
सुराहिजाः॥ ८६॥ दक्षोऽप्यजाक्षवन्तत्र विष्णुमीक्षतदाभिया॥ अपशकुनं शकुना परिभ्रमुः वसुरद्धरुधिरं सुरेव न शब्दैः॥ अ
भवाय मखस्य दुःखमेवंप्रवभो विशिखो भवत्तदानलः॥ ८७॥ इति श्रीशिवरहस्ये दर्शानाख्ये द्वादशांशं सती देहत्यागो नाम
पंचमोऽध्यायः॥ ५॥ श्रीदर्शानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ चारणानां च वदनां आश्चर्यं तन्न भवत्यले॥ देहत्यागं तद्यासत्पाः
श्रुतिवाक्यं सविस्तरं॥ १॥ दक्षावमानं न चापि हृदा यश्च नमहेऽक्षरः॥ महामन्युर्मन्युनैव वृधेऽस्य तदुःखतः॥ २॥ दक्षमन्युत
देवैः हंतुं चक्रे मतिं हरः॥ जटाजूटात्समुत्पाद्य जटामेकं महेश्वरः॥ ३॥ भूमौ संताड्या मासक्रोधेनां धीकृते क्षराः॥ तस्मात्त
त्र जटापाताद्भूवातीव मन्युमानः॥ ४॥ वीरभट्टोज्ज्वलन्त्रो धोदंष्ट्रा क्रूरस्य युक्तदा॥ महगिरिप्रतीकाशवर्ष्मशा समं पश्य
त॥ ५॥ वृत्तदंष्ट्रा करालास्पोजि ब्रह्मासृक्किरीलिहन्॥ ब्यालीववल्मीकगतजिह्वा चाब्रह्मयती सुरान्॥ ६॥ तच्छ्रमश्रुजटि
लं वक्रं शूलहस्तं सभैरवं॥ करिव तोरुशृङ्गा भवादुदंडविरजितं॥ ७॥ मुकुटेनार्कणोर्निभास्वत्कुंडलमंडितं॥ हारकेयूर
वलनैर्भूषितं किंकिरीगणैः॥ ८॥ कचाकचित्तमध्यस्थं खड्गखेटधरंतदा॥ सदंबुजवदरक्तव्यावृत्तनयनो मुकुटः॥
९॥ त्रिपुंड्रविलसत्फालः वनालकरवालध्वजः॥ संप्रणम्य महादेवमुवाचानतः कथारः॥ १०॥ भैरवोदारुणाकारः मृ
गेंद्रसमविक्रमः॥ अंजनाद्रिप्रतीकाशो भविभासितदिङ्मुखः॥ ११॥ घनगंभीरसंभेरीसमारवभरस्तदा॥ भैरव उवाच
॥ देवदेव महादेव करुणावरुणालय॥ मरुत्पारणा हाराढ्यकंधरानंतविक्रम॥ १२॥ मामाज्ञापय देवेश किमत्र कर
वशिन्ते॥ किं पिबाम्यव्ययः सद्यस्तरंगावलिघूर्णिताः॥ १३॥ चूर्णितं किंगिरिद्रातं करोमि पदधातनः॥ किं ब्रह्मांडमहर्षि
डं करोम्यद्य चराचरैः॥ १४॥ भूचक्रमाक्रेमेचात्र चित्रं नेत्राग्निना दहनं॥ किं वासुरासुरद्रातं पातयामि मृतं पुरः॥ १५॥ शीघ्र

श्री.शि. माज्ञापयेदानीमाविलंविनुमर्हसि॥तद्वैखो रुरभसावचसापरमेस्वरः॥१६॥विप्रयोगेनैवेदेव्यादुःसहेनैवसुव्रताः॥तदातीव्रत
 १. रंखांगान्तसजसुरतर्जवान्॥१७॥रौम्यान्नामगशाश्रेष्ठानसौम्यान्शिवभावनान्॥तुरंगवरमातंगसारंगास्यान्मनोहरा
 ३३ न॥१८॥काककीकवकाभास्यान्यकभेकास्यकांस्तथा॥वानरसुरमराभास्यान्चामरास्यान्तथागणान्॥१९॥शेषमा
 हिषवक्रांश्चखड्गगोमाधुवक्रवान्॥वृषभास्यान्रासभास्यान्दभास्यान्केकिलास्यवान्॥२०॥खंगरागणान्तत्रदृष्ट्वे
 शःपुरतःस्थितं॥कीटिन्नयेरागणितंनानावेषैकभूषितं॥२१॥रुषितंभसितेनैवघोषमाणमुद्गमुद्गः॥त्रिपुंड्रफालंरु
 द्राक्षेपरीणाहारविराजितं॥२२॥असीकार्मुकनिस्त्रिंशखड्गवेधधरंतदा॥वाणावाणासनधरंकरवाललसत्कटिंकुंनशां
 तारिसुत्कृष्टंप्रणतंपरस्थितं॥सारुविलासःअक्षस्तानुदुहरीसन्नुवाचतान्॥२३॥वीरभद्रंपुरस्कृत्यरुद्रकीटिसग
 न्वितं॥ईश्वरउवाच॥वीरभद्रसदाभद्रंतवास्तुविजयोगतौः॥तर्णेप्रयाहिदक्षस्ययज्ञवातंसुरैर्वृतं॥२४॥विष्णुग्रहा
 दिविबुधैःक्षणादिध्वंसयाधुना॥तेनमेप्रीतिरतुलामातेविघ्नोन्नसंप्रति॥२५॥इत्युक्तोऽथमहेशेनवीरभद्रोगतौःस
 ह॥मत्तवारणासंकाशैःययौगतागतौर्वृतः॥२६॥नत्वा नौश्रीमहादेवंवीरभद्रोनदनंतदा॥गणानजगर्जुश्चतदाभ्राम
 यंतोस्त्रमंडलं॥२७॥यौगवरकृत्तारावबधरीकर्मदिङ्मुखं॥तन्मखंलेखकैस्सार्धंदुर्मुखंसमपद्यत॥२८॥तदावातावयु
 र्द्वौकेतत्रैभयशंसिनः॥पर्वताश्चअशीर्षेतचकंपेचवसुंधरा॥२९॥मारुतैश्चाभ्यधूर्णत्वचिषुभेष्ववरुणालयः॥अ
 अग्नयेनैवदीप्यंतनचभातिप्रभाकरः॥३०॥गृहाश्चनप्रकाशंतेयेतुर्नक्षत्रपतयः॥उत्काकबंधसहितापपातम
 खसंसदि॥३१॥गणेश्वरैःसमारुत्वारथंभद्रेगिरिप्रभं॥सहस्राश्वपताकाढ्यंकुंभराजत्यताककं॥३२॥गणासम
 न्वयुस्तत्रविविधायुधपाणयः॥गर्जंतश्चातिहृष्यंतौमिंदंतोगांशरावरैः॥३३॥शस्त्रमूलैर्गिप्रिवातंधनुःकोट्योत्सृजं
 त्यपि॥हिमवच्छिखरेरम्येहेमश्रंगैसुशोभने॥३४॥यज्ञवातस्तदानस्यगंगाद्वारसमीपगः॥तद्वैकनखलेख्यातंनिखि
 लैरमरैर्वृतं॥३५॥तत्तक्षणात्प्रविश्यैवमज्ञवातंगणेश्वरैः॥रोमजैःसहितोभद्रःकालाग्निरिवचापरः॥उवाचभद्रोभग

राम.
 ३३

बान्यज्ञवादाद्विहितः॥ सर्वमरैर्वतंतत्रदक्षविष्णुविधीतः॥ ३८॥ वीरभद्रउवाच॥ दक्षदक्षेसिनितरांसुरैः सहसुनीश्वरैः
 ॥ एतेचब्रह्मविष्णुमात्रामोहिताशिवमायया॥ ३९॥ वाक्यादेवस्यभागार्थसमायातस्त्वदंतिकं॥ सत्यावियोगदुखेनभवस्या
 त्यंतरोबतः॥ ४०॥ दग्धुंवैप्रेषितश्चाहंभववाचमुनीश्वरैः॥ बनेसाहाय्यकृद्विष्णुः निर्गच्छतुमयारो॥ ४१॥ शंखचक्र
 धरः शार्ङ्गिदैत्यसंधादिदर्पहा॥ इत्युत्वायज्ञशालांतांदहहृणापुंगवः॥ ४२॥ फालनेत्रानलज्वालाजालभालाभिरेव
 हि॥ गणानर्दति सोत्साहंदारयंति सुरान्मुनीना॥ ४३॥ त्रिशूलमूलनिर्भिष्णान्निर्विष्णान्नाय्यवरिभिः॥ सिंचतः स्वानि
 चांगानि द्विजादेवाः सवासवाः॥ ४४॥ धावंतिकादिशीकास्ते विस्रस्तमकुटांगदाः॥ स्वलत्यादापतंतश्चमुक्तकेशैकवा
 सराः॥ ४५॥ वसवश्चासुभिर्हीनानिपेतुश्चपदेपदे॥ मरुतोऽथरवंतस्ते गणावारौर्विदारिताः॥ ४६॥ सप्तजिह्वश्चालत्
 जिह्वेशुष्कोष्ठः सुक्लिशीलिहत्॥ विश्वेदेवाश्वासहीनाःपेतुःप्रेताद्वात्रगाः॥ ४७॥ कुवेरोऽथविरूपोभूद्वरुणः शर्रो
 द्युतः॥ वायुरावासयुक्तात्माभास्करोनिष्प्रभोभवत्॥ ४८॥ निर्ऋतिर्धृतिर्हीनोभूदित्यानित्यमनिनः॥ सोमोभयाम
 ययुतः पितरः कातराभवन्॥ ४९॥ कृतांतः सभयाक्रांतः संक्रांतः पूर्वखेदतः॥ सुधन्वानोविधन्वानः अभवन्मयमोहि
 ताः॥ ५०॥ निर्वीर्याश्चाभवन्सर्वैर्गंधर्वीधैर्यवर्जिताः॥ तर्जितागणारावेनतत्रैवाप्सरसांगराः॥ ५१॥ विस्रस्तकबरांलंवि
 विगलत्करकंकराः॥ धावंतिविदिशंतत्रसिन्धुविद्याधरादयः॥ ५२॥ किंपुर्बानागयक्षाश्चदक्षाक्रोशाप्रदुहुवुः॥ नागा
 नगाश्चभूनागाः नद्योविद्याधरास्तदा॥ ५३॥ हाहाकारकृतास्तत्रभ्रमंतिपरितोमुहुः॥ धूमसीमासमूहेनशालांतःसं
 स्थिताः द्विजाः॥ ५४॥ विदग्धाश्चैवमुग्धाश्चशालादाहेनमोहिताः॥ वडवानलसंकाशोज्ज्वलामालो निलैर्युतः॥ ५५
 शाखाशिखाभिर्वहेश्चलेलिहानमभूज्जगत॥ धूमज्ज्वालावतालोका अभवनांधमेदुराः॥ ५६॥ मांसांनिचैवभक्ष्या
 णिअन्नमुच्चावचंवह॥ रसंवन्तिवपानानिसोमाज्वहविषाद्वयः॥ ५७॥ वासांस्याभरान्यत्रसददाहोज्वलच्छिवः॥
 गणेश्वरास्यसंक्रुंत्वाधूपानुत्पाद्विहिताः॥ ५८॥ प्रतोत्रासहोत्राचपोत्रानेष्ट्रागणेश्वराः॥ गंगास्रोतसिचैवाश्वं

शि. व.
२.
१४

श्वं पशुभिः पातयांस्तदाभांडानियज्ञपात्राणि छिंदंति गणपामुदा ॥ भक्ष्याणि तत्र पेयानि पिबन्तो भक्षयन्ति च ॥ ६० ॥ धावन्ति प
रितस्तत्र अनुष्टुभं सुरांस्तुनीन् ॥ विभिदुः शखर्वेण हर्वेण रामहता गणाः ॥ ६१ ॥ कुंतशांतान् सुरांस्तत्र स्रज्जराक्रोशकारिणः ॥ हा
हा हेति वदंत्यनेतातां वैति वदन्ति ते ॥ ६२ ॥ भ्रातर्हतेति संभ्राता धावन्ति मुनयः सुराः ॥ गतदंडं कर्मद्वयः खंडिता गणखड्गनः ॥
६३ ॥ चूर्णिताश्चाश्मभिः केचित् घूर्णिता प्रापत नक्षितौ ॥ जटाश्चोत्था क्यगणपाः मुनीनां पातयन्त्यथः ॥ ६४ ॥ अश्वभिश्च गणाश्च
छेदन्ते निर्भक्ता सयन्त्यपि ॥ मुनीनां क्रुत्विजां तत्र सदस्यानां तदा गणाः ॥ ६५ ॥ हा वयं तं सोमरसं भगुंता दुयकपोलयोः ॥ पातयं
ति महीपृष्ठे निस्पृष्टोष्टमकुर्वता ॥ ६६ ॥ वीरभद्रो महातेजाः शक्रं न क्रचदा स्थितं ॥ सेरावतेन धावन्तं पातयामास खड्गनः ॥ ६७
आखंडलकरं तत्र कार्मुकाकैः पृषत्कैः ॥ शिलशः खंडयामास संपूर्याक्षि मपातयन् ॥ ६८ ॥ मकुटेनापविध्येन पतन्
र्यो सवासवः ॥ लंबमानो गजपदे कक्षासक्तपदोलुटत ॥ ६९ ॥ निस्त्रिंशेन हतस्तत्र वरुणो द्वा दसां पतिः ॥ लुलाये नैव नि
हतो गणावातौर्यमस्तदा ॥ ७० ॥ अर्यमानर्मया वाचा अभयं समयाचत ॥ शराग्रेणोक्तिरनेत्रे तस्य ते गणाधुंगवाः ॥ ७१ ॥
वीरभद्रो महातेजाः शक्रं मुष्टैर्वता दुयन् ॥ भागस्य नेत्रे चोत्था क्यकरा ग्रेणालीलया ॥ ७२ ॥ निहत्य मुष्टिना दंतान् पू
ष्ठावाश्चाधन्यपातयन् ॥ तदा चंद्रयसं देवपादां गुष्ठेन लीलया ॥ ७३ ॥ शिरो यज्ञस्य सतद्विच्छेदकरवालतः ॥ बन्हे
हीतद्वयं छित्वा जिह्वाश्चोत्था क्यवद्भुनं ॥ निर्गता मूत्त्वसं श्वक्रे पादरनिजधाततः विश्वे देवाश्चि नौ तत्र भरुतः पि
तरस्तथा ॥ तेन संताडिताः पादैः गदापातविघूर्णिताः ॥ यमं स दंडं स गणोपादा धातै रथा हनन् ॥ ७४ ॥ जघान तत्र
चेशानं त्रिभूलेन महाबलं ॥ पत्नीशालां ददाहास्य क्रोशन्ती न गवामिव ॥ दक्षधत्वा सुकवर्करवालेन चाहनत्
॥ सरस्वतीं छिन्नसानामकरो दसिधारया ॥ ७५ ॥ हतजेनो ह्मिता तत्र देवपत्न्यो गणां विस्त्रस्तवासाभरणां गल
त्यमिह मच्चिकं ॥ ७६ ॥ सस्वेदाश्रुगलहं धं अंगराम विरूयितं ॥ कुर्यद्द्विक्रीशं त्यो धावन्ति सुरयोधितः ॥ ७७ ॥ त्र
यस्त्रिंशत्सुरानेवं ते गणाश्च गणेश्वरः ॥ जघान भगवान् रुद्रः खड्गयष्ट्यसि सायकैः ॥ ७८ ॥ गदापऽरिघनिस्त्रिंशैर्निर्द्व

राम.
१४

शि. व.
र.
१५

पिगाणां नत्र ब्रह्मदारनखैः शितैः ॥ पसुनुंडप्रहारैश्च गणैः सुरगणास्तदा ॥ ५ ॥ इत्यता युधजालैश्च युयुधुर्वरसायकैः ॥ विष्णुः
सायकसाहस्रैः वीरभद्रं जघान ह ॥ ६ ॥ वीरभद्रो ह्यिन्नवाराण विष्णोस्तस्य श्यतां नदा ॥ त्रिभिः शरैः सदा विष्णुं जघान गणधुंग
वः ॥ ७ ॥ धनुर्ज्यो कवचं तत्र छित्वा तत्रैव पातयत् ॥ नवत्या वीरभद्रं च शरैरानतर्षवीभिः ॥ ८ ॥ संताड्य मर्मसुहृदिः शंखं प्राध्मा
पयत्तदा ॥ तुडुंडं तुडुंडं हेरंडं मंडलोवाक्कलिर्वलिः ॥ ९ ॥ हते गणैर्द्रावस्व श्विमरुद्विर्युयुधुरी ॥ गदापरिधनिस्त्रिशैः शरैः म
र्मस्वताडयत् ॥ १० ॥ गजागजैर्हृद्यैश्च रथस्था रथिभिस्सह ॥ कशां कुशां गुष्ठमुपचतोदनैः स्तोत्रैश्च योत्कैः सुखलीनचा
लनैः ॥ कः रीद्रसंधानप्रसतो रसत्कटांस्तु चामरासक्तविलोलकर्णात् ॥ ११ ॥ त्वंगनुरंगान्तरसादिचीदिता नुसुच्छसंधाह
निकेफेनिलास्यान् ॥ खुराग्रवत्थायसद्यरेणुप्रकीर्णतामापराणा वनिस्तदा ॥ १२ ॥ धावद्रयांगोन्धितरेणुस्त्वितैः सु
भूषणैश्च भ्रुभिरुत्थतासुरा ॥ गणाविकोशीकृतखड्गखेटप्रहारधारासुपतंतिभंगवत् ॥ १३ ॥ कोटुंडमंडलसमुद्र
वकांडवाणवेतंडशुंडारदखंडसंसत्ता ॥ सुरोरुमुंडाज्जकण्डमंडितातदागोद्वैः प्रवभौ रणावनिः ॥ १४ ॥ मातंगबंहि
तरवैर्हृद्यहेषघोषैः शतांगचक्रावतनेमिनिस्वनैः ॥ चलत्पताकावलिधूननैः सुराः भंकारभेरीपटहाजनादैः ॥ १५ ॥
दुरंगमातंगशतांगसंचैः गणासिविद्योतितशस्त्रजालैः ॥ सभावृतंतनुमुलं विरजिरे सुरोरुकोलाहलजातसंभ्रमं ॥
१६ ॥ लांगलमुसलैश्चिभ्रूलहसैः सुरतासाजरतामवापजन्ते ॥ गर्जेति तत्रैव गणैर्द्रसंधापर्जन्यनादेन हितर्जयन्सुर
न ॥ १७ ॥ तन्नादतस्तत्र गजाहृदावषाड्कर्षयन्तो मदमाश्रुसत्कटैः ॥ निमीलिताश्चाश्च पदांतशुडाः प्रसुसुवस्ते शकृद
त्रमृत् ॥ १८ ॥ सुरसामान्यकजं न्यसंभ्रमेभ्रमतीव प्रमदावभूवसेना ॥ कुनैः शकुन्तानिबन्ते गणैर्द्रानिहंतुमैच्छन्सुरवाहि
नीतां ॥ १९ ॥ अहीनमन्योः सुमहोरुमन्योराज्ञावशान्मन्युमहोसज्जन्गराः ॥ तेशस्त्रलाघवकरैर्वैरमंडलासिसं
भ्रामणैः प्रतिहृतीधृतखिटपटैः ॥ २० ॥ अत्यंतसर्वविसृजंति शरावरोधं मेघाद्वा द्विशिखरेशरवद्विसृष्टिं ॥ अमोघ
मेघाद्वा शस्त्रवर्षैः च वर्षतस्तौ गणापासुरोत्तम ॥ २१ ॥ संयुध्यताद्यो धनभूमिमध्यग्रे पयुश्च पानानि च सासवनि ॥

राम.
१५

तौ चानिमीयतुरुभौ हरिवीरभद्रौ रुद्रैः सुरार्भठभठैः वरशस्त्रहस्तैः ॥ ३२ ॥ खड्गप्रभानिकरैः लशिलासुधौतकूजन्सुपुंखसुमुखा
 : प्रवभुश्चलेखाः ॥ दशः सहस्राक्षर्येवुजाक्षसमन्वितस्तत्रशरैस्ततः ॥ शतं सहस्रायुतकोटिसंख्यया सपक्षयुतैः सु
 पृष्ठतसंधैः ॥ सवीरभद्रोपिपिनाकनिसूनैः शरीरुसायैः निचकर्ततां न्कुरां ॥ ३३ ॥ दक्षं ललाटे त्रिभिराजधानहरिच
 जंभारिमपिस्तनान्तरे ॥ चकर्षचापं प्रवर्धयवाणानहर्बोरुतर्धैकहृदासभद्रः सुरो रुकुंभुद्यतकुंभमध्ये हयो रुसत्सादि
 पुतद्रुधेषु ॥ क्षिप्रं सप्रशरैः सुवत्सदंतनाराचमाकर्षी कृष्णमुमोच ॥ ३४ ॥ तस्मार्धचंद्रेणाधनुः शरावरंचिच्छदभद्रो
 पिहिरशयदंसनं ॥ कचत्कवचमप्यधो निपतदाशुभैर्नाराचकैर्विदारितशिरोधरः सुकुटं कुंडलालंकनैः ॥ सुरेन्द्रगणा
 दारणैः सुरगणेषु साधारणैर्वभूवधरणीतदाभगणायानवत्सर्गतः ॥ गोर्धांगुलित्रसुशिरत्रतनुत्रमत्रदिव्यातपत्र
 निकरैर्विबभातिसाभूः ॥ ३५ ॥ तुरंगमातंगनरोतमांगैः तस्मा रविस्तारितवस्त्रवर्षैः तेभिन्नमर्महृदयाश्च विविर्मणो
 त्रैवैवर्ण्यभापुरमरागणशस्त्रघातैः ॥ ३६ ॥ कर्मणि तत्र ससज्जः शरसृष्टिचुष्टिमुष्टिभिरथ्यप्रहरंतिजन्ये ॥
 पतंति धावंति पिबंति शोणितं मुखं स्त्रवं चोत्सुतिमाचरंति ॥ ३७ ॥ कूजं निहृष्यंति च नूनव्रणैः पानीयमानो यतद्
 त्युदारं ॥ सावाजयुक्ताशरानिराजौ कूजस्य तत्रावरराजतत्रा ॥ ३८ ॥ आग्नेयवायव्यसुराख्यशस्त्रैः अस्त्रैर्वर्षनु रु
 भौ हरिवीरभद्रौ ॥ तस्मान्नपत्रध्वजवाजिरश्मितस्तारिभिर्द्रुगणोन्ममाद्य ॥ ३९ ॥ रथं तथा ह्यं च सकूवरं रणे च कर्तवा
 तैः तिलशोणोश्चरः ॥ चक्रंचनकाकृतिशक्रयुक्तत्रिविक्रमो विक्रमनेरणाजिरे ॥ ४० ॥ वक्रंचतच्चक्रमभून्निस्पृहं हरेः क
 राभद्रगिरिप्रभांगके ॥ सस्मारवेदाश्च वहंचभूरधं महा रथेशं किल वीरभद्रः ॥ ४१ ॥ स्विषुं सुधन्वानमहेपिनाकिनं नै
 वास्यभक्तो न रथो न कार्मुकं ॥ नदंसनं वानिचकर्तवैः सुरेद्रपि प्रभाभावितरखवीरः ॥ ४२ ॥ निवंगिशोऽस्मत्तितो
 क्षयेषु धीवभूवतस्तेषा कृपावशाद्रणे ॥ सुपर्वणांसनतपर्वभिः शरैः अखर्वगर्वं प्रजहारमर्गहृता ॥ ४३ ॥ कक्षो रुकु
 क्षिस्थितवन्दिना समो ददाह नत्राहि सुरोरुवाहिनी ॥ गणोत्तमास्ते च सुतैलधौतैः त्रिभूलघातैः परिर्यैर्गदाभिः ॥ ४४ ॥

शि-२.
व-
१६

तिर्पवसमस्तिष्कसुशुष्कलोहितैर्बसुबसंतत्रहृत्तान्यचक्रुः॥तेविश्वदेवोश्चरथेषुवाजीननिजघ्निरेतत्रगदाभिपानैः॥३८॥वा
 पूर्वनिर्वापितरायुवोत्तानप्रचक्रुरुच्चक्रसहस्रधारैः॥तरणिंवरुणंतथैववह्निंयममघ्यानमयंन्द्रोरुचैर्बैः॥३९॥रथसा
 रथिवाजियोक्त्राण्युपजङ्गुःधनुषोगराज्याः॥निर्ऋतिंमरुतंमुरावयुतंमरुतोपिसुधन्वनोस्तघन्वः॥४०॥मघिताक्षा
 प्रमथैश्चशस्त्रजालैःनिराच्छन्नसुभिःर्विदाहमानाः॥गहनंविविशुमुरास्तमायास्वगतौरुद्रितवाहस्त्रवेष्टाःपरिधा
 वंतिरोरिरोतेप्रपतंतुंद्रुतविद्रुनागरोद्वैः॥भग्नाश्चक्रध्वजवूबरैरथैर्हयोरुमातंगशचैर्विभ्रमतिभूः॥४१॥विनिष्क
 तांत्रोरुवसासगश्रुदुर्गंधवंधानिलसंधमत्र॥रुद्रःकशाघातवशांक्वशांग्रसंचोदनैरश्वगजारथाश्च॥४२॥योधा
 न्सुसनद्धमहोरुयुत्येमांसांदासकूपपवसादिपंके॥सुरैर्द्रसेधाश्चगरोद्वंदंविपाटनाराचशरैःविपाटयन्॥भ
 ह्नैःसुफुलैरिवकिंशुकानैःदेहेततसुसुतजाद्रगात्राः॥प्रासासिहसंमुसलैर्विशसंश्चस्त्रचकाराश्रुगरोद्ववाहि
 नाः॥४५॥गदभिभग्नेरुचलग्नमध्यनग्नंप्रदुद्रावसुमानहर्षं॥विशालवक्षःसुकवाटपाटनैःसंधेचवाह्येष्ट
 कच्छमूलेभारोश्चराश्चापवरासिपाणयोयज्ञोपवीताकृतिचिच्छिदुःसुरान॥हसंतिकेचित्प्ररुदन्तिकेचिन्नल्पतित
 त्रैवकबंधमुंडाः॥४७॥प्रासासिहसंविद्वतांत्रबंधाःसंवंधमीयुःधरणीतलेषु॥पतत्समदकुंजरैःवरहयोरुदे
 हाननैःसुकंपितरसातलंतसवलदपारयोधैर्वृतं॥४८॥सुगर्जितसुनिर्जरंगराकृतोरुसंतर्जनंबभूवसरसाजिरं
 सुरगणोघरागादरं॥जन्यतदातत्रसुशोणितापगाःप्रसुसुबुःकृत्रंकदंबफेनाः॥सचामराखंडितफेनवद्गुदानरां
 त्रमस्तिष्कजकूर्ममीनाः॥४९॥मृत्तद्विपिसुदीपककेशशैवलानरांत्रमालाविलसतरंगाः॥तादुस्तराकापुरुषैरक्ता
 तैरधीरेषुसहर्षकराःप्रवन्ति॥५०॥समालिङ्ग्यकांतामिवक्ष्मातलंतेगरोद्वामुरैर्द्रास्त्रवद्रक्तगंधाः॥दिविस्वर्गलि
 प्सार्यमाप्रार्थयंतोमुशस्त्रोरुगाढैकमूढविगाढधरण्याः॥५१॥वेतालकंकालवलादिहर्षदाग्ध्रेषुकाकश्चमरो
 शिवासु॥भवंतितत्रैवश्रुतांसमूहोग्रभ्रमैःतन्निशुनालिवत्तदा॥५२॥भ्राभ्यद्रुध्रमशोरुपक्षतहृताःसंवीजिता

राम
१६

लेशवाः॥ कंकैश्च शंकुप्रभवक्रान्तोत्कृतेः गजो रुदेहेषु वसंत्यधीराः॥ ५३॥ गजान्धश्च पंतयोनिहृतसारिंसंसारथिप्रतो वरह
 स्ततो मृतनिरस्तशस्त्रां कुशैः॥ प्रकीर्णमणिभांडुर्कैर्विवृतनेत्रजिह्वास्पकैः॥ ५४॥ कुशां कुशपथा हतिप्रबलमांसपंकः स्व
 लगणोरुशरवर्धनैः श्रुतिमवापुरेवं सुराः॥ त्रिदशाविदशामवापुरेवं गणेशश्चैर्निहताश्च कांक्षिणीकाः॥ सभया अभयं प्र
 याचमाना तणवक्राशरभारनुं नखिन्नाः॥ गजेन तद्वक्रुधानि तद्वेहमेधा बलिंददा हवडवो यथा जलनिधेस्तं गाव
 लिं॥ तथेह गणपुंगवः शरवरो रुधारादिभिः सुरासुरगणं व्याधा द्रुगणान्य चूडाज्ञया॥ ५५॥ रत्नकरटिकूजनैः हयवरो रूपात
 स्वनैः वभूव धरणीतदा सकरुणा रुणा शेषितैः॥ प्रभग्नश्चक्रकप्रशिथिलाक्षने मिखनैः रराज रणभूस्मदागणागणो
 रुवाणौ हताः॥ ध्वस्ताश्च सत्सारथिसत्यताका सुच्छत्रहीनान्निपपातमाधवः॥ स्वकांस्त्रियंतां भुवमालिलिङ्गं नभ्युत्थि
 तो दक्षयुक्तः सवालवः॥ ५६॥ विहंगमं तं स्वगमं पुरस्ठितं विष्णुः समारुह्य चकार लाघवं॥ गोमायुमाधेव समाध्या
 स्नाप्य वासुजतत्र गणोद्देहेन॥ ५७॥ विधौ मुधैर्वहस विष्णुगहवे व्यधा स्वकांस्त्रैर्विनिवार्यत द्वागान॥ प्रधिपथं
 खमदीनवीर्ये धैर्यैकधुर्यः स गणेशितुः पुरः॥ ५८॥ तदस्त्रवर्षविनिवार्यं गच्छो वर्षप्रकर्षं स हते यथागतैः॥ शरां
 धकाराभसुमेधमालां मयूरवमालीननिरस्य दृश्यत॥ ५९॥ पक्षीं द्रुपक्षारिशरैः प्रचिच्छिदे तु तं दधातौ प्रविशं डय
 छरैः॥ विहंगमस्तस्मिन्तज्जाभिततः पपात कूजनं सह विष्णुनावनैः॥ ६०॥ प्राध्याप्य शंखं सहि वीरभद्रः प्रोवाच विष्णुं
 क्षतजायतां गं॥ वसंतकालोऽस्य पलाशभाप्रभाविभासिभासांगमथोरणस्तुले॥ ६१॥ वीरभद्र उवाच॥ वृत्ते द्यौदे
 त्यप्रहरो रुचक्रं शंखं कृते कौस्तभ वैजयंती॥ न दैत्यपक्षस्य विहारकालः संहारकालो हि न वाद्यसंप्रति॥ ६२॥ ना
 हं हिरण्यकशिपुः न हिरण्यनेत्रो त्रिविक्रमस्ते कृतवाद्यसंप्रति॥ नरावरो हं न च कंस दैत्यो न भार्गवस्तत्र कुलांतका
 री॥ ६३॥ विभीक्ष्णिकान्ते किमुता त्रजन्ते र्दूषीकनालानिव संहते॥ तीक्ष्णा क्षाकोरो न तदैव मुक्षान् वीक्षन्सहस्रा
 समथोऽत्र दक्षं॥ ६४॥ दीक्षान्वितं त्र्यक्षपदे विरक्तं लीक्षे वसंदत्यभागाक्षिसूदनः॥ स्तुत उवाच॥ इत्युत्क्रोशित

शि. व.
२.
१७

एवखड्गकरधकृवेठाभिधानैर्हरिंजानुभ्यामप्यपादधातनिकरैः व्योलोलयतत्रहि॥ दक्षंदक्षितमप्यपासशिरसंचक्रे
सबासंशिरोखड्गेनैवहरिंहरंतमसकृद्ब्रह्माप्रसाद्यानमत॥ ६७॥ ब्रह्मोवाच॥ क्षमस्वमनुंचसहस्रविणोर्महापराधं
रणावीरभद्र॥ त्वंवीरभद्रोसिस्वभक्तवंदहर्ताखिलानांरणागोस्यभद्रः॥ इंद्रेपितत्राशुसवीरभद्रंप्रशम्यपादवुपगृह्यना
त्यजत॥ उत्थायपाहीतिचनेनमोचितोदयावताभ्रान्ततराश्रुलोचनः॥ ६८॥ पापस्यदक्षस्यसहायकारणात्सुरास्तेविह
तास्त्वयाधुना॥ विणोर्यशोभक्षितमेवदैत्यहत्यापस्यसंगादक्षवत्त्वनाशः॥ ७०॥ अश्विधोक्षजंरक्षकपाकटाक्षैः
क्षंतव्यएषोस्त्यपराधवृंदं॥ लोकोपकासर्धमसौत्वयाद्यसंरक्षणीयो नहिनाशमाप्नुयात्॥ ७१॥ स्कंदउवाच॥ नि
ष्नासितासिंसतुसंजहारतत्केशपाशंविधियाकृतोचितः॥ सारथ्यमौचित्यमुसामवाक्येजहर्षतत्राशुसवीरभ
द्रः॥ ७२॥ अक्षंतमासंतमुदुःखखिन्नंगच्छेति तत्राहहरिंकुधागणैः त्रयानतोमधिवएचनत्वागणैर्द्रमुखं प्रययौ
स्वलोकां॥ ७३॥ खगंसमुज्जीव्ययथागतंहरिः दक्षोत्रनिर्विण्णमनावभूयतादक्षपत्न्योसुरवर्यपत्न्योयन्नावुपाल
भ्यपतीनरणांकरो॥ ७४॥ विमुक्तकेश्यः प्ररुदंतिसंघशोवैवर्ण्यमालिन्यदशाश्रुलोचनाः॥ हादक्षपक्षसुरतवि
रताद्यभोगेलोप्तेवधृष्टानिखिलागणेश्वरैः॥ ७५॥ कसंप्रसादयतिचापधरोप्रवाहुंप्रयामसर्वाः शरांहिनोगतिः
॥ इत्येवमुक्त्वाप्रणताः सुरांगनासंसाद्यवाध्यानिगृह्यतामिति॥ ७६॥ उवाचभद्रोत्रवचः स्तदानींनिदाश्रवाथाफल
मेनदीशिवः॥ अशांभवसहायकृद्भवतिपापदूनांगकोमहेश्वरद्योद्विषितोप्यखिललोत्पलानलैः॥ ७७॥ विदाह्य
तितंपरंसुरवरंद्विजंवात्यजविलोकि तमिदंययामखविभंगविघ्नमहत्॥ सतउवाच॥ अनीकिनीत्यासुरसनमानां
पिनाकिनीशोस्ठिरभक्तिवर्जिता॥ विनाशिनीसाप्रबभौतदानींसौदामिनीचातिचलेवऽकामिनी॥ ७८॥ जगर्जुर्गणेंद्रा
मुदातंगणेंद्रंप्रकृष्टोरुद्योषैःदिवगांभिनंतः॥ अयंदीरपादार्चकोवीरभद्रोजयत्येवदक्षासुहृदेवसंघं॥ ७९॥ संधु
क्षिताधोक्षजएणवीरोजयत्येवमीशार्चनासक्तचितः॥ महाभस्मरुद्राक्षभाजांशरण्योनगरयोःसंस्पृभवेत्कोपिवी

राम.
१७

१॥८०॥ ववर्षुरद्वाः कुसुमोरुवर्षववश्चवाताः सुरवसारणीतलाः॥ वित्रस्तविश्वं प्रजगाम हर्षजग्मुश्च शान्तिकिल सर्वलोकाः
 ८१॥ हरप्रसादेन सवीरभद्रो रमावरं तरं प्रदत्तारसायकैः॥ दक्षेऽपि संरिद्धितस्य देवैः जगाम रुद्रं सपितामहेन॥ ८२॥ इति
 श्रीविशिवरहस्ये दशानारखे द्वादशांशे॥ वीरभद्रविष्णुयुधं नाम षष्ठोऽध्यायः॥ ६॥ श्रीईशानाय नमः॥ स्कंद उ०॥ तत्र दक्षिणि
 रः क्लिन्नं निपपात धरातले॥ विवृतं दंतनयनं निर्यर्जि ब्रूत दद्विज॥ १॥ प्रविवेश क्षणादेव तदप्याहवनीयजं॥ तत्र विध्वस्तकल
 शं भग्नमूष्मसंतो रणं॥ २॥ व्यदिपित महाशालंतत्र यज्ञं च विद्रुतं॥ पुरिषभस्मशकृता वृक्षं भांडादिराशिभिः॥ ३॥ वसात्रमा
 सवहुलं भ्रमद्ग्राधिकूजितं॥ क्रीं चीनामिव तत्रैव रुदनस्त्री गणसंकुलं॥ ४॥ सर्वं वभौ यज्ञशाला वृक्षस्यैव दुःशस्त्रनः
 ॥ दक्षेऽपि वस्तु शिरसा समुदीक्षन्मुहुर्मुहुः॥ ५॥ शीतानग्नीत्समुत्थाव्यक्रत्विग्निः पुनरुद्यतः॥ प्रखिन्नमनसा दक्षो
 यज्ञपुलं प्रतिष्ठितं॥ ६॥ प्रायश्चित्तादिकं कृत्वा जगाम शरणां हरं॥ शमं जगाम गणपैः शान्तस्तस्त्वेति शिवाग्रतः॥ ७॥ गतेषु द्वे
 वीरयोर्द्रुमैः नमस्तुभ्यमहेश्वरं॥ तृष्टाव वीरभद्रो सौमहो देवं ययध्वजं॥ ८॥ वीरभद्र उवाच॥ शंभो भवां बुनिधितारक
 कर्णधार विश्वं भराधरा कारणकालकाल॥ श्रीव्योमकेशगरलाशमहेश शंभो पात्यन्मित्रनयनैरावलं कन्तूड॥ ९॥ सु
 त्वा नत्वा महादेवं गणोद्गो गणपैः सह॥ शंभोः पार्श्वगतो भूत्वा व्यतिष्ठत्स कृती जलिः॥ १०॥ ईश्वर उवाच॥ वत्साद्यपरिविन्नो
 सि गरोरैः सुरजन्यके॥ नैनचित्रं जयस्ते घमत्कृपावशतो भवत्॥ ११॥ गरोरतामुपगतोऽभिर्गणवरैस्सह॥ हेति श्रुत्वा
 युधधरैः भस्मफालवलोन्नतैः॥ १२॥ वसमन द्विपाकारैः काश्या नित्यमंतद्रितः॥ तत्र पापकृतां मते जीवतां विघ्नरा
 शिभिः॥ १३॥ निघ्नं गदायुधैः पापान् भस्मरुद्राः सर्जितान्॥ विश्वस्य दर्शनैर्हीनान् तोत्रार्चनविवर्जितान्॥ १४॥ अन्न
 पूर्णा दर्शनार्चा विहीनान् कुंठ्य पूजकान्॥ तत्र त्र्यलिंगयात्रादिसमर्चनविवर्जितान्॥ १५॥ ज्ञानवापी स्नानहीनान् शि
 कर्ष्यवर्चनोद्भितान्॥ प्रदोषसोमवारार्चा विहीनान् लिंगमौलिषु॥ १६॥ कालाष्टमी व्रताश्रयान् चतुर्दश्यर्चनोद्भिता
 न्॥ नित्यां तर्गुहत्यात्रादिविहीनान् शिष्याधुना॥ १७॥ रुद्रपंचाक्षरावति विहीनान् यातयाधुना॥ अशां भवान्या ननाभि

शि० व.
१
१८

संश्लिष्यथयथा रुचि॥१८॥ इत्युक्तो वीरभद्रोऽसौ ययौ नत्तामहेश्वरं॥ अविमुक्तं समासाद्य गणपैस्तत्र शांकरः॥१९॥ वीरभ
द्रेश्वरं लिङ्गं प्रतिष्ठाप्य वसतः॥ शिवाज्ञया तदा भद्रो भद्रदः शांभवेषु सः॥२०॥ अभद्रोऽप्यशैवेषु उवा सगरापैर्वृतः॥
ब्रह्मापि सांत्वयामास महादेवं वचोक्तिभिः॥२१॥ प्रणम्य देवदेवेशं वियुक्तं दक्षकन्ययाः॥ तन्मन्युना दत्तमानं यज्ञे दक्षा
वमानिनं॥२२॥ ब्रह्मोवाच॥ सत्पदं हृदयं न वै वशं भो दयनीयो धर्मिणि स्मराधुना मां॥ इयताममता वहं मनो मे मतावत्प्रभवै
तमुक्तये॥२३॥ सहमानस्त्वमेवेशो महेशो भक्तवत्सलः॥ संहरात्र महामन्युं दक्षं च सुरसत्तमानं॥२४॥ रक्षजीविन द
नेन लोकगुह्यार्थमीश्वर॥ त्वयैव सृष्टानि खिलाः लोकाः सर्वे चराचराः॥२५॥ विष्णुस्त्वत्कृपया शंभो पालको भूत्व दाज्ञ
या॥ अहं लोहसिंहास्यार्थं त्वयोऽष्टोऽस्मि शंकर॥ ममैव तनुजामूढो दक्षोऽयं शिखितस्त्वया॥ वीरभद्रो रागाण्यैः संज्ञ
संज्ञमाः पशवोऽयया॥२६॥ सुरा इन्द्रादयः सर्वे अनिलानलवन्धयः॥ सूर्यचंद्रवरुणावसवोऽश्विमुधन्वनः॥२७॥ मरु
तः पितरः साध्यानागा विद्याधरादयः॥ किंपुरुषाप्सरसंधानिर्ऋतिधनपोऽयमः॥२८॥ मुनयो मनवो देवतायक्षरक्षोगणा
नराः॥ नद्यश्च सागराः सप्तद्वीपाश्च वनराजयः॥२९॥ गरुडाः पतंगाः सर्पी लोकाः सर्वे श्वराचराः॥ ग्रहाः क्रक्षाध्रुवांतायैरु
द्राभूता पिशाचकाः॥३०॥ गुह्यकाश्च सगंधर्वाः नारदाद्यामहर्षयः॥ दिग्गजाः शिंशुभाराद्याः कूर्मशेखादयोऽखिलोः॥३१॥
धर्माधर्मतथाशास्त्रवेदाश्च स्मृतयेऽपि च॥ पुराणजालं निखिलं वैष्णवं शांभवं तथा॥३२॥ आगमाश्च तथोक्ता सर्वमेत
त्तथा कृतं॥ त्वयैव पालितं शंभो त्वय्यंते लयमेव्यति॥ जगच्चक्रमिदं शंभो भूतं भव्यं भवतथा॥ त्वदयापात्रभूतं च विद्धं भवतु
प्रभो॥३३॥ त्वत्कोपदग्धं माभूत् जगदेतच्चराचरं रक्ष देवानं स दक्षांश्च त्वत्कोपात्तलपीडितान्॥३४॥ महामन्यो मन्यु
मिमं संहरात्र मखं प्रति॥ सतीमाया तव विभो मायित्वं परमेश्वरः॥३५॥ कालः वनेति निखिलं कालः संहरेते प्राजाः॥ कालेन व
र्धते सर्वं कालकालतवाज्ञया॥३६॥ कालं कंचित्यतीक्ष्णं सती प्रकृतिरीश्वरी॥ जानातु हैमवती शंभो त्वाभाप्रोतिपतिं सती
॥३७॥ भाव्येवं भूतं भव्यं शत्रिकालज्ञोऽसि शंकर॥ त्वत्पादपंकजस्य स्यात्सर्वदुःखस्यो भवेत्॥३८॥ दुःखं सती विद्यो गोत्यनि

राम.
१८

वर्तयमहेश्वर॥ त्वेवेत्ययोसिसोसीजानास्यात्मानमात्मना॥ ४५॥ त्वमात्मासर्वभूतानां अंतःशास्त्रासनातनः॥ ब्रह्म त्वं नि
गुणः साक्षीचेतनेतापरात्परः॥ ४२॥ अतंसत्वं परं धाम भूमसीमविराट्स्वराट्॥ संभ्राट्प्रजापतिर्धातावेदवेद्यो महेश्व
रः॥ ४३॥ प्रणवः प्रणर्द्देशानस्त्वतो नान्योक्तिर्विश्वतः॥ वेदवावरतामूढानानाशास्त्रेषु वादिनः॥ ४४॥ एकत्वेन बहुत्वे
न विवर्दन्ति परस्परं॥ नानाकारेण भांतं त्वां एकमेव सनातनं॥ ४५॥ न वेदमहिमां कश्चित्तव सर्वसुरेश्वरः॥ इंद्रमित्रादि
वाक्यैश्च मोहितास्तव मायया॥ ४६॥ तव मायामयैः पाशैः बद्धा सर्वे सुरासुराः॥ अखतं त्रामहादेव मैत्राभा गोस्त्रिंशं
प्रति॥ ४७॥ प्रार्थितो ब्रह्मणा तत्र भगवानपरमेश्वरः॥ किंचिन्निमील्य चात्माने प्रपश्य मायये॥ ४८॥ द्रुतानां तत्र
देवानां प्रददौ पूर्ववत्तनुं॥ इंद्रस्य विष्णोर्दक्षस्य मंतुमज्ञानतः कृतं॥ ४९॥ संजहार तदामन्तुं सुरान्प्रति महेश्वरः॥
पूषो दक्षमुनीन्द्राणां सेहे देवो पराधकं॥ ५०॥ अंशितां भानि देवानां समयुज्यं न तत्र हि॥ गणानां तत्र देवस्य प्रसादे
न महेशितुः॥ ५१॥ विष्णुः समागतो लक्ष्याग्रगम्य महेश्वरं॥ संस्थितो वेधसा तत्र देवैर्दक्षः समागतः॥ ५२॥ लब्ध
सेजो भवे भक्तो बभूवातीव विबुधः॥ प्रणाम्य रक्षरक्षेति साश्रुनेत्रीस्तु वद्धरं॥ ५३॥ दक्ष उवाच॥ अवशिष्य सदयं पि
नाकपाणो हृदयं मे तव पादपद्मसद्वनविमुंचति मुंचतीश शोकं न शशांकोऽपि सदा मुबदाहृदे मे॥ अवते भवते नम
स्क्रियामे भवत देव शतप्रसादिने॥ हरते वृजिनाथ संघमे तत्त हरते देव कटाक्षको रापाते॥ ५४॥ सदक्ष परमसु
त्याग्रीत्यायुक्तो महेश्वरः॥ यज्ञस्य च शिरस्त्रिंशं पुनः प्रावर्तयद्यथा॥ ५५॥ गारापत्यं ददौ तस्मै दक्षाय द्विष्टकर्मणे
॥ दक्षो नत्वा महदेवं यज्ञशेषं समाप्य ततः॥ ५६॥ अतिव्यत्यादिसहितो दक्षिणाभिः प्रतर्प्य तान्॥ अविमुक्तं ययौ द
क्षो शिवं निदाकृदं हसः॥ प्रमुचेऽथ मिति स्त्रैरंतपउग्रं समस्थितः॥ दक्षेश्वराभिर्धंलिगं प्रतिष्ठाप्यार्चयद्गुरं॥ ५७॥ भ
स्मरुद्राक्षपुंड्रं कोरुद्रपंचाक्षरादरः॥ गंगां भसाथ संसिन्धुत्रिकालं विल्वपद्मैः॥ स्तुवन्नेवं विरूपाक्षं द्वादशा
ब्दमुवासाह॥ ५८॥ दक्ष उवाच॥ यशुपाशहृतेन मोनमस्ते शरणां चरणं वृजं प्रपद्ये॥ यशुपतये करवाणि मिच्छां

शि.व.
२.
१५

शरणं धामि शरण्यमिदं मौलिं ॥ ६० ॥ देवाः प्रणम्य देवेशं प्रसाद्य परमेश्वर ॥ मौलिबन्धांजलि करः तुष्टुष्टुः सर्वस्वने ॥ ६१ ॥
देवा ऊचुः ॥ चंडांशुनंदनमदो ह्यतवा द्रुपदं संलग्नपाशवरयुक्तद्विजार्तिखंडं ॥ चेतंदुवन्नकलिते स्रगंतुंडगंडसत्कुंड
लीशवरकुंडलमंडितास्य ॥ ६२ ॥ विवशाः पशवो वयं महेश भवतांता किल कामपाशवधाः ॥ पशुपाशविमोचकी
सिशंभो पशुपस्त्वं परिमोच वाशुनः ॥ ६३ ॥ तद्देवस्तव्यवाकेन शिपिविष्टो महेश्वरः ॥ प्रहर्षमतुलं लेभे तानुवाचामरे
श्वरान् ॥ ६४ ॥ ईश्वर उवाच ॥ क्षांतापराधास्सर्वे पि देवाः संतु गतव्यथाः ॥ भजंतु स्वनिधिष्यानि शूयं मोदय वि
ष्टये ॥ ६५ ॥ तत्र शंभुवचः श्रुत्वा नत्वा देवं महेश्वरं ॥ ययुस्ते शरणं देवं हर्षितास्वांगनायुताः ॥ ६६ ॥ दिव्यांमरागभो
गाढ्यविमानैस्ते त्रिविष्टपं ॥ इंद्रो नत्वा महादेवं पदांबुजयुगंतदा ॥ ६७ ॥ प्रपन्नः परमाभक्त्या स्तौति देवं महेश्वरं ॥ मौ
लिबन्धांजलिपुटो मानं वज्रलोचनः ॥ ६८ ॥ इन्द्र उवाच ॥ शरणं किल यामि सामि सोमप्रथयोर्तसा किरीटकोटि
ज्जटं ॥ करदित्वकूपदशोभिसत्त्वदितं भजचेतः तटिनीजटं महेशं ॥ ६९ ॥ इति सुत्वा महादेवं इन्द्रः स्वगुरुणा सह ॥ दे
वेवरज्यं सुरैः प्राज्यं ययौ शशितुमोजसा ॥ ७० ॥ विष्णु रप्यति हृष्टात्मा अष्टमूर्ति कृपाकरं ॥ नत्वा कृत्तार्घ्यावाचा स्तौ
ति देवमुमाधवं ॥ ७१ ॥ स्वापराधं तदा विष्णुः क्षामितुं परमेश्वरं ॥ मौलिबन्धांजलिपुटोलक्ष्म्या सगरुडे नवा ॥ ७२ ॥ वि
ष्णुरुवाच ॥ परिपट्टिविभो महेश शंभोः मरुदं होतमपुंगवोरुकेतो ॥ भवभर्गा धक्स्वरनांतकारे प्रमथा धीश सवाध्या
शुमां ॥ ७३ ॥ वसुधाधरवारहारत्वापपारो वसुधास्य दनसंस्कृतित्रशक्ते वसुधाराधिप पूज्य देवशंभो वसुधाधक्त्तनया
प्रियतेन मते ॥ क्षमस्वापराधं मदीयं महेश विभो माययानि निवस्योस्मि दीनः ॥ अहं देवमन्यं न मन्ये त्वदन्यं महादेव शं
भो प्रसीद प्रसीद ॥ ७४ ॥ सत उवाच ॥ सविष्णुवचसा तुष्टो महादेवो महेश्वरः ॥ उवाच माधवं तत्र ब्रह्माणां वीक्ष्य शंकरः ॥
७५ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ अशांभवजनावनं सुरवराद्यदुःखावनं भवेत्किमुभवाय ये मयि सुभक्तियुक्ते भवा ॥ वसैव र
मया भवानविधिरयंचलो के स्वके चिराय मम वाक्यतो वृजिनमद्यक्षांतं तव ॥ ७६ ॥ इति श्री शिवरहस्ये द्वादशांशे ईशा

राम.
१५

शीर्षानाख्यमहादेवप्रसादनं नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ १॥ श्रीर्षानाथनमः ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ तदा ब्रह्मा हरिश्चैव सदक्षो
 वासवः सुराः ॥ नत्वा सुत्तम महादेवं ययुर्लोकानसुरास्तदा ॥ १॥ महादेवोऽपि विश्वात्मा ब्रह्मणा परिखलितः ॥ जगाम गणाद्य
 देश्च नंदिना विश्वं नंदिना ॥ २॥ गणानां गर्जनैश्चैव मेरिपटवृगो मुखैः ॥ काहलैः शंखगोश्रंगैर्नदधिर्गणावक्रतः ॥ ३॥ ना
 नाच्छत्रधरैरन्यैः चामरासक्तपाणिभिः ॥ गणैर्द्वैः केतुहस्तैश्चंद्रस्यगणिकनिर्मलैः ॥ भस्मभूषितसर्वांगैः गणैर्द्वैर्बाणो
 पमैः ॥ कोटिचक्रैः परिवृतो ववारुढो महेश्वरः ॥ ५॥ सत्यविधोगदुःखेन तपस्तप्तुं मनोदधे ॥ जगाम मंदरं तत्र नानादु
 भविरजिते ॥ ६॥ चंपकाशोकपुंनगवकुलैः समलंकृते ॥ सालतालतमालाढ्ये अंकोलकदलीयुते ॥ ७॥ कपित्थयू
 गहिंतालासालफलसावृते ॥ पारिजातकसंपूर्णेनानापक्षिविराजिते ॥ ८॥ पुष्पमुल्लेखसुभगासिलभृङ्गकुलाकुले
 ॥ परभृतसुंदरिगिरापल्लवोद्भासिमारुते ॥ ९॥ नृत्यन्मयूरकेकाभिः नंदनस्यूहशोभिने ॥ हंसक्रेकारसरसीसारसैः स
 मलंकृते ॥ १०॥ फल्गुहस्तकपद्यालिनीलोत्पलसुकौमुदैः ॥ कदंबमंजरीलोलस्रवसुष्परजोवृते ॥ ११॥ शलन्मधुस्रवालीलशं
 देलितमारुते ॥ भ्रमत्सारंगमातंगसंधार्षितमहाद्रुमे ॥ १२॥ उत्सुकुचामरोसंधसरधोड्डीनसंकुले ॥ करत्तरिका मृगभास्यगंध
 धवाहैकसुंदरे ॥ १३॥ कर्पातगतहंकारैर्मोलांगूलोत्थुङ्कृतैः ॥ वानरोदरसंबन्धस्तनंधयकुतहले ॥ १४॥ शाखानीडेषु
 संलीनशिशुवक्रकरादरे ॥ सपक्षपक्षिविधैः पक्षिपोतकभासुरे ॥ १५॥ खरोरुनखरोत्कीर्णलीक्ष्वीक्ष्णवानरे ॥ नैकथा
 नुशनैः चित्रैः विचित्रकुसुमोज्ज्वले ॥ १६॥ शाखाशतसहस्राढ्येदवधूमविरजिते ॥ कदंबकदलीपुष्पनतां देलनसुंदरे ॥
 १७॥ गिरिमस्तकसंस्त्राविसरोवरविराजिते ॥ पल्ललोदकनीरस्तुगुल्मवह्नीगहैर्युते ॥ १८॥ प्रपुङ्खन्मल्लीमहीमल्लीगु
 ळसल्लीसशोभिने ॥ वेणुसंधर्षणोसन्नहृद्यवाहृशिखावृते ॥ १९॥ वेणुक्रंकारवह्लेक्षिल्लीगणविनादिते ॥ हृद्दीप्तस्त्रीस्य
 कुर्वद्भिः शरिर्लिभिश्च परस्परं ॥ २०॥ मातंगवन्धितरचैः कोलघर्घरनिखनैः ॥ घर्घरैस्ताडपत्राणां नलिकेलद्रुशोभितैः ॥
 २१॥ तद्वन्तालसद्वनपक्वनारेलतालकैः ॥ समावृतासाभूर्मानिमातंगमदपंकिल ॥ २२॥ विमलखावृपानीयानेक

शि.र.
व.
२०

प्रसूवरीर्युते॥ निरुद्धशब्दसंपूर्णभूभागसमलंकृते॥ २१॥ वनगोएससंतसशिलातलविराजिते॥ सिग्धवर्णमहामूलसटावरवि
राजिते॥ २२॥ मंदरेतत्रगणैः महादेवो ब्रह्मास्त्रितः॥ महादेवस्य देवस्य शंकरस्यामितात्मनः॥ २३॥ दीप्तमायनेतत्र हैमं
गिबिभूषितं॥ हेमप्राकारसंयुक्तं मणितोरणमंडिते॥ २४॥ स्फटिकैः सुविचित्रैश्च गोपुरैश्च समान्वितं॥ सिंहासनैर्मणिम
यैः शुभास्तरणसंयुतैः॥ रम्यादर्शग्रहैश्चित्रैः चित्रांगविचित्रितैः॥ ब्रह्मपाद्यालपत्नकैः चित्रितैः सौधभूषितैः॥ २५॥ वि
नानतनितैश्चित्रैः दिव्यासरणिकारुणैः॥ चक्षुरागैः पुष्परंगैः नीलवैडूर्यनिमित्तैः॥ २६॥ गोमेदवज्रमुक्ताकविषुमैश्च विरा
जितैः॥ मंडपैः पुष्पमालाढैः धूपदीपसमावृतैः॥ २७॥ प्रमद्यैरावृतस्तत्र वेणुवीणाजनादितं॥ झञ्झरीशंखेयदहभेरीगो
मुखदिंडिभैः॥ २८॥ ललितारससद्गीतमुखरीकृतदिडुमुखैः॥ सिन्धुदेवविगंधर्वैः ब्रह्मैवाद्यमरैर्वृतैः॥ २९॥ किंपूस्त्वैस्तथा
नागैरप्सरोगणसेवितैः॥ नायद्वंद्वनिर्वाहीणातंत्रीपिनादितैः॥ ३०॥ मांदरैश्चारुशिखरैः उपेतं शंकरं तदा॥ दृष्ट्वानह
र्षमायाधमहादेवो महेश्वरः॥ ३१॥ तदारुद्रगौस्तां धीनिशश्वासमुद्रमुद्रुः॥ रुद्राहिराडिवास्वस्थो स्थाणु स्थाणुरिव
स्थितः॥ ३२॥ तदासतीवियोगार्तो बभूवानीव विह्वलः॥ दृष्ट्वा चंद्रमसं रात्रौ पुच्छमल्लीगणानिलं॥ जिघ्रन्त्यां गमहा
सर्पपारणाब्जदधाब्जः॥ विनिश्चसन्तदा देवोत्तपस्येवमबोधधो॥ विधाय स्वात्मनात्मानं भस्मभूषितविग्रहः॥ त्रि
पुंड्रविलसत्कालोरुद्राक्षंगदकंकराः॥ ३३॥ जटिलालकसन्मौलिपिच्छं शंगितगिरिप्रभः॥ प्रभाविभासितो मां
गसुंदरीमलविग्रहः॥ ३४॥ सोमधामकृतो तं सोमहादेवो महेश्वरः॥ उत्कुलपुंडरीकाभमुखमंडलभासुरः॥ ३५॥
फालानलनिलालिलनेत्राचलमुपक्ष्मकः॥ उद्यद्वा नुप्रभाभासिबाललोचनसुंदरः॥ ३६॥ चर्वपूर्णमुधाधाममं
डलोत्तुंगदक्षदृक्॥ चांपेयकलिकीहामनासापुटविराजितः॥ ३७॥ विंशप्रभाविधिकृणिरदविराजितः॥ स्वच्छ
दर्शकलोपोद्यप्रभाभासितदिव्यनतिः॥ ३८॥ नागकुंडलविभ्राजकर्णवृंतालिशोभितः॥ शंखाभकंठे गरलकी
लाललितकंधारः॥ ३९॥ करिशुंडाभवतोरुवाहुदंडविराजितः॥ चतुर्दशोरुभवन स्तूनाद्वनमहोदरः॥ ४०॥

राम.
२०

वृत्तगंभीरसुभगनाभीरूपविरजितः॥ त्रिवलीललितोदारमणैर्द्रुसमसत्कटिः॥ ४५॥ व्याघ्रचर्मपरीधानः कृतिवासा महेश्वरः
 ॥ रंभावनोरुसिन्धौरुकांडुदंडपदद्वयः॥ ४६॥ पादपद्मयुगलीढव्यालीमंजीरफल्गुतिः॥ नागहारो महादेवोत्पत्तिकाचाशु
 धमुत्तमः॥ ४७॥ भक्तैर्गणैर्कोपरित्यज्यवटोरुविटपास्तने॥ भूतलेः जिनसंस्तीर्णो व्याघ्राजिनविरजिते॥ ४८॥ योगपट्टाभिरा
 मेणपादावावध्यक्षान्यतः॥ भस्मांगरागसुभगदेहकंतिविरजितः॥ ४९॥ नासाग्रन्यस्तनयनो भगनेत्रनिपातनः॥ उ
 ग्रोऽप्यवग्रमनसा इंद्रियाण्यथसंहरत्॥ ५०॥ विश्वतः परमेशानो रुद्रे विश्वाधिकः प्रभुः॥ आत्मानमात्मना ध्याय
 न्त्वेवमननातिगः॥ ५१॥ तमसः परमं साक्षाद्ब्रह्म न निर्गुरां परं॥ चतुर्थं शिवमद्वैतं पूर्णात्पूरीतरं शिवं॥ ५२॥ वि
 श्वतश्च शुभं देवं विश्वतो मुखमीश्वरं॥ सर्वेन्द्रियगुणातीतं सर्वेन्द्रियविवर्जितं॥ ५३॥ अकाशकोशं विश्वेशं चेतना
 नाचचेतनं॥ निरंजनं शिवं नित्यं व्याप्य व्यापकवर्जितः॥ ५४॥ भूतं भव्यं भविष्यं च यद्वाच्यमभयं परं॥ परात्परं साक्ष
 रं च विश्वस्मादुत्तरोत्तरं॥ ५५॥ अमृतं परमं धाम सीमापुच्छप्रतिच्छिन्तिः॥ शून्यं सत्त्वं परं धाम बृहद्ब्रह्म सनातनं॥ ५६॥ अणो
 रणं महान्तं तद्दर्शनं विश्वतो मुखं॥ पुरीशं यं गुह्यं संस्तुं अवस्थातीतमीश्वरं॥ ५७॥ शाश्वतं ध्रुवमक्षय्यं क्षराक्षर
 विलक्षरं॥ अपाणिपादजघनं अक्षुघ्राणमीश्वरं॥ ५८॥ अगंधघ्राणारसनं सर्वेन्द्रियगुणानिगं॥ शाश्वतं शान्ति
 गंभीरं वेद्यं भेदविवर्जितं॥ ५९॥ रसं परहरं तारं प्रणवं नादबोधितं॥ योगसारं व्यदुरायं सर्वान्मानं पुं गुणानि
 गं॥ ६०॥ वेदवेदांतं संवेद्यं विश्वात्मानं सनातनं॥ भावाभावैकरहितं हृदयं शरणं शिवं॥ ६१॥ प्रत्यग्दृश्यमनौ य
 म्यं सर्वदृक् सर्वदृढतं॥ वेदवेद्यं न तद्देद्यं अभेद्यं द्वैतवर्जितं॥ ६२॥ आनंदं व्यापकं बोधसर्वचेतन्यबोधदं॥ बहु
 रूपमरूपं च चिद्ब्रह्म न भानभानकं॥ ६३॥ शिवं तुरीयमद्वैतं सर्वान्यामि न हरं॥ विश्वात्मानं विश्वस्तं यतिवाक्
 स्तुवर्जितं॥ ६४॥ सत्संपक्षप्रतीकांशं वाच्यवाचकवर्जितं॥ न दिव्यं नंतरि द्वांच वेदश्चमविवर्जितं॥ ६५॥ आनंदरूपम
 मनं सदैकरसमद्वयं॥ अखंडैकरसं देवो स्वात्मानं स्वात्मनि स्थितं॥ ६६॥ निश्चलस्थानुवत्स्थानुरतिष्ठगतासेवितः॥ द

शि-२.
व.
२१

व

शसाहसशरदामेयंतेपेतपोहरः॥ ६७॥ कुमारउवाच॥ स्वात्मानमानंदमखंडवोधंवेदांतवसारंपरमेश्वरंतदा॥ स्वात्मानना
लोक्यसमातनंशिवंनवेदकिंचात्रनकिंचिदाश्वरः॥ ६८॥ इतिश्रीमच्छिवहस्तेर्दशानारख्यद्वारशांशेमहादेवतपश्चर्याना
भाष्टमोऽध्यायः॥ ८॥ श्रीदशानायनमः॥ मुनयऊचुः॥ कथं हिमवनःपुत्रीसंजानासासनीमुने॥ उद्धाहोत्रकथंशंभोः
पार्वत्याशंकरस्यचा॥ १॥ तन्नावदविशेषेराजन्मदेव्यापितकिनः॥ उद्धाहमपितच्छंभोःतारकारिसमुद्रवं॥ २॥ विस्त
रेणवदास्माकंयथास्वंदमुखाद्धृतंजैगीवव्यायमुनयेसुराणांगरापान्नतः॥ सज्जउवाच॥ स्वमेवपुरापृष्टोसुब्रह्म
ण्योहरात्मजः॥ जैगीवव्येनमुनिनागौःसुरागौःसह॥ ४॥ तमाहतारकारातिःपार्वत्याजन्मसतमं॥ तदाहिमवतोग
र्भेतारकारिःस्वकोद्भवं॥ ५॥ सेनापत्येस्थितिसस्यगजाननसमुद्रवं॥ त्रिपुराणांचसमर्देकथयामासविस्तरात्॥ ६॥
सुब्रह्मण्यउवाच॥ यदासतीतनुंत्यत्कायोगेनैवस्वतेजसा॥ सुमुहूर्तेसुदिवसेमेक्षणागर्भसमाविशत्॥ ७॥ वित्तित्रशक्तिः
सादेवीमावापश्रुपतेस्तदा॥ तत्रैवदशमेमासिशुभलग्नेगहैर्युते॥ ८॥ उच्चस्तेषंचसुशिवातदाहिमवतोगहे॥ जज्ञेत
त्रमहादेवीतत्राभूदुत्सवोमहान्॥ ९॥ देवाःतत्रसमाजग्मुःविष्णुब्रह्मादयःसुराभ्यामरुतोवसवःसाध्याःगंधर्वाश्चजगुः
कलं॥ १०॥ देवदुंदुभयोनेदुःपुष्पवृष्टिरभूच्चखात्॥ नृत्यंत्यप्सरसोहृद्याःतदाहिमवतोगहे॥ ११॥ सेयिविश्राणायामा
सधनधान्यगवांगरां॥ रत्नानिचैववासांसिप्रददौशांभवेबुस॥ १२॥ मुनयःपूजितास्तेननारदाद्यामहर्षयः॥ विष्णुब्र
ह्मादिविवुधानांधपुष्पैःसमर्चयन्॥ १३॥ भक्ष्यैर्भोज्यैश्चवासोभिर्भूषणैर्मुदमादधत्॥ जातकर्मादिकर्मणिचकारस
गिरीश्वरः॥ १४॥ अयुःसंतोष्यमिरियंमुदानेविवुधर्षयः॥ मेनथासहतांदृष्ट्वापार्वतीस्तिक्तागहे॥ १५॥ उत्तानशायि
नांवालांनीलकुंचितमूर्धजां॥ यद्यपत्रेक्षणांचारुविंशोष्ठीयद्वयक्रका॥ १६॥ कंबुकंदींमृणालाभवाद्भृशविराजि
तां॥ रत्नाब्जाभसुहस्तांचनस्वचंद्रयुतांगुलिं॥ १७॥ बालरंभाभवन्नोरुकूक्षिजंघाघनाब्जं॥ फलपद्माभयादेनउत्ता
नेनविराजितां॥ १८॥ द्वितीयासोमसंकाशपादांबुजनखावलिं॥ व्यालोलनयनांबालांसर्वभूषणभूषितां॥ १९॥ रत्न

राम
२१

ग्रैवेयवलयैः युक्ताहारविरजितां॥ फालमध्यालकालोलमुक्तोजालकभूषितां॥ २०॥ निलकाक्तमुखेदूष्यकर्णबालिकभूषितां॥
 दिव्यव्याघ्रमखासक्तखचितारत्नपंक्तिभिः॥ २१॥ बालेन्दुसारमकुटांकंकरांगदभूषणां॥ रुषितांदिव्यगंधेनदिव्यपुष्पैःसुरार्चि
 तां॥ २२॥ कंचिकचित्तमध्यांचसुद्रघंतालिसत्त्वर्गं॥ पादनूपुरसंगवजितकौचवरस्वनां॥ २३॥ दिव्यवासोभिराच्छन्नालोलांदे
 लनविरजितां॥ देवपत्न्यःसमात्यशची स्वाहास्वधारमा॥ २४॥ नीराजयंतितांदेवींदिव्यमंगलगार्थिनैः॥ रक्षांरक्षाकरीतस्या
 राक्षसेभ्यस्तदामुदा॥ २५॥ रात्रौरात्रौपठन्तिस्मसमवेतामहर्षयः॥ गार्थंतिललितंबलामधुरंगायनंतदा॥ २६॥ तद्वायनेन
 सादेवीविनिद्रातिदिनेंदेने॥ देवस्त्रियऊचुः॥ अयिजगदंबकदंबनश्चित्तनीपविदीपितसौधयुतामृतवार्धितरंगितवातसु
 पोतकवीजितरत्नगणप्रभलोलकडोलवरासनता॥ नविता न सुवस्त्रमणीगणपुष्पविरजितपुष्पसुहृत्तलोलस
 मावृतमंचविकर्षणकूजितधनरवरागविरागमगावलिधूतविधूतसुचामरचंद्रकवीजनवीजितमारुतसोपघनावृत
 चंद्रसमप्रवधूततराकृतिदेवगणांगनगीतमिदं॥ १॥ विश्रुतमणिगणभूषराकृतखरिखराक्षराक्षराखघोषशानि
 द्रितहर्षितधर्षितवर्षिततर्षितमेघसुचानकपोतकजानकभाउककल्पनं॥ शिल्पनजानसुसंभ्रमदिग्गजगर्जनतोषस्तु
 तावितसर्वसुरावनपावनसुंदरमंदिरनिर्जरदारकृतस्तुतिनिद्रितपर्यंतबालमबालतनुप्रभभावितनतजनपेक्षितविश्रु
 तगीतमिदं॥ २॥ एवंगीतेनतांवालांदेवोनिद्रापयंत्यपि॥ लालयंतिक्रियःकाश्चित्त्रापयंतिमनोरमाः॥ ३॥ भूषयंतितदा
 वालांतिलवैर्वेणुमंडनैःपाययंतितथास्तन्यधिकृतामृतमुत्तमं॥ ४॥ हिनेदिनेमहादेवींतदानींरजयंत्यपि॥ दुकूलवसनै
 श्चित्रैःवासयंत्यस्त्रियोरिवलाः॥ ५॥ एवंतत्रमहादेवीपूजयंतिसुरांगनाः॥ तदासाववृधेवालाकलाचंद्रमसीवसा॥ ६॥
 तांदृष्ट्वापार्वतीदेवींहिमवान्मेनयासह॥ नमस्कृत्वायतुष्टावमौलिबस्यांजलिःशिवं॥ ७॥ हिमवानुवाचा॥ प्रपद्येशिवे
 द्यैवतेपादपद्मंहराद्यामविद्यांप्रदेत्यद्यविद्यां॥ नतेनद्यमांसादिमीमांसपूज्यप्रकारेतिदूरंगिरिंमामवेहि॥ ८॥ महाघोष
 नीहारघोरान्धकारप्रशिष्टानुरूपप्रभाहस्करांतांविहित्वाचनत्वाचस्तुत्वांचवाचासमस्तेषुनाम्योमदंन्योतिधन्यः॥ ३४॥

शि.व.
२.
२२

धराधीशकन्येशिवेसा भिसोमप्रशसैकमेस्तेन भस्ते सुहृते॥ तदन्यत्रलोकेन लोके सशोकं सुशुकोपमं यूकवद्भानिमंतः॥
३५॥ कृपापांगसंगेन ते ज्ञावितांगं मदीयं भावेत्यापतापैकभंगं॥ अतो मां भजेतुंगसारंगरंगतुरंगदिसंगा सदापद्यसद्वा
३६॥ न मेहापिकंतो रुपादप्रकाशान्न चंद्रेद्रलोकेषु पाकिं हरिद्रं॥ अनः सांद्रसौख्ये कनिः सीमनं द्रासुनिद्रासुषुप्तौ भजा
भ्याद्रिकन्यां॥ ३७॥ नमान्यो न धन्यो भजेद्यस्त्वं दन्यां कलंकी सशंकी भजेच्चा भजेस्वां॥ स्वरः स्वरः संकरो वानरो वानरो वा
नरः पामरः कान्तरो नित्यदुःखि॥ ३८॥ पराकादि कृच्छ्रादि कृत्त्याः दूराकः सरवाधिपस्यास्ति पद्वैकभंगः॥ सशंगः सतुंगः
सगंगाप्रयागे बुयज्ञादि कृत्स्नान कृत्स्नः॥ ३९॥ विशिष्टां शिवामरपदौः प्रनुष्टां करोती शनिष्टो वरिष्टो वसिष्टात्॥ न क
ष्टं न नष्टं भवेत्तस्य किंचित्कदाचित्कुतश्चित्सदिष्टं लभेत॥ ४०॥ श्रीस्कंद उवाच॥ एवमष्टापदौ देवी प्रनुष्टामकरोद्दि
रिः॥ मेनया सौगिरिः श्रेष्ठः सा देवी तमभाषत॥ ४१॥ देव्युवाच॥ गिरेचिच्छक्तिरेवस्मि महादेवस्य वैधसः॥ सुगणं
कार्यमुद्दिश्य संजातास्मितवोदरे॥ ४२॥ नमस्तः पृथगस्तीशो प्रभाचंद्रमसं विना॥ तद्यविना भवाच्छक्तिरस्य ह्यार
मेश्वरी॥ ४३॥ मतो ब्रह्मा भवेद्विष्णुः सेंद्रा देवाम हर्षयः॥ चराचरमिदं विश्वं प्रसामिविस्तृताभ्यं हं॥ ४४॥ मध्ये वांते लयं या
निवृत्तधाने वतत रुः॥ सर्वेश्वरी सर्वशक्तिरहमेका सनातनी॥ ४५॥ आपः पृथ्वी च खं वायुः तेजसां शक्तिरीश्वरी॥ अप्स
हं स्पंदिनी शाक्ते पृथिव्यां गंधदायिनी॥ ४६॥ वायौ संचालिनी शक्तिः ज्योतिः शक्तिश्च तेजसी॥ आकाशे व्यापिका शक्ति
रस्य हं भुवनेश्वरी॥ ४७॥ स्वाहा स्वधार्थं निर्मेधविद्याविद्या सरस्वती॥ गुह्यं हित्वा गह्वरे शोनिष्ठा कृताष्टा प्रतिनिष्ठा॥ ४८॥ अ
हमिदं यजालं यवौ दयामि च विग्रहे॥ सर्वेषां ब्रह्मकीटानां जगत्संसारवर्तिनं॥ ४९॥ करोमि निमिषोन्मेषैः जगत्संहरतो दयौ
॥ केनापि कारणेनैव संजातास्मि गृहेतवा॥ ५०॥ तस्मात्तुलोकमार्गेशाम हेशा यं प्रदेहि मां॥ ब्रह्मयोनुमतेनैव देशकालो वि
तेषु मे॥ मुहूर्ते ऋषिभिः सार्धं मां भार्याभाविनं गिरे॥ तेनाहं सुप्रसन्नास्मि त्वयि नित्यं सुमेनया॥ ५१॥ धन्यं त्वं मत्प्रसादेन
भोगभाक्संभः विव्यसि॥ नान्यस्मै सत्यमेतन्मां शर्वरातुं त्वम हर्षसि॥ ५२॥ इत्युक्त्वा सा हैमवती पुनर्बालवदास्थिता॥ तां

राम
२२

लालयंति गिरयो गिरिपत्यः समागताः ॥ ५६ ॥ विंध्यमंदरकैलासमैनाकाद्यासदृशः ॥ नीलश्वशतशृंगो यवराहो रैवतस्तथा ॥
 ५५ ॥ मेरुः सख्यो महेन्द्रश्च तत्र गोवर्धनो गिरिः ॥ गिरिराजं नमस्कृत्य तु पुनर्गिरिं यत्नदा ॥ ५६ ॥ गिर्यरुचुः ॥ धन्यस्त्विह महे
 लेशयस्य मायासनातनी ॥ पुत्री भवभवायैव देया कन्या मनोरमा ॥ ५७ ॥ सख्यवसर्वाधिपतिः पतित्वे स्यामहे श्वरः ॥ लया
 वरो हरो वीरो लोकनीयः सुरोत्तमः ॥ ५८ ॥ समाधी पुरुषो गौरी तस्येयं प्राकृतिः पश ॥ तेनानन्यामहं देवी त्वया धन्येन चेतसा
 ॥ ५९ ॥ देया देवाय विधिवत्तेनास्मत्कुलमुन्नतं ॥ विख्यातं गिरिवर्याणां भविष्यति न संशयः ॥ ६० ॥ इत्युक्त्वा गिरिराजं गिर्यः
 सर्वखने ॥ गिरिशायमहेशाय दानुं च कुरुर्मतिं नगाः ॥ ६१ ॥ साप्यवर्धत कालेन किंचिद्यौवनमाप्तवान् धूलिक्राडस्त्वयि शि
 वंपूजयामास शंकरि ॥ ६२ ॥ पालिकाभिस्ततो लीभिः कंतु कैर्हस्तिलास्यकैः ॥ दृष्ट्वां होतैः कुमारिणां क्रीडाश्चक्रे महेश्वरी ॥
 ६३ ॥ नागगंधर्वकन्यास्ताः तत्र तन्पर्वतस्थिताः ॥ मुनिकन्यास्तथा चान्याः गिरिकन्याः सिखे विरे ॥ ६४ ॥ लास्यो ह्यासैस्तथा
 हासैः सपितुर्मदमादधत ॥ मेनापि धन्या कन्यानां विलोक्यातीव हर्षिता ॥ ६५ ॥ तस्याः यौवनसौंदर्येनान्यत्र स्थितमीक्ष्य सा
 ॥ सास्त्राविलोक्षीतां नित्यमपश्यद्दीनचेतसा ॥ ६६ ॥ कंपतिं प्राप्य ते देवी वरं नरसुरेषु वा ॥ तां वीक्ष्य विस्मितो तत्र मेना च हिमभू
 धरः ॥ ६७ ॥ तां वर्णयामास तु सौपार्वती कन्या वामिमां ॥ हिमवानुवाच ॥ श्रेणी सैकतस्यै धरणी वरमणी रत्नस्य नाणी यसी
 वारी पतशि तवर्षिणी कुचतटी क्षोणी भद्राक्षेपिरी ॥ पारणी पद्मनूणी वृत्तक्षमभरी वैरी कृपाणी वने वारी भूतमणी
 वकस्य हरिणी धिक्ता रिणी चाक्षिरी ॥ ६८ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे गौरी उत्पत्तिर्नाम नवमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥
 श्रीईशानाय नमः ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ द्रव्यं चित्तं यतोऽपि त्रयोः तेषां तु परमेश्वरः ॥ पार्वती पर्वतसुता तपसी त्वं मनोदधे ॥ १ ॥ क
 दाचिन्मि नुरंकस्थामेनया ललितानदा ॥ प्राह नम्रमुखी वालापितरं हिमभूधरं ॥ २ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ताता हंतं मुमिच्छामि कुतः
 तमुं वराश्रमं ॥ नाना मुनिजनाकीर्णसंकीर्णमृगपक्षिभिः ॥ ३ ॥ स्वच्छां बुफलवृक्षाढ्यं यत्र मे स्यादिति प्रदं ॥ तत्राहंतं मुमि
 च्छामि मामनुज्ञातुमर्हसि ॥ ४ ॥ सपार्वती वचः श्रुत्वा पर्वतद्रुः समेनया ॥ उवाच कस्य पूर्णाक्षोतां कन्यां स्वांकं संस्थिता ॥

शि. व.
२.
२३

५॥ हिमवाच ॥ आः किमु कं त्वया बालेन पः क्व नु ननुः क्व ते ॥ शिरीष पुष्प मृदुला कथं विद्योतिता तपे ॥ ६॥ सह ते वर्ष धाराणा मासारं
हिम संभवं ॥ सिंह शार्दूल शर भव कभल्लुक नादनः ॥ कथं न मीति मा प्रोक्षि भामिनी वन संकटे ॥ कंठ कैश वत सले मा तंग ख संकु
ले ॥ ७॥ सदा दः ख क रं बालेन पो मुनि निवेदिनं ॥ संजाता ब्राह्मण कुले वर्णि नो वेद धारिणः ॥ ८॥ गुरवे दक्षिणं दत्वा गृह स्थाय त
याः ॥ जिन ॥ पुत्रानुत्पाद्य वन्या स्ते भवंति किल बालिके ॥ ९॥ ततोऽपि ते विरज्यैव संन्यासाश्रममाश्रिताः ॥ एका किने निर्भये रा संच
रंति वने सदा ॥ १०॥ अतस्त्वं भूषणैर्धुक्ता खेलेन्ती पालिका गणैः ॥ बालिकाभिः सह बाले विदधंती मुदं मम ॥ ११॥ वसात्र न सद्वा
मीदं विद्योग ते वपार्वती ॥ इत्युक्त्वा भूधरैरां वा पुन संसमभाषत ॥ १२॥ पार्वत्युवाच ॥ मह्यं देवं महात्माने तपसा तोष्य शंकरं ॥
अवा मुपति मीशानं तस्या मिपरमंतपः ॥ १३॥ मादुःखं कुरु मे तात पर्वतं द्रविद्योगजं ॥ तवैव कुल मुक्तं च भवेन यदि संगता ॥ १४॥
मानिर्वधं कुरु स्वात्र वारयोन तयोदरो ॥ संजातस्मिन्ने मेनायां प्रकृत्य हिमिहा स्थिता ॥ १५॥ तस्याः सुवचसा तत्र मेनया सह भूधरः
॥ संमंज्य स शुभे लग्ने देवीं स्नाप्य स भूषणैः ॥ १६॥ वासोभिर्गंध पुष्पाद्यैः अलंकृत्य च पार्वती ॥ तद्द्विद्योगा सहो वाचमुवाचा स्या
विलेशणा ॥ १७॥ हिमवानुवाच ॥ हितं च दामि ते पुत्रीं शृणु मतस्तपस्थिता ॥ ममैव ममौलिं निवस केदारार्चन तत्परा ॥ १८॥ नाना
मुनिजना कीर्णैर्नाना शास्त्र विराजिते ॥ नाना पक्षिरुना पारमग संध निवेदिने ॥ १९॥ सरोवरैक बहु ले प्रफुल्ल कमलोत्पले ॥
अत्र केदारनाथस्य पूजना न्मुक्ति भाक्तरः ॥ २०॥ बहवोऽत्र समभ्यर्च्य सुशश्रु मुनयः पुरा ॥ लेभिरेवं छित्तान्कामान्तपसा तोष्य
शंकरं ॥ २१॥ इत्युक्त्वा तां समा लिंग्य मेनया हिम भूधरः ॥ पार्वती ये गैर्लौधुक्ता नाना वर्णैर्दुर्गा सदैः ॥ २२॥ मेनया च समैना को गिरिः
कन्या युतो ययौ ॥ नाना दुंदुभि निर्घोषैः पृथक् हात क गोमुखैः ॥ २३॥ पुष्प लाजो रुवर्ष रा हर्षे रा महता युतः ॥ देव्या विमान मा
रुत्थ पुष्प दामा बलं विना ॥ २४॥ पनाका चामर भ्राजि दिव्य द्वात्रे रा भास्वता ॥ नीराज यंति तां देवीं गिरि संस्था वरांगनाः ॥ २५॥
॥ तपस्यभि प्रमातां तां देवी देवा दिवि स्थिता ॥ सुमैर्वर्ष नुन दामं धर्वाप्सरसां जगुः ॥ २६॥ न नृत्तुर्मुनयस्तत्र जेषुः शान्तिं तदा
खिलाः ॥ विमाना दवरु द्याशु केदारः शिखरे स्तके ॥ उत्सृज्य सहकाराद्ये तमा लालि विराजिते ॥ ताल संधर्षि मरुता रा वि

राम.
२३

तं फलसावनैः ॥ १९॥ फलमंदारविपिने कर्णिकरालिशोभिते ॥ कंदवकेतकीगुच्छसंछुन्नलिविराजते ॥ २०॥ दृढिमीनिविद्धैर्दृष्टैः
 फलपुष्पावनामभिः ॥ चंपकौद्रामगंधाढ्ये कनमालाविराजिते ॥ २१॥ अशोकदेवदारुणांतरुभिर्विल्वसंयुते ॥ अशोकैः शोकना
 शाढ्यैः मातुलिंगैः फलाननैः ॥ २२॥ करंजककुभैश्चैव कपित्थबदरैर्युते ॥ नारंगराजिते तत्र पक्षिसंघविराजिते ॥ २३॥ नदन्
 अत्यूहकारंडचक्रवाकोपकृजिते ॥ भ्रमत्सारंगमातंगकुसुमव्रजवदपदे ॥ २४॥ मुनीनामाश्रययुते श्रमहारिलिधारिणि ॥ उ
 त्पुल्लकरवीरा ॥ लिकदलीदललालिते ॥ २५॥ नारिकेलभरास्फालसंविहारितमारुते ॥ शिखंडिनांडवकतकेवालापिदिगंत
 रे ॥ २६॥ पुंस्कोकिलोरुविरुते हंसत्रेकारघोषिते ॥ समुत्पुल्लाजिनीगास्तुपरिधायदुक्कलवं ॥ २७॥ गिरियांसमनुज्ञातान
 पसेधतनिश्चया ॥ धनत्रिपुंड्ररुद्राक्षकंकशांगदवर्जिता ॥ २८॥ सूक्ष्मपरोकवसना अपराचिह्नशोभता ॥ कृतधम्मिन्न
 जटिलासस्त्रीभिः सामनोरथा ॥ २९॥ विमुक्तमुक्तामालाढ्यासादेवी भूषयद्वनं ॥ स्ववक्त्रजातसौंदर्यपद्मेषु निदधे शिवा ॥
 ४०॥ स्वनेत्रनीलिमानंसाददौ नीलोत्पलेशिवा ॥ स्वनासापुटसंशोभां ददौ चंपककुड्मले ॥ ४१॥ स्वाधरेण च यद्रागंतद्विवेषु
 न्यधानदा ॥ रहनावलिसंशोभां कुंदेषु समकल्पयत् ॥ कपोलयोर्यत्सौंदर्यमादर्शयुदादौ नदा ॥ कंठमंडलशोभां च शंखेषु
 परितन्वती ॥ ४२॥ कर्णयोर्थातदाशोभाशुष्कुली बुद्धौ शिवा ॥ मातुलिंगे कुक्षौ तु गंददौ सा परमेश्वरी ॥ ४३॥ नाभीज
 घनशोभां च कुंभिमस्ते ददौ नदा ॥ स्वरुभारं च रंभायां सैवां चासमकल्पयत् ॥ ४४॥ प्रपदेयच्चरामयंकमठी बुद्धौ शि
 वा ॥ कट्यां यत्तत्र सौंदर्यसिंहेषु प्रददौ शिवा ॥ ४५॥ नखानां च रुचिं देवी सामिचंद्रे ददौ नदा ॥ भूशय्यासाभवद्वालावर्ष
 पवनभोजना ॥ वर्षपणफलाहारनिहारा च हायनं ॥ हेमं तेजलमध्यस्थावसंते स्थंडिलेशया ॥ ४६॥ ग्रीष्मे षं चाग्नि
 निरता वर्षा स्वभ्रावकाशगा ॥ रुद्रमावर्तयंती सा पंचाक्षरपरायणा ॥ ४७॥ तपस्यंती तदा देवी मुदा तत्र महर्षयः ॥ स
 भवेताः सदारान्ते विस्मयंतश्च संस्थिताः ॥ ४८॥ सिकतं सिकतलिंगे पूजयामास शांभवी ॥ तत्र त्वष्टाश्च मृगाः
 पक्षिणो रक्षयंति तां ॥ ४९॥ करिणाः पुष्करसारैस्तस्मांगं समशीतयन् ॥ शिखंडिनः स्वपिच्छाग्नैः घर्मांतांतामवीजय

शि. व.

१.

२४

चमरापुच्छगुच्छैस्तांधून्वंतोदंशवारकाः॥ कोकिलारावसह्यपैः संतुवंतद्वयसंस्थिताः॥ ५३॥ शाखिनः स्वस्वशारवाभिः क्वादयं
 त्याज्यतपादितां॥ गिरिराडपितां देवीं विलोक्यायनियान्तिव॥ ५४॥ सख्यो भवन्तदा तस्या मुनिपत्न्यः कुमारिकाः॥ सुपुष्पापच
 यंतत्र कंदमूलफलादिभिः॥ ५५॥ शीतपानीयदानेन ताः सेवन्ति महेश्वरीं॥ केदारेश्वरपूजायं निरता ह्यदशा व्यक्तं॥ ५६॥ पंचा
 मृतासेचनेन गंधैः पुष्पैर्मनोहरैः॥ धूपैर्दीपैश्च नैवेद्यैः प्रणामप्रक्रमदिभिः॥ ५७॥ पूजयामास सा देवी गिरिराजमुमौलिगा॥
 तेन संप्रेषितेनैव संभारेण पराशिवा॥ ५८॥ संपूजयन्नुवने वंस्तोत्रेण परमेश्वरं॥ भाद्रशुक्लतृतीयायां सिक्तायां महेश्वरं
 ५९॥ समर्चयन्ती रात्रौ सा विल्वपत्रैर्महेश्वरं॥ सा करोज्जागरं देवी केदारेशस्तवे रता॥ ६०॥ विरता सर्वभोगेभ्यो शर्वसंन्यस्तमा
 नसा॥ पार्वत्युवाच॥ प्रभाकरनिशाकरप्रथितलोचनं शंकरं वतंसितमुधाकरं गरधरं च गंगाधरं॥ भजामि शिवमव्ययं व
 रगुणो धरत्नाकरं यमांधकहरं हरं फणिगणेशं हारं शिवं॥ ६१॥ अरुणचरणं महेशते द्युशरणं मम रणाक्षरोपि याहि॥ करु
 णावरुणालये सिंशंभो प्रणमंती ममि वीक्ष्य देवपाहि॥ ६२॥ कुंभीद्रुंभस्थितपादपद्मं कुंभित्वचोत्कृतिगलद्गुहिरंगवस्त्रं
 ॥ कुंभास्यसनसुरकुंभभवादिपूज्यं कुंभीश्वरं प्रणतकुंभिसमग्रवाचं॥ ६३॥ केदारेश महेश शंकरविभो ककोदराकल्पक
 हं विष्वाधिकशंकरं कसुमहस्तच्छेखरं कप्रभो॥ गिरिजाजशिबो धरैकवासवरदिग्यासमुत्कृतिवासपाहि॥ ६४॥ सतउवाच
 ॥ इत्थं सा स्तुवती श्वरेश्वरमुभा केदारमेवा दशत॥ आराहारितपातका गिरिवरे धीरैकवीरास्ति तानाभा रदृश्रुः सुरासु
 रगणादेवीं प्रणम्या मराधातां प्रथमुश्च तारकमहाशूरेण संपीडिताः॥ ६५॥ इति श्रीशिवरहस्ये दर्शानाख्ये द्वादशां
 शे देवीतपश्चर्यानाम दशमोऽध्यायः॥ १०॥ श्रीऽशायनमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ एतस्मिन्नेव काले तु तारको नाम दान
 वः॥ तारकात्मा महातेजा बभूव दिति नंदनः॥ १॥ तस्य पुत्रास्त्रयश्चैव तारकाक्षौ महाबलः॥ विद्युन्माली च वलवान् कम
 लाक्षश्च वीर्यवान्॥ २॥ तस्याभवत्सुतो वीरो तारो नाम महाबलः॥ तपसालब्धवीर्यश्च प्रसादाद्ब्रह्मणः प्रभोः॥ सोऽपि तारो
 महातेजाः स्त्रैलोक्यं सचराचरं॥ विचिंत्य समरे पूर्वविष्णुना च निवृद्धितः॥ तथा समभवद्युत्थं तु मुलं रोमहर्षणं॥ दिव्यं वर्ष

राम.

२४

सहस्रं तु दिवारात्रमविश्रयं ॥ ५ ॥ सरद्यं विष्णुमादाय ससर्ज शतयोजनं ॥ तारेण निर्जितश्चैव दुद्रावग रुडध्वजः ॥ ६ ॥ तारा छ
 तगुरांतस्त्रालब्ध्वा शतगुरां बलं ॥ पितामहाज्जगत्सर्वं अवापदिति नंदनः ॥ ७ ॥ देवेश प्रमुखान् जित्वा देवान् दैत्यं वरेश्वरः ॥
 वार्यामास वै देवान् सर्वलोकेषु मायया ॥ देवाश्च सहैद्रेण तारका द्धमं वै दिनः ॥ नशान्तिं त्रेभिरेश्वराः शराणां वाभयार्दिताः
 ॥ तथा मरपति श्रीमान् सनिवार्या मरान् प्रभुः ॥ ८ ॥ उवाचांगिरसं देवो देवानां मपि संनिधौ ॥ प्रभवं स्तारको नाम तरेयोदा
 नवांचुदः ॥ ९ ॥ तेनास्मि निर्जिताः सर्ववत्सा गोपनिनायथा ॥ भयात्तस्मान्महाभाग बृहद्युधे बृहस्यते ॥ १० ॥ अनिरुद्धा
 भ्रमं त्येनेशं कुंता इव पंजरे ॥ अस्माकं यान्यमोघानि आयुधान्यंगिरा वरं ॥ ११ ॥ तानि मोघानि जायंते प्रभांतदमराणि
 : ॥ दशवर्षसहस्राणि द्विगुणानि बृहस्यते ॥ १२ ॥ विष्णुना यो धितो युधे विष्णुना प्रभविष्णुना ॥ कथमस्मद्विधातस्य स्था
 स्यंते समरे ग्रतः ॥ १३ ॥ एवमुक्त सुशक्रेण जीवः सार्धं सुराधिकैः ॥ सहस्राक्षेण च विभुं संप्राप्या ह कुशाध्वजं ॥ १४ ॥ सोपि
 तस्य मुखाच्छ्रुत्वा प्रणतिं प्रणतार्तिह ॥ देवै रशेषैः सैद्वै सुजीवमाह पितामहः ॥ १५ ॥ जाने चार्तिं सुरैर्द्राणां तथापि शृणु सांप्रतं
 ॥ विनिश्चयं दक्षं या देवी सती रुद्रांगसंभवा ॥ १६ ॥ उमा हैमवती जज्ञे सर्वलोकनमस्कृता ॥ तस्याश्चैवैह रूपेण यूयं देवाः सुरो
 त्तमाः ॥ १७ ॥ विभो पुंनलं रुद्रस्य तस्या देव्या महात्मनः ॥ तयोर्वीर्येण संभूतः स्कंदः शक्तिधरः प्रभुः ॥ १८ ॥ बडास्य द्वादश
 भुजः सेनानीः पावकप्रभः ॥ स्वाह्वयः कर्तिकेयश्च गंगेयशरधानजः ॥ १९ ॥ ज्ञेयः शाखो विशाखश्च नैष मेघसुवीर्यवा
 न् ॥ सेनापति कुमारख्य सर्वलोकनमस्कृतः ॥ २० ॥ लीलैव महादेव सबलं तारकासुरं ॥ बालोपि पिनि हृत्यैको दे
 वात्संतारं धिष्यति ॥ एवमुक्तस्तदा तेन ब्रह्मण्यपद्रयोनिना ॥ बृहस्पतिस्तदा देवं देवैः सैद्वैः प्राणम्य च ॥ २१ ॥ मेरोः शि
 खरमासाद्य स्मरं तं सारमुव्रतः ॥ स्मरणा देवजीवस्य स्मरोपि सह भार्यया ॥ २२ ॥ रत्या समं समागम्य नमः कृत्वा
 कृतांजलिः ॥ सशक्रमाह तं जीवं गतजीवं द्विजोत्तमाः ॥ २३ ॥ स्मृतो हं भवता जीवं हंतव्यो न बृहस्यते ॥ देवैः सैद्वै रशेषै
 श्च स्मृतस्य न चान्यथा ॥ २४ ॥ गत्वा तदाश्रमं शंभोस्तथारत्या महाबलः ॥ वसंतेन सहा येन देवं यो नुमनाभवत् ॥

शि.व. ॥२६॥ ननः संप्रोक्ष्यमदनं सच देवस्त्रियंबकः ॥ सतुनेत्रनतीयेन सार्धमदनमैक्षत ॥२७॥ ततोऽस्यनेत्रजो वह्निः मदनं पा
 र. र्ध्वतस्थितं ॥ अदहतत्तत्सणा देवविलपत्कुरांरतिः ॥२८॥ रत्याप्रलापमाकर्ण्य देवदेवो ब्रुवध्वजः ॥ घृणया परया प्रा
 २५ हकामपत्नीं निरीक्ष्य च ॥२९॥ असूर्तो हि ध्रुवं भद्रे कार्यं सर्वं पतिस्तव ॥ रतिकाले ध्रुवं बाले करिष्यति न संशयः ॥३०॥ यदा
 विष्णुश्च भविता वसुदेवसुतः शुभे ॥ शापाद्गोर्महातेजाः सर्वलोकहिताय वै ॥३१॥ यदा तस्य सुतो यस्यान्तपतिस्ते भाव
 व्यति ॥ प्रणम्य च तदारुद्रकामपत्नीं शुचिस्मिता ॥३२॥ जगाम ममैवावसंते न वरानना ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ सती
 कांतचितं प्रलोभ्युं वसंतो मुदा तत्र चक्रे वनं सुकांतं ॥ गिरौ मंदरे मंदिराभे शिवस्य तदामंदिरा प्रायसायं ननेषु ॥३३॥ प्रभा
 करकरस्फुरत्कमलकोशलीना लवः परागरसरंजिताः परिपतन्ति पुष्पद्रुमान् ॥ पलाशकुसुमावलीमिव शुकास्यभा
 गेतदाश्रुका अपि मुखागतान् विकलयन्ति जंबूमिव ॥३४॥ आताम्रपद्मवगलन्मधुसौरभोद्यन्सत्कोरकैः कुसुमभरा
 यनसच्छलार् ॥ तद्गंधमेदुरवनांतदिनांतविकासिमल्लीप्रत्युल्लहल्लकमतर्वनशीतवानैः ॥३५॥ कुरवकविकस
 त्परागगंधैः परिपुष्पार्जुनजंबुकेतकावलीभिः ॥ मुरपुं नागकंदं बमंजरीभिस्तगरारब्धपुष्पगंधवानैः ॥३६॥ कु
 रंतकुवजावलीविधत्तपुष्पसत्कोरकैः शमीकुसुमपाटलीपटलगंधवंधानिलैः ॥ सुचिल्लकुसुमोत्करप्रभवगंध
 सन्मेदरे विभाति विज्जलमंदरः कुसुमशखिसन्नेखरः ॥३७॥ सुमंदरसरोवरप्रक्षिततीरमंदारजैः सितासितसुमो
 द्रतैर्विमलवानगंधो धनैः ॥ सुपर्णसुमगुच्छकैर्बरसुकर्णिकारोद्भवैः कनकनकपुष्पवच्छिखरमत्रमाभाति वै ॥
 ३८॥ धरणीभत्परभद्विशालरागैः वननत्पूरुह रुनैः सुवन्निवेशं ॥ वनखंडेषु शिखंडितांडुवैर्वरकेकासरसीस्थसा
 रसानां ॥३९॥ उत्फुल्लनीलकुमुदोत्पलपुंडरीक आरतहल्लकसुपंकजगंधभगं ॥ तद्गंधसुंदरजः प्रविकीर्णपक्षा
 हं सालिचालनरवैः दिवमुत्पतन्ति ॥४०॥ क्रींचाक्रांतवकारुपक्षचलनैः लीनाश्रमीनाश्च ते सारस्वाः समसीरुहे
 शुमधुपाः आभ्यन्ति आभ्यन्त्यपि ॥ खवंसावनराजिराजति परं दृष्ट्वा प्रहृष्टो हरः ॥ रतिपतरतिलाघवेन शंभुं हृदयेशं

विभेदपुष्पैः॥४१॥ सुरसाधारणानोवधी रणांकृतवानसुहृन्सुकर्मणोसौ॥ कुसुमेषुशरावधूतधैर्योगिरिवर्योप्रविचात्यदृ
 ष्टिलौल्यं॥४२॥ कुसुमितवरशशिपक्षिमुत्तममणीयंरमणीमनोहरोभूत्॥ कुसुमेषु कुसुमावलीढेदेहं सुमदक्षांतर
 गुल्ममध्यदृष्ट्या॥४३॥ मपरिवांक्ष्यानलाक्षिकोरालक्ष्यभक्ष्यं गारकंठः प्रकरोदनं भगताख्या॥ भस्मीभूतमनंगसुंद
 रतनुं दृष्ट्वैव तत्पृष्टगासा आक्षीरतिरेव शंकरकृपापात्रं सुवनचुक्रुशे॥४४॥ एतिरुवाच॥ हेवासुदेवनयनार्चितका
 मदेव भस्मांगरागवरभूषितवामदेव॥ श्रीवामदेव्यारवनेष्वितभूमिदेव पूज्यप्रसीदपरमेश्वरदेवदेव॥४५॥ महोदेवदेवा
 धिदेव प्रसीद प्रसीद प्रभो कालकाल॥ प्रपन्नविषदिनसीदामिमोदमिश्रत्प्रसादेन ते स्यात्कृपाभांयदावै॥४६॥ विभोमा
 रसर्वस्वमप्यंतरेण सदा खर्वगर्वधि रूढं प्रमूढं॥ मृडानीपते मूढपादभूषयोवाविशेषांगकामांगताशप्रसीद॥४७॥ सू
 तउवा॥ स्यात्सुत्याचनत्यागिरिवरिखरे सत्यवाचा विहृत्पयानि व्रत्यानुभूत्या सकिलपुरद्वरः तामनंगेन योज्य॥ कालेदे
 व्याः कदाक्षैः तवपतिरसरोजायते नृत्पशांतांशांतांकांतप्रदानद्विरिशवरकृपापात्रभूतांरतितां॥४८॥ देवासेष्वं प्रमुखा
 भीतदृष्ट्यातेकादिशीक्ताभवन॥ क्रोधांधीकृतलोचनस्पपुरतः स्थातुं न शेषुस्तदा॥ इंद्राग्न्या निलवाधवः सवरुणासौ
 भार्यमाद्यासुराः प्रख्यातुं वरमन्मथांगदहनं देवेन तद्रुह्यो॥४९॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशो मन्मथदा
 होनां मखकादशोऽध्यायः॥५०॥ श्रीईशानाय नमः॥ श्रीरुंदउवाच॥ ययुरिंद्रादयो देवाः ब्रह्मलोकं सनातनं॥ सुव
 र्णसौधसंवाधप्राकारवरमोपुरं॥५१॥ पुष्पकव्यकवृक्षाढ्यं देधूयितपताककं॥ रत्नागारमहाकुंभं संधभासुरमुत्क
 टं॥५२॥ पुष्पगंधादिवहुलधूपदीपविदीपितं॥ तत्र सत्ये सुरलोके आलोकं तपितामहं॥ ब्रह्मेश्वरालयं तत्र बज्रागारम
 नोरमे॥ वनत्वनककुंभोग्रेनानावखवराश्रये॥ धूपिते दीपिते शंभोरात्रलये कमलालयः वैश्वानसैर्वालखिलैर्मुनि
 भिः संवृतस्तदा॥५३॥ गायत्रीचैव सावित्र्या संवृतं पाश्वयोर्द्वयोः॥ वेदांतनिष्ठैर्यतिभिः संवृतं भस्मभूषितैः॥५४॥ पंचा
 स्थधाननिरतः चतुर्वक्त्रः प्रजापतिः॥ चतुष्करं कसुभग भस्मदिव्यत्रिपुड्रुकः॥५५॥ रुद्राक्षरत्नाभरणोपूजयनशंकर

शि. व.
२
२६

स्थितः॥ पत्रैर्विलैर्महादेवं ब्रह्मेशं सत्यलोकं॥ ८॥ सुवंतमेवं देवेशं चतुर्वक्त्रः प्रजापतिः ब्रह्मोवाच॥ शंभो त्वंकनकाद्रि
चापशरधिः वाहीकृतान्ना चकः पाहि शशितिसुंदरोत्तमस्यो यंतस्मिजिष्णुः शरः॥ मौर्वी त्वेफणिपुंगवस्तववरेचक्रेचकेन्दू
तमेलस्यंते त्रिपुरं सुराभतगणाकस्तेन मत्सेसमः॥ ९॥ तानृशंतत्र ब्रह्मारां ददृशुस्त्रिदशास्तदा॥ प्रणम्य तत्र ते देवाः ब्रह्मारां
प्रोचुरत्र हिः॥ १०॥ सुरा ऊचुः॥ नमस्ते भगवन् ब्रह्म नरन्यादेवः प्रसादितः॥ तां कृपा पात्रभूतां च त्रिनेत्रश्चाकरो द्विधे॥ ११॥
करवामकिमद्या तत्र तारकेन निपीडिताः॥ प्रयाता शरारां सर्वे त्वामेवाद्यपितामहं॥ १२॥ उपायं चिंत्य तां मत्र हरो द्वाहे प्रजा
पते॥ तदा देववचश्चुत्वा विधिस्तत्र विचिंत्य ततः॥ १३॥ उवाच सांतत्यन्देवान् तारकं प्रति संयुगं॥ ब्रह्मोवाच॥ मा भैष्ट
धूयं विबुधस्त्रिविष्टपविवसिनः॥ शिपिविरुकोपेन स्मरस्मायंतनु भवेत्॥ १४॥ भवितव्यं तथैवात्र किमद्य करवा
एयहं॥ हेमवत्यामहेशस्य उद्वाहे प्रयतामहे॥ १५॥ तयो र्यः संभवे सनुः सनस्तारकनाशकः॥ तमेवं संप्रसाद्यैव सो ना
पत्येति युज्महे॥ १६॥ स तारकं मध्ये हत्वा भोगवः संप्रदास्यति॥ दन्तु कत्रिदशैः सार्धं वैकुण्ठं प्रययौ विधिः॥ १७॥ हंसमा
रुत्वारभसाशिवस्योद्वाहकर्मरो॥ नाना रत्नप्रभाभासि प्राकारवररंगोपुरं॥ १८॥ राजकुंभपताकाग्रेः शोभमानं
मनोरमं॥ वैष्णवैर्गणपैर्युक्तं शंखचक्रधरैर्वृतं॥ १९॥ तार्क्ष्येण विष्वक्सेने च संस्थितं द्वारिवैष्णवैः॥ तत्र वैकुण्ठभुव
ने प्राकारवररंगोपुरं॥ २०॥ रत्नमंडपसंवाधं दिव्योत्तुंगवृषाश्रितं॥ इन्द्रनीलमणिज्योतिलिंमं विष्णवीश्वराभिधं॥ २१॥
पूजयंतं महा लक्ष्म्याः सर्वदा वरिवस्यथा॥ विल्वपत्रैः सकल हारैः कमलोत्पलमंडितैः॥ २२॥ धूपदीपैश्च नैवेद्यैः नीराज
न मनो हरैः॥ स्तुतिभिः संसुवंतं तं विष्णुं कमललोचनं॥ २३॥ भस्मत्रिपुंड्रफालंतं फाललोचनपूजकं॥ धनरुद्राक्षहा
रांढ्यं पीतकौशेयवास्तसं॥ २४॥ ददृशुस्ते तदा विष्णुं सुवंतं परमेश्वरं॥ विष्णुरुवाच॥ गंगा चंद्रकलाललाभभगव
न हे मां गवाणासनो भूमानं श्रुति सीमधाम महिमा राभा कृतार्थी गक॥ सोमाग्नी हरि सायकः क्षिति रथो वाही कृतान्ना
यकः सर्वेषां च पुमर्घ्यदेसि भावनमां पाहि सां वप्रभो॥ २५॥ इत्थं सुवंतं ददृशुर्हीरं विधिमुखा सुराः॥ तान् दृष्ट्वा सवहा वि

राम-
२६

षणुः समुन्यायविधिं तदा ॥ २६ ॥ स्वासनं चोपसंवेश्य सुरान् हेमासनेषु च ॥ उपवेश्या हृयां च त्रेगांधपुष्पादिभिरुद ॥ २७ ॥ शिव
 नैवैद्यशेषेण विधिना भोज्यसंतमः ॥ उवाच देवस्तान् देवान् ब्रह्मां प्रमुखां हरिः ॥ २८ ॥ हरिरुवाच ॥ कुतः समागतं सर्वैः किं वः का
 र्यमुपस्थितं ॥ त्रिभूलं पाणिस्मरणात्करवाणि च वो मुहं ॥ २९ ॥ तदा विष्णुवचश्चुत्वा विबुधाः प्रवचसन्वचः ॥ विधिना तेन ददवि
 षणुं नारकासुरंगं ॥ ३० ॥ पराजयं च सर्वेषां विबुधानां च विष्णवे ॥ सुरा ऊतुः ॥ संगत्य सर्वे विबुधाः वयं स्मरयुना हरे ॥ ३१ ॥
 गता योक्तुं महादेवे देवीं गिरिमुतां सुद ॥ तपस्यभिरतं देवं ऊर्ध्वं रेत समीश्वरं ॥ ३२ ॥ स्मरेषि देव कार्यार्थं उद्युक्तो भस्मसात्कृ
 तः ॥ तस्यां देव्यां महासेनं च दोत्पन्नं सुरोत्तमं ॥ ३३ ॥ सेनापत्येनियो ज्यैव भवामविगतज्वराः ॥ यदत्र कार्यमुचितं तच्छीघ्रं
 संविधीयतां ॥ ३४ ॥ तदा देववचः श्रुत्वा साश्रुनेत्रा ब्रवीत्यहः ॥ मन्मथं तं तदानं ज्ञात्वा पुत्रं दृशे शितुः ॥ ३५ ॥ लक्ष्म्या
 दुःखमवापायं हरिर्वै पुत्रकारणात् ॥ उवाच च तदा देवान् किं कृतं स्वार्थं लिप्सुभिः ॥ ३६ ॥ नियो ज्योहि प्रसादौ वहै गवत्यामहे
 श्वरः ॥ सिंहस्य पुरतो देवानि युक्तो क्रेष्टुं केवलः ॥ ३७ ॥ तस्यान्नखराधानं स्मरः किं प्रसहिष्यति ॥ किंवा प्रसादितस्तेन
 पुनरुज्जीवने स्मरः ॥ ३८ ॥ रत्याप्रलापसाकर्ण्य सहमानेन किं सुराः ॥ देवा ऊतुः ॥ रत्याप्रसादितस्तत्र महादेवो ब्रवी
 तदा ॥ हैमवत्या समे व्यामिश्री घ्रमे वनसंशयः मत्कटाक्षलवे नैव समुज्जीवति ते पतिः ॥ सर्वेषां मध्यनंगो यं त्त
 धिसांगोऽनुमाशुच ॥ ४० ॥ इत्युक्त्वा प्रेषयन्तत्र महादेवस्तदा हरे ॥ सतच्छ्रुत्वा देववचो हर्षलेभे हरिस्तदा ॥ ४१ ॥ ब्रह्मणा
 चायसं मंत्र्यदेवो ह्यहाय तत्र वै ॥ तारकस्य विनाशार्थं देवानां च तथामुदे ॥ ४२ ॥ पुनस्मरो ज्जीवनार्थं उद्वाहार्थं तद्ये शि
 तुः ॥ नारदं च समाहूय प्रेषयद्विमभूधरं ॥ ४३ ॥ हरिरुवाच ॥ नारदा गच्छ भद्रं नेयाहितं हिमभूधरं ॥ तपस्यांतीं गहि देवीं के
 दारेशार्चने रतां ॥ ४४ ॥ प्रदेहि देव देवाय महादेवाय शंभवे ॥ तेन ते कुलमुत्कृष्टं भवोद्गिरिवरेषु च ॥ ४५ ॥ प्रया म सर्वे
 देवेन तवैव शिखरंगिरे ॥ तदत्र संविधस्तां शुभमुना विश्वकर्मणा ॥ ४६ ॥ विश्वकर्मा रामाहूय विष्णुर्वचनमब्रवीत् ॥
 विष्णुरुवाच ॥ विश्वकर्म नहि मगिरिं नारदेन व्रजाधुनां ॥ तत्र तच्छिखरे रम्ये हरस्योद्धारहसभ्रमे ॥ ४७ ॥ सुराणां भूसुरा

शि.व.
२
२७

रां च प्रमथानां महान्मनां ॥ असंवा धंसुविस्तीर्णानां रत्नैकभासुरं ॥ ४८ ॥ मंदपालिं कुरुष्वानां विभवविस्तरं ॥ भक्ष्यभो
ज्यान्मसहितं फलं मूलजलावृतं ॥ ४९ ॥ सिंहासनं महेशस्य स्वयंवरकृत्वासनं ॥ मणिभिः खचितं तत्र मुक्तामालापरिष्क
तं ॥ ५० ॥ सुगंधपुष्पमालाढ्यमम्लानैश्च सुपंकजैः ॥ पताकाकुंभसहितं विज्ञानोत्तानितां वरं ॥ ५१ ॥ मणिदीपैस्तथाधूपैः
कुपाक्षीर्णपधानकैः ॥ कुरुत्वं देवदेवस्य उद्वाहोचितमादरात् ॥ ५२ ॥ अनल्पशिखरसहितं शिल्पिभिरुत्तमैर्ब्रजाधुना ॥ सवि
श्वकर्मावचनान्नारेण ययौ द्रुनं ॥ ५३ ॥ नत्वा विष्णुविधीं देवान् शिवार्पितहृदंत ॥ संगतो गिरिराजानंतौ तेनाव्यर्चितौ
तदा ॥ ५४ ॥ प्रीतिमीयतु रुद्युक्तौ वाचनाञ्चतुर्गिरिं ॥ नारदविश्वकर्मणा वुचतुः ॥ ब्रह्मविष्णवादिभिर्देवैः आज्ञासौ
त्वं सर्वेशर्वायत्वं महेश्वरी ॥ ५५ ॥ त्वं कृतार्थी कुरुक्षिप्रमात्मानं गिरिभिः सह ॥ धन्यो माम्योसि
५७ ॥ षोडशैर्भुनिभिर्देवैराजभिश्च न गतम ॥ यत्पादपंकजप्रीत्यैदानानि कुरुते मुदा ॥
देव्याः प्रदानतः ॥ कारणं न निमित्तं च मायासासपुमान्हरः ॥ ययोर्जान्तिमिदं विश्वं त्रैलोक्यं सचराचरं ॥ सुगणं वचनेनै
वमावाभ्यां प्रोक्तमेव ते ॥ ६० ॥ त्वदीये शिवरेचरुचित्रिमंदपगोपुरं ॥ निर्मातुमहमिच्छामि देवोद्वाहाय मंगलं ॥ ६१ ॥
समाज्ञाय यशैले शद्रुनं देववचो यथा ॥ विश्वकर्मनारदोक्तवचसा हर्षितो नगः ॥ ६२ ॥ प्राह प्रजलिरेवेत्यंतदा स गिरिः
दमुदा ॥ शैलेश्वर उवाच ॥ धन्यो हं सर्वमान्यो हं देवानां वचनं यथा ॥ ददामि कन्यां देवाय महादेवाय शंभवे ॥ ६३ ॥ वार
णालोकवादे त्रसैव देवी सनातनी ॥ मायासापुरुषो देवो महादेवो महेश्वरः ॥ ६४ ॥ यदत्र संविधानं त्वं देवोद्वाहनकर्म
णि ॥ विश्वकर्मन्मम स्तेजुतलु सख्यविचारितं ॥ ६५ ॥ गच्छ नारद भद्रं ते देवेषु ब्रूहि माचिरं ॥ देवदेवेन यां त्वद्यप्रसाद्य पर
मेश्वरं ॥ ६६ ॥ समायां नु सुराः सर्वे मुनयो देवपतिभिः ॥ गणेशैश्च महेशस्य यां त्वद्यसचराचरं स नारदो गिरिवचनेन देवा
न समाययौ वचनमुदा रवाक्सः ॥ अथाब्रवीद्गिरिवरधन्यतरो रुवाचं ददतिकन्यां भवतो वचनं वाचतः ॥ ६७ ॥ मुदाम

राम.
२७

हेशायसमेनयागिर्निर्मनाकमृतः प्रविनीतचेनसा॥ प्रसाद्यदेवंतपसिस्थितं सुराब्रजाभसर्वेविवुधैश्चमाचिरं॥१०॥ इति श्री
 शिवरहस्ये ईशानारव्ये द्वादशीशेषिवोद्वाहसमारभोनाम द्वादशोऽध्यायः॥१२॥ श्रीईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥
 तदाहिमयनोमौलेशिवोद्वाहे चितंशुभं॥ प्रागुदस्त्रवणंतत्र शिखरं चारुभूतलं॥१॥ निर्माय यदमेयात्मा दशसाहस्रयो
 जनं॥ नानाशिल्पमुनंतत्र प्राकारवरमंठपं॥२॥ गोपुरादालकोपेन सौधपंक्तिविभूषितं॥ क्वचिद्वलप्रभाजालं क्वचिद्विदु
 मकुट्टिमं॥३॥ क्वचिन्मरकतच्छायं क्वचित्नेमेदं सुंदरं॥ हीरावृतं मणिद्वारं गारुत्तलीलिनंतं॥४॥ क्वचिद्वैडूर्यखचितं मं
 ठपादितलैर्युतं॥ क्वचिन्नीलामलमणिभ्राजनलमुवेदिनं॥५॥ क्वचित्पुष्पकरागादिमणिमंडपभूषितं॥ क्वचिन्मुक्ताविताना
 ळं सवर्नवुत्तुमोज्ज्वलं॥६॥ पद्मरागमहारागयुतं च मणिवेदिकं॥ अखंडवरमणिक्यसरावलिविभूषितं॥७॥ क्वचिच्छं
 खाच्छधवलं प्रवालललितं क्वचित्॥ पद्मं वरविताना ळं च लच्छामरभूषितं॥८॥ वरहेममहाचित्रचित्रितं त्रिदिव्याधिकं॥ इं
 द्रगोपकसंकाशतलकुट्टिमभूषितं॥९॥ रम्यानंतमहाद्वारगवाक्षवलभीयुतं॥ पर्यंतप्रच्छदपटैः भूषितं मणिविचित्रि
 तं॥१०॥ इंद्रचापनिभैर्गेहैः निचिंतमणिकान्तिभिः॥ धूपधूमदिवहुलगंधसिक्तं वुत्तुषितैः॥११॥ कमलोत्पलमाला
 ळं फुल्लहल्लक्षोभितैः॥ कंदं कुंदकुमुदमल्लिभालविराजितं॥१२॥ आम्बानकेतकीपुष्पैः आलोलैर्भूषितं तं॥
 दमनोशीरमरुवविताना ळादितां वरं॥१३॥ मानुलिंगं भ्रफनसकदलीनालिकेरकैः॥ नारिङ्गपूगनिंबालिकेतकीफ
 लकीलितैः॥१४॥ मालिकालोलितान्यच्छपंक्तिभिः शोभितं तं॥ स्वर्णपट्टैस्तथा लोलैः भूषितं मणिमंठपैः॥१५॥ स्व
 ष्टादर्शो रुफलकैः कीलितं मणिमौक्तिकैः॥ मुक्तागुच्छसरा लोलरत्नपंक्जशोभितैः॥ सुवर्णकुंभवितनैः शालकुंभा
 वरावृतैः॥ मणिप्रदीपहस्ताज्जपुतलीगणसंकुलैः॥१७॥ मयूरवरमानंगसारंगान्तिशोभितैः॥ शार्दूलचमरोद्दाम
 पुच्छचामरकीलनैः॥१८॥ वीजितैः पुरुषाकारस्त्रलहस्तोरुवीजनैः॥ मयूरपिच्छककृतैः व्यजनादर्शसत्करैः॥१९॥
 पुरुषैर्हस्तकीलाभिः कीलितैर्भूषणैर्युतैः॥ अकृत्रिममिवाभाति निर्मितं विश्वकर्मणा॥२०॥ देवानां नित्यैस्तत्रभूता

नानिलयेरिपि॥ मुनीनामाश्रमयुतं श्रमहारिसरोवरैः ॥ २१ ॥ तीरसंबंधसोपानैः पुन्यपद्मविराजितैः ॥ ततीरविस्तृतापांसंभ
 मं पभासुरैः ॥ २२ ॥ भूसुराणां च शरणैः स्वच्छेदैर्हृदयकादिभिः ॥ हेममीनैः कच्छपैश्च युतैः सारसपंक्तिभिः ॥ २३ ॥ हंसपक्षा
 लिचलनैर्व्याधूताजैर्मनोहरैः ॥ ब्रह्मविष्णवादिदेवानां इंद्रादीमरुतामपि ॥ २४ ॥ निवासैः श्रीनिवासैश्च ततद्योकाधिकै
 स्तदा ॥ भक्ष्यभोज्यान्ववृद्धलैः वासोलकारसंयुतैः ॥ २५ ॥ निवितैर्मणिमालिकैः स्वच्छेदैश्च सरोवरैः ॥ देवांगनावि
 हारैश्च भ्रमग्रहवरैरपि ॥ २६ ॥ शीकरासारकुंभैश्च सभामध्यविराजितैः ॥ भ्रगदीपग्रहैश्चित्रैर्वितानालंबितैस्तदा ॥ २७
 धूपवृक्षैर्दीपवृक्षैः भूषितैर्मणिपंक्तिभिः ॥ गणानां पुष्पनिलयैः असंवाधैर्विभूषितं ॥ २८ ॥ सहस्रयेजनोद्येदेमंदये
 विस्तृतेतदा ॥ नवरत्नप्रभाजालैः भूषिते तत्तद्वचनैः ॥ २९ ॥ स्वचित्तैर्कुट्टिमतले सर्वचित्रविचित्रितैः ॥ देवदानवगंधर्वय
 क्षराक्षसमूर्तिभिः ॥ ३० ॥ पंचविंशन्महेशस्य मूर्तिभिर्मणिविचित्रितैः ॥ विचित्रितगवाक्षैश्च समुत्कीर्णैरिवास्तुतैः ॥ ३१ ॥
 विस्तृतैर्मणिसोपानवेदिकाभिरलंकृतैः ॥ मयूरहंससांशावृकव्याघ्रमंतगजैः ॥ ३२ ॥ व्यालीपालीमयूरालीशरभाव
 लिभूषितैः ॥ स्तंभैः कुंभैश्च भामातिधूपैर्दीपैर्मणिद्रुजैः ॥ ३३ ॥ उत्पुङ्गवारत्नकमलमालाभिः शोभितांतरं ॥ विनानप्र
 छदपटमुक्तागुच्छालिं वितं ॥ ३४ ॥ देवसिंहासनैर्हमैः मणिमालिक्यभूषितैः ॥ परार्घ्यास्तरणास्तीर्णैर्विस्तीर्णैः पट
 कंतिभिः ॥ ३५ ॥ तन्मध्ये वेदिकारम्यानानामणिविचित्रिताः ॥ पताकाग्रमहाकुंभं पुरण्यसौ धमनोहरं ॥ ३६ ॥ स्वच्छाद
 र्शतलच्छन्नं पुष्पमालापरीवृतं ॥ दमनोशीरजाजीभिः पद्मचंचकसंयुतैः ॥ ३७ ॥ मणिमालादिभिश्चितं आपीतालंबि
 सुंदरं ॥ पताकाभिर्वितानैश्च शोभितं धूपितं तदा ॥ ३८ ॥ फलयक्ष्मणपात्रैश्च दूर्वालाजाक्षतैर्युतं ॥ गंधचंदनपात्रैश्च पूर्ण
 कुंभालितोरणैः ॥ ३९ ॥ पद्मवोर्ध्वमुरैस्त्रयदलीस्तंभभूषितैः ॥ स्तंभैर्युतसाहस्रैः मणितोरणभूषितैः ॥ ४० ॥ कुंभ्यः
 करंभपात्रैश्च सावर्णापरिकल्पिताः ॥ भंगारावनकाकुप्योरोप्येनैव सहस्रशः ॥ ४१ ॥ भक्ष्यभोज्यान्वगिरयः फलाद्विब
 रकल्पनैः ॥ शाकसूपापूपयूताशीनां नियुतैरपि ॥ ४२ ॥ खाद्यानांचैव मांसानां राशयस्त्रप्रदृश्यते ॥ घृतपायसनद्य

अथप्रवहंतिमधुस्रवाः॥४३॥शर्वराराशवस्तत्रदृश्यन्तेनन्मगोपमाः॥रुधिरक्षीरवहानद्योवहंति सरितो यथा॥४४॥मोदका
 वटकापूपधारिकाफिरिामंडकाः॥गिरिरूपाः प्रदृश्यन्तेगंधानंगिरयस्तथा॥४५॥पूष्यतांवूलपूगानंगिरयः कल्पसं
 युताः॥मुक्ताचूर्णेगिरिरयः पटवाससुवालकाः॥४६॥कल्पितामनसातेनशं करोद्धारहहेनवे॥नृत्यन्त्यप्सरस्तत्रना
 लरागलयानुगं॥४७॥गायन्तिरुद्रवीणाभिः गंधर्वाश्चारुमूर्तयः॥पुलोमजाविप्रचित्तिर्मेनकासहजन्मका॥४८॥अलं
 बुधभिश्चकेशीघृताचीमेनकादयः॥नृत्यन्ति तत्र सदृशस्तुवंति किल चारणाः॥४९॥शिवापहानं विजयंगंधर्वीललितं ज
 गुः॥वेदामूर्तीस्तदा तत्र रुद्रान्ते पुर्दिजैः सह॥५०॥स्वाहाकारवषट्कारौस्तुवंतः परमेश्वरं॥वसवो मरुतस्तत्र सदा आस
 न्सदैवतैः॥५१॥मरुतः परिवेद्यारो विवाहेशंकरस्याहिः॥रुद्रा गंधकरास्तत्र संचरंत्यर्चने रताः॥५२॥सर्वेषां द्वादशा
 दिव्याः कलतां वूलदायकाः॥पुष्पमालांकरा आसन् विश्वे देवाः सहस्रशः॥५३॥मातरः पितरस्तत्र नियुक्ताः
 परिवेषरो॥पटवासकरावास्तांभिषजौ तत्र संसदि॥५४॥पात्रप्रयोजकां आसन् नृभवो स्वर्गाभाजनैः॥गंधाक्ष
 ताप्रदानारो सुधन्वानस्तदा मुद्गा॥५५॥प्रतिपात्रं प्रति सुबंभक्ष्यभाज्यान्नराः शिभिः॥धानीयफलदानैश्च पूजयं
 ति गणेश्वराः॥नंदाद्यावीरमद्राद्या विष्णुब्रह्मादयोपि च॥वस्त्राभरणैश्च गिरिरांगं पूजने तथा॥५६॥नियुक्ता
 श्रीमहेशेन गीतवाद्योरुनर्तने॥विद्याधराय सरासिस्थाः साध्यमन्तं तरा गृहाः॥५७॥नक्षत्राणि तद्यावायः मो
 निर्ऋतिरेव च॥वरुणो धनपो दिव्या द्विजानां मर्चने रताः॥५८॥मध्ये भोज्ये च पेये च गंधपुष्पनिवेदने॥त्रिवष्टि
 कोटिः स्रवयो रुक्मपात्रीषु भुंजते॥६०॥भैरवानवकोट्योऽथ योगिन्यो दशकोटिकाः॥रुद्रा गणास्तथैकोनपंचाश
 त्कोटि संख्यया॥६१॥चामुंडाकोटिरेवैकादैनानवकोटयः॥त्रिंशत्रि कोटि देवानां गंधर्वाप्सरकोटिकं॥६२॥दा
 नमानार्हणा भोज्यैः भुजंतस्तत्र आसते॥श्रीमहेश महागौर्यास्तदा वैवाहिके विधौ॥६३॥शय्या गंधफलैः पुष्पैः
 भोगैः संपूज्य सर्वशः॥एवं विश्वैक कर्मासकलदिविषदां श्रीमहेशा ज्ञया सौभक्ष्यैर्भोज्यैर्वरानैः श्रुति सुखनिरतैः

शि. व.
२.
२५

गानधाराविशेषैः॥ कृतानन्तामुदानं हरिममरवरंप्राप्यविज्ञाप्य सर्वसौधालिङ्गिरिषोखरेत्रविहितानिर्मायमुक्तो भव
त्॥ ६४॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे गौरीशंकरविवाहमंठपनिर्माणां नाम त्रयोदशोऽध्यायः॥ १३॥ श्री
ईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ अवश्यायोगिरिव रोप्य पश्यत्यरमाद्भुतं॥ निर्मितं मंठपंदिष्वंस्वर्गादपि मनोहरं॥ १॥
देवो द्वाहे त्वरायुक्तो मे नयाहि मभूधरः॥ नाकि प्रभंतं मैनाकमुवाच पुरतस्त्विदं॥ २॥ हिमवानुवाच॥ गच्छ मैनाक भ
द्रं ते पर्वतानां नमद्भुतं॥ पत्नीभिः सहितान्त्सर्वान् गौर्युद्वाहं वदाम्यतान्॥ ३॥ यत्नेषु रत्नमांसादिफूलमूलमधुस्रवं॥
चंदनागरुपुष्पाणि तैः समानयमाचिरं॥ ४॥ गिरिराजा ज्ञया तत्र मैनाकस्वर्गसौर्युतः विमानेन ययौ तत्र गंधपु
ष्पविभूषितः॥ ५॥ पर्वतान्प्रययौ तत्र तेषु प्रोच्याद्यमंगलं॥ तैश्च संपूजितो भ्यागात् विमानैरर्कसंनिभैः॥ मेरुमं
दरकैलासाहेमकूटादिनीलकाः॥ शतशृंगोरैव तश्च निषधो गंधमादनः॥ ७॥ कुमुदः पनसो रैभ्यो त्रिकूटश्चित्रकूट
मयाचलौ॥ बर्वरो धौंडको दंडः ककुभः पद्मस्य च॥ शेषाचलश्च श्रीशैलौ कंदवो वंभरो महान्॥ ९॥ एते प्राधान्यतः शै
लास्तथा च द्रको दधोपरे॥ गिरिराजा ज्ञया तत्र समागच्छ सहस्रशः॥ १०॥ मैनाकेनार्कवर्णेन विमानेन सदारकाः॥ ऊ
त्यमानैः स्वपूरुषैः फलमूलकुलं बहु॥ ११॥ मधुमैरेयमुत्कृष्टं गंधचंदनदारुभिः॥ रोरो यमत्स्वमांसा निशुश्चार्द्रा
शिचपर्वतः॥ गजाश्च गोगां तत्र सारंगाश्च शुनस्तथा॥ रत्नालवंगकर्पूरसहस्रद्वयं भवश्रुभं॥ १४॥ तद्याभ्यगमद
चित्रं कस्तूरीचामराण्यपि॥ मनशिला धातुरसंनिशाकुं कुमरोचना॥ १५॥ जातीपत्रफलं तत्र हेमरौप्यं समौक्ति
कं॥ मणिवज्रप्रवालानां पुष्परागविडरकैः॥ १६॥ गोमेदनीलमणि कचवासोभा रैः सहस्रशः॥ खदिरासारतक्को
लहिं गुसर्जरसंबहु॥ तगरागरुभारैश्च देवदारुभारैस्तथा॥ पूगीफलैर्नारिकेलैः कदलीफलमंडलैः॥ १७॥ फ
नसानांच गिरिभिः शर्करागुडमुत्कटं॥ ज्योतिष्मती लतोद्भूतं तैलं च विविधं धृतं॥ १८॥ नारंगस्मानुलिङ्गालिङ्गाम्ना

राम.
२५

दडिमपर्वतैः॥केतकीनालफलकैःपुष्पाणि सुरभीणि च॥२०॥उपायनमुपाजम्भुःगिरिराजविलोकनै॥गौर्युद्वाहं समाक
 र्यगिरयोर्दुर्धनिर्भराः॥२१॥सदारतनयास्तत्रमैनाकेनायसुर्दुर्न॥विमानाद्वरुत्वाश्रुगिरिराजं प्रलाभ्यते॥२२॥ऊचुः
 प्रांजलयःसर्वेगिरयेगिरिनायकं॥पर्वताउचुः॥गिरिराजनमस्तेस्तुमैनाकेनसहागताः॥अपशीयाःसमुद्वाहंश्रुत्वा
 पूर्णमनोरथाः॥२३॥तर्णवयंसमायाताःसदारतनयागिरे॥धन्यावयंसर्वमान्याःभविष्यामोद्यसंगताः॥२४॥संव
 धेनमहेशस्यगिरिशस्यत्वयासह॥मैनाकेनसहायातास्तदाज्ञाकारिणोवयं॥फलमूलंचविपुलंवासोरत्नभरादिकं॥
 विलोकयगिरिश्रेष्ठयदत्रानीतमद्यनः॥२६॥इतितत्पुत्तो न्यस्तप्ररोमुर्ध्वरशीधराः॥तेवांचनमानेनदुर्धाहृदिशि
 श्वरः॥२७॥हिमवानुवाच॥धन्याययंसदामान्यावत्तनाम्नेसमागताः॥भवद्भिदेवनीशानंसमभ्यर्च्यसुरानमान्॥
 २८॥गराश्रीमन्नपिनगाःवैवाहिकसुमंगलं॥भोक्तमिच्छामिसुभगासदारतनयाद्यमे॥२९॥मातंद्रमैवविलंभंकु
 र्वतूद्वाहकर्मणि॥मेरोत्वमेभिःगिरिभिःसुरासुरसमर्चने॥३०॥मातंद्रोभवनिर्निद्रःसंभारालोकनोद्यत॥मंदश
 गच्छभद्रंतेत्वंविंध्यात्रगृहेवस॥३१॥यदत्रानंतरंकार्यंकुरुक्षिप्रमतंद्रितः॥समायास्यतिदेवेशोगौर्युद्वाहायचा
 मरैः॥३२॥गणैर्द्वैर्मुनिभिःसार्धतत्पूजानिरतोभव॥फलमूलाशनैःपादौःगंधपुष्पनिवेदनैः॥३३॥धारिषात्रस
 मागच्छभक्ष्यभोज्येषुसंवसपर्वतैःसहकोट्यैवसुराणांपरिवेष्टकः॥३४॥भवमातंद्रितोभूत्वा नन्यूननाधिकंभ
 वेत्॥कुमुदागच्छभद्रंतेतांबूलानानिवेदने॥३५॥सुरेवुगरावर्येषुमुनिष्वपिसदामुद॥यवदिच्छंप्रदेत्याशुअ
 त्रमातंद्रितोभव॥३६॥नृतवाद्येषुपानीयेभंजनलंबिलोकगः॥वसमातंद्रितोभूत्वाशय्यासनसमर्पणो॥३७
 ॥दर्शनंद्रितोभूत्वावसेहप्रतिपालय॥भवत्सुन्यस्तभारेस्मिमैनाकेनसुखंसवेसे॥३८॥कुमुदोवस्त्रभूषाणां
 प्रदानेनिरतोभवेत्॥पर्वतैर्द्रांगनाःसर्वमेनयासहसादरं॥३९॥वैवाहिकेत्रकन्यायाःमंगलाचरणोरताः॥सु
 वासाभरणपुष्पैःगंधैश्चात्रविभूषिताः॥४०॥भक्ष्यैर्भोज्यैःसमर्च्यैर्निर्वाह्यैःसुरगणैःद्विजैः॥नैवाज्ञाप्रसरका

शि.व.

२.

३०

धीर्भवद्भिर्मेविचारितं॥४१॥ कर्तव्यंसावधानेननाविस्त्रयेनचेतसा॥नाविनीतैःसदाभाव्यभभव्यांगैःकदाचनः॥४२॥
मेनामेनेस्वमात्मानंपर्वतंद्रागनावृतं॥तान्संविभज्यसादेवीवस्त्रालंकारभूषणैः॥४३॥भक्ष्यभोज्यैश्चपानीयैःगंध
पुष्पप्रदापनैः॥स्वपुत्रनिर्विशेषान्सागिरिन्सतोष्यसुव्रता॥४४॥यतिव्रतातदामेनामंगलाचरणोदयात्॥परेन्हि
गिरिराट्त्रकृतकौतुकमंगलः॥४५॥मैनाकमाहपुत्रंतंगिरिनानयमेतिकं॥स्नानान्दिव्यावरधरानंगंधस्रक्
भूषणैर्युनान्॥४६॥सदारतनयान्त्रविमानंमेद्रुतंसुतं॥सुनोराण्यताकाढ्यंरत्नयुष्यसरावृतं॥४७॥वित्तानप
द्वयस्त्रैश्चसमलंकृतभासुरं॥राजकुंभपताकाढ्यंधूपितंमणिदीपितं॥४८॥सगिरिःसपितुर्वाकेनत्वाजग्राहसा
वरं॥गिरिद्रवचसातत्रगिरिनाहृतदामुदा॥४९॥मैनाकःसतदावाक्यंसुविनीतेनचेतसा॥मैनाकऊवाच॥गिरि
राजंगिरिश्चेष्टानृष्टुमिच्छयंस्त्वरं॥सदारतनयाःसर्वेवस्त्राभरणाभूषिताः॥५०॥गौरिचिरंतपःक्लिष्टंभवद्भिर्द्रुष्टु
मिच्छति॥इतिमैनाकवचसागिरयस्सत्वरं॥५१॥गंधालंकारवासोभिःसदारतनयाःतदा॥भूषितागिरिराजानंभा
ययुस्तेप्रणम्यच॥५२॥ऊतुःप्रांजलयःसर्वेकिमत्रकरवामने॥त्वदाज्ञयैवसर्वत्रविहितंस्थितमेवते॥५३॥सर्वसंपूर्ण
मेवाद्यत्वयिशासतिभूधरे॥नन्यूनंकिंचिदेवात्रसंविधानंविधस्वनः॥५४॥तदागिरिणां वचनात्प्रदृष्ट्वा चमब्रवीत्
॥हिमवानुवाच॥अपरांर्षावसनांक्लिष्टंदेवींतपोरतां॥समानयामितांदेवींभवद्भिःकृतमंगलां॥५५॥तपो
वनात्महेशस्यसमुद्वाहोरुमंगले॥समारुहंतुभद्रंविमानंमेसदारकाः॥५६॥तदातदाज्ञयासर्वेविमानमधि
रुह्यते॥मेनापिनगनारीभिःकृतकौतुकमंगला॥५७॥पर्वतंद्रःसमैनाकोद्ययौसनगसत्तमैः॥सुमनोवर्षानकरैः
गायंगंधर्वसत्तमैः॥५८॥नृत्यंत्यप्सरसांसंधैःभेरीघटहनिस्वनैः॥नीराजनकरैस्तत्रययौदेवींविलोकितुं॥५९॥ग
त्वातपोवनंदेव्याःगिरिभिःगिरिनायकः॥मेनयागिरिपत्नीभिःतांविलोक्यतपस्विनी॥६०॥रूपितांरुजसातत्रजटि
लालकसंयुतां॥तामुत्थाप्यस्वकींत्संगेसंनिवेश्यगिरीश्वरः॥६१॥उवाचसांत्वयंनगौरीपर्वतैर्मेनयासह॥हिमवा

राम.

३०

वानुवाच॥ चिरं क्लिष्टासितपसासफलस्ते मनोरथः॥ नारदेन सुरैः प्रोक्तं शर्वस्यागमनं मम॥ ६७॥ तयोद्वाहेन सुभगे मंडय स्वा
 त्मनस्तजं॥ इत्युक्त्वा पार्वती हृष्टा समाप्य नियमं वनात्॥ ६८॥ तपो वनांगनाः सर्वाः संतोष्य वरवाससा॥ निशागंधैः कुंकु
 मैश्च गंधपुष्पसदृक्षिणां॥ ६९॥ विभाजयन्मुनिगणं हिमशैलकृताश्रमं॥ गोभीर्हरण्यवासोभिः अभिपूज्य च सा तदा॥
 ७०॥ उत्थाय नत्वा गिरिणा केदारं च अभिपूज्य च॥ गंधमाल्यैर्विल्वपत्रैः पंचामृतनिषेचनैः॥ ७१॥ धूपैर्दीपावलीभिश्च खंडक
 र्पूरसोज्ज्वलैः॥ नत्वा तुष्टावहृष्टां सामेनया भूधरेणा च॥ ७२॥ हरहरमुरजित्प्रपूजितां घ्रेवरक्ताकोदरहारसोमचूडां॥
 गरवंठानलचारुनेत्रशंभो सदयं मामवलोकया शुदेनां॥ सुत्वा नत्वा च सा देवी केदारानुज्ञया शिवा॥ समर्प्य च तप
 स्तत्र मेनया सह निर्ययौ॥ ७४॥ विचित्रमंठपेतत्र रत्नसिंहासनस्थिता॥ पर्वतैर्द्रांगना देवीं परितस्तत्र आसने॥ ७५॥ वि
 शोध्यता जला देव्या कंकनैरुत्किरत्यथ॥ गंधतैलैस्तथाभ्यज्य मेनया तानं गंगाना॥ ७६॥ हरिद्रापटवासोदैः कवो
 षौ रभिविच्यतां॥ रजसारुषितां देवी चिरमभ्यज्यतां तदा॥ ७७॥ तदंगजं मलंतत्र पिंडोच्चकुर्नगंगानाः॥ अपर्यापरी वस
 नंतत्पुर्जुगिरिपत्नयः॥ ७८॥ खिलंती सा तदा देवी स्वांगजानमलेन वै॥ विधाय मूर्तिरुचिरां गजास्यां वर्णा मंडितां॥ ७९॥
 भूषणैर्मकुटैर्नैव कठस्तुतमधुव्रतां॥ संप्रोक्ष्यो जीव्यतां मूर्तिं पश्यंतीनां च विस्मयं॥ ८०॥ उवाच गिरिजा तत्र दृष्ट्वा तत्र
 गजाननं॥ पुत्रो मे भव देवेश विघ्नराजस्त्वमेव मे॥ ८१॥ स्त्वामर्चयाभ्ययादौ मे निर्विघ्नं मंगलं भवेत्॥ भवत्सर्वकार्ये
 शुपूज्यः सर्वसुरासुरैः॥ ८२॥ स्वमेवरदानेन कृतः पुत्रो गजाननः॥ अनभ्यर्चा त्रयो देवं न नमस्तपिये सदा॥ ८३॥ ते
 षां विघ्नप्रदो यंच भविष्यति न संशयः॥ इत्युक्त्वा सा तदा स्वात्मा मेनया सह सादरं॥ ८४॥ गंधमाल्यां वरैश्चित्रैः भूषाधि
 त्वात्मनस्तनुं॥ धम्मिह मल्लीविलसत्केतवीवरकर्णिकां॥ ८५॥ कृत्राककुमुदोत्सुह्वासे मतीरत्नसंततिः॥ रत्नग्रेवेष
 वलये र्वीज्ज्वलधैर्मनोहरैः॥ ८६॥ तिलकांकितसत्फलसिंदूरी कीर्णाभालकां॥ कंभीवक्षितमध्यां चरणान्नुपर
 घोषितां॥ ८७॥ मुद्रिकांगुष्ठवल्लयैः पादपद्मविभूषणैः॥ अलतारत्नपादाब्जां मेनया भूतदां विवत्तां॥ ८८॥ वृत्त

शि. व. १. ३९
 दीरकनाडुकमंडिनां रत्ननासिकां॥ नीराज्यवरदीपैस्तानगपत्न्यो महेश्वरीं॥ ८९॥ युभुजुः भक्ष्यभोज्यैश्च केदारेशनिवेदि-
 तैः॥ सदारत्तनयाः सर्वपर्वतेन्द्रेणपर्वताः॥ ९०॥ धृततांबूलवक्त्राश्च गंधपुष्पविभूषितैः॥ सुमुहूर्ते गिरिवराः विभामेना-
 क्रीरोचिषा॥ ९१॥ मेनया च तदा देव्या पर्वतानां च भामिनीः॥ नदन्तु देवत्स्ये बुपुष्योत्कीर्णतलेषु च॥ ९२॥ नृत्यं त्यप्सरसां
 संधैः प्रथयौ सागिरे गृहं॥ भूपोरागिरिवातैः मंडितं धूपितं मुदा॥ ९३॥ रत्नतोरासंवाधं रंगवल्लीनलंतदा॥ कदली वृक्ष-
 संवाधं पूर्णाकुंभविराजितं॥ ९४॥ नीराजयंति गिरिजां वरयर्वतेन्द्रपत्न्यस्तदा प्रमुदिता स्वगृहेषु तत्र॥ लाजैः किरंति सु-
 मनोभरती वहृष्टा गायंति तत्र मधुरं महता मुदाताः॥ ९५॥ गिरिद्वारमासाद्य देवी समेना गिरिंद्रेण मैना वन्युक्ता गिरिंद्रेः
 ॥ अवारुन्त्य मोदा हिवेशालं यं स्वपितुस्तत्र भेरी रवोद्गमशंखादिशब्दैः॥ ९६॥ स्थिता लालिता भोगभाम्यैश्च पित्रा गि-
 रींद्रेण मैना युता पर्वतेन्द्रेः॥ तदा सेविता पर्वतेन्द्रांगनाभिः शिवा भक्ष्यभोज्यैस्तदा स्तैव सेव्या॥ ९७॥ इति श्री शिबरह-
 स्ते ईशानाख्ये द्वादशांशे देवीसमागमनं नाम चतुर्दशोऽध्यायः॥ १४॥ श्री ईशानाय नमः॥ श्री स्कंद उवाच॥
 सुरानारदवाक्येन संतुष्टा अभवं स्तदा॥ मंडपानां च निर्मीरांश्चुत्ताने विश्वकर्मणाः॥ १॥ संमंत्र्य गुरुणा देवाः ब्रह्म-
 विष्णुपुरोगमाः॥ यद्युक्ते मंदरगिरिं नानाद्रुमलतावृतं॥ २॥ अपश्यन्नाश्रमं शंभोः प्रशांतमगसंकुले॥ सुपुष्पि-
 तत रुच्छायं गिरिं निरीरभूषितं॥ ३॥ क्वचिन्नामं क्वचिन्नीलं क्वचित्प्रीता रुषा प्रभं॥ उत्फुल्लहल्लकारक्तकमलैः पुंडरी-
 ककैः॥ नीलोत्पलैर्विकसितकुमुदालिविराजितैः॥ नानापक्षिसमूहैश्च केकिको किल कूजितैः॥ ४॥ सरोभिस्सा-
 गरकारैः पर्यंत कदलीवृक्षैः॥ विलोसविपिनैश्चैव नक्षत्रालेढि शास्त्रिभिः॥ ५॥ शिखंडिनः कुंडलितभिः सिंद्धा मृग-
 गणैः सह॥ व्याघ्रीस्तनं वनगवां वत्सा सज्जयिष्यन्त्यपि॥ ६॥ नकुला सर्पमौलिस्त्वागरुडा धनगैः सह॥ उत्सवावा-
 यसैस्तत्र त्रीडंति च यथा सुखं॥ ७॥ तत्र देवं च दृष्टुः देवास्तत्र महेश्वरं॥ नंदिनावरिता आसनगणैः शूलधरैः
 सुराः॥ ८॥ सत्पुंडरीकधवलामलकोशकाशसंकाशशारदसुनीरदघारहभं॥ विद्युन्निशंगतटिनीजटाकोटि

राम.

३९

भास्वच्चंद्रांशुशेखरमहोप्रणताः सुवन्ति ॥ १० ॥ देवा ऊचुः ॥ विद्युत्पुंजपिशंगच्चलजटाजूटस्फुरत्स्वर्धुनीखेलद्वालमराल
 विभ्रमकरश्रीचंद्ररेखाकिंतं ॥ वामांकाहितजानिवांछितफलप्राप्तं परं देहिनां तेजः किंचन पुंजितं सुरदृशोरभ्यर्णमासी
 दनु ॥ ११ ॥ श्रीमन्दहाध्वरध्वनिमुखरितदिग्भासिघंटाभदीसंत्रस्तत्रैलोक्यमाद्यद्वननिभमहिवास्तुठकालघ्नं
 भो ॥ आजत्कोटीरशीर्षभ्रमदमरधुनीलोलकल्लोलखेलचंद्रोद्वांतामतास्वादनमुदितमनः पाहिभोनखजस्तं ॥ १२ ॥
 कटकिततक्षुप्रवसेकलितावनतिः करींद्रचर्मवसे ॥ मस्तकधृतं चंद्रमसेकैलासक्षेत्रवासिनेमहसा ॥ भजंतु कतिचि
 द्रुतिनिगमशीर्षभीमावर्षाचरंतुकतिचित्परेपरिचरंतुकर्मावली ॥ १३ ॥ वयं त्रिदशानि मृगातरुणं चंद्रलेखालसज्जटा
 कुटमंडितप्रणतिभिः प्रमोदामहे ॥ यजंतां दैत्यारिं कतिचनरमंतां क्रंतुशमैः परैर्यत्स्वने सकलमनुतीर्थेषु वर्ति
 चित ॥ १४ ॥ वयं शुभस्निग्धस्फटिकसममीशं त्रिनयनं स्मरंतः पापानि प्रदितिनमनंतनिधुनुमः ॥ मरुमौलिन्येति
 र्मयमकुटनीरजितलसत्यदांभोजद्वंद्वं रजतगिरिसौधमलामये ॥ १५ ॥ समासीनं कल्पद्रुमरुचिरमूलेगिरिजयास
 होपास्यं देवं भजलधिसंतारणपटुं ॥ पुण्यप्रख्यातदिव्योत्सवभवपरमानंदसंपूर्णमूर्तिः सर्वैर्देवैः समेतैः दिविभुवि
 मनुजैः श्रीमहादेवमूर्तिः ॥ १६ ॥ चित्रं संगीयमानो मणिगणविलसत्पुष्पकेयो विमानेभानि श्रीशैलकन्यातटभुविस
 गणः पानुनः सोयमीशः ॥ विपक्षदक्षकर्तृकाध्वरिभीमकोपजत्रिशूलपाणिवीरभद्रसगरागमे सनिश्चिन्तयः पतिः कृ
 वाक्यतिः शचीपतिः कुरैक्यतिः कृहव्यवाडहव्यवाडतोहनोहितन्मखः ॥ यत्पादाघातगाढत्रुडितमहदुरेनिर्गलद्रुतधा
 रासलिष्ठापादशीर्षादिनकरतनयः शीर्षाशैलाधितोभूत ॥ १७ ॥ मार्कंडेयं स्वभक्तं निरवधिकरुणः षोडशाक्षयुष्मं यं
 स्संचक्रेनेककल्पायुचमवतुसनोर्ध्वरोनंतशक्तिः ॥ पादौ शीर्षं च यस्य द्रुहितामधुभिर्दोद्रुका मौप्रविष्टौ पातालं
 व्योमवेगान्निरवधिसततं मार्गमारौ भूशार्तौ ॥ १८ ॥ लज्जाविष्टावभूतां श्रुतिगणवचसामध्यमम्यो महेशः सोयंसखि
 त्सुखात्मा सुरमनसि सदा संनिधतां गिरीशः ॥ अंतर्यामित्वभीशल्लयिवसति यद्विप्रमेवास्मदीयं चित्तं त्वया दय

व

शि.व.
१
३२

श्रीनिरुपमसुखदेवज्वलेपायितं स्यात् ॥ २० ॥ लोकेशलाभिमानप्रतिहृन्निधिवरावहशक्तादयो यस्यानस्यत्यादिवं
 १ ॥ २१ ॥ यद्वास्त्रजगति बहवः कुर्वन्ते चक्रकृत्यं ॥ यद्वास्त्रं प्रयुक्तं त्रिदशपतिरमाधीशवाशीशमुख्याः स्वस्वस्फिताधिकारं दृढं
 ३२ ॥ २२ ॥ यद्वास्त्रं स्थायिनं दीश्वरनिर्वाहगतावस्थं हस्ताविनीताकांक्षन्ते ते यदाज्ञानिवसतु हृदये सर्व
 गः सोऽयमोशः ॥ भांडं कांडं प्रचंडं वस्युवति लसतुंडं मुंडं करंडं वेतंडं चारुशुंडं रुचिनिधिशशभत्वं डपूजं शिखंडं ॥ २३ ॥
 कोदंडं दंडं षंडं सुरयुवति कृतं तां द्वादिप्रकांडं हित्वा श्रीदेवचंडं द्रुतममरवराद्रुमायां तिहितं ॥ कुंभासंभासिद्धिं भाक
 तिगतिमनुलंभानुजभारिवंद्यं रंभारं भातिडं भद्विधियुवति सुवागुंभसंभाविनं यत् ॥ २४ ॥ सिंभः शत्रूभदं भोधरभृशमघने
 कल्पयंश्चानिलैकं तेजश्रीशंभुसंज्ञं निरवसतु हृदये सर्वदा सौख्यं देतत् ॥ कांतं दंतं प्रशान्तं सकलदिविषदस्तोषयंतं ज्वलं
 तं कंतं संतं महंतं मुनिहृदि सततं संवं संतं विभातं ॥ २५ ॥ शांता हंता महंतः श्रुतिशिरसि सदा स्वांत संक्रान्तिचिन्ताः येऽप्या
 यन्ति क्षणार्धं गिरिशमनुषमाः तेभ्यः सवानतिर्नः ॥ वेदांतप्रतिपाद्यवस्तुविजयप्रौढात्मलाभप्रभुत्वापारावारं निम
 ग्नचित्तमनकश्रेष्ठाथयोगीश्वराः ॥ २६ ॥ जानंति प्रभवं नयस्य निगमावकुं न दक्षाश्च यत्तैवं तत्सवितुर्वरेण्यमतु
 लं ज्योतिषं रंधीमहि ॥ धूतं यद्विभवेन खं सुमनसा चंदैर्यदाज्ञो ह्यते माये वा नुलशे वधिं श्रुतिशिरोभीमादवीमध्यं
 गं ॥ धन्यामूलिकयाधियाति सुखदं यन्मार्गयंते सदा शैवं तत्सवितुर्वरेण्यमतुलं ज्योतिः परंधीमहि ॥ २७ ॥ शुक्ला
 शुक्लसमस्तधर्मकरां चिंतयद्दीयेक्षणाभेदघ्यानकलां सहस्रशतिकां नार्हंत्यहो सर्वदा ॥ ज्योतीषिप्रवराण्यर्ता
 द्विदशा यत्रोदयं चान्तिरेव शैवं तत्सवि ॥ २८ ॥ प्रमूढतो लोकः स्त्रिपुरहरं भोकश्च महोत्तरीयो हं दूतो वसति न
 दिशो हं यदिवदेः ॥ भवेयुस्त्वद्वृत्तानहसितविधीद्रादिपतयः अतस्त्रायस्वेमं नलिनरुगपांगैककृपया ॥ २९ ॥ प्रजो
 त्यन्ति यस्य दुहिणसुरनाथप्रभुतयस्त्वनारद्व्यामोक्ष्य सुभित हृदयानि र्जगणाः ॥ प्रसाद्यस्तोत्रैर्यत्सकलसुरसे
 नापतिमगुर्वरेण्यं तद्भगः सवितुरिति भीमैरनुपमं ॥ ३० ॥ सर्वैरांगिरसैरपि प्रतिहितं कृत्वादिकं यत्स्मृतिध्वंसं स्या

शम.
३२

तत्प्रतिपाद्यवस्तुगिरिशः सच्चिन्मुरात्माशिवः॥ यस्यास्मां रविमंडलान्तरगतं ज्योतिर्मयीचिन्मयांगायत्रीहृदिभावयामि
 सततंतत्त्वैकधीसिद्धये॥ ३०॥ यस्य श्रीमुखसर्वदेववनिता नृत्यंति गायंति तद्भर्ता रसुमहाप्रदो वसमये गार्दगिका
 केचन॥ प्रौढः केचन वेणुतालकृतिनः प्रीतिं सुराः कुर्वन्ते शैवं तत् ॥ ३१॥ यो पाराङ्गवसागरात्स कृदपि ध्यानस्वना
 मस्मृतिप्रीतस्तारयति प्रभुः करणयापणाशनानामपि॥ ध्यानागम्यतनुः श्रुतिः प्रवचसांदूरीकृतात्मा परः तं शंभुं
 रविमंडलान्तरगतं ज्योतिर्मयं धीमहि॥ ३२॥ प्राश्नन्ति युवत्वमायुरर्चितं देवैः मृकंडैः परंपुत्रेणामितेन साधन
 दत्ता सर्वातिशयिन्यहे॥ यक्षीशेन यदीयभक्ति कलनादध्यात्मविद्यार्चिभिः तं शैवं॥ ३३॥ धातुः सृष्टिं परंपराचतुर
 ता सर्वज्ञता चेशना प्रोक्तं व्याकरणं समस्तमुनिबुख्यानेषु विख्यातितं॥ कलं पाणिनिना पुरातिगहनं यद्वक्ति तः सू
 त्रतः तव्याख्यातमहे श्वरेण सपरां वाचं प्रदिश्यच्छिरः॥ ३४॥ वेदाः शेषपुराणा भारतचिरं प्रख्यात सर्वा मरब्रह्मर्षि
 त्रिदशर्षि सर्वमनुजप्रोक्षीयमानं सदा॥ यस्मात्त्वर्थकते श्वरत्वमतुलं नित्यं विजेजीयते शैवं॥ ३५॥ प्राश्नन्ते बह्वधान्य
 रत्नकनकस्त्रीरत्नसद्योतमक्रीडाक्षामरशारदंडरुचिरच्छत्रेभ्यो द्वादशः॥ वैरिं पदमैदिरे शममरे शलं च यस्येज्य
 या शैवं तत्सवितुर्वरेण्यमतुलं ज्योतिः परं धीमहि॥ ३६॥ शैवेनामनि संप्रमाथिनि महापापव्रजानां सदा वाचं चिंतान
 रकानुभूतिविषये मा भैष्य भो भोजनाः॥ तन्नाश्यानि पातकानि भुवने सत्संहि सत्यं ब्रह्म त्रैलोक्यधर्मशास्त्राणि गमाः
 संति प्रमाणान्यहे॥ ३७॥ शंभोर्विक्रममप्रमेयमनुतेतज्ज्ञानतां माधवप्रेष्ठानामसुरद्विषां पुरवधे कैंकर्यमातन्वतां
 ॥ मत्त्वानादरमंतरंगजनि तंतस्मिन्सुरोगोधिदृक् दग्धं तत्पुरमीदृशा यभवते नित्यं नमः कुर्महे॥ ३८॥ यद्विबोद्धा
 सिघंटाध्वनिपरिनयनप्रौढमौलिप्रहारप्रोदंडैकप्रचारैर्घनघनरवतत्त्रमूर्च्छाधिकारि॥ आरुह्य संमहेशो वक्ष्यमा
 तनया स्कंदपार्श्वद्वयाद्यो नश्चिन्ते संनिधतां नतनिहितदयः काममुख्यारिहारी॥ ३९॥ उदंडाग्निशाल्ये पुरदूरनिटिले
 चित्रभानुसख्यं धतेनेत्रं पुरातं माप्रदहमदहितं कर्मजालं बन्तं॥ संप्रत्युदंडकामप्रमुखरिपुगणो बाधते नः त्वज

शि.व.

१.

३३

संतनिःशेषं दहत्वं सुविमलहृदयास्त्वाभजामो ह्यजस्रं ॥ ४० ॥ योयं योमिस्त्वभानुप्ररचितविलसन्मंडलस्रप्रकाशज्योति
 छंतं स्मिन्तं तत्परमशिवरुचिस्लोमसर्वप्रकाशः ॥ शर्वापत्पत्नयेन प्रमुदितहृदयसारकारिप्रपीडं निर्वस्य क्षणाकटाक्षैः
 सुखयनुसुरतां देवसेने शदानात् ॥ ४१ ॥ सूत उवाच ॥ शचीपतिरयां पतिः पितृपतिः स्वधायाः पतिः नमामकिलभार
 तीपतिरयाजसद्रापतिः ॥ दिशां च पतिभिः सदा अनिलसोमसूर्यैर्विभुंतद्वा द्विभिनयानताः पुरहंरंतीनां पतिः ॥ ४२ ॥
 देवा ऊचुः ॥ सुरत्नानिरत्नातवाजपादे हरसंहारयतारको रुद्रः खं ॥ कुरुपाणिग्रहणां च मंगलयाः सुरसेनापतिकार
 णाय तद्रोना ॥ संतारयाद्यसुरतां शिवतारकादिदुःखां बुधेस्त्वमसि देवसुकर्णधारः ॥ सेनापतिर्भवतु नः सुकुमार
 रूपो पर्जन्यधो रनिनहो वरतारजं न्ये ॥ ४४ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ तदा स देवप्रवरो रुवाचं श्रुत्वा मुदा ह भगवानसुरसत्त
 मां स्तान् ॥ सेनापतिर्भवतु वः सुकुमार रूपो शूरादि तारकहरोऽसु मुदा शयामि ॥ ४५ ॥ इति श्रीशिवरहस्येर्दशानाख्ये
 द्वादशांशे देवसवीनामपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ श्रीर्दशानाथ नमः ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ प्रीतिश्च भगवान्छर्वः सुराणां
 संस्तवात्तदा ॥ तपसा च महादेव्याः तदा स वृषभध्वजः ॥ १ ॥ हिताय च सुराणां च क्रीडार्थं भगवान्भवः ॥ तदा है भवती
 देवी विवाहसुमना त्वभूत् ॥ २ ॥ जगाम च विधिः पूर्वमरीच्याद्यैर्महर्षिभिः ॥ हिमाचलं महादेवीं फलपुष्पविभूषणैः
 ॥ ३ ॥ विरजो वरसंयुक्तः नानावाद्यकृतारवैः ॥ नृत्यद्विरस्परसंघैः स्वयंतत्र प्रजापतिः ॥ ४ ॥ समागमं च ब्रह्माणं
 श्रुत्वा नारदवाक्यतः ॥ प्रत्युद्ययौ गिरि श्रेष्ठे गिरि शैसार्धहस्तकः ॥ ५ ॥ प्रणम्य पद्मजानंतं क्रवीं सर्वान् गिरिश्वरः
 ॥ उवाच विनयो हारमेन याहि मभूधर ॥ ६ ॥ हिमवानुवाच ॥ धन्योऽस्मि गिरिवर्ये शुश्रूषयं ब्रह्मा मुनींश्चरैः ॥ देव्या
 लोकनहर्षा यसमायातो सिमे गहं ॥ ७ ॥ मुहूर्ते यं शोभोद र्कः देवीं द्रष्टुमिहार्हसि ॥ गिरिशजवचः श्रुत्वा ब्रह्मा
 प्राह तद्गिरि ॥ ८ ॥ अनुग्रहेण स तदा मरीच्याद्यैर्मनीश्वरैः ॥ ब्रह्मोवाच ॥ गिरि श्रेष्ठ भवान्कन्यां महे शो दातु
 मिच्छसि ॥ ९ ॥ ततो धन्यतरः कोवातेन ते कुलमुन्नतं ॥ देवीं द्रष्टुमिहेच्छामि पूजयामि सुभूषणैः ॥ १० ॥ दर्शयामि गिरि श्रे

राम.

३३

षुमेनयानीयतांशिवां॥ इत्थं सवेधसोवाक्वत्तरायुक्तो न यच्छिता॥ ११॥ मेनया भूषणैर्युक्तां विरजां वरसंयुतां॥ गंधपुष्पै
 भूषितां तां तत्रानीतां च संसदि॥ १२॥ अथ शैलमुता देवी शिविकां समलंकृतां॥ रत्नोपधानशय्याढ्यां मुक्तागुच्छविभूषितां॥
 १३॥ मेनया सहचारुहाययौ न त्रैव संसदि॥ कलिंदीगिरिषु व्यासु संध्यापूर्णे इमं डलं॥ १४॥ सितातपत्रं रत्नालिमुक्तागु
 छान्वितं दधौ॥ चामरे वीजितुं देव्या पार्श्वयोः रत्नदंडके॥ अप्सरोगणान् जैश्च भेरीमर्दूलशंखजैः॥ गंधर्वगानैर्वदीनां जयश
 ब्दैः सदा ययौ॥ १५॥ सिंदूरारक्तगंडेन गणायै न पुरः सरं॥ गिरिमात्रशरीरेण सभाघातानदां बिका॥ १६॥ कोयमायातिग
 रायोगजाननवराच्छतिः॥ ब्रह्मादिविबुधैस्तत्र पश्यद्भिर्विस्मयान्तदा॥ १७॥ उत्थाय प्राणद्वह्ना मरीच्याश्चैर्महर्षिभिः॥ स्व
 र्णपुष्पैर्विकीर्णवाचा दयोः सतदा विधिः॥ १८॥ अवसुत्वा महादेवी मेनया संस्थिता तदा॥ सिंहासने रत्नसंस्थामलिबिद्भु
 मभूषिते॥ पुरः संस्थाप्य विघ्नेशं सर्वाभरणभूषितं॥ पश्यन् रसां नृतां वीजितामरचामरैः॥ १९॥ तदेत्यायमुदा ब्रह्मा देव्याः
 पादाब्जयोर्गुणं॥ प्रहाल्पपाणिना मूर्ध्नि तज्जालं सविधिर्दधे॥ २०॥ गंधपुष्पैश्च वासोभिः भूषणैरुद्यतेति विधिः॥ फलज्वा
 लंपुरो न्यस्य मुनिभिस्तं शिवां तदा॥ २१॥ ब्रह्माराण्यमाहसा देवी तदा वीक्ष्य गजाननं॥ मकुटांगदके धूरभूषणैर्भूषितं पुरः॥
 २२॥ श्रीदेवी उवाच॥ ब्रह्मन्महर्षिभिः पूज्यो सर्वैरेव गजाननः॥ समैव वरदानेन मत्सुत्रोद्यमं दंशजः॥ २३॥ सर्वेषां वि
 घ्नाशाय विघ्नेशः पूज्यतामयं॥ तदेव देव्या वचसा संप्रणम्य गजाननं॥ २४॥ महर्षिभिस्समभ्यर्च्य गंधपुष्पाक्षतासु
 मैः॥ फलैश्च भक्ष्यभोज्यैश्च वासोभिर्भूषणैर्वरैः॥ २५॥ स्तुत्वा प्रणम्य विघ्नेशमेव माह प्रजापतिः॥ ब्रह्मोवाच॥ पाशं कु
 शाक्तकरशोभितं देवि स्तुं विघ्नादिनाशकवरोदरनागबंधं॥ शुंढाद्युतो रुवरमोदकविघ्नसंघसन्नोदकं प्रणतं तं गण
 नाथमद्य॥ २६॥ जगत्रयेषु सर्वत्र तं ह्रिविष्वगणेश्वर॥ संपूज्यः सर्वकार्येषु निर्विघ्नार्थं गजानन॥ २७॥ त्वामादौ सर्वका
 र्येषु पूजयति सुरासुराः॥ अनभ्यर्चयतां विघ्नं भवत्येव पदे पदे॥ २८॥ इत्थं प्रसाद्य गणपं वरेणैव प्रजापतिः॥ गजान
 ना देव्या देवीं पूजयामास वै विधिः॥ २९॥ गंधैः पुष्पैश्च वासोभिर्भूषणैर्भूष्य मेनया॥ गिरिराजं समैनाकं गिरिनन्यां तदा

शि.व. ३४
 मुदा॥ ३३॥ गंधैः पुष्पैश्च तांबूलैर्नदं वां नुषुवे विधिः॥ ब्रह्मोवाच॥ धृतापायेकायेभिर्गगधिपजाये मम मुदेमहोच्छ्राये
 माये भवविपदुपाये गिरिसुते॥ जगद्रक्षा दीक्षा सकरुणा कटाक्षा त्वमचिरात्कदा साक्षाद्वाक्षारसवदपरोक्षा यमभव
 सि॥ ३३॥ यशः स्वरमतस्वरं स्वरुचिधिः वृत्ताहस्वरं सदिंद्रमणि सुंदरं रुचिरं मैदिंद्रं मंदिरं॥ चिरतनयदंधनं धनद
 यावदिंधनं बंधनं शिवाय नमिदंधनं त्वदपरंधनं दंधनं॥ ३४॥ इत्युत्वा तदा देवी मुनिभिः संस्क्रुता विधिः॥ गिरि
 राट्गिरिभिः सार्धं गंधपुष्पफलैः विधं॥ ३५॥ तांबूलैः पूजयामास तत्र ये संगता मुदा॥ ब्रह्माणं प्राह चिनया तत्रैवं
 गिरिराट् तदा॥ ३६॥ गिरिभिर्मनया चैव मैना केन विधितं॥ हिमवानुवाच॥ परास्मै शक्तिरियं साक्षात्संजाता का
 रणात्मना॥ अविनाभाव रूपेयं शिवानं न्यामहे श्वरी॥ ३७॥ विचित्रशक्तिः सा देसादेवो सर्वेषां जननी शिवा त्वयानि
 युक्तस्य वात्र लोकपावनहेतवे॥ ३८॥ लोकधर्मसमाश्रित्य त्रिः सत्यं प्रवक्ष्याम्यहं॥ दक्षमिश्रं भवेदेवी मायेयं मायिने शि
 वा॥ ३९॥ गिरीशानामनुपत्येन सुतपत्नी मतेन च॥ त्रिसत्यं मां महादेवः समायानुसुरैः सह॥ ४०॥ पवित्रं मत्कुलं
 ब्रह्मन् श्वः प्रभाते महेश्वरः॥ स एव भगवानीशो गणानामधिपः शिवः॥ ४१॥ सर्वात्मा सर्वगो देवः परमात्मा सना
 तनः॥ विश्वाधिको महादेवः गौर्यापतिरुमापतिः॥ ४२॥ दत्त्वा गौरीं महेशाय कृतकृत्यो भवाभ्यहं॥ मैना केन गि
 रिब्रानैः मेनया कृतमंगलः॥ ४३॥ प्रतीक्ष्ये ह सुदान्त्र्यक्षं गौतमेन सह दुरात्॥ अस्मिन्वाशि ग्रहे देव्याः संविधस्व
 विधेद्विजैः॥ ४४॥ मां प्रसादय देवेश निवृत्तो निवसाम्यहं॥ विधिर्गिरिवचः श्रुत्वा प्रभाते कृतनैत्यकः॥ ४५॥ पू
 जितो गिरिराजेन तत्रोवा स मुनीश्वरैः॥ पुरोहितं गौतमं तमनुमान्य प्रजापतिः॥ ४६॥ चक्रमुनीश्वरैस्सार्धं गिरिरा
 चानुमोदिनः॥ वेदीतां समलंकृत्य रत्नसोपानमंडितां॥ ४७॥ पुष्पमंडपसंयुक्तां विनानाच्छादितां बरां॥ इत्युत्वा
 कमलोद्धारमांलिकसमलंकृतां॥ ४८॥ दिव्यमणिक्चखचित्तो रणो न च मंडितां॥ पुंडरीकोत्पलभ्राजत्कैतका
 वलिशोभितां॥ ४९॥ दिव्यसिंहासनोपेतां स्वास्तुतां चित्रवर्हतां॥ धूपितां तगरामोदै दीपयत्क्षैरलंकृतां॥ भंगा

राम.
 ३४

रुकुंभकलशैः पद्मवोर्ध्वमुखैर्युतां॥ धूपपात्रैर्दीपपात्रैः पात्रैरुत्तरशोभितैः॥ ५१॥ पाद्यार्घ्याचमनैस्तत्रगंधपुष्पसुगं
 धिभिः॥ पंचामृतैः पंचपात्रैः मधुपर्कविराजितैः॥ ५२॥ हिमस्तूपसमुद्भूतैः रत्नपात्रैस्तथाविधिः॥ फलपात्रैः पूर्णपात्रैः
 पुष्पपात्रैस्तृणपात्रैः॥ ५३॥ दिव्यचंदनपात्रैश्च तांबूलैस्तु गुडं हविः॥ लाजाश्रयवगोधूमाः प्रणीताप्रोक्षणीतथा॥
 ५४॥ प्राज्याज्यपात्रैर्विपुलैः इध्रवर्हिषुषैस्तैस्तदा॥ नीराजनाक्षतापात्रैः नारिकेलाम्रफानसैः॥ ५५॥ रंभाफलैश्च
 तक्कोलकर्पूरागरुचंदनैः॥ गणधूपंचतत्रस्तु चरकापरमासने॥ ५६॥ भूषणैर्भासुरं ब्रह्मा गंधपुष्पविराजितं॥ सेवि
 तं प्रद्यौमस्तस्य च लज्जासरयोजनैः॥ ५७॥ सप्तार्चिर्विप्रतिष्ठाप्य स्वध्याचारुविग्रहं॥ भूषितं भूषणै रग्निप्रदक्षिणांशि
 र्वंस्थितं॥ ५८॥ मुनिभिर्वीलखित्यैश्च वैश्वानसबुल्लैस्तदा॥ वसिष्ठो गौतमो गार्ग्यो धौम्यो दक्षस्तथांगिराः॥ ५९॥
 भृगुश्चैवांगिरश्चैव पुलस्तमः पुलहेत्रिकः॥ विश्वामित्रो भरद्वाजो अगस्त्यो वभुरेव च॥ ६०॥ शान्तिप्रतिसरंतत्र वारया
 मासवैविधिः॥ तान्प्रतोष्यान्नपानाद्यैः गेहिरण्यावरादिभिः॥ ६१॥ संपूज्य गणनाथं तं स्वस्तिवाच्यद्विजैः सह॥ आवां ह्यन
 त्र्यसपातुं वीक्षितुं भगवानजः॥ ६२॥ नारदं प्रेषया मासशिवागमनकारणात्॥ स संभ्रमेशा म हूतागिरिभिर्मुनि
 भिर्युधिः॥ ६३॥ कमलालिरिव प्रतीक्षमित्रं विधिरासो द्विजपुंगवैर्महेशं॥ गिरिभिः सुरसतमेस्तदानीं परितः स्थांजलि
 रीशपादसक्रः॥ ६४॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे विधिसंविधानं नाम षोडशोऽध्यायः॥ १६॥
 श्रीईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ नारदो देवदेवेशं प्रणम्य प्रार्थयत्तदा॥ विष्णवादिभिर्देवगणैर्नंदिभृंगीश्वरादि
 भिः॥ १॥ समायुतं स्थितं तत्र मंदरे चारुकंदरे॥ नारद उवाच तवाज्ञया विधिः पूर्वसंगते गिरिशेन हि॥ २॥ संभृत्य सर्व
 संभारं मुनीन् प्रैस्तां प्रतीक्षते॥ गिरिशोपि स मैनाको मे नपाद्वारितिष्ठति॥ ३॥ अनुग्राह्यो यमधुना मुहूर्तस्त्वरया प्रभो
 ॥ तन्नारदयचः श्रुत्वा न पसोऽप्यायशंकरः॥ ४॥ यद्येष्वमितिलोकेशः प्राह देवो महेश्वरः॥ शिव उवाच॥ नंदिस्मद्वरा
 पायेऽत्र समायांतमदंति वं॥ विष्णोः सन्नत्यतां सेनां सुराणामस्त्रशोभितां॥ ५॥ नंदी विष्णुः प्राणम्येशं शक्रमा

शि. व.
२
३५

नंदीविष्णुः प्रणम्येशंशक्रमाक्षैः ज्ञापयन्तरा॥ हरिरुवाच॥ सन्नह्यतां महासेनासुराणां सपताविनीं॥ माविलं वोभव
त्वत्रनिर्गच्छति महेश्वरः॥ ७॥ गिरिशस्यालपं देव्याः कर्तुं पाणिग्रहं विभुः॥ देवानां पत्नयो याश्च मातरो भूषणान्विताः
॥ ८॥ मंडयित्वा स्वकां गान्निवासो भूषणगंधकैः॥ पुष्पैर्दिव्यांगरागैश्च नीराजनकरस्त्रियः॥ ९॥ समागच्छंतु देवस्य पा
शिग्रहणमंगलैः॥ इंद्रे प्याज्ञपयामास आनेतुं मातलिं प्रति॥ १०॥ समातलिस्त्वरायुक्तो देवसेनाः समानयन्॥ शक्र
स्यागापाये ववज्जोद्यतकराः शुभाः॥ ११॥ मकुटोज्वलमस्तास्ते युवानो मधुकुंडलाः॥ रत्नचंदनलिप्तांगाः कोट्यो
कान्तत्रचागताः॥ १२॥ पताकावैजयंतीभिः पटहानकनिस्त्रैः॥ तथायमगरास्तत्र कृष्णां गान्नि कृता युधाः॥ १३॥
करालदंष्ट्रो रुशिखाः मुसलायुधपाणयः॥ समागताय मैनेव पाशहस्तायुतत्रयं॥ १४॥ वारुणा गणापातत्रहरि
तावाहुशालिनः॥ पाशखड्गकराः सर्वे नियुतं वरुणो न हि॥ १५॥ यक्षाधिपेन सहिता यक्षाणि स्वाविशारदाः॥ प्रयु
तं खड्गखेटाभिः समायामामदोधुनाः॥ १६॥ वायुन्मवायुगणापातो मरुसङ्गपाणयः॥ समागतास्ते वलिनो यु
वानो नियुततदा॥ १७॥ अग्निना चाग्निगणपारक्तवर्णा गदाधराः॥ समायातायुततत्र गंधस्रक्वरभूषिताः॥ १८॥ नि
र्ऋते गणापाये त्रप्रासासिवरपाणयः॥ देवेन तेन चायाता अयुतं भूषणान्विताः॥ १९॥ ईशानो गणायैस्तत्र समाया
तः सहस्रशः॥ निषंगभिः कवचिभिः हेतितो मरपाणिभिः॥ २०॥ इषुमद्भिः चापधूमिभिः दिक्षिभूम्यंतरिक्षगैः॥ अ
थायाताश्च मरुतः सहस्राण्यत्र षोडश॥ २१॥ वसवो बलिनस्तत्र त्रिंशत्साहस्रमूर्तिताः॥ आदित्या द्वादशास्तत्र स्त
हस्रेण पृथक् पृथक्॥ २२॥ सुधन्वान सहस्रेण धनुर्वराधरागताः॥ अश्विनौ द्विसहस्रेण बलेन शरपाणिनाः॥ २३॥ ना
गाः किंपुरुषास्सिन्ध्याः गंधर्वा वाद्यवादकाः॥ पिशाचा गरुडा यक्षा राक्षसा दैत्यनायकाः॥ २४॥ नागाक्षरा वयोरूपं लाव
ण्यागीतपेशलाः॥ पितरो यातुधानाश्च डाकिन्यो योगिनी गणाः॥ २५॥ किन्नरा भैरवास्तत्र चामुंडा शकिनी गणाः॥ गा
वोद्यमानस्तत्र समायाताः सुपेशलाः॥ सर्वाभरणभूषाढ्यास्त्रगंधाश्च सुवाससः॥ धृतनानाविधास्त्राचनानावाद्य

राम.
३५

कृतादराः॥२७॥अथादितिःदिनिर्लक्ष्मीःदनुवीरीश्वकालिका॥पुलोमाविपुलाक्षैवसिंहिकासुरसातथा॥२८॥सिखिक्रुद्धिः
 त्रिर्धादुर्गाःस्वधास्वाहादनुःकुहूः॥राकास्पृहासिनीवालीस्वसावुक्षिर्मतिःशाची॥२९॥अरुंधतीचसावित्रीगायत्रीरो
 हिणीमुखाः॥गार्गीमैत्रायणीचैवअनसूयापतिव्रता॥३०॥लोपासुद्रातथागार्गीःसंनतिःसुनितिःक्रुधा॥रंभामलं
 वसाचैवमेनकासहजन्मका॥विप्रचितिर्मिश्रकेशीनमेकाउर्वशीतया॥विश्वाचीचघृताचीचमित्रविंदाभलंबुसा॥३१॥
 एताश्चाप्सरसश्रेष्ठाःअप्सराःकोट्योनवा॥हावभावमनोज्ञेनतौर्यत्रिकयुताययुः॥३२॥सागरागिरयोमेघाःनद्यः
 संवत्सराग्रहाः॥सोमेनसहतेसर्वसमायातास्त्रिकोटिकं॥३३॥मनोहरीरावेघेष्टात्रक्षालिक्लवयोमनूः॥वेदमंत्रा
 स्तथायज्ञाःछंदसिप्रणवस्तथा॥३४॥मंत्रग्रामंतथासर्वपुराणानिचशास्त्रकं॥स्वरूपवेवाभरणाःतत्रजग्मुश्च
 संघश्च॥३५॥उद्गाहःशंकरस्येतिदेवदेवाज्ञयातदा॥भासयंतोभूवशौश्रशस्त्राणांवाद्यनिसनैः॥३६॥त्रिषष्टि
 कोटितुरगाःरुक्मभीडपरिच्छदाः॥जविनोवलसंपन्नाःसंस्थिताःसुरसादिनः॥३७॥खुरघृष्टांमहींचक्रुःहेष्वाभूषे
 कसन्मुखाः॥तोमरांकुशवाणग्रपताकावलिभूविताः॥३८॥गजामहामात्रयुताःदंतवैष्टशराग्रकाः॥उद्यत्कुं
 भाकर्णताललंवितालोलचामराः॥३९॥त्रिंशत्कोटिंययुस्तत्रमेघाद्वयभुवंगताः॥रथाःपंचाशतंकोट्योसुतुरं
 गास्तुचक्रकाः॥४०॥सुपताकाःसावरोधाःसदश्वायंत्रचोदिताः॥रथनेमिस्वनैस्तत्रगजाश्चरवदंहितैः॥४१॥
 धूयमात्रपताकागैःशंखदुंबुभिनिस्तनैः॥वधरीकृतदिवक्त्रकाःपंक्तिशःसंस्थिताःसुरैः॥४२॥अरांतुंश्रीमहेशा
 नंतत्रतस्वकाःस्वक्ताः॥गोणद्रावारणोद्गमानंदिकेशाज्ञयागताः॥४३॥उद्गाहःशंकरस्योतेतत्राजग्मुःपृथक्पृ
 थक्॥सूर्याभासंस्ववर्णाश्चरत्तनीलारुणप्रभाः॥४४॥सुपीतादूरितानत्रयुवानोवलशालिनः॥कोट्योपसं
 ख्यातेषांतुतत्रनामानिमेष्टु॥४५॥नंदिकेशोद्यदशभिःभैरवोष्टाभिरेवच॥भंगीद्विकोटिभिस्तत्ररिटिकोट्या
 समावयो॥४६॥नवकोट्यावीरभद्रोकास्त्राग्निर्दशभिस्तदा॥वाणत्रयेराविवभौचंडीशोपंचभिर्वृतः॥४७॥सोमनं

शि. २.
३६

दीचअयुतंमहानंदनिमुत्ततः॥ दशभिः केसराक्षश्चविद्युतोष्ठाभिरेवच॥ ४९॥ पंचभिस्तुकपालीराषड्भिश्चात्रपिचंडिलः
॥ कुंभकश्चकुण्डश्चद्वेदेकोद्वैसमीयतुःविष्टंभोकोटिगरापैःभेसुंडश्चात्रकोटितः॥ पिप्पलःसन्नयश्चैवप्रयुतंनिमुतं
तथा॥ ५०॥ आवशनसहस्रेणानवत्पाधुंधुलोगाः॥ सघाशीतिसहस्रेणामहाकालस्तुकोटिकः॥ ५१॥ अभितोदश
साहसैःसुमुखःपंचसाहसं॥ पिगलःत्रिंशत्साहसैःकुसुदोष्टसहस्रकैः॥ ५२॥ पूर्णभद्रोयुतेनागासुभद्रःसप्तभिर्ययौः
विलोमादशसाहसैःपिंशलोद्याष्टभिर्ययौः॥ ५३॥ कुंभांडःषट्सहस्रेणारराभद्रोयविंशतः॥ प्रयुधानोविधानोविधा
नश्चाष्टाशीतिसहस्रकैः॥ ५४॥ एतेगणेश्वरास्तत्रसमायाताःपृथक्पृथक्॥ एतेचान्येष्यसंख्यातातत्राजगमुर्ध
तायुधाः॥ ५५॥ सर्वभस्मावदानाश्चजटासुकुटधारिणः॥ नीलकंठान्निनेत्राश्चहोरेकैयूरपंनगाः॥ ५६॥ निषं
गिलोदंसनांगाशरकर्मुकपारायः॥ समागतान्तानापापाननिवेद्यसुरसतमान्॥ ५७॥ नंदिकेशःपुरात-
स्त्वेहिरिणाजिष्णुनातथा॥ तानागतानधज्ञात्वामहादेवोवृषंतदा॥ ५८॥ चक्रेतुरंगमाकारंभेताभ्राशिखरी
पमं॥ रत्नकल्पणासंयुतंसुखलीनास्पकेनिलं॥ ५९॥ स्वयंचमुकुटोद्गमशोभीचंद्रार्कभासुरः॥ रत्नमुक्ताललद्वारो
त्तग्रेवेयवंगदः॥ ६०॥ त्रिलोचनारविंदक्षःलसद्दिव्यावरोचभौ॥ सुमनोवर्षेनकरैःअभिवृष्टोमहेश्वरः॥ ६१॥ दुं
दुभीनांनिनादैश्चवेदवदिवृत्तस्तवैः॥ जयेतिगणदेवानांस्तवैर्नीराजनैस्त्रिधा॥ ६२॥ नंदिनोहस्तमालंव्यतंदुसं
धृतछत्रकः॥ वीरभद्रेणभद्रेणपार्श्वचामरवीजितः॥ ६३॥ रत्नपादुकपालजोनिर्भयौसगतौःसुरैः॥ हरिणा
चाद्यचक्रेणप्रोत्सारितसुरासुराः॥ ६४॥ आलोकनेनसर्वेषांप्रणामालिंप्रभत्वाच्च॥ नदत्सुगजभेरीषुशंखाध्मा
तासुदिक्षुपि॥ ६५॥ वर्षसुकुसुमासारंनृत्यंतीष्वप्सरस्तुच्च॥ नारदोतुंवराश्चैवगीतैर्गायंश्चतत्रवै॥ ६६॥ तुंगंतु
रंगमधिरुत्थपिनाकपाणिश्चाधिपःसुरवरैःगणबृंदसंघैः॥ पादतिभिर्हरिमुखामरसिन्धुसाध्वैःसंपूजितो
गिरिवरस्पृहंजगाम॥ ६७॥ तुंगतुरंगसुखलीनविद्यालनेननृत्यत्पदाहृतिमुखोद्धतपादयुग्मं॥ मायूरवीज

राम
३६

सुवीजितचामरोधैः छत्रावतास्यमगजापतिमीदृयदृष्टाः॥ ६९॥ हिमाचलगृहं ययौ सुरवरैर्गणैर्द्वैर्हरः॥ नदत्सुगजपृष्ठ
 गासुजिनकाब्धिमेरीरवैः॥ ७०॥ सुवर्षितसुरांगनाकुसुमसारसाद्रीक्षतैः सुरोरुसुपताकिनीचलदपारवंत्राग्रकैः॥ ७१
 ॥ नदत्सुगजवृंहितैः हयवरोरुहेयास्वनैः रथांगपरिवर्तनैः श्रुतिवरास्यसारस्वतैः॥ द्योतंजितत्रगणापाः किलकामरू
 पाः श्रूलासिवाणावरहस्तधृतोर्ध्वचापाः॥ ७२॥ देहप्रभविजिततप्तसुजातस्त्याः यूपाश्चोन्निकरा अपिभूषस्त्याः
 ॥ कृपाद्वाक्ष्यनलरुक्ष्यजगद्विधूपाः ईशानपूजननिरससमस्तपापाः॥ ७३॥ धृतवाणागणागशोश्वराभगशोशा
 नविलासिसत्कपिर्दृष्टः॥ फणिभस्मविभूषणाग्रयुर्वैरुगणंते शरणां हृत्सदाप्रपन्नाः॥ ७४॥ दूतश्रीशिवरह
 स्ते ईशानाख्ये द्वादशंशेशिवो द्वादशमारंभसकलसमागमसमेतंगमनंनामसप्तदशोऽध्यायः॥ ७५॥ ॥
 श्री ईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ वृषाश्चादयस्तस्याश्च नंदिना दत्तसत्करः॥ रत्नभ्राजितपादोज्जुगत्तालं वि
 पादकः॥ १॥ गिरिराजसुविस्तीर्णद्वारिरोधसुरासुराः॥ हरिशक्रकरस्पृज्यैः त्रयोत्सारितामरः॥ २॥ रत्नपात्रकरद्यो
 तिनीराज्यार्तिमुमौक्तिकः॥ अक्षतोत्कीर्णमकुटोत्ताराद्वनभक्षुताः॥ नगांगनाकरात्कीर्णसुमस्तजहिरण्य
 जैः॥ विकिरंत्येव गिरयः प्रणाममुखराः शिवं॥ ३॥ तदाविवेश भगवान् गिरिराजगृहं महत्॥ विवाहमंडपं चि
 त्रं ब्रह्मराणमुनिभिर्युतं॥ ४॥ स ब्रह्माद्याश्च मुनयः प्रणोसुर्भक्तिर्निभराः पुरस्चितंगशोशानं प्रणतंपादयोः शिवं॥
 ५॥ उत्थाप्यालिंग्यन्वाघ्रायकुंभास्योद्धतकुंभितत॥ ब्रह्मराणां ज्ञापितो देवः गौर्यापुत्रः प्रपूज्यतां॥ ६॥ इत्थंगरो
 षां देवेशः सुरैर्द्विजगणैर्गरीः॥ संपूज्यपुष्पगंधैश्च फलैर्वीसो विभूषणैः॥ उवाच वरहो देवो मह्य देवस्तदा मुदा
 ॥ ईश्वर उवाच॥ मां वानारायणं वापि ब्रह्माणं वापि पुत्रक॥ त्वामनभ्यर्च्यकार्येषु विघ्नस्तेषां भविष्यति॥ १॥
 त्वांगधपुष्पधूपाद्यैः परिपूज्यदिमं सुराः॥ लभंति वांछितान् कामान् त्रिसत्यं प्रवदाम्यहं॥ २॥ ब्रह्मविष्णवाद्यो
 देवा गणौर्द्विजवरैः सह॥ गौर्याः पुत्रं च मत्प्रीत्यै गणापः पूज्यतांस्तवैः॥ शिवाज्ञं शिरसा गत्वा ब्रह्मविष्णवाद्योगत्

शि.च.

२.

३७

राणाः॥ संपूज्य फलपुष्पाद्यैः भक्ष्यभोज्यैस्तु वनतदा॥ १२॥ देवा ऊचुः॥ पाशांकुशकरासक्तमोदकं विघ्ननोदकं॥ बोधकं स
र्वशास्त्राणां भजामे विघ्ननाशकं॥ १३॥ वेतं डुगं डंश शिखंडं चूडं दानोदं डं न तदेव वंडं॥ स्वभक्तविघ्नार्तिहरप्रचंडं न
भाम्पखंडं सुबह्मिचंडं॥ १४॥ नाकिनायकनताजपादुकं विघ्ननाशकविनायकं भजे॥ विष्णुसायकमुभक्तिदायकं
प्रणमनाद्यसुरागणानायकं॥ १५॥ हृदंतर्विभातंधियंचोदयंतं उमाकांतमोदप्रदंसत्तुतंतं॥ प्रशंतं सुदंतं हसंतं
नदंतं वसंतं मुदतं भजाम्येकदंतं॥ १६॥ सुरावनं मुपावनं रणावनी हुताशनं सतां हृदैकवासिनं भजामतंगजाननं
॥ सनातनं निरंजनं फलादिसारभोजनं स्वभक्तविघ्ननाशनं भजामतंगजाननं॥ १७॥ चराचरादिकारणं स्वभक्त
पापहारिणं भवांबुधेः सुतारणं प्रशंतं कर्मपूरणं॥ गजाननप्रसादं पठंति ये मनीषिणः॥ न तेषु दुःखिताननं
भवेन्महाधभेदनं॥ इति संस्तुत्य संपूज्य गणेशं सुरसतमाः॥ १८॥ समायाताद्यगिरिरात्रमेनया सह नत्र वै॥ वे
दिप्रवेशयामहामहादेवं सुरैस्तदा॥ २०॥ रत्नसिंहासने दिव्ये संस्थाप्य परमेश्वरं॥ पादौ प्रक्षाल्य देवस्य रत्नभृगारु
जैर्जलैः॥ २१॥ मेनाकरोत निर्यातैः संग्रोह्याद्यस्त्वमौलिबु॥ ब्रह्मविष्णवादिबिबुधाः कृतार्था गिरिणा सह॥ २२॥ त
त्राह विष्णुः देवैश्च ब्रह्मणानं विलोकयन्॥ भवान् हंसमुत्पन्नो देवस्य भुजयोः पुरा॥ २३॥ ललाटतटतो रुद्रः सुरा
मुनिगणैः सह॥ यस्पमूर्तिरिषां शैली गिरिजा स्वयां स्थिता॥ २४॥ एषा हैमवती गौरी मायासापरमेष्ठिनः॥ संजा
नल्लोकसिद्ध्यर्थं मुहूर्तार्थमिहागतः भवो सौ जगतां धाता पिता त्वमभायि च॥ माता देवी सदा स्माकं यथोरुहं
गलं॥ २५॥ पश्यामो धन्यनेत्राभ्यां विमुक्तं भवबंधनाः॥ अस्मै वमूर्तिभिर्ब्याघ्रं जगत्सर्वं चराचरं॥ २६॥ हित्यपि
कंदुस्सूर्यात्मा पवनो दौक्षितात्मकः॥ महादेवो महानात्मा स्वतंत्रः सर्वहृद्गतः॥ २७॥ तदा स गिरिराट् नत्र मेनया
पूजयन् नरं॥ मधुपर्कविधिना पुष्पैर्गंधैर्मनोहरैः॥ २८॥ धूपैर्दीपैश्च नेत्रे द्यौः वासोलंकारभूषणैः॥ गामर्घ्यं
भवेदत्वात्मानमनुज्ञाप्य शंकरः॥ ३०॥ संस्थितः सुरसंघैश्च गतौ वीजितचामरैः॥ नदन्सुदेव तर्प्य शुभायत्सु मनोहरं॥

राम.

३७

३१॥ हेमपुष्पैः किरत्तीशेन न्यदप्सरसः सुच ॥ सदस्येषु सुरेन्द्रेषु गणेषु च महोत्सवे ॥ ३२॥ गर्शोदिते तदा त्वग्ने गिरिगृ
 मेन यातदा ॥ गिरिजां समलंकृत्य विमलं चरभूषणैः ॥ ३३॥ समानीय महोदेवां तदा प्रत्यङ्मुखं स्थितं ॥ वीजितं चामरै
 स्तत्र सखीभिः संबन्धं शिवां ॥ मध्ये पटधरा वास्तान्तदा शक्तहरीमुदा ॥ सुराः सां द्वाक्षता हस्तान् स्तुः प्राञ्जलयोगरागः
 ३४॥ स्तिमिते वाद्यघोषे च जेषु तत्र महर्षयः ॥ वसिष्ठो वामदेवश्चर्मौ तमो त्रिभगुस्तथा ॥ ३५॥ जमदग्निः कश्यपश्च
 भरद्वाजो महर्षयः ॥ प्रत्येकं मंगलं हृद्यं पशंभोर्महोत्सवे ॥ ३६॥ वसिष्ठो वाच ॥ मौर्वीमूर्ध्नि रथः शरास्तनशिरः सं
 चारिचक्रद्वयं चक्रांतर्निहितः शरस्तदुदरे स्ततः तदा स्ये ह्याः ॥ तेषामेव शिरः स्यदेवुवसतिः स्वस्मिन्ति यस्य शु
 नंदेवश्चित्रपरिच्छदः स भगवान् कुर्यात्सदा मंगलं ॥ ३७॥ वामदेव उवाच ॥ यो देवः श्रुतिशेखरेषु विदितो यं भासकं जानते ये
 न भ्राष्ट्रतिलो कजालमखिलं यस्मै नमः कुर्वते ॥ यस्मान्नापरमस्ति किंचिदपि वैयस्यांगमेतज्जगत्तस्मिंस्तिष्ठति स
 र्वमेव भुवनं कुर्यात्स नो मंगलं ॥ ३८॥ गौतम उवाच ॥ विश्वात्मा भगवान् चराचरतनुः विश्वाधिको यं शिवो वेदांतप्रथितो
 रुवै भवपदो निश्वासवेदो हरः ॥ योगीशिरमणोऽत्र निर्जरयो विश्वप्रकाशाऽत्मको विध्वस्ताखिलभक्तपातककुलः
 कुर्यात्स मे मंगलं ॥ ३९॥ अत्रिरुवाच ॥ यं वेदानहिजानते पुरहरं शंभुं भवानीपतिं विश्वात्मानमनंतविष्णुविधिभिः
 संसेव्य पादं बुजं ॥ तं सर्वादिगुरुं मनोज्ञं पुष्पगौरीविवाहोत्सुकं तत्पादं बुजलो कनात्ममचिरं भूयात्सदा मंगलं
 ॥ ४०॥ भगुरुवाच ॥ यद्गीत्यापवतेनिलोपि सहस्राविः श्वोदयस्त्वेतरेऽपि अग्निश्चोर्ध्वशिखो भवत्यनुदिनं शक्रः सु
 रान्पतिवै ॥ मृत्युर्धावति यद्भयेन सुतरां मृत्युं जयस्याज्ञया तं सांबं हृदये भजंति मुनयः तेषां सदा मंगलं ॥ ४१॥ ज
 मदग्निरुवाच ॥ यो विष्णोर्जीविता सुरा सुरगुरुः वेदान्तवेद्यो हरः यस्याहं बुजपूजनेन सुरता धन्या कृतार्था भवत ॥ य
 न्यो यं गिरिराजराजनिलकः कन्यासुपात्रार्पणात्तान्यं जानयशंकरात्सुरवराः कुर्यात्स वो मंगलं ॥ ४२॥ का
 श्यप उवाच ॥ सेवार्थागतविघ्नराट्गृहलसद्वाहे क्षराभ्युत्पतत्प्रत्यायातभुजंगफूत्कृतिकनत्फालाग्निकी

शि.व. लोत्तरैः॥ निष्यंदं सुधोपजीवितकरिष्याद्वादिनादभटोभीनोश्वावनतेत्यरेगिरिसुताकांतेसुगान्मंगले॥७॥ भरद्वाज उवा
 १. च॥ कारश्यामन्तसारपूरितलसन्नेत्रांतसंवीक्षरात्रैलोक्यावनदीक्षितंजपवदौराजत्करांभोरुहं॥ सांवनिर्जरदीर्घिकाप्रवि
 ३८ लसत्संपुष्पपद्मावलीधूनीधूसरकर्बुरोज्वलजहारेखंभजेमंगलं॥८॥ एवंमुनिप्रवचनोरुसुमंगलेनसन्मंगलामौलि
 वरेतदाक्षताः॥ मुदोत्कीरतसापिशशांकमौलौमुदोत्किरदृक्षगणाद्वाक्षताः॥९॥ भेरीमदंगपरावानकवाद्यधोवैः
 वेदप्रकर्षवरघोषजिताधिघोषैः॥ घोषामुखंसमभिवीक्ष्यमुदोरुहर्षोऽप्यक्षोक्षताक्षदयोखिलमंगलांतां॥१०॥
 छाया रवीविधतपार्श्वमवेदिकुंभसंस्थापनेप्रमुदिताः गिरिवर्यसंघाः॥ तत्राभिवीक्ष्यरतिमेवसुदःखनम्रामंवांमु
 दैक्षतशिवः स्मरसंप्रदाने॥११॥ साशर्ववक्त्रकमलोदरभंगसंगकारुण्यपांगकलनेर्मदनंसहेदे॥ वृद्धासुरासु
 रमदप्रतिवेश्यरन्यातञ्चारुगौलिनिलयंपदमासदुस्तोः॥१२॥ अजोपिलाजैर्वरवन्दिमौलौजुहावमंत्रैर्मुनिवर्यजु
 ष्टः॥ स्वचारुवक्त्रैः शशिखंडभूषणविलोकनेत्रैर्मुदमापविस्मितः॥१३॥ ददौसभंगारुकरैकधारयासमेतया
 भूधरनायकः करे॥ हरस्यतत्पणितलेभवान्याः पणिरधन्यात्रमहोवभूव॥१४॥ सुरातदेषुर्मुनयोगिरीश्वरं
 धन्योहिमान्योहरपात्रदाता॥ प्रतिगृहीतापिमहेश्वरः स्वयंधन्याकिलैवाजगतांजनित्री॥१५॥ पणिरग्रहेपर्वत
 राजपुत्र्याः पादांबुजपणिसरोरुहभ्यां॥ अश्मानमारोपयतः स्मरारेः मंदस्मितंमंगलमातनोतु॥१६॥ प्रदक्षिणा
 वर्तशिखंहिवन्हिविभ्यंतमेवक्रमणेनतौशिवौ॥ परीत्यशेषविधिनासमाप्यमुदातदातस्थतुरेवहर्षितौ॥१७॥ नीरा
 ज्यगौरीसहितंमहेश्वरमेनातदासाप्रणानामहृष्टा॥ गिरीश्वरश्चापिगिरीद्रुमंजयेत्यहोमत्तौहोत्सवोभूद्राभूसु
 रासुराः॥१८॥ तांबूलविश्राणानगंधपुष्पैः सुरासुरान्भूधरनायकांश्च॥ चकारपूजाभिरनीवन्द्यननुष्ठानक
 रोजिष्णुरद्योशिवाजया॥१९॥ गावोहिरण्यकनकांबरंयसुद्धिजेषुसर्वीर्षवुशंकराक्षया॥ विश्राणकोवैश्रव
 णोमुदाभूततदाशिवाद्याः सुविवाहमंगले॥२०॥ रुद्रंहरिद्रांगमुमाचकारसान्यस्ततंद्रापिसुखंद्रुशेखरं॥ तदा

राम.
 ३८

द्विपत्नीगणगीतमंदैः सुचंदनां द्रुपदयासरूपितं ॥ १५ ॥ हरेरपि देव्या विजहार हर्षितः चकार पुष्पैः सहकारपूजां ॥ कुजेक्ष
 पश्यत्पाजामहेश्वरं गायत्समुत्सुः स्रसिंतां वचनं ॥ १६ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे गौरीशंकरविवाहे अ
 ष्टादशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ श्रीस्कांद उवाच ॥ तेषां वरं प्रशंस्य भगवौ शिवं सुरसतमाः ॥ विष्णुब्रह्मादयो
 देवाः गणेशा मुनिसतमाः ॥ १५ ॥ ययुस्त्वावसथं तत्र हिमशैले मनोरमे ॥ गिरिराजाभ्यनुज्ञाता आद्वारं सुरसतमाः ॥ १६ ॥
 देवभोग्यानावसथान् निर्मितान् विश्वकर्मणा ॥ भक्ष्यभोज्यान् चतुर्लालनवाटीविराजितान् ॥ १७ ॥ भूषणैश्चैव वासो
 भिः गंधपुष्पैर्विराजितान् ॥ शय्यासनविहारैश्च सरोवरकुलैस्तदा ॥ १८ ॥ नंदिकेशादिगणपाः ऊचुः तत्र शिवाज्ञयाः
 ॥ मुनयोऽप्याश्रमेऽप्येव नियतेष्वसन्नद्विजाः ॥ १९ ॥ वृत्तनित्यक्रिया तत्र शिवलिङ्गं समर्चकाः ॥ गणासुरगणास्तत्रैव
 संति त्रिदिवाधिके ॥ २० ॥ विष्टपंकजमिव ते अष्टमूर्तिवृषावशात् ॥ न स्मरन्ति वसंत्यत्र शिपिविष्टपदार्चकाः ॥ २१ ॥ नृपैः
 र्गैर्वा भक्षभोज्यैः सहारा सुखिनो वसन् ॥ गिरीन्द्रो गिरिभिः सार्धं मैना केन च मेनया ॥ २२ ॥ नदत्सु देवतैर्येषु नृत्यं नील
 पसरस्सुच ॥ गौतमेनाभ्यगात्सर्धान् विमानेनार्करोत्तिवा ॥ २३ ॥ नंदिकेशादिगणपान् विष्णुब्रह्मादयः सुरान् ॥ मुनी
 न्सर्वे शिष्यान् तत्रैव उद्वाहार्थं समागतान् ॥ २४ ॥ गंधर्वसिन्धुसाध्याश्च नागाः किंपुरुषाप्सराः ॥ विद्याधरान् साग
 रांश्च नद्यर्क्षाणि ग्रहांस्तथा ॥ २५ ॥ निमंत्रयत् सर्वं तान् सास्तं गिरिसतमः ॥ तत्पत्न्योऽपि निमंत्र्याथ मेना सा
 दृष्टमानसा ॥ २६ ॥ पूजिते गंधपुष्पाद्यैः गौतमेन गिरीश्वरः ॥ तां बलदानैर्गिरिभिः वस्त्रालंकारभूषणैः ॥ २७ ॥
 देवपत्नीभिरपि सामेन गिर्यगनागतैः ॥ गंधपुष्पैश्च वासोभिः पूजितानि र्घयौतदा ॥ २८ ॥ गिरिणा स्वविमाने
 न पूजाभिस्तत्र तत्र हि ॥ एवं प्रति सुरंतत्र निमंत्र्य गणपान् मुनीन् ॥ २९ ॥ शिवाज्ञया गिरिवरः गृहे भोजयितुं सु
 रान् ॥ तत्रासंगत आहित्ये लक्षस्तंभोरुमंढपे ॥ ३० ॥ चित्रिते गंधपुष्पाद्यैः धूपिते सिकुभूतले ॥ कदलीदलवि
 स्तीर्णपात्रोपरि सुरैश्च कवैः ॥ ३१ ॥ पात्रैः पात्रीशतार्कैश्च मसैर्वर्धनी गतैः ॥ रंगवल्लीविरचितैः प्रत्यंतैः प्रो

शि. व. १० १५
 स्निनैस्तदा ॥ १० ॥ निष्टसशातकुंभोरुदीपस्तंभैरलंकृतैः ॥ भक्ष्यैर्यवजगोधूमपायसापूपमंडकैः ॥ ११ ॥ फेरिकावट
 कैश्चैव पर्पटैर्घृतपाचितैः ॥ शोकहारिमहाशकैः सोपदंशविराजितैः ॥ १२ ॥ लडुकैर्मोदकैश्चैव हृदिक्षीरादिशर्करा
 ॥ मांसमुज्जावचंस्तत्रमत्स्यमैरोद्यमाजकैः ॥ १३ ॥ निष्टसंघतसंतप्तं वमेलामुपाचितं ॥ प्राज्याज्यगंधसुभगं वर
 पात्रेष्वलंकृतं ॥ १४ ॥ वसंतमल्लिकलिकासमानं गंधभासुरं ॥ सगिरिगिरिपत्नीभिः परिवेषयदंजसा ॥ १५ ॥ मां
 सोदनैस्तथाचित्रैः हृदिक्षीरान्वितैस्तदा ॥ मध्येवेद्यां महादेवपात्रं गौर्याश्च भासुरं ॥ रत्नमुक्ताविचित्रैरंगवल्याविरा
 जितं ॥ रत्नदीपमहास्तभैः पर्यतेष्वप्यलंकृतं ॥ १६ ॥ त्रिपदीमौलिभागस्त्वरत्नपात्रद्वयेतदा ॥ देवस्य देव्या रुचिरं भ
 क्ष्यभोज्यविराजितं ॥ १७ ॥ सिंहासनद्वयंतत्ररत्नपर्यंतभासुरं ॥ निधाय गिरिराट् तत्र सुरानाहूय तानाणान् ॥ १८ ॥
 मुनीनन्यानां स्तत्र प्रतिपात्रं निवेशयत् ॥ हेमचित्रेषु पीठेषु संनिवेश्यानुपूर्वशः ॥ १९ ॥ सुस्नातान् तान्नुवमना
 न्नाचां तानां धूपयित्वा ॥ भंगारुकलशोपितान् आस्थितान् पंक्तिशस्सुरान् ॥ २० ॥ वामदक्षिणपार्श्वे च महेशस्य
 हरिं विधिं ॥ न्यवेशय गिरिश्रेष्ठो मुनिपंक्तौ मुनीश्वरान् ॥ २१ ॥ शक्रादीनां सुराणां च पंक्तौ ते सुरसतमाः ॥ नंदिके
 शादिगणपाः स्वगतैः पंक्तिशस्स्थिताः ॥ २२ ॥ गिरयोपि स्वपंक्तिस्थाः मेढीकृत्य हिमाचलं ॥ मैनाकमनुने सर्वे सं
 स्थिता विष्टरेष्वथ ॥ २३ ॥ देवांगना गणानां च यत्नधो मुनिपत्नयः ॥ प्रावृतां तर्गुहेतत्र मेनया गिरिधामिभिः ॥ २४ ॥
 ॥ रंगवल्यादि रचितं दीपस्तंभैरलंकृतं ॥ पात्रेषु भक्ष्यभोज्यान्नपूर्णेष्वथ सुवाससः ॥ २५ ॥ सर्वांगभूषणो
 पेनाः निशाकुंकुमभूषिताः ॥ सल्लापालापकुशलाः अन्योन्यं चक्रिरे कथाः ॥ २६ ॥ हेमपीठेषु लक्ष्म्याद्याः शची दाण्याद
 योगनाः ॥ अरुंधती मुखस्तत्र सुयशाद्या गणांगना मेनया पूजितास्तत्र संस्थिता कलशैर्युताः ॥ देवानुपविश्य गि
 रिः महेशं प्रांजलिस्तदा ॥ २७ ॥ उवाच गौर्या सहितं रत्नमंचस्त्वमीश्वरं ॥ गिरिश्वर उवाच ॥ देवास्स भागताः सर्वे तवै
 वाज्ञाकरा गणाः ॥ मुनयः सह पत्नीभिः सुराणां गणापांगना ॥ मेनया संस्थिताः सर्वा पूजिताश्च यथाविधिः ॥ २८ ॥

राम.
 ३५

पंक्तिशः संस्थिताः सर्वे प्रतिपात्रेषु शंकरं त्वां प्रतीक्षन्ति विश्वं शगौर्याभोक्तं सुजग्धिनः ॥ ४० ॥ त्वत्प्रसादान्न भोज्यातो मुक्तासे
 सुरसतमाः ॥ हृतमोनाशकं भोतवने वेद्यमुत्तमं ॥ ४१ ॥ इत्युक्तो गिरिवर्यं रामहादेवो वया सह ॥ सुस्नात्वा वाससा युक्तो भू-
 षणौर्मदितंगकः ॥ ४२ ॥ मकुटोद्वासिचंद्रां शुधवलीकृतदिङ्मुखैः ॥ त्रिपुंड्रगंधरे स्वांको गंधपुष्पैरलंकृतः ॥ गणेश्वरैः
 पादकान्छपादाभ्यां परिर्वजितः ॥ चामरैः सतदा गौर्या सर्वाभरणैर्भूषणः ॥ ४३ ॥ सययौ सुरपंक्तितां प्रणाममुखरो
 त्थितां ॥ आलोक्य सोमधानां शुसुधादृष्ट्या सुराचारान् ॥ ४४ ॥ मुनीन् गिरिन्सविश्वेशो देव्या वेद्यां वरासने ॥ निषसा
 दमहादेवः सीदेतेति तदा ब्रवीत् ॥ ४५ ॥ शिवाज्ञया ततः सर्वे यथापूर्वं व्यवस्थिताः ॥ ब्रह्मविष्णवाक्षो देवाः गणमुनि
 गणास्तथा ॥ ४६ ॥ रत्नभंगा रुकलशेवर्धनाशीतलैर्जलैः ॥ देव्याकरां बुजस्पर्शि संप्रोक्ष्य परिचिञ्चत् ॥ ४७ ॥ गौर्यास
 बुभुजेशंभुः गणेशैः परिवर्जितः ॥ देव्या सखीगणैस्तत्र वीजिता सामहेश्वरी ॥ ४८ ॥ शिवनैवेद्यशेवं तद्विष्णुनामृतमु
 त्तमं ॥ बुभुजे सा तदा गौरिवरानं परया मुदा ॥ ४९ ॥ अनुज्ञाता सुरास्तत्र मुनयोऽगिरयोगणाः ॥ बुभुजः शिवनैवेद्यं गि
 रिराजेन पूजिताः ॥ ५० ॥ मेनापि देवपत्नीभिः बुभुजे पूजयन् स्त्रियः ॥ नकः श्रिद्ध्या जहारे शसंनिधौ पंक्ति संस्थितः
 ॥ ५१ ॥ परिवेषकरास्तत्र संचरन्ति सदा स्त्रियः ॥ हेमभांडैः रत्नपात्रीकराद्वीकरास्तथा ॥ ५२ ॥ भक्ष्यभोज्यकरास्तत्र
 सोषणान्नवृद्धिवाः कराः ॥ पानकापूपभक्ष्याज्यकराक्षीरकराः तथा ॥ ५३ ॥ रसवंती च पानाती मधुमांसकरा स्त्रि
 यः ॥ कदलीफानसांभ्रादिकरास्तत्र वरस्त्रियः ॥ सुपंचपायसापूपपात्रीकरधरा स्त्रियः ॥ शर्करापात्रसुकरादधि मं
 डकराः स्त्रियः ॥ ५४ ॥ मांसमुद्धावचं लेह्यं चोष्णभूष्यत्करा स्त्रियः ॥ सुशीतपाटलोशीरांघ्रपुष्पांबुदधिनः ॥ ५५
 ॥ परिवेषकरास्तदा युवानो मष्टकुंडलाः ॥ रत्नानूपपादजाकरकंकरानि स्त्रियैः ॥ ५६ ॥ संचरन्ति स्त्रियः पंतैः संध
 शस्तदिदं जलाः ॥ प्रतिपात्रं समुद्दीक्ष्य यज्ञे जयं स्पयन्ति यं ॥ ५७ ॥ मनसा चिंतना दूर्ध्वं तस्यात्रे तद्विपंत्यपि ॥ नवावज्ञा
 यते कश्चिन्नस्त्रीभिर्वीरसदसतमैः ॥ ५८ ॥ गृह्यतामन्नभोज्यादिष्वद्याभिमतं स्थितं ॥ इति सदा वदंत्येव प्रतिपात्रं सहस्र

शि. व.
२.
६०

शः॥ ६१॥ त्रिंशत्त्रिकोविदेवानां मुनीनां कोटयो नव॥ गणानां पंचकोटयोऽस्य स्त्रीणां कोटि त्रयं तथा॥ ६२॥ गिरीणां वष्टि
साहस्रं कृष्णपात्रीषु भुंजते॥ तदा मुनिगिरि श्रेष्ठो वाचमूचे विनीतवत्॥ ६३॥ गिरिकवाच॥ यद्वैष्णवेन श्राव्यं
छात्रेण चामरालये॥ तदस्तु भोज्यं सर्वेषां प्रीतिवनरमस्तु मे॥ ६४॥ मथि प्रीत्याद्य सर्वे वैशिवनैवेद्यमीदृशं॥ अवज्ञया
वालस्येन दत्तं यस्तु महर्ष्य॥ ६५॥ स्कंद उवाच॥ इति तत्र गिरिर्वीक्ष्य श्रुत्वा ने सुरसतमाः॥ ऊचुः सर्वे मुनि श्रेष्ठा ग
णाः सुरगणैः सह॥ अहो धन्या वयं सर्वे धिक्कृता मज्जन्तमं॥ ६६॥ महेश पत्नौ नैवेद्यं शिवस्य परमात्मनः॥ भुक्तवन्तो
मुक्तियुक्ताः भक्तिः कृद्ध क मस्तु ते॥ ६७॥ धुरणी भृगवरो सित्वं ब्रवीषि मधुरं वचः॥ न ब्राह्मेन च वैकुंठे न शाक्रे भोज्यमी
दृशं॥ ६८॥ इति संतर्पिताः सर्वे शिवेन सुरसतमाः॥ तदानीं नारदे वाक्यमवादीत्य रिहर्षितः॥ ६९॥ नारद उवाच॥
शंभो भर्गव हे श्वरेश्वर महादेवेश विष्वाधिकविश्वाशास्पदयानिधे श्रुतिशतैरुद्देवितो न्न प्रद॥ तेनैवाद्य सु
तस्तदीय सुरताधन्यैर्मुनीन्द्रैः गैरौर्नान्यत्र प्रविशामहेश रूपयानित्वं प्रयोदामहे॥ ७०॥ नित्यं मंगलमस्तु ते प्र
निपदं स्यान्मंगलायाः पतिः॥ इत्युक्ते च मुनेः तदा मुनिगणाः श्रुत्वा वचो हर्षिताः देवास्ते गणाः शिवेन शिव
या उत स्छुरीशा ज्ञया॥ ७१॥ संप्रक्षाल्य पदद्वयं च वदनं हस्तौ तदा शर्करापाशपूर निमग्नचेतसः सुरास्ते भूः
रास्ते गणाः॥ दिव्यान्तां विविशुः सभां द्युति युतां वस्त्रैस्तथा भूषणैर्वस्त्रोष्णीषकिरीटकुंडलधराः तस्तु तदा
ते स दं॥ ७२॥ नासंवाधमवस्थिताश्च सुमुखालेखामहेशोन्मुखाः॥ मान्यास्ते गणा पुंगवाश्च मुनयाः सिंह
सनस्छं शिवं॥ ७३॥ गौरीं चापि तदं कसुंदरमहापर्यंकं संस्थां सुराने सुस्तत्र शशांकदीधितिधरं संचीजि सच्चा मरं॥
शंभुस्तत्र हिमाचलेन गिरिभिः संपूजितस्तामरे गंधस्रग्वरपुष्पशेखरकरानां वृत्तरागास्पकाः॥ ७४॥ वीक्ष्यांति त्रि
दशामहेशवदनं नृतेषु सत्तादराः॥ तत्रानोद्य मुनर्तिताप्सरवरं सा हस्तमत्यद्रुतं॥ तालोत्था हतितं त्रिचं त्रितन
तन्मृता भर्तृशोभितैरंगभ्राजितं रम्यवेणुनिनदैः सन्मर्द्दलानां स्वनैः॥ ७५॥ भ्राजद्रत्नपरिष्कृता मरसभाधिके

राम.
६०

रिशीतत्यभाराजत्येवसभापतेः प्रमुखतो धूपालिदीपप्रभा॥ मेनाक्षपि मुदान्विता सुरमहाभाभाधुता पूजितातां वृत्तामल
 गंधपुष्पविलसध्यमिहामालाधुता॥७६॥ रंभाद्यप्सरसां नटद्वारादृशारावैकनृतादरावासाभिः सुनिशा मुकुकुमव
 रैः संपूजिताताः स्त्रियः॥ सतत उवाच॥ एवं वर्षमहर्निशं सगिरिराट् संपूज्य सर्वा मरान विप्रान्त दृशापासदारननयान्मा
 द्यनुवासादरात्॥ शंभुनां जगदां विक्कां गिरिवरैर्युतः समुत्तो भवत् व्यतंभक्तिविभविता त्मत्तदयो नान्यद्विजानात्ययं
 ॥७८॥ इति श्रीशिवरहस्ये द्वादशांशे द्दृशानाख्ये सुरभोजनवर्णनं नाम सप्तकोनविंशोऽध्यायः॥ १८॥ श्रीदृशानाथन
 मः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ एवं स्थितं तदा वीक्ष्य त्रासं गिरिजया सह॥ भूधरेणार्चितं देवैः सुखार्थार्थमुद्यतः॥ १॥ वासुदेवो गि
 रिश्रेष्ठं रहसिस्त्वेवमब्रवीत्॥ विष्णुरुवाच॥ धन्यो मान्यो सिगोत्रे बुकृपापात्रं मे हे शिनुः॥ तव भाग्यस्य नामोक्ति यतः स्वं
 शंकरार्चकः॥ किंतु मे सांप्रतं वाक्यसुराणां हितमाचर॥ इयं गौरी तव सुता जानाभायामहेश्वरी॥ ३॥ यस्यामुत्पद्यते
 स्माकं कुमारः सैन्यपालकः॥ नमया च सशक्रेण सुरैश्चासुरसुदनैः॥ न जे नुं शक्यते दैत्यो नारकः शूरसंयुतः॥ स
 कोट्यक्षो हि रीण्युक्तो षट्कोटि नुरगावृतः॥ ५॥ पंचकोटिगजैर्युतः नवकोटिरथावृतः ब्रह्मदत्तवरो दैत्यो सन्न
 द्दकवचायुधः॥ ६॥ तान्येन समरे जेतुं शक्तिहस्तं विनागिरे॥ शिवो विहरतु स्त्वेरं कैलासे वासुमंदिरे॥ ७॥ क्षिप्रं देव्या
 महादेवः तदेतन्नः परं हितं॥ कर्तुमर्हसि साहाय्यं तमनुजानुमर्हसि॥ ८॥ न त्वं वियोगं देव्यायः सहसे खेदं जगिरे॥
 चिरं कन्यापितृगृहे धन्या वसुमिहार्हति॥ ९॥ शिवेन प्रेषयास्माकं हितार्थं भूधरोत्तम॥ तदविष्णुवचः श्रुत्वा महेशा
 नं ययौ गिरिः॥ १०॥ लोकप्रामाण्यहेत्वर्थं कन्यादानं प्रहर्षितं॥ ग्रहप्रवेशनीयां गंचक्रे कर्मविधानवित॥ ११॥ मुकुटै
 र्भूषणैश्चित्रैः गंधपुष्पैर्गिरिश्वरः॥ प्रणम्य पूजयामास गौरीशं करमेव च॥ सास्त्राक्षामेन याकं न्याददौ हस्ते हरस्य न॥ न
 त्यंज्यप्सरसां संघाः जगुर्गंधर्वनायकाः॥ १३॥ वदधुः कुसुमाकारं मेधासिधौ चैव चरं॥ गिरिराजे न देवेशो सुरैर्द्विजग
 लौर्गणैः॥ १४॥ स्वच्छत्रावृतमुरवापार्श्वयोर्वीज्यचाभरः॥ गौर्यात्तदामेन याच विष्णुव्रह्मगिरिप्रजैः॥ १५॥ सुवतां वे

शि. व. दसंधानां संस्तव्यं परमेशितुः॥ नंदिनो हस्तमालंघ्य सर्वालंघोपि शंकरः॥ १६॥ हेरं वेणुमुदायुक्तसुरसेनाभैरंगौः॥ धृतनाना
 ४१ विधभ्राजदायुधैः सुरसतमैः॥ १७॥ गणैर्द्वैर्वा रणैर्द्रुमैः शरध्वजपाणिभिः॥ चंद्रांशुधामकोटीरप्रभावी जितदिङ्मुखः
 १८॥ हव्यवाहस्कुलिंगोर्ध्वनयनोद्यप्रभाभुतः॥ प्रभाकरकरभ्राजन्नयनध्वस्तदिकृतमः॥ १९॥ वषट्महागजं चक्रे च
 तुर्यंतं सुपांडुरं॥ ककुत्तस्याभवत्कुंभौ सास्ता कर्णौ विरेजतुः॥ २०॥ घंटाकुशकुशास्तीर्णरत्नचित्रपरिष्कृतं॥ रत्नभ्राजित
 कक्षाप्रमुक्तागुच्छविराजितं॥ २१॥ रत्नवेष्टनदंताग्रसिन्धाराविराजितं॥ पादरसैर्गणैर्द्वैश्च वीरभद्रादितं दुभिः॥ २२॥ हरिप्र
 ह्लादिहस्ता जसमालां विविधाराकैः॥ वामदक्षिणभागस्त्रैगजवर्यस्य नोदरी॥ विराजते विधिः पञ्चात्सुरासुराण्यैः स
 ह॥ नीराजिते गिरिस्त्रैभिः रत्नमुक्ताक्षतादिभिः॥ नदत्सुगजभेरीषु परावानकगोमुखैः॥ शंखं मृदंगपट्टहाकाहेला
 नां च निस्स्रवैः॥ २५॥ नंदिनोऽन्तारितसुरो महादेवो वृषध्वजः॥ पुरोधाधिभिरत्युग्रैः खड्गहेति धैर्यैर्गणैः॥ २६॥ नृत्यत्सु
 रंभा मुख्यामुसमारुह्य वृषंतदा॥ गजा कृतिं महादेवो रत्नमंडपच्छगं॥ २७॥ भ्राजद्वितानकुंभाग्रं पताकावलिभू
 षितं॥ रत्नपंकजमालाढ्यं गौर्यासाकं महेश्वरः॥ २८॥ केदारेशालयं तत्र प्रादक्षिण्यमुपाययौ॥ स्तुवंति देवा मुनयो
 वेदास्तत्र महेश्वरः॥ २९॥ वेदाङ्गुचुः॥ भजामयामिनीधवप्रियोत्तमांगसंगतः स्फुरत्कपर्दगांगजो ह्यसत्परागरं
 जितं॥ ३०॥ प्रफुल्लहस्तकावली सुचंपकालिमालिका च मलीकसत्कपोलकां भजामहे ह्यकालिकां॥ ३१॥ विहारभू
 मिं धग्वरं हरं हरं हरं तमेन सांगिरि परंगरं परं भजामसौ मशेश्वरं॥ नगप्रियो रुद्रारिकां स्वभक्त्या पद्मारिकां सुमे
 न जाकुमारिकां भजामहे कुमारिकां॥ ३२॥ विश्राम्य विश्राम्य तदा मुदा हरे सुदैर्गणैर्द्वैश्च सुपंक्तिशस्त्रिभैः॥ रंभादि
 संरंभकृते रुन्तं विलोक्य विश्राणाय दं वरेतदा॥ ३३॥ तांबूलपुष्पैर्वरचंदनैश्च सर्वांश्च पूज्याश्च मुदा गिरीनसुरान्
 ॥ गणेश्वरान् विजितचामरैः तदा ययौ वाद्यैर्वैर्महेशः॥ ३४॥ पञ्चाब्जहेश्वरगजस्य सुमेनया धुता लक्ष्म्या दयः स्नाः
 सुरवीरप्रपत्यः॥ गणेश्वराणां गिरिवर्मकाणां प्रोत्सुह्य पुष्पांश्च रभूषणाढ्या॥ नीराज्यहस्ताक्षतजानमौक्तिकैः समु

राम.
 ४१

त्किरंत्योशशिधाममौलौ॥ गौर्याप्रपथ्यास्तनवस्त्रभार्गधयुर्मुदासंचरमाणाविद्युतः॥३५॥ सपारिवर्हंप्रददौ
 भवान्यागिरीश्वरोयंप्रमुदेक्षिताधनं॥ सुवर्णमुक्तामणिपद्मरागमुपुष्पशंगंवरहीरकंच॥३६॥ प्रवालवैडूर्य
 समंणीद्रनीलगोमेदसन्मारकताच्छगर्भं॥ तुलामलालसुसंख्ययागिरिःविभूषणान्यप्यतिरत्नसैभगं॥३७
 दिव्यां वराणांभरलक्ष्यसंख्यनिशादिसत्कुंकुमरोचनाढ्यं॥ दासीगणानांचसहस्रशोभिःसयौवनोन्मादभरंवि
 भूषितं॥३८॥ गजाश्वगोवंदमहोक्षयत्संशतांगसंघंसुधताकलाश्वं॥ सहस्रशतत्रददौगिरिंद्रःकन्याधनं
 मानधनेगिरिशे॥३९॥ मुदातदोचुर्मुनयोसुरेश्वरागरोश्वरातत्रगिरिश्वरंतं॥ धन्योसिमान्योसिसदामहंस्वं
 हिमाचलोभक्तियुतोसिगौर्यो॥४०॥ देदीयतेकनकदंडविराजितैश्वसञ्चामरैःप्रचलकुंडलसुंदरीभिः॥ दि
 व्यांगनास्तनविराजितभूषितांगाःकृत्वातुचामरयुतावरवस्त्रपूजा॥४१॥ वर्षतितत्रमुदिताःपुरुहूतदूतामे
 धाअमोघहृदयासुमनालिभिरते॥ द्योतंतिरूक्षाणिगृहाश्चकाशिरेववुश्चवाताशिरिवनोपिजज्वलुः॥४२॥ प्र
 दक्षिणावर्नशिखाःसुरवायलेखामहेशानपदाब्जसन्मुखाः॥ ययुस्तदांमंदरकंदोरुससौधसुंदरतरप्रवरं
 महेशः॥ भ्राजन्त्यताकावलिशातकुंभगुह्यैश्चशोशुभ्यदिवाकर्विंबैः॥ सुरस्यरत्नावलितोरणोद्यैःगरोरुहस्ता
 ज्जलजवर्षैः॥४३॥ अवारुत्यनागात्सगौर्यामहेशोमहासभांप्राप्यसुररत्नचित्रितां॥ निवाद्यसर्वानमरैर्द्वि
 प्रान्गिरिंद्रसंधांश्चसहारयुक्तान्॥४४॥ गजाननंपूज्यसपर्ययाशिवोगौर्यागरोद्रैःप्रतिपूज्यसर्वान्॥ गंधाक्ष
 तान्निश्चसुवाससांभरैःपुष्पादितांबूलवरैःप्रहर्षितान्॥४५॥ चकारनृत्योद्भरलोकनेनसर्वानशेषान्हर
 एवतत्र॥ परेद्युरामंत्र्यगरीःसुरद्विजैःगिरिंद्रसंधैश्चतदंगनाभिः॥४६॥ भक्ष्यैश्चभोज्यान्ववरैःसंपत्तौसंभो
 जयामासतदागिरिंद्रान्॥ एवंतमासाध्यवितासुरेनसुरद्विजास्तेगिर्योगशाश्च॥४७॥ प्रणाम्यथाताःस्वर्ग
 हेषुतर्पिताःहराज्ञयानिविबुधैःस्वधाम॥ मेनातदाभूधरनायकेनमेनाकपुक्ताप्रययौहिमाचलं॥४८॥ म

शि.व.
४२

हेश्वरश्चापि गणोदयुक्तो राजाननेनापि मुदास्तौ र्याविराजिते सौधवरे महर्द्धिभिः तत्कंदरे सुंदरपुष्पशाखिभिः ॥ ५० ॥
तदा प्रणाम्य प्रसभं महेशमुवाच भक्तो घटजो महेश्वरः ॥ कल्याणशैलधनुषं महिषीममेतं कल्याणायुक्तवपुषं
हृदये दधामि ॥ ५१ ॥ सदा मुदामद्भुदये वसेष विद्योगभीतः प्रवरोपि किंते ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ तदामहेशो घटजं
वदन्तदायसैव भूमौ विहरस्व कामं ॥ क्षेत्रेषु ते दर्शनमेतदेव भवेत्सदा याहि ममाज्ञया द्विज ॥ ५२ ॥ नत्वा महेशाजं
पदं भवानीय यौ मुनींद्रो यसादक्षिणाशं ॥ विध्यं प्रशाम्याथ मुदामहेशं कल्याणवेषं समपश्यदंजसा ॥ ५३ ॥
क्षेत्रेषु वेदाख्यककानने हरं श्रीसुंदरेशैलवरे महेशं ॥ नत्वा वसतेऽपि सुरेन्द्रसंघाः कुमारजन्मप्रसमीक्ष्य संस्थि-
ताः ॥ ५४ ॥ ये वा पठन्तीदं महेशमंगलं सर्वाश्च मिथिंचलमंति मंगलं ॥ ५५ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वा-
दशांशे मंदरागमनं नाम विंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ तदामंदरशैले नु शैलेन्द्रसु-
तयशिवः ॥ नदिभृंगिमहाकासचंडीकेशादिभिर्गणैः ॥ १ ॥ गजाननेनापि मुदा सेवितो वृषभेशाच्च ॥ उवासमणि-
सौधेषु विहारशयनासनैः ॥ २ ॥ भक्ष्यैर्भोज्यैर्महादेवं सेवन्ती परमेश्वरी ॥ रत्नव्यजनहस्ताग्रापर्यं केतमवीज-
यत् ॥ ३ ॥ मणिदंडाग्रधवलचामरैसादुधा वहः ॥ फलालिवरपात्रैश्च मधुमैरेव दानतः ॥ ४ ॥ दिव्यागराग-
गंधैश्च पुष्पाभरणसेवनैः ॥ प्रासादतलसंचारैः सुरम्यवनदर्शनैः ॥ ५ ॥ हंससारसचक्राद्वहो किलीशु-
कशारिका ॥ शिखंडितांडवंपश्यन्विजहार कृतून्वह ॥ दोलां दोलनक्रीडाभिः रत्नमंचेषु तौ शिवौ ॥ प्रमोद-
मापतुः स्वैरंशिवौ हृष्टौ मलास्यकैः ॥ ७ ॥ कंजुक्रीडनरतौ अक्षैर्दीव्यनुरीश्वरौ ॥ मंदरापारशिखरेष्वेव श-
मधिरुह्यतौ ॥ ८ ॥ गजाननेन गणपैः सेवितौ नदिना मुदा ॥ विलोक्य शिखराय च्छविजहाने मुदा शिवौ ॥
९ ॥ क्वचित्पुष्पसालाग्रं क्वचित्तालरवाकुलं ॥ क्वचिदातां म्रशाखाग्रसहकारवनावृतं ॥ १० ॥ क्वचित्पुष्प-
ह्रवल्लीभिः मल्लीभिः पुष्पितं क्वचित् ॥ क्वचिदाडिमरक्ताभफुल्लपुष्पविराजितं ॥ ११ ॥ तमालकुलनीलाच्छ

राम.
४२

पुष्पगुच्छयुतं वृत्तं ॥ वृत्तित्वं वृत्तनिबिडगुच्छपुच्छदलिव्रजं ॥ ११ ॥ वृत्तिद्वारं वृत्तलोचनमासुताकीर्णगुच्छकं ॥ वृ
 त्तिन्मंदारपुन्नागशिरीषार्जुनशोभितं ॥ १२ ॥ देवदारुवनात्रांतकोवदारुवनावृतं ॥ वृत्तित्वं वृत्तिशिशुपालोध्रवभ्रसर्ज
 वनावृतं ॥ १४ ॥ पलाशकाशगुच्छग्रेः धून्वद्विः कर्णिकारखेः ॥ शोभितं निविडच्छायं केविलारावभूषितं ॥ १५
 भ्रमन्मानंगसारंगविहंगविरुतं वृत्तित्वं ॥ विल्वामलवजं वृत्तिः संवृतं वेणुगुल्मवैः ॥ १६ ॥ वनसरकरदंष्ट्राग्र
 विदारिषतशिलातलं ॥ मानंगमदधारभिः सिकुभूतलसंयुतं ॥ १७ ॥ उत्पुच्छचामरकुलैः वीजितं गंधितं सदा
 ॥ कस्तूरिकामृगभ्राम्यद्वंद्वकेतकमारुतं ॥ १८ ॥ मयूरपक्षविशिष्टपतञ्जद्वंद्वभूतलं ॥ गंधर्वकिंनरानीकगा
 यनासक्तसन्मृगं ॥ १९ ॥ वल्मीकोर्ध्वफणाभ्राजवन्नपूरितमारुतं ॥ उत्कृष्टहृत्कैपद्वैः उत्पलैः सरसीगणैः
 २० ॥ संवृतं गैरिकात्रांतं नानावर्णावृतं गिरिं ॥ चंद्रिकांशारदीं प्राप्य पुलिनेषु महेश्वरः ॥ २१ ॥ कालिंदीगिरिना
 स्तनटे संशोभिमारुते ॥ सेव्यमानो गणैस्तत्र कीडते गिरिजायुतः ॥ २२ ॥ देवमानेन तद्वर्षे निनाय परमेश्वरः ॥ दे
 वास्तेनारका रतिसेनाभिः परिपीडिताः ॥ २३ ॥ विष्णुब्रह्मादिभिर्देवैः शक्तेरागुरुणा युताः ॥ केदारेशं पूजयंतः
 संस्थिता कालवीक्षकाः ॥ २४ ॥ महेश्वरं प्रार्थयन्ति सेनापति समुद्रवे ॥ देवा ऊचुः ॥ जयजय देव महेश दयाव
 नलो लक्ष्मसदृशा परिपाहिविभो तारकहारक संगसुतो द्ववकाराशंकरपाहिसदानः ॥ १ ॥ जयजय पन्न
 गभूषणसन्नगवाससदा शिवपालयनः ॥ तारकजन्मसुसंभ्रमखेदमया कुरु कुरु कुरुणां ॥ २ ॥ जयजय वि
 भ्रविनोदनदक्षयमांधकसूदनपाहिदयारसचारुदृशानः ॥ तारकसंगारवारकपातकहरवरसुरतापुध
 रनः ॥ ३ ॥ जयजय विश्वविधायकसायकहरिवरभद्रविधायकपापनिवारकपाहिसदा ॥ तारकजन्मविषा
 द्धिविनाशकवाडवनेत्रविधायकपाहिसदा ॥ ४ ॥ जयजय देव महेश्वर शंकर कुरु कुरु कुरुणां शशिमौ
 ले ॥ तारकसैन्यविदारणासारशरासनधारकमारुतमंसुवुमारं ॥ ५ ॥ जयजय पाहिमुदाहृदयेन कुमार

शिव. शराववृत्तारकसंघं॥ पापमणाकुरुकुरुकुरुणां शिवदेवसमूहविमोहविनाशं॥ ६॥ इत्येदेवस्तुतिं श्रुत्वा क्रीडन् देवास्तं
 ४३ करः॥ शतवर्षहरस्तत्रमंदरे चारुकंदरे॥ ७॥ ऊर्ध्वरेतविरूपाक्षः तदाग्निद्वारसंस्थितं॥ प्रवेश्यतामिति प्रोच्य नंदिनं
 गणसत्तमं॥ ८॥ ततः सप्रांजलिर्वह्निः बिभ्यन्नागान्महेश्वरं॥ विनयावननस्तच्छोदेव्यारुस्मै कवीश्वरौः॥ ९॥ नि
 र्दग्धोऽपि हरप्रीत्यातमवोचन्महेश्वरः॥ श्रीशिव उवाच॥ देवानां कार्यसिद्ध्यर्थमद्रेतो रुक्मसंनिभं॥ वहपातय गंगा
 यां वहे माभीतिमावह॥ १०॥ इत्थं शंभोर्वचश्रुत्वा तदाग्निः प्रांजलिस्थितः॥ अपानयन्महादेवो हिरण्यभां महेश्वरः
 ११॥ हिरण्येता भगवान्दशवर्षाणि तन्मुखे॥ अग्निरप्यतितप्तो भूतश्रमेणामहतायुतः॥ १२॥ गंगाद्वारे शरवणे
 तदपातय दंजसा॥ तदा गंगा शरवणं हैमं कुर्वन्वस्थितं॥ १३॥ रेतो महेश्वरस्येत्यं प्रवहंस्तदिनस्ततः॥ तत्प्रांतं शै
 लास्सर्वेऽपि सदीप्तास्तत्प्रभावतः॥ १४॥ हिरण्याकारतामापुः तदा ब्रह्मादयः सुराः॥ जहर्षुर्मुनिभिः साकं ययुस्त
 त्रैव विष्णुना॥ १५॥ तदेकत्र कृतं देवैः रेतो माहेश्वरं तदा॥ षड्दशोद्धारं भुजः द्विपाद्वादशलोचनः॥ १६॥ संवत्
 पीनकौमारवपुः सीद्धिर्णमयः॥ षड्कृतिकाः समागम्य स्वं स्नयं पाययन्मुदा॥ १७॥ वयसुः कुसुमासारं देवास्त
 र्याण्यवा दयन्॥ जगुर्गर्ध्वपतयो न नृणां श्वाप्सरोगणाः॥ १८॥ जेषुर्महर्षयो मंत्रान् राघोक्षोस्तत्र संघशः॥ वि
 श्वकर्मा समागम्य कुमारो ज्वलभूषणः॥ १९॥ धनाधिपतिरत्नेन रत्नजालेन तंतदा॥ अभूवयत्तदंगेषु मुदा
 चारुषु भासुरं॥ २०॥ षड्भक्तमुकुटान्येव कुंडलानि तदा मुदा॥ कनकांगदकेयूरगैवेयाण्यपि तत्र हि॥ २१॥ कां
 चीसुरत्नखचितं मणिजालकितं ततः॥ रत्नमंजीरपादाजं चक्रे तत्र सुभूषणैः॥ २२॥ विजंबारभूषां रत्नगं
 धानुलेपितं॥ देवपुष्पोरुमालाभिः परिभूषितं विग्रहं॥ २३॥ ददौ पितामहः शक्तिं अग्निश्चापं शरावरं॥ विष्णु
 श्चक्रं दैत्यहंतं ददुर्देवा मुदा तदा॥ २४॥ कुमारो यंच सेनानी रागेनो वरयणमुत्स्रवः॥ ददुर्देवानि भूरीति हि
 रण्यंगो धननिच॥ २५॥ धनं धान्यं च विप्रेभ्यो जातहर्षास्तदा सुराः॥ तारकस्यापशकुनाभ्यामंतत्र सहस्रशः

राम.
 ४३

॥१६॥ स्वात्कबंधपापानोर्वाविद्यतस्यापतद्गृहे॥ सशर्करोवबौवायुः कर्कशो गारुडा रुराः॥१७॥ शाम्पतिचाग्रयः स्त
 त्रगरहावक्राश्च ते भवन्॥ तदा सकाव्यस्मि गिराशान्तिचक्रे यत्तारकः॥१८॥ श्रुत्वा कुमारं तन्मैतत्तद्दृष्टेन विदूयता॥
 सुसंनत्तदा सेनाः प्रशासन्निविष्टपं॥१९॥ विष्णुब्रह्मादयो देवाः नृपुवुस्तंप्रणम्य च॥ शताष्टनामभिस्तत्र त्रिपु
 रारितनूभवं॥२०॥ श्रीवष्पमुखनामोष्टोत्तरशत॥ श्रीवष्पमुखः सुमुखस्त्रातालेखसेनापतिः प्रभुः॥ शक्तिहस्तो
 दुराधर्वो विनिहोत्रांगजो शिखी॥ शिखिवाहो ह्यशो दक्षः गौरीप्रियतनूभवः॥ सेनापतिर्वीरशोको महाबलपरा
 क्रमः॥२१॥ स्कंदो नंदित वंदारो मारमारात्मजो वली॥ कौंचाद्रिमथनो योगी सुब्रह्मण्यो भवेदितः॥२२॥ गंगेयो वै
 द्युतो मोघो तारकांतकरो रविः॥ महासेनो दवेद्यो ग्रणवार्धप्रकाशकः॥२३॥ महासेनो शरवणो भवोद्वयसुतोद्यमः
 ॥ विनायकानुजः श्रीमान् शूरसंहारकारकः॥२४॥ सेनानी दर्दुरो वीरोगर्भो विश्वपतिः कविः॥ शुभो हरिहयः शा
 स्ताशरासनकरः शरी॥२५॥ व्यापको नंतशक्तिश्च कुमारो उज्ज्वलांगकः॥ वीखाद्गुणाध्यक्षः व्यक्षप्रीतो विशारदः
 ॥२६॥ कांतः शंतोजितारतिः उमाकांतात्मजो परः॥ वल्लीपतिर्जितारजिः कुक्कुटोत्तमकेतनः॥२७॥ शिवलिंगार्चनप्री
 तो गंधपुष्पाद्यलंकृतः॥ मकुटीचांगदीचक्रीगदीशंखी शिखी जटी॥२८॥ सनातनः परस्तारः तारकः ता
 रकांतकृतः॥ संवर्तो यौवनो घोराबालो लीलाविनोदकृतः॥२९॥ प्रसंनक्षः पंकजाक्षो शंबरो शंबरप्रियः
 ॥ सुपद्मवशिखी धन्वी खड्गखेटकरः सुतः॥३०॥ विश्वप्रियो नंतशक्तिः सुराध्यक्षो दुरासदः॥ प्रमोदो मेघ
 दमनः शक्रपूज्यः शतक्रतुः॥३१॥ कृतिकासनुरमलः कृतिवासप्रियो विराट्॥ स्वाहाप्रियः कार्तिकेयो ह
 रणो वेगवत्तरः॥३२॥ स्वर्णवर्णः पारिभट्टोत्तांशुस्त्राणतारकः॥ सुपुष्करमहीमालोललितंगः सुरावधः
 नः॥३३॥ यशस्करो मरपरो गीतनृतप्रियो र्तिहं॥ वीरमद्रमहाशास्त्रानंदी सख्येकतत्परः॥३४॥ निरंज
 नो निराधारः शक्ररोमापतिर्बहुः॥ ब्रह्मचारी गिरिचरो सर्प रूपो दुरासदः॥३५॥ षष्ठीप्रीतः सत्कुमारः स्म

शिव- ४४ रस्मेरास्यसुंदरः॥विज्ञानदःशिवज्ञानीशिवभक्तशिरोमणिः॥५०॥ नृत्येतैर्नामभिलुत्वा नवा देवाः सवासवाः॥जहृषु
 स्तंकुमारंचशतपुष्करमालिकं॥५१॥ विमानेनार्कवर्णेननिम्पुर्देयामहेश्वरं॥नदत्सुदेवतुर्येवुनृत्यंन्यप्सरसः
 सुच॥५२॥वर्षन्तुकुसुमासारंगंधर्वैः कृतगायनैः॥तेनहामंदरगिरिसंप्राप्यप्रमथाधिपं॥५३॥ प्रणम्यदितिजास्त
 त्रमुदमापुर्महेश्वरः॥दृष्ट्वाकुमारंमाराभगौर्यावीक्ष्याननंहरः॥प्रसुमोदमहादेवः॥इत्याप्यालिङ्ग्यशंकरः॥स्वां
 कपर्यंकसंस्छंतंचकारपरमेश्वरः॥५४॥ तदापंचमुखस्तत्रजिघ्रेगौर्याबडाननं॥गौर्याःसहमहेशोपितहापंचद
 शक्षिभिः॥५५॥ पश्यन्ननिमिषैर्नैत्रैःसूर्येदूनलशोभितैः॥ननृप्तिमध्यगीष्टेसशिपिविष्टस्तनूभवं॥५६॥गौरी
 स्तुतकुचास्कांदपापयतंसकंस्तनं॥गौरीकुचपयःपुरंजपिबत्सषडाननैः॥५७॥तदाविवृद्धिमापेदेचंद्रोदय
 इवांबुधिः॥सखोडशोनवर्षाभूतयौवनोह्लासितांगकः॥यत्रैर्यस्यमुखानिपंचभिरहोसंलालयत्यादराच्छं
 भावेकमुपातशोकममाजासंपर्यजिघ्रद्रुतं॥संभ्रांताधिकमेधमानविलसत्तर्षश्चिद्यानुत्पथापित्रेनिस्तुल
 मावहन्सपरमानंदंमुचेस्मानुगृहः॥५८॥वत्सत्वंफलमाहरेतिगदितोमात्राग्रपूज्योग्रजः॥पुत्रसेवहरिष्य
 नित्वमधुनाकिंकुष्यसेनेनमे॥भागाःकोपवशंपितुर्ममसदाभ्यंतस्छितंत्वांगतौसोमास्कांदइतीहनौत्रिभु
 वनेसर्वेजनःपूजयेत्॥५९॥गौर्यास्कांदेनसंयुक्तंगजानननिबोधितं॥रत्नसिंहासनासीनंतुष्टुबुःप्रणताः
 सुगः॥६०॥देवाऊचुः॥गौर्यास्कांदगजाननेनसहितंत्वावीक्ष्यमोदामहे॥देवेशंनपरक्षकंशशिकलाभास्वत्
 क्तिरीटोज्वलं॥६१॥त्वामद्राक्ष्यचेलिमेनतपसादेवानिमेबेक्षणाः॥तारार्तिप्रशमायदेवभगवत्सेनाप
 तिनःकुरु॥६२॥स्तनउवाच॥इत्युक्तंसुरसायनंसुरवचःश्रुत्वैवहृष्टांतरःदेव्याभद्रतरेस्वकासनवरेसं
 स्थाप्यतं वणमुखं॥रत्नप्रोद्यतकुंभसंभवजलैःसंस्नाप्यतंभूषणैःआभूष्यांवरगंधपुष्पनिकरैरभ्यर्च्यदेवै
 हरैः॥६३॥तत्पाणिग्रहणायब्रह्मतनुजां बह्नीचसेनांतथा॥इंद्रस्यापितनूभवामध्यभवःसंभूष्यगौर्यात

राम.
 ४४

दा॥ कल्याणं समकारयत्सुरवरैः सेनाधिनप्यनंदमैनाकेन समभ्यगाद्गिरिवरोरुनोरुभूषां यरौर्देवंतां गिरिकल्पका
 मथमुदापौत्रं कुमारं तदा॥ ३३॥ संबीक्ष्य प्रमुयोदहर्षनिबरे सास्त्राविलाक्ष्यो मुदुर्धन्यो स्पृष्टमहेशपादभजना
 न्नान्यं प्रमन्याम्यहे॥ मेनापि सेनापतिमोक्ष्य हृष्टा यंचाननाज्जातमहोषडाननं॥ आभूष्य पद्मांबररत्नभूष
 रौः शिवं शिवांचापि महोरुहर्षा॥ ३४॥ श्रीस्कंद उवाच॥ श्रुत्वा मदीयजननं खलु वै न जन्ये पराभवं याति समा
 न्यतां व्रजे॥ अजीजनत्येवमहो मुपुत्रमपुत्रको वापि सुवध्यदारः॥ ३५॥ समागमं याति जनैर्विद्योगितैः गतिं सपु
 र्यां लभते जनोसौ॥ इति श्रीशिवरहस्ये द्वादशांशे ईशानाख्ये कुमारसंभवो नाम एकविंशोऽध्यायः॥ २१॥ ॥
 श्रीईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ ततश्च प्रार्थितो देवैः गौर्षायुक्तो महेश्वरः॥ तारश्चरदिसंहारे विजयाय ममैव हि॥
 १॥ मुहूर्ते मुशुभे लग्ने ब्रह्मविष्णवादिभिः सुरैः॥ सुरानीकं समासज्य सुपताकं सुयोधकं॥ २॥ धृतनानाप्रहरणं सग
 रं रणसन्मुखं॥ भेरिलक्ष्महारवंशं खानककृतस्वनं॥ ३॥ पटहाने कर्णोऽर्धं धरीकृतदिङ्मुखं रथानां कोट
 यः तत्र समाजग्मुरलंकृताः॥ ४॥ सुपताकाः सुवरूपाश्च सप्ताष्टिहयावृताः॥ रथनेमिस्वनैस्तत्र तच्चक्रपरि
 वर्तनैः॥ ५॥ दशकोटिचतुरंगाणां रुक्मभांडखलीनकैः॥ मंडितानां सयोधानां कोदंडोच्चंडनिस्वनैः॥ ६॥ गजा
 नां समहामात्रयुक्तानां केटिपंचकं॥ गजारोहरथभ्राजत्पृष्ठभागैरलंकृतैः॥ ७॥ कुश्यां कुशाग्रदंतोरुवेष्ट
 नासिविराजितैः॥ कुंभागावत्त रुक्मोरुक्वचालंकृतैर्गजैः॥ ८॥ सुपताकिधिरत्युग्रवर्धने धाभनिस्वनैः॥ त्रिं
 शस्त्रिकोटिदेशानां विविधायुधपाणयः॥ ९॥ सप्राप्तसिशरोच्चंडकोदंडवारबाहुभिः॥ गदामुसलनिस्त्रिशकुंज
 हेति धरैः सुरैः॥ १०॥ खड्गखेटमहापृष्ठैः क्वचः क्वचभूषितैः॥ वक्रगोधांगुलित्राणैरायसोऽष्टिभिः सुरैः॥
 ११॥ संनध्य घोघैः कोटीनां शतमायोधनोन्मुखैः॥ हयहेवैर्बहिनैश्च रथनेमिस्वनैरपि॥ नदतांभीरुभेरीणां
 शंखानामारवैस्तह॥ इंद्रोरैव तमारुह्य संनध्य क्वचायुधः॥ १२॥ वज्रहस्तो महद्भिश्च समायातो भैरवतः॥

शिव.
४५

वक्रदंष्ट्रं समासुत्वनक्रं सवरुणोगरौः ॥ १४ ॥ समाधयौ पाशधरैः सहस्राख्येकविंशतिः ॥ यक्षाधिपोयक्षसंघैः अं
गनरवाहनः ॥ १५ ॥ खड्गहस्तैर्दुराधर्वैरयुनैराधयौ वली ॥ निऋतिहेतिहस्तैश्चरक्षसामयुनैर्ययौ ॥ १६ ॥ गदासि
भिर्दिपालोरुहस्तैर्न्यस्तोरुघोषणैः ॥ अग्निर्मववक्रशृंगधनघोषचक्षुःश्रुतं ॥ १७ ॥ सजलोद्दाममेघाभमधिरु
त्यययौ गरौः ॥ धवित्रदात्रहस्तैश्चनियुनैः रक्तवर्तकैः ॥ १८ ॥ यमोद्यमगणैस्तत्रनीलांजनसमप्रभैः ॥ कराल
दंष्ट्रनिकटैः ऊर्ध्वकेशैर्ज्वलन्मुखैः ॥ १९ ॥ पाशखड्गोरुहस्तैश्चबलिसाहस्रसंख्यया ॥ महामहिवमारुत्यरक्तने
त्रं विघातिनं ॥ २० ॥ क्रभवः स्वगरौर्युक्ताययुः सोमोगणायुनैः ॥ वायुरागाद्वरानां चनियुनैः सायुधैः र्वत ॥ २१
विपाटपाटनाराचधारिभिर्वाद्दशालिभिः ॥ कुरंगं तं समासुत्वं संनक्ष्ये संगरे मरुतत् ॥ २२ ॥ ईशानोपिसमारुह्य
शाङ्करं च ककुद्भिनं ॥ रुद्रैः परिवृतो भ्यागात्कोटिसंख्यं दुरासद्वैः ॥ २३ ॥ अहिमन्युभिरत्युग्रैः नदद्भिः सागरार
वैः ॥ निषंगिभिः कवचिभिः शरकार्मुकपाणिभिः ॥ २४ ॥ विश्वेदेवाः समायाताः तदैवायुतमुत्कटाः ॥ राक्षसैः
डाः कवचिनः समासासिकरास्तदा ॥ २५ ॥ वसवैस्त्वगरौस्तत्र समायातायुतायुतं ॥ निषंगहेतिपरशुधारि
भिर्देवहारिभिः ॥ २६ ॥ आदित्याद्वादशास्तत्र समायातागरौस्तदा ॥ गदामुसलवारणसिधारिभिस्तेयुतं यु
तं अश्विनावश्वमारुत्यममायातौ गरौर्वृतौ ॥ प्रत्येकमष्टसाहस्रैः शरकार्मुकपाणिभिः ॥ २७ ॥ पितरस्सिन्धुसा
ध्याश्चमुपर्णागरुडास्तदा ॥ गंधर्वायक्षरक्षांसियातुधानाः सहस्रशः ॥ २८ ॥ कवचायुधधोरसिन्धुक्रामुस
ललांगुलैः ॥ खड्गहेतिगदाहस्तानिर्ययुः समरेतदा ॥ २९ ॥ सुधन्वनोयुतं तत्रस्यंदनेषु सुधन्विनः ॥ समायाताग
रौस्तत्रसग्रासासिपरश्वधैः ॥ ३० ॥ उष्णीषिणो मकुटिनः सहस्रत्राणभामुराः ॥ शिरस्त्राणकवचिनो धन्विनः सा
सिपाणयः ॥ ३१ ॥ अक्षौहिणीनां पंचाशत्कोटियोत्र समागताः ॥ पताकालंकृताः सर्वे ह्यत्रिणो वीज्यचामराः ॥
३३ ॥ अमराणां मनीकानिमांनिर्यातमुपस्थिताः ॥ पंक्तिशः सास्वनाद्यैश्च भैरवोद्दामभैरवना ॥ ३४ ॥ तदामांस

राम.
४५

महादेवः स्वयमावध्यदंसनं॥ निबगं पृष्ठतो बध्यशक्तिं सासिंचमत्करै॥ ३५॥ ददौ परश्वधं देवः पिनाकीं स्वपिनाक
कं॥ रथं सहस्राश्वयुतं चित्रध्वजपरिष्कृतं॥ ३६॥ हेमकुंभवितानाग्रं सुसारथिशतावृतं॥ शरावरसहस्रैश्च नृणां रैः
पूर्णाभीश्वरः॥ ३७॥ समारोप्याथ गौर्यामांस्त्वस्तिष्ठाच्च मुनीश्वरैः॥ मंगलं प्रददौ मत्तं देवानां चश्यतां तदा॥ ३८॥
महेश्वर उवाच॥ यन्मया त्रैपुरे युत्थेष्मासं दनुयुते न हि॥ वेदाश्च विधि यंत्रानवाणामुख्येन शौरिणा॥ ३९॥ चंद्र
सूर्यो रूचक्रेण यदा संजय मंगलं॥ तदा स्तसमरेतां ततवास्तु विजयो दयः॥ ४०॥ अवहारे विहारे च शस्त्रास्त्रग्राम
कर्षणे॥ स्वपरेक्षणां दृष्ट्या च संयाने चाप्यपोहने॥ ४१॥ भवमातं द्वितो नित्यमित्यशान्ता हरस्तदा॥ तदा हं ब्रह्म वि
ष्णुभ्यां शक्रेण च सहामरैः॥ ४२॥ प्रणाम्य गौरीमीशं च परिपूज्य गजाननं॥ विश्राण्य जयदासनानि महर्षिषु मुनी
श्वरा॥ ४३॥ नदतांभीरुभेरीणां शंखानामानकैस्तदा॥ स्तुवतां बंदिमुख्यानां जपतां च महर्षिभिः॥ ४४॥ वर्षतां
सुमनासारं नृत्यतामप्सरस्तुत॥ समारुह्याद्विशिखरप्रभरथवरं तदा॥ ४५॥ ब्रह्मणा हंसयानेन दक्षिणे मे
विराजता॥ वामे च गरुडारूढशार्ङ्गिणा चक्रयाशिना॥ ४६॥ पुरोगजेन मत्ता धावता हरिणा सुरैः॥ प्रणामां
जलिपद्मानि प्रगत्याश्च सुरव्रजां॥ ४७॥ प्रगृह्य बंदिशब्दैश्च देवसेनापतेजय॥ अवास्तु जं न्मुदंगाच्च वीरवा
हुमुखानारणान्॥ ४८॥ धृतनानाप्रहरणानवारो व्रसमप्रभान्॥ नवलक्षं शक्तिहस्ता न्यष्टगोचान्ममैव हि॥
४९॥ रथचक्रस्वनैस्तत्र गजानां बंहितैस्तदा॥ हेष घोषामुखैरश्वैः वलिता स्योढ निस्वनैः॥ ५०॥ स्तुवतां धाव
तां तत्र वातं धूतपताकिनां॥ आपसावध्यसंघपृथग्द्रोहो दिवमस्पृशत॥ ५१॥ आभाति भास्वरस्तत्र संध्यास्विव
विलोहितः एतस्मिन् तरे तत्र नारादाच्छ्रुतयांस्तदा॥ ५२॥ युत्थ संनत्यमायो तं देवसेनापतिं गुहं॥ तारकं स्वव
लैर्घुनकसमाभ्यागान्मुखं मम॥ ५३॥ सप्तकोटि तुरंगैश्च रुक्मभांडुपरिच्छदैः॥ सोद्यता युधनिस्त्रिंश प्रासहस्तो
रुयोधकैः॥ ५४॥ दंतिनां च त्रिकोट्यानु संनत्यांग सुदंतिनां॥ रथानां च सदश्वातां कोटिभिः रथिभिर्ययौ॥ ५५॥

शि.व.
४६

सप्राससासिकोदंडदंडखड्गशरावतां॥विंशत्कोटिसुपादानैःकवचोष्णीषधारिभिः॥५६॥निबंगकामुककरोःभक्षह
स्तभटारवैःसंताडयभेरीपटहानपरावानकगामुखान॥५७॥सहस्राश्वरघ्वेगात्तारकःस्वयमाश्रितः॥सुपता
कंसावरूखंसुसारथिवैर्यतं॥५८॥शूरोगजंसमारुह्यअंकुशोग्रकरोययौ॥पादांगुष्ठेनतत्कर्णेननुवन्मावेग
वत्तरंसिंहास्येश्वंसमारुह्यजविनंहेममालिनं॥खालीनचालनेनैवपतंतंयुध्यसन्मुखं॥५९॥सुराणांदैत्य
नाथानांयुध्यमुन्मत्तमुत्थितं॥नदतांधावतांतत्रवृजतांधनुषांतदा॥६०॥शराणांवर्षतोतत्रनिघ्ननामितरे
तरं॥असिभिर्भिडिमालेश्चमुसलैर्लांगलैस्तदा॥६१॥मुंचतांशरवर्षाणिखड्गखेडप्रहारणैः॥शक्रोवित्रासयामा
सदैत्यान्तत्रशरोत्कर्षैः॥६२॥हेममालीमहामालीविद्युन्मालीहलाकुली॥वसुभिःपितृभिस्तत्रयुयुधुस्तेरय
स्थिताः॥६३॥भुसुंढीचक्रनाराचैःपल्लैःप्रासैःपरश्वधैः॥अन्योन्यमभिजघ्नन्तेततश्चतुरुभौशरैः॥६४॥विश्वे
देवास्तथादित्याहेमांगेनमुमन्मुना॥युयुधुःशरधाराभिःवर्षद्विरितरेतरं॥६५॥धनुज्यासुरयाश्चैभसारथी
शुचदंसने॥सुधन्वानोमनस्येनपनस्येनसुरारिणा॥६६॥युयुधुर्योधमुरैर्यश्चनदैवायोधनैःशरैः॥सिन्ध्याः
साध्याःसर्वदेवगणमिश्राभवंतदा॥६७॥प्रासासिखड्गकुंजैश्चगदाभिर्लांगुडैरपि॥कोलाहलमभूद्युध्यंसं
नक्षगजवासिनां॥६८॥गथानांचपदातीनांवर्षतांनिघ्नतांशरैः॥वायुःसुयोधनंतत्रयुयुधेवाणवर्षिरां॥
यमःक्रूरमुखंतत्रजन्येपर्जन्यनिश्चनं॥निर्ऋतिर्दरुणो नैवयुयोधसमेरुमरैः॥६९॥यथाधिपःशोणित्ता
क्षयोधयामासखड्गधक्॥यूपाशंवरुणास्तवयुयुधेतौपतत्रिभिः॥७०॥अग्निस्तदापतंगेनयुयुधेशरपा
शाना॥ईशानोमंदरेणैवयुयुधेस्वगणैःसुरैः॥७१॥विष्णुःशूरेणयुयुधेचक्रशार्ङ्गच्युतैःशरैः॥सिंहास्पंच
तुर्वक्त्रोयोधयामाससापवैः॥७२॥अहंतारकमायांतस्वगणैःपरिवारितं॥प्रावृत्तोयदृष्ट्यैवकिरंतंम
द्रयंशरः॥७३॥तमच्छिनंतांशरकोटिवर्षहर्षेणयुधोत्कटनर्वितोहं॥रथंतदश्वाश्चपतसंधैःनिवि

राम.
४६

क्तमंभोधरवृंदवर्षवत॥७६॥ सदश्वयुतंसुपताककूबरं ससारथिं तारकमेव जन्योऽपि र्जन्यनादप्रतिमैः सुपुंरैः सुतैलधो
 तैः अहमन्धिनंतदा॥७७॥ सतारकोप्येवमथोसहस्रधारथं मदीयं निचकर्त सारथीन॥ छत्रं ध्वजं मेकवचं शरोत्करैः
 तमप्यहं मत्करवाणलाघवैः॥७८॥ सशरकर्मोपि हरिं रणजिरे शरोरुधारभिचकर्त देहे॥ गारुत्मते पक्षयुगे
 सुपक्षकैः पलाशपुष्पाभसमांसमंगं॥७९॥ चकार बालौ स्तिलशश्चकर्त विवृतं दंष्ट्राभकुटीकृताक्षः॥ सचापि
 विष्णुः स्वकरोरुत्तक्रधारभिर्विस्तारितदैत्यमुंडैः॥८०॥ पद्मो रुवंडामवनीं रशास्यसकुंडलं सन्नकुटां प्रचक्रे
 ॥ सशक्रवाध्यानलसोमसूर्यानिश्चाश्विसाध्याक्रभवः सुधन्विनः॥८१॥ विधन्विनो व्यश्रयान्प्रचक्रुस्तान्दैत्यसं
 धान्मृतनामुबालैः॥ सिंहो रुवक्रंच शरोतमैर्विधिः चकर्त तंचापि सदैत्यवर्यः॥८२॥ हंसस्य पक्षो रस्युगे सुपक्षैः
 ललाटजालेमकुटेषु पद्मजंगनामहामात्रयुतापतंति विनादयंतोप्यस्युक्षितातदा॥८३॥ अश्वारुखलं न्येव
 पदे पदे हताः रथोरुसंधाश्च सुसारथीयुताः॥ तत्र त्रिशूलनिहता गारादैत्यवर्याः कूर्जंति धावन्ति गदाभिपा
 तनैः॥८४॥ नदंति गर्जन्त्यसुराः सुरातः दानिष्ठंति विष्टंभितहस्तगात्राः॥ यज्ञोपवीता कृतिचिच्छिदुः सुरान्दै
 त्यापितत्रैव गणातदानीं॥८५॥ शरोरुवर्यैः प्रसमीक्ष्य हर्षितान् पानीयतर्कान्प्रविमुक्तमूर्धजान्॥ सप्रासह
 स्तानननुः कबंधाविद्धिन्नसंधा असुरासुरप्रजाः॥ योत्त्रोरुवक्रैश्च विवृतजिह्वानेत्राक्षिभिः सासगुरक्षिता
 श्वैः॥ शृङ्गोरुकांडारदरवंद्रविस्तताभूर्भान्ति दैत्यासुरसंगरेस्तता॥८६॥ दैत्यावारणकुंभैः सुसुषुपुर्ध्वमूर्च्छि
 ताः॥ रात्रौ रतिपरिश्रान्ताः कामिनीनां कुचेचिवा॥८७॥ नदंति मेघ्यैः पटहोर्ध्वशरवाः मलंगयुक्ता हतिहिक्कता
 लाः॥ नृत्यन्ति तत्रैव वराप्सरो यमा कबंधवर्याः रणरंगसंगताः॥८८॥ प्रसुसुवुस्ता असृगापगता दडूवल्ल
 मूलासुरमोसपंकित्ता॥ सुकच्छपच्छत्रसुचामरोरुमीना सुमलिष्ववहोरुफेना॥८९॥ रथे भद्रिव्याश्च सुदैत्यदे
 हदीयासुराणां गारा मुंडपद्मा॥ असृगवहासात विनीवभौत दगंगा यथाशंकरज्जटनिसता॥९०॥ सतारकोम

शि.व.
४७

छुरघानपीडितः पपातभूमौ विरशो हताश्वः ॥ तदा मया पाशुपतास्त्रधर्वितो वर्षेति देवाः युत्सुमोत्करं मयि ॥ ९१ ॥ स
शूरमाजौ सह रिर्विजित्य निहत्य दैत्यान्परिदधु रज्जान ॥ सुराः प्रहर्षोऽभिनतर्वर्षैः तदा मुदा संस्तव नैर्वचोभिः ॥
९३ ॥ विधिस्तदा सिंहमुखं निहत्य विहत्य चाजौ शङ्खालय वर्षरौः ॥ रणावनौ मां परिष्वज्ये मुदा कुमारसेनापति
रद्यं नस्त्वं ॥ ९४ ॥ अवोचदित्यं सह रिः सशक्रः सुरास्तदा भूसुरवर्षसंघाः ॥ मुदा जयस्तेति वचस्तदोतुः शान्तास्त
थासनमुदित्ताश्च लोकाः ॥ ९५ ॥ श्रीस्वन्द उवाच ॥ न चित्रमेतच्च त्रिनेत्रमित्रपादां युजस्मात्तुलभक्तिवैभवान्
॥ जन्मेषु धन्यं किल जैत्रभाषसाभान्यमन्यं न हि रोचते मे ॥ ९६ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे नार
कासुरसंहारं नाम द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ सूत उवाच ॥ सुराः शक्रादयस्तत्र ब्रह्मविष्णवादिभि
स्सह ॥ ऋषिभिः साध्यगंधर्वैः अप्सरोभिस्तदा मुदा ॥ १ ॥ तारकेनाशमायाते सगरोत्तत्र संगताः ॥ प्रहृष्टास्तुष्ट
बुस्तत्र त्रिविष्टपनिवासिनः ॥ २ ॥ प्रणम्य स्वन्दमव्यग्राः शक्तिं हसन्तदा सुराः ॥ नन्दनोत्थमुमैर्देवाश्चन्दनैर्वरगंधि
भिः ॥ ३ ॥ रत्नाभराजालैश्च केयूरमकुण्डलगदैः ॥ सुवर्णमुक्ताजालैश्च विकिरन्ति सुरासुराः ॥ पद्मगवैः समम्य
र्च्यमुदा देवाः सवासवाः ॥ प्रणम्य वामभिस्वन्दं संपूज्य सुरसत्तमाः ॥ ५ ॥ देवा ऊचुः ॥ सुब्रह्मण्याय महते ब्रह्म
पयपतये नमः ॥ उमासुताय दिव्याय अग्निवर्णाय ते नमः ॥ ६ ॥ कर्त्तिकेयाय वन्द्याय तारकांतकराय ते ॥ व
ह्नीसेनासमेताय सर्वदेवस्तुताय च ॥ ७ ॥ कुमाराय हराय धवीखाहूनताय च ॥ अंवितातनयायैव प्रसन्ना
स्याय ते नमः ॥ ८ ॥ चडाननाय ते धान्ने वेदसोमैर्नमो नमः ॥ शिवप्रियाय शान्तो यगुहाय मधनाय च ॥ ९ ॥ प्र
णवार्धाय साराय जगतां पालकाय च ॥ सेनानये नमस्तुभ्यं शक्तिहस्ताय रहसे ॥ १० ॥ गोप्रेधात्रे विधात्रे वस्वर्ग
स्त्रिभ्यंत हेतवे ॥ हिरण्यकचयाय शशका मुक्ताधारिणे ॥ ११ ॥ महापाशुपतास्त्राग्निदग्धदैत्याय ते नमः ॥ गं
गागर्भाय महते कृतिकासूते नमः ॥ १२ ॥ उमागर्भाय कान्ताय ताराय तरणाय च ॥ कनकगङ्गाय केयूरमकुटा

राम.
४७

लंकृताय च ॥ १३ ॥ षोडशस्वरवक्त्राय पात्राय आक्षररूपिणे ॥ विनायकाय नृनायाय सुरसैन्यान्विते नमः ॥ १४ ॥ कंद
र्पकोटिस्तावत्तय वेहाय परमात्मने ॥ यक्षिपक्षधराय अहेमवर्णाय च लेनमः ॥ १५ ॥ गंधर्वगणगीताय शंकराय सुता
य च ॥ विशालवक्षसे पात्रे सर्ववेदसुताय च ॥ १६ ॥ मखेडिताय नित्याय सत्पाथप्रथिताय च ॥ अष्टेप्रियाय वा
त्याय रभसाय गणाय च ॥ १७ ॥ नतप्रियाय मान्याय सर्वयज्ञसुताय च ॥ ओजसे ते जसे चैव वरेण्याय गदाभते ॥
१८ ॥ गिरिवासाय पुष्टाय पुष्टाय बलशालिने ॥ केर्कवाहाय हंताय नमः कुक्कुटकेतवे ॥ १९ ॥ शरकांडभवाया
यमहतेरीयसे नमः ॥ सनातनाय व्योमाय शिवज्ञानप्रदायिने ॥ २० ॥ शतपुष्करमालाय शक्रपालाय ते नमः
॥ त्वयैव पलिता लोकास्त्वया सृष्टाश्चराचरा ॥ २१ ॥ तारकातिविनाशे वदेवाश्चेमे सुपालिताः ॥ त्वं यज्ञस्त्वं स्वधा
स्वाहा त्वया वर्षर्णाश्रमाः खिलाः ॥ २२ ॥ पलिता मुनयो यज्ञैः यजंत्यद्य सुखेन हि ॥ ग्रहानित्यप्रमोदंति क्रक्षैः क्र
जिगर्शौश्च रे ॥ २३ ॥ शक्रस्त्रिविष्टपपतिः अद्या भूतच्छपावशात् ॥ अग्निर्वहति हव्यानि कव्यनिपितृणां मुदे
॥ २४ ॥ लोकानि र्गलं सौख्यं भजति तव विक्रमैः ॥ त्रिविक्रमो यं वै कुंठयति सर्वं चराचरं ॥ २५ ॥ ब्रह्मापित नयै
र्देवसंविदनुते खिलाः ॥ समुद्राश्च तथानद्यो नोद्वेलं स्पंदतां शुभौ ॥ २६ ॥ वायुः सौम्येन वपुषा वति नित्यं सुखेन
हि ॥ सोमो क्रक्षैः भ्राजते खेतवाद्यविजयोदये ॥ २७ ॥ अर्काय भाति किरणैः तव विःक्रमतोपितः ॥ यथो पूर्वस्थि
ता लोका त्वया त्रिहते सुरो ॥ २८ ॥ स गणेश मुरता हृष्टा जान हर्षा भवावने ॥ सेनापतिस्त्वं देवानां भुजंगेनाथ
तुष्टुवुः ॥ २९ ॥ देवा ऊचुः ॥ मुखे वारणं द्रं न रे चार्धं चंद्रमुखे पूर्णं चंद्रं दद्यात्सारसांद्रं ॥ कृतस्तुत्युपेन्द्रं पदाब्जा
नं ते द्रं भजामि स्तनं द्रं महावक्रं तुंडं ॥ ३० ॥ कथं कारं मंतः करोम्यंगसंगं सशृंगा र्मोकारपाथो जभंगं ॥ शिवो
त्संगसंगं शिवस्यांतरंगं किरातांगणो ह्यासिवल्ली भुजंगं ॥ करे शक्तिमंतं हरे भक्तिमंतं शरे जन्मवंतं हरेना
नवंतं ॥ उदारवदंतं सदारं वसंतं सदां कारं मंतं भजामो गृहंतं ॥ ३१ ॥ शस्त्रं द्रव्यं दुस्सुरद्वक्त्रं विवं प्रबालं प्रवालं

शि.क
४८

भामंडलस्तु॥ रुचाधूतमित्रं कृपाशीतलेत्रं भजामः सदा देवसेनाकलत्रं॥ ३३॥ प्रफुल्लज्जबिंबैरवलीकुट्टं वैरवालां वि
कां वैरवेद्यैश्चिंभैः॥ आंगाभवांगैरशैवांतरंगैरलं देवसंघैरलं देवसंघै॥ ३४॥ विधेस्वागतं किं हरेमंगलं किं सखेदा
नुषंगं कुतो दृश्यते गे॥ क्वैरिसमानीयतां मेशतांगं कुधैवं वदंतं भजामो गुहंतं॥ ३५॥ क्वशूरः क्वानारकः सिंहव
क्रोक्वेत्यदृहासप्रभिन्नां हभिन्ति॥ हृदानीलकंठे द्रुक्कंठधिरूढं भजामो मुदरक्षितारकुमारं॥ ३६॥ भवद्गर्भदा
सार्भकान्देन बंधोतव प्रेमयुक्तो न हिनः क्षिप्रमंहः॥ नचेत्ते पकीर्तिः अतस्वामिनं त्वां भजामो द्यभक्ता भजामो
द्यभक्ताः॥ ३७॥ द्विषद्बाहुदंडं द्विषद्बाहुगंडं द्विषद्दुर्गंधं दं त्रिषन्नेत्रं तुंडं हतक्रौंचगोत्रं धतव्रह्मसूत्रं भवप्रो
तिपात्रं भजामः सुगात्रं॥ ३८॥ प्रसीद प्रसीद प्रभो तारको प्रसीद प्रसीद भवामो निरीहाः॥ प्रपन्ना विपन्ना पुरा
तारविन्नाः॥ भवामो द्यभिन्नाः त्वया दुःखनुन्नाः॥ ३९॥ किमर्थं सुरार्थं कृतानां नुकंपानि। लंपापुरातारदुः
खाभिकंपाः॥ भवत्यादमोदप्रभावादि सौधे वसामे विशामः प्रमोदो रुसिंधु॥ ४०॥ उरो न्यस्तहारां शिरो न्यस्त
हीरं दयासिंधुपूरं शिवज्ञानसारं॥ परामृततारं भवां भोधिपारं सुराज्ञालिसौरं भजामः कुमारं॥ ४१॥ गुरु
रांगुरुं देवसेनासमेतं परेवां परं के कियानेन योतं॥ कदाक्षाज्जमार्द्रं न ते क्षुद्रभद्रं समोकारमुद्रं भजामोस्त
निद्रं॥ ४२॥ शतांगं विहंगं कृतारतिभंगं सुधीचितरंगं महापापभंगं॥ कुजप्रेमभाजं भुजे सपरजं समाजा
धिपं त्वां भजामो नताजं॥ ४३॥ नमस्ते नमस्ते शिवप्रेममूर्ते नमस्ते नमस्ते त्रयीगीतकीर्ते॥ नमस्ते नमस्ते ह
तत्रैदशार्ते नमस्ते नमस्ते सुराभीष्टपूर्ते॥ ४४॥ सुरारांगपुरस्ताय दिव्यत्वादाजं समस्तापदस्तानिरस्ता भवे
युः॥ वरस्थाविमुक्तिर्हृदिस्था सुभक्तिः शिरस्था दृशतिः भवेत्सत्यमेतत्॥ ४५॥ क्वचिद्भूतसंगं क्वचित्मेत
संगं क्वचिद्व्याधिसंगं क्वचिद्यानुसंगं॥ क्वचित्सुदृष्टपुराणुपुखप्रसंगं समुच्चाटयंतं भजामो गुहंतं॥ ४६॥
भवानेव पाता भवानेव नेता भवानेव दाता भवान्दुःखहर्ता॥ इति तत्कटाक्षं प्रतीक्षावसामः साहस्ताक्षपद्मा

राम-
४८

सयुक्तात्वदीक्षाः॥४७॥ नमन्यामहेत्वत्पदाङ्गात्सुधंन्यन्तान्यंभजामःत्वदन्यवदान्यं॥त्वयापालनीयाभवन्मोक्षनी
 याःसमस्तंसुराणांतवास्त्येवहस्ते॥४८॥त्वमेवास्म्यवर्त्तत्वमेवास्म्यधर्त्तत्वमेवास्म्यभर्त्तत्वदन्यनयामः॥भवांभोधिम
 ग्नाःतृयांभोनिधेनःसमुद्धर्त्तमर्हस्यनोप्यर्हशीयः॥बलारेकिरीटैस्त्रलत्रस्तशंभुःहरिच्छत्रवैधान्नकोटीरमत्र॥
 इतिप्रौढबंधुक्तमानुनिवेशंविशंतंगुहंत्वांभजामोनुयामः॥५०॥भवत्यादृतेन्यंनहिप्रार्थयामोभवद्भक्तितोन्य
 त्वचिन्नार्थयामः॥त्वपारसरायाद्यवाशिषरायात्वयोपेक्षणीयानवैमोक्षणीयाः॥५१॥पितृत्वंगुरुस्त्वंचमा
 नेतिनिन्यंक्षुधातीभवार्त्तिप्रपंतास्महीनतिदीनाः॥कटाक्षावलोक्येप्येक्षायदिस्पाद्वतिःकासुराणांविभोभूसु
 राणां॥५२॥भवत्यादृपंकेरुहध्यानभक्तिंप्रयच्छप्रयच्छनतुच्छावयंतेप्रसूतेवमानेवसैवाद्यकामान्सुरा
 णांवरणांभवेभूसुराणां॥५३॥भुजंगंपठन्बण्णमुखस्याद्ययुक्तःसुयुक्तःसमुक्तःसवैभक्तियुक्तः॥सप्तत्रैःक
 लत्रैश्चमित्रैश्चयुक्तालभेतश्चिपंधासुरारोग्यभागैर्बर्षा॥५४॥वयंहीनदीनाःभवान्दानप्ररमहानेवकालः
 स्त्वयंदिव्यदेशः॥भवेभक्तिमेकांभवांवीधिनौकांदिशस्त्वंदिशंस्त्वंत्वदन्यनयामः॥५५॥भुजंगस्यदेवःशतावर्तनेनप्र
 संनोभवाद्यैवदुःखिनखिन्नान्॥नतानखिनवन्नान्कुरुष्वार्त्तिनुन्नान्सुरान्यार्पिभंन्नान्कुरुष्वत्वमेवा॥५६॥स
 तउवाच॥इत्थंसुरेन्द्रसुतिमाकलष्वययौरथेनाशुगणैःसुरैर्धैः॥प्ररांतुमीशानपदांबुजंमुदागुहस्तदाता
 रकनाशतोवितः॥५७॥गजाननेनाश्रुसमापतस्तदावडाननोश्चप्रययौसुरायनं॥उमानंनवीक्ष्यमुदासायनं
 जहर्षहर्षेरासदैत्यनाशनं॥५८॥वसंतंहृदंतःशिवांलोकयंतंहसंतंप्रपश्यंतिदेवाःप्रशंताः॥उमाकंतमे
 कंनितांतंभजंतःकृतांतंतकंवेदवेदांतभांतं॥५९॥हराजानिलाग्नीद्रुहर्षर्कशक्रविराजंतिभासासमस्तानि
 रस्ताः॥नमस्तेवमस्तेनहसैश्चरंतिप्रभोरुज्यादंविश्रुत्थानमंति॥६०॥तद्वतिपुरास्तेप्रणम्यामरेशंसमात्त
 र्खुरेतस्यातारस्ययुध्यं॥भवत्यादभक्त्याकुमारेणशक्त्याहतस्तारकोयंसमस्तेनिरस्तः॥६१॥सिद्धत्रयक्षपदं

शिव-
४६

महोष्णवरगंवीक्ष्यस्मिताक्षंमुदाभक्षीभूतगंभगाक्षिहरां दक्षादिदीक्षापहं॥ वीक्षाशिखितमन्मथांधकपुरं कंदोमु
दानहरं प्राणं सीदयतं सिनेंदुमनला लंकारफालाक्षकं॥ ६१॥ दक्षधांक्षमखैकघक्षसुरतासंधुक्षिताधोक्षजोदे
वान्नानगणायान्मुनीश्वरवरान् आरातदैक्षंमुदा॥ विघ्नेशं नतनारका रिमसकृत्या देपतंतं हरोबाहुभ्यामथगाढ
वत्तरुहदातौ चालिलिंगे सुतौ॥ ६२॥ ईश्वर उवाच॥ गिरिजे वरनारका सुरप्रतप्ताः सुरजाताः किल पाणिजातपुष्पैः
॥ परिपूज्य चिरं विरज्य भोगैः विस्नास्ते प्रबभुर्मुदशिवे मां॥ ६३॥ कर्मलैरमलैर्महेशलिंगं परिपूज्यानुलभक्तिभाव
स्तते॥ अनिलानलशक्रलोकवासो ननु लावास्पसंमंददाति पुराणं॥ ६४॥ हरिशक्रानसदासुरोस्तदानीं सुमुदु
स्नेहरिभक्तिशक्तियुक्ताः॥ भवभक्ता मुनयोऽपि हृष्यन्त्यादुरवृष्टानि विनाशयामासुः॥ ६५॥ सुरा ऊचुः॥ तव
शिवसदयावलोकभागेयैः मधितास्ते सुराश्च तनुत्रैः॥ हरशक्तिधरेण वारावर्षैः प्रमथेद्वैरुणेद्रमनुभिस्तै
श्च॥ सत उवाच॥ सस्मारस्मरहंत नंदनवरीवीरः कुमारो मरारामो हूतसुनंदनो तमसुभैः अभ्यर्चयच्छंकरं ना
म्नामष्टसहस्रतोष्टतनुवं रुद्रार्घ्यपद्यैस्तु वनदेवीं वेदपहस्तवेन तज्जय पदै हृष्टो मुदा तं शिवं॥ ६६॥ इति श्री
शिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे स्कंदभुजे गनामकथने शिवसमागमो नाम त्रयोविंशोऽध्यायः॥ २३॥
श्री ईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ ओंकारकुंठनिलयो ओंकारार्घ्यप्रकाशकृत्॥ ओंकारजपसुप्रीतो
ओंकारस्वरमात्रकः॥ १॥ ओंकारार्थोऽमीमित्यर्थानां नामंत्रस्वरूपवान्॥ नारदस्यो नाशिताधोनामरू
पगुणातिगः॥ २॥ नागजिनोत्तरासंगो नामप्रीतो नताखिलः॥ मायातीतो माधवीयो मार्गमाशो महेश्व
रः॥ ३॥ मांसादनो मातृमेयो मानमेया दिव्यैर्जितः॥ शिवः शिवतरोशीतो शीतोऽश्रुकृतभूजराः॥ ४॥ शिवे
तरहरः॥ शीभो शिशिरतुं प्रवर्तकः॥ वामदेवो वसिवातो वाद्यमोदो वसाननः॥ ५॥ वातचक्रप्रदो वाग्मी
वाय्वाहारागदेवसुः॥ यामिनीशकलामौलिः यातयातप्रियो यमी॥ ६॥ यमप्रमथनो यच्छायजमानो य

राम-
४६

तीश्वरः॥ सिंधूनिबंगः सिंहेंद्रेसिनीवालीस्तुतिप्रियः॥१॥ सिंधुः सिंहासनासीनो सिंधुनांगल्लगंवरः॥ धनाधीशो
 धमांनो धो धर्मार्थमविचारकः॥८॥ धौम्यो धाता धराधीशो धूर्जटिर्धूमकेतनः नमिताशेषदेवादिर्नरनारायणा
 र्चितः॥९॥ नतिप्रितीनमस्तार्थो नगधृक् नगवासभूः॥ मयस्वरौ मंत्ररूपो मस्वरी मस्तकां बुधकः॥१०॥ म
 न्मथांतकरो मन्युः मनस्वी मननातिगः॥ कपालपाणिः कालात्मा किष्कुः कीर्तिप्रदायकः॥११॥ कुसुमार्चन
 सुप्रीतिः कूजनः केकयेश्वरः॥ कैलासमौलिनिलयो कोपात्मा कौलभार्गवित्॥१२॥ कंजाक्षपूज्यः कस्तूरीगं
 धवो सैकमेदुरः॥ खंडपर्शुः खंडवाशो खिल्यो खीरप्रियखसः॥१३॥ खड्गपः खेदधृक् खैरः खेतं कृत्वो धुमी
 श्वरः॥ खंडितारातिनिलयो खर्जरवनमध्यगः॥१४॥ गयासुरहरो गार्ग्यो गिरीशो गीतिवर्धनः॥ गुरुर्गुजर
 योगे योगौरी भर्ता घोरैरिः॥१५॥ गोवर्धनो गंधवहो गंतार्गवप्रणाकृतः॥ घस्मरो घासदो घीशो घिसको रघु
 पूजितः॥१६॥ घूसकः घेरको घैरो घोटावा हो घघोरकृतः॥ घंटाध्वनिप्रियो घरुः घनगर्वो घनाघनः॥१७॥ चंद्रचू
 डश्चरु रूपाचित्रकर्मवित्तिप्रियः॥ चीनाजिनी चंचुचूडो चैत्राक्षौ चारुसंस्थितः॥ चेताचो तोथ चंडांशुः चमसो द्वे
 दवासकृतः॥ छत्रधृक् छंदसः छीनः छुनो उच्छीनकृच्छिखी॥१८॥ छेता छैत्रकरो छोदो छंदप्रीतो छंदप्रियः॥ ज
 यदोजामतो जिग्युः जीवितादेजुषस्वकः॥२०॥ ज्जति कृज्जैत्रसंजेता जोगवान् जोरघोजटी॥ जंजपूको जयपरः
 जंगमा जंगमात्मकः॥२१॥ जंजावाद्यरतो जिहोसिश्वा संक्षारवप्रियः॥ झंकारकृत् झंकारिको झंझो झझो लघनाश
 नः॥२२॥ यमो यामप्रियो यंता यतो यानो यमो यजुः॥ यशस्वरो यत्रपरो यतमानो यशोधनः॥२३॥ टंकाप्रियः
 टंकराकोटकारोटराकः टटः॥ कांक्षोकरप्रियः कट्योकरटित्वग्वसोजटी॥२४॥ नीलवंगकुसुरास्रः कंदेरो
 कुंठिताघकृतः॥ वैकुंठपूजापीठस्थो पाठपैठीनसप्रियः॥२५॥ डंभिको डमरुप्रीतो डामरीतंत्रपूरकः॥ दाडिमी
 फलसुप्रीतोः डंभो डंभप्रियो डहुः॥२६॥ ढकाना धो मूढहीनो ढंढेतेजो विवर्जनः॥ ढुंढेगूढो महाबाढेगूढपाद्

शि-व-
५०

रभूषणः॥२७॥पाकारवाचःतृणाकृतपाणिपादोदरःफणी॥वीणाधरिणःशूलपाणिःकरायादःकराभसूराः॥२८॥
तस्करस्ताश्वस्तनिर्यक्तीर्थ्यानुयोर्यप्रियः॥नेजस्वीनेजसीयांतातोघरातौत्वलार्चितनंतुस्तमालनीलांगोत्तारक
स्ताम्रपारायः॥अकारोमन्मधारतिःप्रमथेशकुश्यावृतः॥२९॥कंभगोद्यकयाप्रीतोकोद्युमीगीतसुप्रियः॥३०॥
मनोदांतनिलयोदीनेशोदीनपालनः॥३१॥दुर्दानोदूतहरणोदेशकालोद्यदैववित्॥दोषघ्नोदौर्गतिघ्नोद्यदं
डपाणिर्दयापरः॥३२॥धनरोधान्यदोदारःधुंधुमूकोधुरंधरः॥धेनुप्रियोधैर्यधनोधर्माधर्मविशारदः॥३३॥
नभ्यानादिनीतिरतोनुहनेनेत्रवालकः॥नतातिशामनेनेतानंतोनामविवर्जितः॥३४॥पद्मनेत्रप्रपूज्याग्निः
पार्वतीशःप्रसादकृत्॥पीयूषपःपीतवासाःपीनांगःपानपोरविः॥३५॥पोषणत्पैत्रकोपोषोपन्नगाभरणः
परः॥फणीश्वरधारःफालनयनःफल्गुकेश्वरः॥३६॥फूत्कारकद्युतिशिखरःफारागीतोफणिताकृतिः॥बर्बरोवा
बोविंदुःविलिम्बिःबुधवर्धनः॥३७॥जंबुप्रीतोचरणतोबंदवासनसंस्थितः॥बोधादेबोद्धहृदंघोवलप्रम
धनोबली॥३८॥भयहृद्भानुदृक्भीहोभीतिरोभूतिभूषणः॥भेरीवाद्यप्रियोदेवोभैरवोभोगभाक्भयः॥भौ
ज्यपूज्योभंडखंडोभीमोभोगविवर्जितः॥मनोन्मनोमारावकःमितिहृन्मीनलोचनः॥३९॥भुनिप्रियोमूकपा
लोमेनकाजनकोमनुः॥मैनाकवररोमोचाफलप्रीतोमरुत्वकः॥४०॥मौनीपूज्योमंथारकःमस्वरीमयशित्य
दः॥यशोधन्योयायजकोयज्ञकृतयज्ञनाशनः॥यंत्रिकोयंत्रमध्यस्थोयशोदाननयार्चितः॥रमशोरावरा
प्रीनोरितिदोरुग्विनाशकृत्॥रेतस्वीरैभवररोरोदनोरौतिनाशनः॥४२॥रंधनोरसपोरामोरितिदोरारास्थि
तः॥ललाटनयनोलीनःलिंगस्थोलुतिपूजितः॥४३॥लुलायबाहूहरणोलेशीलब्धोलौल्यविवर्जितः॥व
सुरोवामदेवश्चविश्वनाथोविशालदृक्॥४४॥वीनिहोत्रमहानेशोवैष्णोवैश्वानरोबहुः॥वीबहुवृद्धामदे
व्योवामनांगविधारकः॥४५॥जडःबाज्यःषडाधारोषाण्डःप्राणखंडकः॥वज्रैर्घोषोघोरवेवोभीचणोबहुभा

राम-
५०

वराः॥४६॥शंगःशांतःशिवशीतःशुभकोऽनकृच्छरः॥शेबेविशोवरागोशास्नाशतात्माशौनकाचिनः॥४७॥सना
 तनश्चसावित्रःसिंधुःसीधुःसुनीधकःसुतःसेतुःसौतिवरोसैवतोसन्नतिःसमः॥४८॥क्षयापतिकलाधारीक्षा
 त्रकर्माक्षितीरघः॥क्षुद्रकर्मेविनाशात्माक्षुत्तष्णादिविवर्जितः॥४९॥हाहाहूमुरवस्तुत्योहानियुधिविवर्जि
 तः॥हस्तिवृत्तिप्रियोहर्ताहरिकेशोहरोहनुःहव्यंगवीनहृद्योहरिदध्वांतरस्थितः॥हंसकाव्यमहानागहं
 सकारजिपट्टयः॥५०॥भुजंगभोगभूताद्योभूतिभूषितविग्रहः॥न्यकुहस्तःशंबरंकःजटोतंसोमहेश्व
 रः॥५१॥अर्णवांतस्थितोयोगीभोभीराजविवर्जितः॥कपालधृक्कालकालःकलातीतोक्षरःपरः॥५२
 ॥पर्णशय्योमहोवैद्यः॥आढ्योमेघोविशारदः॥हिरण्यदंसनोहार्योमुंजिकेशोहरद्युतिः॥५३॥हव्यवा
 हांवकोनित्योस्तुत्योवात्साप्रवर्तकः॥गव्यास्तुतोगुशीगोघ्नानिर्गुणःस्त्रिगुणागतिः॥५४॥विष्णुशोणि
 तपःशोणोशोणाक्षःशोणातीराः॥शतावर्तःशाश्वतात्माशमनांतकरःशबः॥५५॥उगरोभगणा
 धीशोप्रभःसुमुखईश्वरः॥सद्योजातोवामदेवोईशानोघोरपूरुषः॥५६॥पंचब्रह्मभयःपंचमुखःपंचा
 र्णमध्यगः॥पंचाक्षरोमध्यगतःपंचकोशविवर्जितः॥५७॥पादपःपवनःपाशःपशुपाशविवर्जितः॥पि
 थ्योपंकजपूज्यांघ्रिःप्रघसःपंकजेशराः॥५८॥विश्वोविश्वाधिकोनेताविश्वाक्षोविश्वतोमुखः॥विष्णु
 पूज्योविशांश्रेष्ठोविनायकवरप्रदः॥५९॥गंगाधरोविक्रामर्ताहर्ताकर्ताजनेश्वरः॥मेघबाहूःप्रसंन्नात्मा
 कंकालकवघोमधुःवीतिहोत्रमहानेत्रसत्रपात्रोदिगंबरः॥महाश्मशाननिलयोईशानोद्यगराशनः॥
 ६०॥महाग्रासोमहाभीमःविधुत्यःशुक्लईश्वरः॥कंदर्पदर्पहादर्यकपदीनीललोहितः॥६१॥पिनाकपा
 शिःकालात्मागोपतिर्वृषवाहनः॥सुरमंदारमालाढ्यकंधरोनंतवित्रमः॥६२॥क्षयद्वैरोमारहरःह
 रःशीतांशुशेखरः॥शतांगवरदाहोतायजमानोयशस्वरकरः॥६३॥मयस्करःशंकरश्चाशिपिविष्टःप्रति

शि.व.
५१

ष्टितः॥ प्रजापतिः पशुपतिः यतीनां पतिरग्निभूः॥ ६६॥ सामगानप्रियः श्रुत्यः शाश्वतात्मा स्थिरप्रभुः॥ विभुर्विभासको
नंतोरुद्रोऽग्रो महेश्वरः॥ ६७॥ जागर्तको जांगलेशो जांगमजंगमात्मकः॥ जातु कर्णप्रियो ज्येष्ठः कनिष्ठः श्रेष्ठ उत्तमः
६८॥ प्रतिष्ठापरमं धाम परमात्मा कृतं महत्॥ यंत्रात्मा मंत्ररूपात्मा तंत्ररूपं सदा शिवः॥ ६९॥ निगमागमसं
वेद्यः सुराधः प्रपितामहः॥ सुरासुरगणाध्यक्षः त्र्यक्षो दक्षमसांतकः॥ ७०॥ महोक्षवरदो भैक्षो भगाक्षहर
णोक्षतः॥ अनल्पकल्पशिल्पादिः सुशीलः कौलपूजितः॥ सत्यो नव्यो भव्यरूपः हव्यकव्यभुगव्ययः॥ महाबली महोत्सा
हो महो देवो महंगधकः॥ ७१॥ शान्तवर्तः शान्तमनाः सहमानस्तुतिप्रियः॥ सनातनो वामदेवो मनस्वामानवर्जितः॥
७२॥ गतिदेन तपोवाग्मी उच्चैर्घोषो महाहनुः॥ त्रिपुंड्रफालो भस्मो गेपुंडरी कल्मषघ्नः॥ ७३॥ गायत्रीमध्यनिलयो
मित्ररूपो जगत्प्रभुः॥ प्रसेनजित्कक्षवासेन सिंहनिपातनः॥ ७४॥ कोलदंष्ट्रधरो भूतो भूतनाथो रतिश्रुतः॥ कूर्मा
मेडितया दानः मंडू सस्मिंजरो मृडः॥ ७५॥ गूढपादूरहाराढ्यो आढ्यो मौढ्यविनाशकः॥ दंडो कुंडीतं दुपूज्यो
मुंडो पाशं दुवर्जितः॥ ७६॥ अलिंगो लिंगनिलयः स्युः लिंगसदृशेक्षयः॥ विल्वपूज्ये बिल्वनिश्च विलेशयपरा
धरः॥ ७७॥ बाललिंगार्चनप्रीतो बड्यानलसंभवः॥ बलारतिभुजसंभो भुवंतिर्विप्रपूजितः॥ ७८॥ अंधकांतकरो
भर्गो गोवृषां कीडमाधवः॥ धनंजयाक्षकंजाक्षपूज्यपादयुगद्वयः॥ ७९॥ वीतरागः संदुसुको वं कुं शं कुशिराह
यः॥ हयग्रीवार्चितो वासीवसामांसादनप्रियः॥ त्रिमधुत्रिसुपर्णात्मा पर्णशय्यो मरेश्वरः॥ रश्मंतररवप्रीतो वाम
देव्यादिसामगः॥ ८०॥ राजराजकलामौलिः वैराजध्वनितो वितः॥ शान्तरूपांतरगतः नमः शोभैविशेषवित॥
८१॥ अंजनाक्षः खंजनात्मारंजनो जिनभूतवगः॥ वायुरायुप्रदो मध्योगद्वारेष्टो वर्वावसः॥ ८२॥ शर्वः सर्वगत
स्थाणुः स्थविष्ठोऽणुप्रसन्नूवाकः॥ शब्दस्पर्शसौख्योगंधः संधिविभावसुः॥ ८३॥ सर्वैर्द्रव्यगुणानि तो सर्वैर्द्रव्य
विवर्जितः॥ सर्वेषां प्रभुरीशानोः सर्वेषां शरणं सुहृत्॥ ८४॥ सीमाभूमा महानात्मा प्रविष्टापुरुषः परः॥ पुच्छत्र

राम.
५५

ह्यक्तं सत्यं हरो वै कृष्णपिंगलः ॥ ८७ ॥ ऊर्ध्वरेता विरूपाक्षो क्षितीक्षुः क्षान्तिवर्धनः ॥ सविशेषे निर्विशेषः शेषाहिकट
 को ज्वलः ॥ ८८ ॥ रस आनन्द आनार्यः शब्दः केन्यः सिकृत्यकः ॥ प्रवात्यो गेत्वा वा त्वाश्च प्रसाधः प्रमथ्याधिपः ॥ ८९ ॥ ज्ञा
 नदोधनदोधीरः दंडुभोर्भीतिनाशकृत् ॥ मथस्वरो मस्वरीभ्यो नस्वरो भास्करेक्षयः ॥ ९० ॥ यशस्वरो कुलुंचेशोभि
 षजामधिपोयुवा ॥ वर्णीव न्योगहस्तश्च सन्यासी न्यासमध्यगः ॥ भीमः सोमः प्रशान्तात्मा धामधूमसर्वर्णभृत् ॥ का
 मदः काममथनः क्रधनः कनकावरः ॥ ९१ ॥ समोनिः सीममहिमावनेशक्षेत्रनायकः ॥ कैलासशैलनिलयो
 विलयोलयवर्जितः ॥ ९२ ॥ रक्षाकरो राक्षसघ्नो लास्यप्रैतो रतिप्रदः ॥ प्रदेवतांदुवपरः सर्वदेवहरो हरः ॥ ९३ ॥
 आखंडलमुखस्तुत्यो मेरुकादंडधुग्वरः ॥ वेदघोटः पटितशो अहिज्यो ब्रह्मसारथिः ॥ ९४ ॥ सूर्यचंद्रमहाचक्रो
 हरिवाणो वरावृतः ॥ क्ष्मास्थः त्रिपुरारतिः कण्वपूज्यो विसारकः ॥ ९५ ॥ श्रुलीहलीलांगलीचमुसलीकुशली
 बली ॥ गर्दाशखी वशीचक्रीकवचीचांधसांपतिः ॥ ९६ ॥ निबंगसागरः शंभुः शान्तः संगविवर्जितः ॥ धीरोदात्तश्च
 तश्च स्वरितप्रचयस्वरः ॥ ९७ ॥ प्राणवः प्राणादः शोणः करणादफणितः स्तूणी ॥ मौनीमानीजितारतिः रतिर्धातु
 मयो महान् ॥ ९८ ॥ अणोरणीयात्सुभगः महतेपिमहनः ॥ स्वराट्संभ्राट् विराट् धातविधाना सर्वतोमुखः
 ॥ ९९ ॥ मेधाधिपे गाधिपूज्यो आधिब्याधिविनाशनः ॥ गाथाधिपो व्याधिनीशो कलघौतप्रभो बलः ॥ १०० ॥ वेद
 गर्भो नीलकंठः कुंडिताघः कृपाकरः ॥ जगदंबा पतिस्सांवः त्र्यंबको रविबिंबगः ॥ १०१ ॥ सुधासागरमध्यस्थः
 मार्गद्वीपनिकेतनः ॥ कदंबवनमध्यस्थः नीपवापी प्रपांतरः ॥ १०२ ॥ पापनाय हरो गोप्ता शंबरारिर्निषूदनः ॥ त्रि
 यंबको वरनटो जटाज्जलविभूषितः ॥ १०३ ॥ काट्यो नीचश्च सद्यश्च सरस्यो मेध्यवैद्युतः ॥ ईध्र्य आनप्य आना
 र्यो अलाद्य शब्दबंधुरः ॥ १०४ ॥ रेष्म्यो रस्यश्च वैशानो नाद्यः कूप्यो वटो ह्रद्वः ॥ आहनन्यश्च दंडुभ्यो सिकृत्यके
 न्यवन्यकः ॥ १०५ ॥ प्रवात्यः च सिकृत्यश्च प्रपथ्यो गेह्यस्य च ॥ ईरिण्यः तल्य आताम्रः भयोरुद्रेपितामहः ॥ १०६ ॥

शि.व.
५२

संसारवेद्योविश्वात्माजगच्चक्रप्रवर्तकः॥ मरुत्पितास्त्रिभुः पातागिरिष्टो गं वृरस्तसुः॥ ८॥ हिरण्यवाहुराशास्योसेना
नीगिरिशोमृडः॥ सुधन्वाबिल्वपत्रार्चोर्गोर्नर्देश्यवृषाकपिः॥ ९॥ उरुगायः कल्कवर्ज्यो ज्योतिर्हीतिविभावसुः॥ सु
निधिः कौशिको धूर्तो धन्तरकुसुमप्रियः॥ १०॥ वनकांगदकेयूरं हारकाकोदरप्रियः॥ उमाधवीसाधवार्च्यो भ
स्मरुद्राक्षभूषणः॥ ११॥ गंगानुगजटामौलिः नर्मदाशर्मदायकः॥ तमालमालासुगलः करवाललसत्करः
॥ १२॥ अटाट्टहासेविकटोदंष्ट्राकुटिलवक्त्रकः॥ रक्तवनेक्षणाः शुभ्रः श्वभ्रोहर्ता कविर्बहिः॥ फुल्लनीलोत्पल
स्रः रवीशम्याकार्च्यो विरोधहा॥ आर्यः सूर्यः प्रभुश्शास्ता सुहस्तो हस्तचर्मधक्॥ १४॥ क्षेत्रेशोजनजीवात्मा अ
मोघोऽधियापतिः॥ शाराचीरधरो घोरो वर्वरो भैरवः सरवः॥ १५॥ उष्णीषीवसनच्छन्नः उपानत्यात्प्लावः शिवः॥
वृक्षपद्मवसनैर्मौलिशुनांपतिरपांपतिः॥ १६॥ जघन्यो बुध्नियच्छंदो अरुणो भगरोंद्रधक्॥ कुमारजनकोवेता
परिवीतोपवीतधक्॥ १७॥ बभ्रुः सुशिभ्रोमीढूंश्च आषाढो द्रापि उतमः॥ एकाक्षो नैकपात्सुभ्रुः अधिपोमि
त्रपः शिवः॥ १८॥ सत्रपः स्वपतिर्देवोधनपः शत्रुनाशकृत्॥ अन्नेषु श्रैवयानेषु तीर्थेषु प्रयथापतिः॥ १९॥
आयुर्दोधनदोधीरोरसः शिवतरो भगुः॥ २०॥ एवं नाम सहस्रेषां नुष्टावष्टा कृतिं हरं॥ स्कंदो नंदितमं हारो
वंदारकगणानतः॥ २१॥ ऋण्यन्यठं नृशिवं चार्च्यन्विल्लैः पर्वणि सर्वथा॥ ज्योक्जीवतिसवंशेन सर्वसंपत्स
मश्रुते॥ २२॥ आम्नाय सर्वार्थसहस्रसोम्रां भूमां च सीमां तमहिम्ननाम्नां लेशेष्यशेषं सविशेषशब्दवित्
किंवास्त्रशेषो समुखेन वक्ति॥ २३॥ नाम्नां सहस्रप्रजपनघघ्नं वध्रप्रभोजायतस्वसत्यं॥ अहौ न केनपि अं
हीनपुण्यानहीनवंश्यो लभते स्पकिंगुरां॥ २४॥ इति श्रीशिवरहस्ये दर्शानारख्ये द्वादशांशे शिवसहस्रना
मकथननाम चतुर्विंशोऽध्यायः॥ २४॥ श्रीर्दशानाथनमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ चिदंबरोष्वरशिवमुदंबुजरवि
त्विषे॥ यस्य जैमिनिरुद्युक्तस्तस्यैवाचेन मोनमः॥ १॥ प्रसूहं शांतैर्हेरं वः प्रसूहयति रीध्वरः॥ विस्मापयनस

राम.
५२

पितरावस्माकमस्तुकेवलः॥२॥ वंदे श्रीशिवपादाब्जमहं हानंदसाधनं॥चेतसासंप्रदायानां सनदालंबनंपरं॥३॥ पु
 स्तमुक्तात्सद्यस्मात्सुमेभारतीमुखे॥नियोजयंतौ यादेवी धियो विश्वाविराजतौ॥४॥ हृद्यैरष्टोत्तरशतपद्यैरं व
 शिवेतव॥प्रह्लादेदस्तुतौ भूयाज्जिह्वामे मधुमनमा॥५॥ काव्यालंकारसर्वस्वमधुरीलहरीमुक्ता॥वाचापरमक
 ल्याणीमुखं हिममशोभय॥६॥ मादृशं वैखरीवाचात्वा दृशीस्तोतुमंबिये॥यतो विभेति ललिताननो नो अभ
 यं वृद्धि॥७॥ मदीयकर्मसुशिवे तदीयदयामुहुः॥अवधूततनूः संतु अवधूता अरातयः॥८॥ रवींद्रहस्तवामो
 द्युता वंकरुत्तिराननां॥महाविद्येश्वरीं वंदे ग्रहनक्षत्रमालिनी॥९॥ खंडशर्करयैवां वदयथालो वत्पाशुमां॥चंद्रि
 के तेन जीवामो मंडूक उदकदिव॥१०॥ गंगाद्या अभिषेकार्थं तुंगांताः सन्निधत भोः॥पापोपशां त्ये मे मानरा
 पो हिष्णमयो भुवः॥११॥ हृदयस्ते च सीनित्यं सदये मम कालिके॥भूयो वितर मे श्रेयः आयुषा सहवर्चसा॥
 १२॥ काल्ये त्वद्वक्ति विमुखाः कालि संतियतो धमाः॥अप्रमत्ता स्म तं देशं मा प्रगाम पद्यो वयं॥१३॥ असमंजस
 संसार इ समंजन मं वमां॥वत्सला भवती त्रातुं वत्संगै रिव धावतुः॥१४॥ अर्थिभ्यो र्भति वर दे मुद्रे भद्रे दयश्चि
 ते॥लक्ष्मीस्त्वं भजतां पद्म्यां लक्ष्मीमनपगामिनीं॥१५॥ योऽस्मान् द्वेषिवयं च द्विष्यो दुष्पतियश्च नः॥दुर्गे
 श्रूतेन ताने तान् मम शत्रून् विनाशय॥१६॥ धीरैकमुसलभां देवीं घोरं संसारमोचनीं॥अहोरात्रं च नः पावा द
 घोरा पापकाशिनी॥१७॥ ब्रह्मा वंदस्व मुह्यसलीलां देलितलोचनां॥महासौभाग्यजननीं महालक्ष्मीमु
 पासमहे॥१८॥ उग्रपत्नी समत्रा न्ये दुर्ग्रहनाग्रहादिकान्॥अनुग्रहादिद्रुपूच्छैः सर्वग्रहनिवारिणी॥१९॥ आ
 र्तिनिवार्य भद्राणि पूर्तिं स्मूर्तिं च पार्यति॥मूर्तिं प्रदृश्य रुचिरां कीर्तिं महिददा नु मे अंधकारि समिधानसं
 ध्यान टनसाक्षिणि॥वर्चस्वंतं धराध्यक्षं आयुष्मंतं करोतु मां॥२०॥ भर्गीति दधिते दुर्गे निसर्गं स्वं जग
 त्वयि॥आयुस्त्वत्कृपयानित्यं मयि श्रीश्रयं तां यशः॥२१॥ संदेशं मम न्वं स्ते कं देशं पत्रयामि वा॥मं देत

शिव.
५३

वाश्रयं देवि विदेयं पुरुषानहं ॥ २३ ॥ वेदान्ताश्चाशियज्ञांश्च मोदात्तत्र दभक्तिकान् ॥ प्रियं कीर्तयति दण्डं प्रियं वासय मे कु-
ले ॥ २४ ॥ माता कथं विरुद्धास्त्वं सह से सर्वमंगले ॥ शर्वाशयलक्ष्मिमापीतं सर्वां निर्णुद मे ग्रहात् ॥ २५ ॥ राजराजेश्वरीमाता
र्धत्से त्वं धनदायया ॥ दया दयसु तसामान्यतामिहोपबृधे प्रियं ॥ २६ ॥ मदीयदूतया ज्ञास्त्वं त्वदीयमहसाशिवो ॥ तमो व-
क्रो धलोभादिमलस्मीनाशयाभ्यहं ॥ २७ ॥ पवित्रमंत्रैः सुश्लोकैः विचित्ररचनैः शिवां ॥ वत्सस्पतिरिव सुतुल्यवात्सल्य-
मशीमहि ॥ २८ ॥ पुत्रदेयौ पुत्रदेमातः नष्टदेगजवाजिदे ॥ जनदायै नमस्तुभ्यं धनदायै महाधने ॥ २९ ॥ तेजसे यशसे मा-
तः रोजसे महसे धने ॥ चर्चितैर्गंधपुष्पाद्यैः अर्चयन्तस्त्वाहवामहे ॥ ३० ॥ सेचिदागामिदुः खेभ्यस्मरणत्वमपात्नयः ॥ प्रा-
रब्धाच्च महादेवि पुनर्नः प्रहि विष्वतः ॥ ३१ ॥ पौंडरीकांतयज्ञेभ्यः चंडिके प्रीतये तवा ॥ शतानि दृशिरिस्थानां आसह स्वा-
शिदद्महे ॥ ३२ ॥ जपान्यवित्रकैर्मंत्रैः शिवायै पापसंगतं ॥ विल्वपत्रसरोजानः सहस्राणि त्वदन्महे ॥ पंडितास्तैरखंधी-
रापौंडरीकांतकर्मभिः ॥ उपसितुं महाविद्यां सस्वाय आनिषीदत ॥ ३३ ॥ विपक्षपक्षो यक्षारिरक्षग्रहमर्हर्क्षजं ॥
भयं संशिक्षकामाक्षिरक्षस्वमां पदे पदे ॥ ३४ ॥ प्रचंडचंडमुंडाद्विखंडनोदंडकजके ॥ ये मे धनापहर्तारः तांस्ते दधा-
मिजं भयोः ॥ ३५ ॥ प्रारब्धमनिवार्यचरीदृशे वरदाभये ॥ किमर्थं तव देते त्वैतनो मे श्रियमावह ॥ ब्रह्मचक्रलसद्रूपा
ब्रह्मविद्याधिदेवता ॥ ईडनीयात्र योचूद्वैः षोडशी शर्मयच्छतु ॥ ३६ ॥ महादारिद्र्यशमनीया भूष्यापविमेचिनी ॥ शि-
वां नुमस्तां कालागौ शिवारुद्रस्य भेषजी ॥ ३७ ॥ संध्यादिसर्वकर्मो बवंध्यं यन्मम चेष्टितं ॥ अयिनो वायते भूयात्त्व-
यिसर्वं प्रतिष्ठितं ॥ ३८ ॥ अन्नपूर्णे दयापूर्णे त्वन्तामपरि कुर्वतः ॥ संनिधत्स्व ममोदारे अन्नपाने च सर्वदा ॥ ३९ ॥
यदि देविकटाक्षस्माह दिशक्ता दयः सुराः ॥ मुहुर्हविर्भिः सोमाद्यैः अहं वो जीवनप्रदा ॥ ४० ॥ यतस्मां विध्यं देवि सिद्धं
स्यादसां ध्याययाशुभे ॥ ईदृशेन महिम्ना त्वां प्रशंसन्ति प्रशस्तिभिः ॥ ४१ ॥ नानंदयंति किं देवि सकृद्वा त्वां गिरो मम ॥
नंदयं त्यो मुहुश्चोत्तन वष्टयः पथिवीमिव ॥ ४२ ॥ न स्मरेता विपापश्चेत्तस्मरेच्चैन्न स पापकृत् ॥ सावधानं शिवे युक्त्यो

राम.
५३

रुभयं शृण्ववचनः॥४५॥ द्रुता द्रुतानवायसि कुतः किमुचितं तव॥ किमाक्रोशमपेक्षंते स नोर्वत्सस्य मानसः॥४६॥ उत्तरं व
 दसत्यं मे का तं को हं कुतो न त्विः॥ कियत्कार्यं विसृजामि वाचमपि दीमि मां॥४७॥ भक्तिरक्ती न चेद्देवसी भुक्तिमुक्तिः॥ न दे
 त्ससि॥ अधमर्णा त्वमेतत् त्वं हि वेत्यथा तथ्यं॥४८॥ आक्षेपं नः समाधेहि तच्छृती पुरतामम॥ निश्चिन्त्य व्यतिरेकं ते भू
 रिनाममनामहे॥४९॥ तुभ्यं देवी यशस्कामाः भक्तस्यैतन्निर्दर्शनं॥ जिष्णो रपि स स्वायोद्यविष्णोः कर्माणि पश्यत॥
 ५०॥ वरुणाभ्यां स्वर्गो पूर्णाभ्यां वर्गीकाकीर्णो सन्मुखी॥ अपर्णा वर्णी ये तूर्णं सुवर्णा हेममालिनी॥५१॥ तुंगास्तनी शर्वस
 र्वमंगला ईश्वरप्रिया॥ मंगलायतनं नौमि पिगलां पद्ममालिनी॥५२॥ मंदनोत्थमुपुष्पाणि चंदनार्चितुं शिवं॥ स्व
 यं संपाद्य पुरतः श्रियं देवीमुपहृये॥५३॥ दयार्द्रहृदयो मातः क्रियाशालिनमप्युते॥ त्वं मां भजस्व पद्माक्षियेन सौख्यं ल
 भाग्यं हं॥५४॥ रक्ष मां बललिनेय क्षराजसमर्चिते॥ पूजया हि विराजेते प्रजया च धनेन च॥५५॥ परितः कंतिधीश्रीभिः
 गरिमाशाययुः शिवे॥ उमेतव दया दृष्ट्या सोम इन्द्रा बहस्यति॥५६॥ त्वच्छा रुचरणं स्मृत्वा मच्चिदानंदं रूपिणी॥ अ
 च्युतो वाग्धनप्राप्तौ अच्युतां वद्भुतां श्रियं॥५७॥ हनूमत्तरश्रुताम्यैः मनुभद्रिर्महात्मभिः॥ अर्चितसि महादेवी
 दीर्घायुत्वाय वर्चसे॥५८॥ गुणाद्यपाकसरसशय्यालंकाररीतिभिः॥ शोभतां सुमुखं वाणी शोभयंती मुखं मम॥
 ५९॥ दुष्टचित्तं नष्टचित्तं कष्टवृत्तमिमं जनं॥ पानुं जनगिते चित्तं पथावारिवधावतु॥६०॥ उतिष्ठ देवि किं शेषे वरहा
 भयशोभिने॥ पाहि दुर्गेति दुष्टेभ्यो भयं विंदति ममिह॥६१॥ दुग्धे घृतं तिलैस्तैलं मुग्धे घंटा च नियथा॥ मुदा त्वां स
 र्वगां देवीं सदा पश्यंति सख्यः॥६२॥ प्रपंचसृष्टेस्त्वं पूर्वं ब्रह्माणी सहितो विके॥ अजो जनस्तं धारं शाश्वतं शिव
 मच्युतं॥६३॥ स्तुली कमलसंकाशपादलक्ष्मणवेश्वरी॥ माहि वेमस्तके भाति विद्युल्लेखेव भास्वरा॥६४॥ मू
 ढोयमिति मां संस्कारत्वनो हं ता समागता॥ त्वया विना न किंचिच्च दृश्यते श्रूयतेपि वा॥६५॥ वंदे विंध्यात्तलकुचां
 विंध्यात्तलनिवासिनीं॥ संभ्यासु पूजयति चेत्थाता गर्भं दधातुते॥६६॥ कुरु विदेहणी द्वाभमरविंदलसन्मुखं॥

शि.व.
५४

अहोनादकृतवशिवेमहोनोरायआभरे॥ ६०॥ अखंडवेदवाक्यार्थः अखंडैकरसंशिवे॥ अभयामद्वयंचत्तांसुभगामह
मश्चवं॥ ६१॥ चतुःसाधनसंपन्नचतुरानुभवालियं॥ परंब्रह्मेयमेवश्रीनक्षत्राअपरंचन॥ ६२॥ भवत्यादांबुजद्वंद्व
भवन्माध्वीकवर्षदीरुद्रभाग्याच्छचीपत्नीरिंद्रपत्नीमहीयते॥ ६३॥ पापाधिक्याद्रजस्त्वांचसापायामयवानपि
॥ ग्रीवानिगश्वसनवानजीवतिशरदःशतं॥ ६४॥ साधैतरशनावताभीष्टोदयमहामनुं॥ विष्णुवज्रपत्नोर्गौरिभू
ष्णरात्माफलग्रहि॥ ६५॥ जपाकुसुमसंकाशांकृपाबालमहालतां॥ आर्यामेवेविनीतार्यसूर्याभांश्चियमीश्वरि
॥ ६६॥ तांबूलकवलेदिबैलांबूलितमुखंबुजा॥ शिवादालिंगितायासाशिवानः शंतमाभव॥ ६७॥ तथाप्रपद्ये
त्वांमातः यथानद्यः समुष्मद्गताः॥ यथाघृतेघृतं यानिययामासा अहर्जरं॥ ६८॥ यत्रानंदश्चसोदाश्चमुदप्रमु
दआसते॥ मातस्त्वयिदयामूर्तौतत्रमाममजंकृधि॥ ६९॥ जपंतस्तवविद्यांचयजंतस्त्वांहवामच॥ शर्वाणिदय
याधीराः सर्वेसाकंसरातयः॥ ७०॥ आनंदरूपममृतंपरब्रह्मैवसाशिवा॥ नैवस्त्रीनपुमानेनैवचायंनपुंस
कः॥ ७१॥ जीर्णोप्ययंत्वद्यथापूणीयान्तर्गमिंद्रियैः॥ आनंदं ब्रह्मणोविद्वान्बिभेति कुतश्चन॥ ७२॥ सदुरो
र्लब्धया ब्रह्मरूपया कश्चिदत्मवित॥ हृद्यया कृपया तैव विद्ययामजमश्नुते॥ ७३॥ सर्वमात्ममहं कृत्वा कीदृ
शस्तेममस्तवः॥ यतोवाचोनिवर्तते अप्राप्यमंनसा सह॥ ७४॥ ज्ञानादेवतु कैवल्यं इत्यादिश्रुतिकोटिभिः॥ जी
वन्मुक्तस्तनोमातः मामा ब्रह्म निराकरोत्॥ ७५॥ साक्षात्कृतायामंवायांसत्यानंदचिदात्मनि॥ भिद्यते हृदय
ग्रंथिच्छिद्यंते सर्वसंशयाः॥ ७६॥ वर्णाश्रमोचित्तमानेः वेदगणेष्वयं जनः॥ त्वत्प्रसादादमेधीरश्चरन्मैमधु
विंदति॥ भूष्णुभ्यां कृष्णजिष्णुभ्यां पूज्येयूष्णासिपार्वति॥ त्वत्कृपावलने विष्णुरिंद्रं विष्णुर्विचक्रमे॥ ७७॥ शा
रदाब्जमुखीपातुशाखांरदाधारदामला॥ त्वत्प्रसादादभून्मानुः सुमलांकासरस्वती॥ ७८॥ नानाचराचरक
रोनानामाहात्म्यतस्तया॥ प्रसादादं वते वंदे ब्रह्म ब्रह्मा भवत्स्वयं॥ ७९॥ यद्वाक्षीं यद्वागां वंदे यद्वाद्यादिभि

शम.
५४

रीडितां॥ त्वत्प्रसादात्प्रहस्तांहरिनादप्रबोधिनीं॥ ८६॥ घ्राणापुष्करवाणानांजिह्वापुष्करधन्विके॥ जीवन्मो
 र्वामहादेविपराचीनामुखाद्यधि॥ ८७॥ गौरीकल्याणवैभोगंउरीचत्रुस्त्रियेपिहि॥ कल्याणकर्मसुसिवेसाका
 ष्टासापरागति॥ श्रीरामनरसिंहदिवीरार्चंभजतंविक्तं॥ अपुत्राः पुत्रदं देवींवीरवंतोभविष्यथा॥ ८८॥ जं
 भितेग्रविरीरंगैर्नतीनांवितनेमिने॥ सहस्रादिमहासेवैः सहस्राणिसहस्रशः॥ ८९॥ ततत्कलेष्वहत्यायैजा
 रोपिखलुयज्वभिः॥ ईज्यनेवप्रसादनैःविश्वस्मादिदुत्तरः॥ ९०॥ कन्याप्यर्चतिभाग्यादिलाभायशुभकर्मसु॥
 त्वत्प्रसादाद्विश्रुत्यांगीदंष्ट्राणिमासुतारिषु॥ ९१॥ एकद्वित्रिचतुष्यं चषट्सप्ताष्टादिरूपके॥ त्वत्प्रसादान्महां
 तंतंअग्निमीलेपुरोहितं॥ ९२॥ सुवेविघ्नेशनदीशचंडीशवृषभंगिकान॥ प्रमर्द्येद्वानुमारेणकुमारोअधिमातरि
 ॥ ९३॥ सालोक्यसामीप्यस्वरूपातादिसायुज्यमुक्तः स्फुरशक्तिमीडे॥ सौरेदिनेषुश्रुतिलक्षणेबुवैरोचनीकर्मफ
 लेषुजुष्टं॥ ९४॥ लीलामहिष्ठामधुजित्कनिष्ठो ध्यायद्वसिष्टादयमागरिष्टा॥ वेदांतनिष्ठावतुशंभुकाष्टविश्व
 स्यभत्रीजागतःप्रतिष्ठा॥ ९५॥ गंगंभगीरथायाससंगं तुंगं त्वदाश्रयात्॥ क्रमेणगौरीपश्यामः॥ अमेरामह
 तापशि॥ ९६॥ दिक्पालग्रहमात्राचभैरवाभयकृन्मुखाः॥ यतोदेविभवत्प्रीत्यैअतोदेवाभवंसुनः॥ ९७॥ सुगंध
 चर्चितांकुंदमंदारकुसुमोज्वलां॥ सुवेदुकूलवसनांसुवर्णजतस्रजां॥ ९८॥ गंगेयानिचरत्नानिगंगेयांसि
 जानिते॥ शतसाहस्रदशकान्शतनिखान्दशस्रजः॥ ९९॥ अः स्मद्विपित्ताभयरुक्चिकित्सासुपूर्णा लिप्सा
 सुशिवासुबद्धो॥ श्रीकंठलिप्सासदभीष्टदिप्साशालांतरेगौरिवनछवसा॥ १०॥ नमोमखेभ्योमधवन्मुभ्यो
 भुमस्वाग्रदृग्भ्योदृगनद्वेभ्यः॥ दयाभ्युतेभ्यः श्रुतिशास्त्रदृग्भ्योनमोयुवभ्योनमअसिनेभ्यः॥ ११॥ महामाये
 सजसिहिरण्यगर्भप्रभत्येतद्भुवनमिवोर्णनाभिः॥ स्वतस्तंनूतनभगवतिदेविपश्चात्अजीर्णात्वंजरयसिसर्वमे
 तत्॥ १२॥ शिवंसुरेभ्यः कृपयावंतेद्यशिवंसुनिभ्यः शिवमर्भकेभ्यः॥ शिवंद्विजेभ्यः शिवमेवगोभ्यः शिवंप्रजायैशिव

शिव. मस्तुमह्यं॥४॥वेदंतेवेद्यैःपरितोद्योषयित्वाशक्त्याकाराप्रतिजनेमहेशिसर्वत्रैवंरमसेस्मिन्प्रपंचेपूर्णापश्चादुत्तपूर्णा
 ५५ पुरस्तात्॥५॥नमामिशंभुंनतकृत्यपादपंरमापनिसुत्पपदांबुजहृयं॥बुद्धारविघ्नेशकुन्तहृलास्यंदंडमासहायं
 परमेश्वरंप्रभुं॥६॥वर्णार्थनियमादस्पृह्यार्थजपतोभवेत्॥वेदांगनाप्रयच्छतिमेधांदेवीसरस्वती॥७॥धोरव
 क्षिकदुस्वप्रचोरसर्पादिशांतये॥गोत्रात्मजास्तुतिं पुष्पांरात्रौरात्रौसदापठेत्॥८॥सुत्वापूजयतांभक्त्यामत्याश्रे
 यःपरंपरां॥शर्वेणसादृत्यंवासर्वमायुरुपासतां॥९॥सहस्रकृतःपुत्रार्थीसत्त्वस्त्रेप्रजपेद्यदि॥वशास्तस्यत
 नयोदशमेमासिजायते॥१०॥शांत्यामुमुक्षयाध्वयजुक्कसामशालिनां॥पाहिमुक्तिंशिवेरेहिसाहिश्रीरमृतां
 सतां॥११॥विश्रुतंश्रुतिपदेःकमनीयंभव्यमव्ययमिदंभगवत्याः॥दिव्यचित्रपदमेवनव्ययस्तस्मिनायुषिभ
 वेत्यठसत्यं॥१२॥इतिश्रीशिवरहस्येईशानाख्येद्वादशांशेश्रीदेवीवेदपादस्तोत्राणामपंचविंशोऽध्यायः॥२५॥
 श्रीईशानायनमः॥श्रीस्कंदउवाच॥स्तौमिदेवंभवंतदाभक्त्यासांवैरुद्रार्थपद्यकैः॥कृतांजलिरहंवेदेभक्त्या
 युक्तस्तयाद्विज॥१॥तंमतःसंस्तवंपुण्यंश्रुणुसर्वार्थदायकं॥सहैभिःश्रूयतांविप्रजैगीणव्यमहामते॥२॥ये
 नस्तवेनस्तुवतांदेवोभुक्तिप्रयच्छति॥रुद्रमंत्रार्थबोधाढ्यंभक्तिदाढ्यंप्रवर्धनं॥३॥नमस्तेनिपूणीनंदसिहा
 त्मकोप्यपहृतःस्वाविद्ययादृष्टया॥तस्त्रीलाहिविलासमोहितमनाविस्मृत्स्वरूपंनिजं॥जीवत्वंसमुपेत्य
 नित्यमनघ्रायिन्यातयाप्रिरितोयःशश्वन्नवदश्रवज्ञगजवद्गोवृक्षनानाविधान्॥४॥वेदानाकलयनवि
 धायवहधाकर्मशित्तसाधनान्यत्यंतोन्नतनीचमार्गगमनश्रान्तःपुरेध्यावसन॥कामिन्याकमनीय
 यामिकमनःस्वाविद्ययासंसरन्पुण्यापुण्यवशाच्चिरापरमांविद्याप्रियाभाष्यच॥५॥श्रीरुद्रायनम
 स्समस्तजगदुत्पत्तिस्थितिध्वंसितक्रीडिच्छासमुपातदिव्यवपुष्येधानुर्विधात्रेहरेः॥रक्षित्रेनितरा
 हरस्यचपराहंताकृतेस्वात्मनोभर्त्रेभक्तजनस्यवांछितसमस्ताभीष्टदात्रेसदा॥६॥एकःसन्नपिकार्य

राम.
 ५५

कारणादिहाकारैस्त्रिभिर्धैः पृथग्नेधाकेवलमेकधाचनिखिलं विश्वं चरंचाचरं॥ स्वांतसेनविभर्तितस्य कुरुते जन्मादिस
द्वासयत्यंतर्थाप्यबहिश्च देवभवेत्सांवायतुर्धनमः॥७॥ दुर्विज्ञेयतरश्चतुर्मुखपुराणानामप्यनेकाकृतिः सर्वेशः स्वय
मेवमद्विचरितैर्यः सर्वतः सर्वदा॥ सर्वविश्वमवनश्चिवः स्युः तया सर्वात्माना दृश्यते व्यक्ताव्यक्ततरायने भवनम
स्तस्मै च विश्वात्मने॥८॥ उग्रं त्वानमसाप्रसादाजगतां ते निग्रहानुग्रहव्यग्रस्यो ग्रतमास्तथा शिवतमाधोरा अधोरा
स्तनूः देवसौमिनमसूरोम्यभयमप्यद्यैवयाचिविभोत्वतः कः शरणार्थिनां शरणादः श्रीरुद्रशंभो प्रभो॥९॥ वागा
दिस्रयमेव बोधयति यः सर्वं च वाग्रूपया रूपासाधुं जनं च वेद्ययति यः श्रुत्या च धर्मादिकं॥ भक्तानां किल योगिनां
नयति यो मंत्रेण तारात्मना यो सौद्रावयति स्वयं द्रवति वा नादांतस्य प्रभुः॥१०॥ कल्पंते भुवनानि बोद्यति यः स
र्वान् रजन्तस्पतान् नित्यं द्रावयति स्वयं द्रवति वारोरूपमाणो भवान्॥ शब्दब्रह्ममयी करोति चरुति यः सर्वदेहांतिका
न्धात्रेयश्चरुतिं ददाति भगवन् रुद्रप्रभो तस्मै॥११॥ मनुः क्रोधदूतिप्रपंचहरणो जतिः प्रसिद्धास्तियातस्यै देवन
मोस्तुतो प्रशमयन् त्रायस्वनः सन्नतान्॥ सोमः शल्यमनीकमग्निरभवद्विष्णुः स्वयं ते जनं पृथग्विप्यति रा
सयस्य निगमाख्यातस्पतस्मै नमः॥१२॥ ते देवस्य महेश्वेपि च फणीं द्रज्यं सुमेवात्मकं बन्धन्व प्ररावात्मकं
त्रिपदमासज्यं यदन्यत्पुनः॥ तस्मै चास्तनमः स्तवापि च धनुर्बाणोद्यताभ्यां नमो वाहुभ्यामथ वा शिबलेभ्य इह ते वा
हुभ्या एतं नमः॥ इति प्रथमा क्रवः॥१३॥ भक्तानां सुगमं गहाद्य हरणं लोकाधिपत्यप्रदं शङ्खं चानमतां प्रसादसु
मुखं श्रीकश्यपाधिपतं॥ यो ध्राकारमुमासहायमचिरादाकर्णकृच्छे शरंचापे भास्वति संदधानमनिशं रुद्रं युवा
नं भजे॥१४॥ यानदृष्टुश्चिवनमेति॥ भक्तानां सुखदायिनी भवजिह्वाख्याता तवेषु स्तव्या यच्चातीव शिवं करंतवध
नुस्तेनापि याक्षेमदा॥ चक्राद्यायुधसंहतिस्तव सददित्येषु धिर्वा तथा चास्मान् देवदयावशेन सुखय श्रीरुद्र
शंभो प्रभो॥१५॥ आत्रेयार्चितमन्नं प्रणामतां दुर्मिक्षु देवापहंशं भुंसं दनमध्यसं स्तुमुपयासाधेज्वलंतं श्रि

शिव- या॥ श्रृङ्गारमनीवसास्मितमुखं संस्तुमानं सुरैरिष्यसिषुकरं प्रसन्नहृदयं भक्तेषु संभावये॥ १६॥ याते रुद्रशिवा तनू-
 ५६ रघोरा॥ योऽसौ शान्तनुते दयामयतनुः प्राणिभ्यस्वंगिरो कैलासे गिरिशात्मना जलधरे पर्जन्यरूपेण च॥ वैखर्यामपि वा-
 चिवाच्यविधया ओंकारमय्या गिरिध्येषत्वेन च संस्मृतः स्वयमखंडानंदवारां निधिः॥ १७॥ यासां कुरुनमासमस्तजग-
 तां दुःखार्तिविधं सिनीपाते रुद्रशिवा तनूरिहतया चानंदं चिद्रूपया॥ स्मर्तृणां अधिकं सदा सुखतया धुतस्त्वमस्मान्मु-
 दः पश्यानुग्रहवीक्षरौ रभिमुखं श्रीरुद्रशंभो प्रभो॥ १८॥ एकंगो धनवर्धनं प्रणामतां श्रीकश्यपा राधिनं शंभुं स्म-
 रमुखं बुजं त्रिनयनं वालेंदुगंगाधरं॥ श्रीशैलेंद्रसुता सहायममलं भस्मो र्गालं कृतं सर्वेषां जगताम धीशमनिशं
 ध्यायेत्पश्यन्नांयति॥ १९॥ धामिषुं गिरिशंते॥ देवानां शरणार्थिनां प्रणामतां संप्रार्थनानंतरं हंतव्यान्निपुरासुरान्
 प्रतिपुरेक्षेप्यांगहीनामिषुं॥ हृत्तियां गिरिशंतसम्पगपिया हनुं विभणित्वयं हस्तेन त्रिपुराख्यत्नं दहनं क्रीडुं विहा-
 यक्षणा॥ २०॥ देवत्राय कनिष्ठमध्वरगिरामभ्रस्वैवंगिरेः॥ कैलासस्य च बाधतां कुरुमवद्वताम्प्रतिक्षेमदां॥ हंत-
 ह्याभिमुखेन किंच कृपया त्रायस्वपयैश्च मां माहिंसीः पुरुषाग्रगण्यमनिशं स्वत्याद संसेवनात्॥ सर्वगोमहिषाश्च
 दासकुलमध्ये वं विधेत्त्यादरा नीरो गं निरुपद्रवं च सततं श्रीरुद्रसां वप्रभो॥ २१॥ शिवेन॥ श्रीकैलासनिवास सर्व-
 निगमा धीश प्रभो सर्वतः सर्वतः सुतद्वारं धवधनक्षेत्रादिकं स्थापय॥ नीरो गं सुमनस्वसेवत नद्यालां सर्व-
 दुःखापहं सर्वैश्चर्यविवर्धनं प्रणामतां सर्वाधिकं सर्वदा॥ २२॥ सर्वैश्चर्यगुराकरं शिवभवत्कल्याणालीला मृत-
 स्तोत्राकारतया शिवेन वचसा नित्यं सुमः सन्निधौ॥ लोकानां मयमप्युदेषहरणं दैवोपधातापहं रुद्रं गौतम-
 नाम केन मुनिना गोमायुत्रा चार्चितं॥ २३॥ हासं हि च पुरत्रयं गिरिधनुष्यणिं रथाधिष्ठितं संग्रामोचितदिव्यवेद्य-
 मनिशं ध्यायेत्पुरारिप्रभुं॥ कार्योपाधिवशेन सन्नपिनराकारोपि जीवात्मको यस्याशः स्वयमौदृशं वपुरभेदेन ग-
 हाणां स्थयः॥ २४॥ अधयो॥ जन्मव्याधिजरादिदुःखदमहं संसारकचज्वरप्लुष्टानां विनरन्सुदुर्लभमपि त्वद्वक्ति-

राम-
 ५६

मात्रौषधं॥भीतानामभयर्थिनामभयदेवग्रेसरोयंभिषक् सर्वेषांभिषजं किलेतिनिगमायंसंस्तुवंत्यादरात्॥१५॥दुर्ज्ञे
 योपिपरात्परोपिजगतांत्राणायमोहायवादेवेत्येकतमोहमेव॥इतियःप्रादुर्भवन्क्रीडति॥क्रीडायांमुखरूपस्यविजि
 गीषायांजयात्मास्वयंभक्त्यात्माव्यवहारकेभवतिचद्योत्पान्मकोद्योतने॥१६॥नित्यंस्तुत्यमयस्तुतायपिगतो गंतव्य
 रूपोद्यवावाव्यात्मावहधाविभतिहिवदुष्वर्थेषुचैकोपियः॥देवानामपिपःस्वयंमुखमभूद्ब्रह्मादिकानांप्रभुर्दे
 व्यज्ञानवतांप्रधानपुरुषःसर्वस्वलोकास्पयः॥१७॥सृष्टस्त्वंसृजनेनसृष्टमखिलंविष्णोजगत्यालयत्वंसर्वा
 शिजगंतिसंहारहरेत्यैश्वर्ययोगान्मुहुः॥स्वातंत्र्याधिकवाग्भिरेवममरानाज्ञायचैवंविधानयःस्वाभाविकशक्ति
 मानतिनरामर्हःसमर्थःप्रभुः॥१८॥अस्मिंस्सनतत्परानरिगणान्जानिंतयारक्षसांसर्वामाशुविनाशयन्ममपुरः
 प्रत्यक्षमाविर्भवन्॥देवःसोपमधिप्रवीनुकृपयामाभैष्टुष्यान्हंभीतिभ्यस्त्वितिपालयाम्यद्यभवान्यात्वेनमस्मान्प्र
 भुः॥१९॥शंभुर्दुःसहगर्भरोगहरांरक्षाकरं सर्वधारक्षोभूतभयापहंप्रणामतांदीर्घायुर्धृष्टं॥करवाराधितमिंदु
 सौलिमःनिशं व्यालोपवीतो ज्वलं प्रोद्यत्यावकवर्चसं त्रिनयनं कालाशिमांभजे॥२०॥यःपूर्वाचलहेमरत्नशि
 खरप्रष्ठोपलापत्यकाकंतिव्याघ्रिवशाद्रसातलतनमःसंपर्कतो वान्वहं॥उद्यत्कुंकुमपंकतोम्रउदितःसिंहपू
 रास्तरास्तमस्वर्गमुकंतिरूर्ध्वमथसंसर्पन्क्रमादृश्यते॥२१॥असौयोव०॥वत्स्याणोवनिधिःसतांस्वयमहावा
 दित्यरूपःशिवोयेतुत्याकृतिहेतिभूतिविभवारुद्रेरारुद्राःपरे॥देवस्यानुचराःसमस्तजगतांकर्मानुरूपं प
 लं दानुं दिक्षु सहस्रशःक्षितिभिर्मा मध्यासने च भितः॥२२॥कृत्यस्याकरणादकृत्यकरणादालस्यतःकामत
 स्तस्मात्पापमजसमर्जितमभूदस्माभिरज्ञैस्ततः॥तेषांतस्यमहेश्वरस्यचविभोर्योस्मान्विहारादरः॥क्रोधश्चा
 स्तितमीदृशस्तुनिनमस्कारैरपाकुर्महे॥२३॥ह्येलश्यामलकंधारःस्फुरदुरुज्वालाग्निवर्णःशिवस्तेजोमंडल
 मध्यवर्तिविलसन्मार्तंडमध्यं वसन॥सायंकिंविदुर्देविनांकुरतपःसामर्थ्यलीनेवचाक्रांतैर्ध्यातमपांचयच्चप

शि.ब. ५७ रितः पंकप्रदेशान्तरे ॥ ३४ ॥ भूयिष्ठं प्रसनसपाद्यगिराक्रान्ताभ्रनीलानिलं विभ्राणोस्तमयन्तिलोहितनिभः प्रातस्त
 यैवोदयन ॥ योसौनिर्यगधश्चसर्पतिजगद्यात्रांसदानिर्वहन् दुर्ज्ञेयोपितपः क्रियाभिरखिलैर्विदैः श्रुतोमेधया ॥ ३५
 स्नतं भगवंतमस्तमविराद्यान्तमनां तादृवां ग्रामप्राप्तिनिमित्तमेकमनसः पश्यन्ति गोपा अपि ॥ अस्तं पास्पतिभानु
 रंधतमसं दृष्ट्विधिधास्यत्यहोस्वापाश्चेदिहकुत्सयन्ति हिमगानो धर्षयिष्यन्त्यपि ॥ ३६ ॥ अंभः कुंभनिभं कदा निजग
 हेनेष्याम इत्याकुलाः सेदांभः वरासिक्तकंचुकसमालक्ष्यश्चलच्चूचकाः ॥ अश्रून् वृषणजालमाकुलकचंब्यालो
 लहांजवाधावन्त्यः परिवारिकाश्चजनिनानंगैरपांगैर्मुद्गः ॥ संध्याख्योत्थरणाग्निहोत्रसमयैकाग्रतत्तिताद्विजा
 आवासाभिमुखानि पक्षिपशवः कीटानिभूतान्यपि ॥ सोयनः सुखयत्नहीनिशमुपस्थानादिकालार्थिभिर्दृष्टोस्मा
 भिरसौ सदाप्रशमयन्नेनः कृपांभोनिधिः ॥ ३७ ॥ यं ध्यायन्ति ह वै दयारगकुलेजातिस्मरोजायते रुद्रं तं वरदं सु
 वष्टिफलदं श्रीकश्यपाराधितं ॥ भास्वन्मंडलगंहिरण्मयतनुं चंद्रप्रभामंडलं सांवस्मैस्सुखां वुजं मुनिगणैस्स
 सेव्यमानं भजे ॥ ३८ ॥ नमोअस्तुनी ॥ नीलात्युज्वलकंधराय च सहसाक्षात्सनेष्टिभिः पर्जन्यात्मतया भुवं च
 परितः संत्रेतथा योनिषु ॥ गर्भाणां पुरुषात्मना च विविधैर्विजैर्विधात्रे नमो रुद्रायास्तु नमस्करोम्यद्यभट्टाये
 चास्पतिभ्योनमः ॥ ४० ॥ संतानैकफलार्थिनां प्रणमतां संतानरूपं प्रभुं स्वान्मानं हृदि भावयंतमनिशं शंभुं कृपां
 भोनिधिं ॥ कांतं शारदचंद्रकांतिनितरां शांतं शिवं शीतलं सांबं दिव्यवपुर्दधानममलं सिंहासनस्थं भजे ॥ ४१ ॥
 प्रभुं च धः ॥ संरंभस्त्रिपुरेण दुः सहनरोयः पूर्वमासीध्रुवं स्थादद्यपि सख्यसेवकजनेष्वस्मासु हीनेष्वपि ॥ विद्वेष
 र्ययशः प्रियांच भगवन्ते ज्ञानवैराग्ययोर्दक्षिण्ये कतना र्क्ष्यामयतनोः पाल्येष्वयुक्तो हि सः ॥ ४२ ॥ तस्मान्ज्या
 मिहतां प्रभुमुंचधनुषः कोट्योर्द्वयोर्वाचिरंबत्थायाश्चतवेव वः करतले निवृत्तिताः प्राणिनां ॥ संहर्त्री हृषसंह
 रन्निमुखी कुर्वतुं नास्मान्यथा तूणीरेषु तिरोहिताः कुरुतथा देवेश तनुभ्यं नमः ॥ ४३ ॥ अवतत्पथ ॥ देवानेक

राम.
 ५७

शतेषु धिब्रजसहस्रास्तमेव धनुः कृत्वा विज्यमिदं मुखानि विशिखानां चैव शीर्णानि ते ॥ निःशेषं नितरां विधाय कृत्वा
 यास्माकं प्रसादार्थिनां सद्यः शान्तमनाः शिवो भवसहसाद्यापराधान् हन ॥ ४४ ॥ विज्यं धनुः ॥ सुप्रीतस्य कपर्दिनो
 स्ति हृदि नाकाख्यं धनुः सज्यमप्यद्यास्मत्कुशलाय विज्यमिषु धिश्चायं पुरारेः पुराः ॥ वार्योः पूर्णतरोपि वीतविः
 शिखो भूयात्तदीयाश्च या देवस्यैव वरेष्वप्यपहतास्तः संतुलीना क्रमात् ॥ ४५ ॥ तीक्ष्णारोपिमहासिरद्यभजतां
 भक्तेषु मंदारतांकोशः खड्गसहायवानपि विनाभूतोऽस्तु तेनाधुना ॥ एवं शान्तमनाः प्रशान्तविविधानेका युधाः संम
 तं भक्तानः शरणागतान् करुणाया पाया दपायाच्छिवः ॥ ४६ ॥ युत्यैवैरभयापहं प्ररामतां श्रीरुद्रमाराधि
 तं देवं नारदनाके मनमुनिनाना युधालंकृतं ॥ उद्यद्गस्करकोटिदिधितितनुं दीप्तो नमो गोऽज्वलत्कांतिभीषणाभो
 गिभूषणमहं ध्यायामि भक्तेषु ॥ ४७ ॥ याते हेति ॥ हेमी दुष्टमरुद्रे हेति रघुना हस्तेन वास्ते धनुना श्रीया प्ररा
 तार्तिदुःखमयोरगैकापहं त्र्यातया ॥ अस्मान्मुत्र कलत्रमित्रसहितान्सर्वान्प्रसन्नान्सदा सर्वस्मादुरितद्वारस
 भगवन्दीनान्दयाभेनिधे ॥ ४८ ॥ नमस्ते अस्ता ॥ स्वास्मिन् रुद्रनमोऽस्तु देवधनुषे चानाततज्यायते चोद्युक्ता
 यशरायचोद्यतगदाचक्रादिसंधाय च ॥ दुष्टाद्यर्षयते दृढाथ विविधाथैवं विधाया युधस्तोमायाद्यनमोऽस्तु
 तेद्यभगवन्त्याभ्यां रिपून्विऽध्यसि ॥ ४९ ॥ वाङ्मयं विभिमो वयं तव धनुर्वीरो द्युताभ्यां ततः सत्स्वयेषु महा
 भुजेष्वपि मुहुस्तुभ्यां मुभाभ्यां नमः ॥ यद्वा दक्षिणा वामबाहुनि वहाभ्यां तेनमः कृत्स्नशस्त्रस्यैवोत्तमसायका
 यधनुवेतस्मै नमः कुर्महे ॥ ५० ॥ परिते धन्वन ॥ स्वमिन्द्रवयं पुनः पुनरिदं चाशास्त्रमाशास्त्रहेयः पार्श्व
 स्तितवेषु धिस्तद्वोयास्ताश्च दूरे पुनः ॥ व्यूहे वैरिजनस्य पातयत धाहिं सपिते धन्वनस्तत्रैवास्ति ह पुत्रपौत्र
 सहितान् पुष्पातुनः सर्वतः ॥ त्वं देव सदानमोऽस्तु भगवन्निष्प्रेष्य रायस्युरद्वन्द्वं दुष्टेषु रात्रयभिदेकालाग्निरु
 द्राय च ॥ स्त्रे लश्यामलकंधराय महतां देवाय सर्वेश्वरायेशानाय सदा शिवाय महाने देवाय शश्वन्नमः ॥ ५१ ॥ ॥

शिव.
५६

स्वात्मानं हृदि भावयन्तमनिशं रुद्रं मुहुर्ध्यायतां युध्ये सर्वरिपुप्रणाशनमरिस्थानैकविधं सनां॥ नम्राशेषसुरेन्द्रमौलिस्त्रिर्विल
सतपादां बुजंकारणं सर्वेषां जगतां पिनाकिनमहं ध्यायामि सांबं प्रभुं॥ ५३॥ चंद्रेण संसर्गं चिंतयन्ममक्षरमजं संसारदुःखापहं
ध्येषु त्वसुधां शुवाधि शयनं तं सस्मिन् चिंतये॥ चारुस्मेरमुखं सुमौक्तिकनिभं मध्ये सुधामंडलस्यासीनं जगदेकर
क्षणापरं ध्यायामि सांबं सदा॥ ५४॥ श्रीरुद्रादिपदार्थबोधनशिवध्यानानुसंधानविज्ञानानंदविधानपावनतमः
स्वांतेन कांतेन च॥ विश्वेशस्मरणादरेणावशिनाज्ञेयो र्धस्य क्रमाच्छांतेनैव विभ्रूतिभूषणमहालिंगार्चकेन त्वया॥
५५॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे श्रीस्कंदकृत रुद्रार्थनिरूपणे प्रथमानुवाके षट्षोऽध्यायः॥ १६॥
श्री ईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ नमो हिरण्यवा॥ स्वामी त्वं स्वमिदं जगत्तदधुना शक्तोऽपि सन्मुन्युना संहर्तुं
कृपया विभ्रूतिविभवैर्ध्याप्यो ग्रंथांतात्मभिः॥ कुर्वन्निग्रहमप्यनुग्रहमवस्ये तच्छिवं त्वं प्रभो तस्मै ते स्तुनमो हिरण्य
पतये तुभ्यं हिरण्यात्मने॥ १॥ अंगं यस्य हिरण्यभूषणगणो दीप्तं हिरण्यं प्रभं वा हृद्दयतमैर्हितौ चरमणीयो भ
क्तिभाजां सतां॥ पुण्यापुण्यविमिश्रकर्मफलभोक्तृणां सुराणां नृणां रक्षो यक्षपिशोचिकं न्नरफलीं द्वाशां
पितृणां भयि॥ २॥ संधातान् विविधान् विधाय बहुधा सेनाः स्वकीयाः स्वयं स्वामित्वेन च संस्थिता न यन्निता ब
ह्वीर्गतीर्थः सदा॥ यश्च रुद्रादिदिगीश्वरात्मकतया सर्वादिशः पालयन्नादित्यात्मतयो दयास्तमयसंचारी ई
शः कल्पयन्॥ ३॥ प्रत्यक्षः सदुपास्यमूर्तिरिह यस्तेजोनिधिर्दृश्यते तस्मै ते स्तुनमो नमः क्षितितले रुद्रास्त्व
दंशाः परे॥ नमो ब्रह्मेभ्यो॥ ४॥ ये ब्रह्माकृतयो वसन्ति विविधा ब्रह्मेषु वा संस्थिता ये ब्रह्मादिपिपीलिकांतनि
खिलप्राण्यात्मकाश्चेतनाः॥ ब्रह्मांडाख्यमहाक्षितावतितरां रूढाश्च कालासिनाभोगांते निजकर्मणो नि
यतिना वा बध्यमाना मुहुः॥ ये रुद्रा हरिता भ्रूके शनिवहास्तेभ्योऽपि यो सोऽप्युब्रह्मादीनपि पानितैश्चरमतेनै
वां प्रधानः पतिः॥ ५॥ तस्मै विश्वभुजे नमो नम इदं प्रत्यग्रधा सांक्षुरश्रीशोऽपिंजरमूर्तयेति विमलज्योतिर्म

राम.
५८

गायते॥ चिद्रूपाय चिदात्मने स्वयमभिव्यक्तयये लौकिकतामार्गो बोधिचवेदिका बहुविधा धूमार्चिराद्या अपि॥ ६॥ तादृक्
 मार्गविदूश्च ये क्रतुषु ये त्वां द्रष्टुमा वंगता ये तेष्वापतयेन मोनमद्दं बभ्रुत्विवेसद्॥ रक्षित्रे वृषभस्य दिव्यवृषभास्तु
 यपापात्मना सुतृष्णापचयामयैश्च विविधैराविध्यते यानि च॥ ७॥ रक्षास्य ध्वरभक्षकानि सततं तेष्वाच हं त्रेमुद्गुः
 सोमा यो यधि संभवे रविफलैः संजीविष्यि त्रे नराणां॥ अन्नानां पतयेन मोनमद्दं ते नित्ययूने सदा नीलात्पुञ्जलमूर्ध
 जायविलसद्यज्ञोपवीतो यते॥ ८॥ पुष्टानां च सनां शमादिसगुरौ नीर्धाय वन्दे धियः कायस्येन्द्रियसंचयस्य च ध
 नक्षेत्रादिकानां तथा॥ ग्रामाणां धनधान्ययो रपि यश्च बृहस्पसन्तं ते र्धर्मस्येति च पुष्टयो दशविधायास्तु र्दशा
 नामपि॥ ९॥ नमो भगवस्य॥ एतासां पतयेन मोनमद्दं संसारवृक्षच्छिदे हे त्वे संसृजिन्यदुः सह महान् हिंसास्व
 रूपाय च॥ लोकानां पतयेति दुः सह महं संसारवि न्नान् जनान् कृत्वा तान् च रक्षते करुणाया श्रीपंचवक्त्रात्मने॥
 १०॥ नमो रुद्राया॥ देवेशाय नमो नमो भगवते रुद्राय सज्यं धनुः शस्त्रं धारयते समस्तमवतेते नैव विध्वंसदा
 ॥ हृद्देशे निवसनवन्धुरि दंक्षेत्रं स्वयामायया पेत्रीयं त्रसमास्त्रितानि वसदा जीवान् मुहुर्भूमिधनु॥ ११॥ क्षे
 त्रज्ञः स्वयमेव पश्यति श्रोत्या जीवति व्याहरत्या लेह्यं सकलं च वेति सुखदं यत्साधनं केवलं॥ आविर्भूय
 भुवि स्वयं वसति यः क्षेत्रेषु लिंगात्मना क्षेत्राणि स्वयमेव रक्षति सदा यः क्षेत्रपालात्मना॥ १२॥ क्षेत्राणां पत
 ये महेश भवते तस्मै नमस्ते नमः सत्तायास्य महारथस्य जगदाधारस्य सत्तात्मना॥ कल्याणैश्च महामुनीन् प्रति
 पुराणानां प्रावक्त्रे च रसोमायाभिषुतस्य केवलमहंकारे निस्तु यच्च॥ १३॥ भूतं भावि च वर्तमानमहमित्या
 कारिकायापराहंता तत्र भवाय केवलमहंत व्यायसत्यात्मने॥ सर्वेषां वनदेवतात्मकतया गोप्रेवतानां न
 मस्तुभ्यं देवनमोस्तुलोहितनिभाया शेषवागात्मना॥ १४॥ शब्दानां प्रथमप्रवर्तकतया लोके हितायाभितः
 स्त्रित्वा पालयते निषादपतये श्वेदे कथं वा हवे॥ वृक्षाणां पतयेन मोनमद्दं मंत्रे रूपास्यामते वेद्यायो य

शि.व.
५६

निषद्रहस्यवधनैलीनायविप्रूषिणे॥१५॥ साक्षिस्तेनचकर्मणमपिपरिच्छेदेवरिग्वन्तरांवाण्यावाच्यतयापुनःपु
नरपीव्यक्तामचस्वामिने॥ कक्षाशांगिरिगुल्मगद्वरनदीकुंडात्मकानांसदागोप्रेनेषुवसर्वतोनिवसतेनानविधप्रा
णिनां॥१६॥ अथशायवनस्पधर्मगहनंत्रात्रेनमस्तेनवायस्मिन्तिष्ठमिदंस्त्रितंभवतिथस्तस्मिन्स्त्रितःसर्वतः॥
यः शक्त्याभुवमातनोतिविजयाकर्ताधनस्यापिधस्त्राताचर्छयतां धनस्यकृतिनांदत्तोतमाधांधनं॥१७॥ यस्त्रा
तायैरिवस्त्रुनांकुरुषायायैनैवविष्यवात्मनावारीशात्मतयाचवारिशिसदावासःकृत्तोयेनच॥ भूमात्मास्वयमौ
बधीः प्रजनयनग्राभ्यास्तथा राण्यकास्ताः सोमात्मतयाचपातिसतनंतस्मैनमस्तेनमः॥१८॥ नमः३च्चैर्धोवा
०॥ उच्चैर्धोपवतेमहार्णवमहामेघादिरूपायनेशंभोपहिशिवेतिभक्तनिवहैरुद्धृत्यमाणा यच॥ यश्चाक्रंदयते
रणोद्यमसमाह्वानैर्भटानांमुद्गुर्यः शक्तोपिजगंतिनेनुमखिलात्येकः स्वयंलीलया॥१९॥ यत्नीनांचपतिःप
दातिशतकोटीनांचनेताभवनस्मैदेवनमोनमोस्तुभवतेकल्यांतकालेजगत॥ नमःकृत्स्नवीतमभूच्चयेनह
रताकृत्स्नेचभूतेसदाचासीनोपिचसंनिधावपिसदाकल्यांतरात्रोतथा॥२०॥ योसौकेवलसकलवह्निशिवः
कृत्स्नात्मकःशिघ्रतेभक्तशोधयतिप्रसीदतिपुनस्तस्मैचशीघ्रंसदा॥ वत्संगौरिवचानुधावतिपरित्रातुंस्वभक्तं
जननेत्रेब्रह्मविहामनेकविधसत्त्वानांचतस्मैनमः॥२१॥ मेधाराज्यवशित्वमावरवधूश्चक्षुष्याद्यंफलंभक्ता
नांप्रदिशंतमीशमृषिणामंडूकधात्राचिरं॥ ध्यातंरुद्रमहंभजेसुरतरोर्मूलेनिबण्णंसदागौर्यमैतिक
भूषणांगममलंबालेंदुगंगाधरा॥२२॥ श्रीस्कंदउवाच॥ नमस्तेरुद्राद्यैःप्रतिपदनमोतैर्मनुगतौर्ऋषेदेव
ध्यानप्रतिवचनवाक्यार्थमधुरैः॥ निरुक्तैरुक्तोर्ध्वःश्रुतिशिरसिवोधायसुगमउपायस्तेज्याथानकथयदु
मायैसभगवान्॥२३॥ गौरीनायकभाषितोयमगजाप्रीत्यैनुवाकद्वयस्पा र्थसंविच्छरणमिशंकरसुखाच्छौ
तंयथानिर्गतं॥ तनेस्वस्तिभवौवधंहरिहरब्रह्मादिमृग्यंमुनेभाष्यंस्तेतद्व्याख्यसहितःसंश्राव्यमुक्तो

राम.
५६

भव॥२४॥ इति श्रीशिवरहस्येर्दशानाख्ये द्वादशांशोरुद्रार्थीनिरूपणं नाम सप्तविंशोऽध्यायः॥२५॥ श्रीईशानाय नमः॥
 श्रीस्कंद उवाच॥ नमः सहमा०॥ हर्तुं भर्तुं मां शुचिगत्कर्तुं कृतं चान्यथा कर्तुं दुर्घटमेव संघटयितुं शक्तस्त्वमेकः प्रभुः
 ॥ तस्मान्ने स ततं नमोऽस्तु विजयाशक्त्याभिभूतं जगत्सर्वं स्वात्मनि कुर्वते च सहमानायापराधान्त्सनां॥१॥ साधून्पाल
 यितुं खलांश्च नितरां भविष्यते ते त्वत्संयासेना अभितः परानभिमुखान्तासांचनेत्रे नमः॥ देवेशाय नमो महाबलक
 कुङ्गागाधिरूढाय ते प्रोद्यत्स्वद्गमहाप्रहारपटवे चौर्याय लीनात्मनां॥२॥ चोराणामपि भक्तवत्सलतया संरक्ष
 कायाश्च वाते वांश्चेष्टतमाय सर्वहरणादंते नमस्ते नमः॥ उद्यत्स्वद्भवते जनेषु नितरां भक्तेषु सक्ता यवात्क्षीरोत्त
 मधरिणोपरहरतां साक्षान्महारण्यके॥३॥ नमो वंचते०॥ व्याधानां पतये नमो नम इदं ते वंचनां कुर्वते यः कुर्व
 त्पि विप्रलंभमभिलो व्याहृत्य तेनापरैः॥ तस्मै ते परितः सदा विचरते हर्तुं परेषां धनं नित्यं कृत्रिमसाधुवेष
 मयतां नानाविधच्छदानां॥४॥ नमो निचर०॥ स्नायूनां पतये नमो नम इदं संहारशीलाय ते दाह्यार्थीर्नितरां
 वनेषु सततं त्रातुं जनानां श्रितान्॥ सुव्यक्तं परितः सदैव चरते स्वामिन्नरण्ये निशं दस्पृतां वसतां नमोऽस्तु
 तये ते भ्योऽपि नित्यं नमः॥५॥ नमः सक०॥ येरुद्राः सदृशास्त्वया धृतमहावज्राद्यनेकांशुधास्तेषां वानुचरा
 वरायुधधरास्तोमाविनारोयवा॥ मर्त्यायेष्यथ हिंसकाश्च धनधान्यादीन् यत्नं मुच्यतां व्याधानां पतये नमो
 स्तुभ्यवते ते भ्योऽपि नित्यं नमः॥६॥ नमो सिम०॥ उक्तेषां सिधरेभ्य आशुनगरेन कंचरड्यः सदा चौर्यायेव हरंति यो
 निशि धनं हत्वैव ते वामपि॥ नाथायास्तु नमो नमो द्युतमहोष्णीषाय तुभ्यं नमो व्याधैः संचरते हरंति पृथिवीं ये
 वा प्रहंऽता बलान्॥७॥ सुद्वारण्यगिरिप्रदेशपतयः सुद्रक्रियाभिर्धनाहर्तारः कुलकुंचकाश्च पतयस्तेषां
 नमस्ते नमः॥ नम इष्टि मः॥ ॥ हस्तेनैकतमेन संप्रतिदधानेभ्यो महेशुं धनुः सख्येनान्यतमेन वः यश्चिकरेणा
 तंवहः॥ द्योतमः॥८॥ अस्मद्भ्यश्च नमो यः कुर्वत इमे युधाय स ज्यान्यलं स ज्यैदिव्यधनुष्यमोघशरसंधानं मुहु

शिव.
६०

वर्गतः॥ कुर्वन्ममो नमः शरवरानसंधाय चापे समा कर्त्तव्यो विसृजन्ममवचनमोभूयोनमः सायकान्॥ ज्यामुक्ता
नभितः परानभिमुखान्संप्रापयन्मः शरांसैः शत्रून्महरन्मवपरितः शश्वन्नमोवोनमः॥ नमभासीनिव्य॥ आसी
नेभ्य इतस्ततोभुविशंयानेभ्योगुहभ्यान्तरेष्वायासेनचवोनमोनमद्वंदंतेषुस्वपन्मः सुखं॥ १॥ जागन्ममो नमो न
मः क्वचिदधिसिद्धिभ्यस्वक्वचित्थावन्ममो नमः समुपविष्टभ्यः क्वचित्संधराः॥ स्वामिभ्यः सदसां नमोनमद्व
दंत्वाश्वग्रहेभ्योद्यवायेवांश्चस्तनवितमात्रमपिनैवास्तिनेभ्योपि च॥ ११॥ अश्वाभ्यस्तमेः भ्यउज्ज्वलमहश्चे
भ्योनमः श्रीमतो देवस्यानुत्तराः किन्नरानवपुषः श्रीरुद्रसंधाः परे॥ लीलाभ्यंभृतविग्रहाभमवतस्तस्यांशभू
ताः सदायेचान्येवहवः श्वरंतिपरितस्तभ्योपितित्यंनुमः॥ १२॥ स्वात्मानं हृदिभावयंतमनिशंरुद्रंरिपुघ्नं सनारा
जामात्यसमस्तराष्ट्रपुरहस्त्यश्चादिरोगापहं॥ बर्हेतंसधरंकिरानवपुषंदेवंयुवानंश्चभिर्भूतंश्चावृतमग्रतोमुनि
जनैर्धेयंसदाचिंतये॥ १३॥ योजानुवाकत्रयमेतदद्भुतंयोर्धनथाध्यस्तमिदं हृदयमुद॥ संधायमंत्रांश्चशिवस्य
भावतः पठेच्चमुक्तिं समवाप्यमुक्तधीः॥ १४॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये द्वादशोऽशोऽस्कांदजैगीचव्यसंवादे
तृतीयानुवाकः समाप्तः॥ नमआधिनी॥ सर्वाभ्यश्चनमोस्तुथाभगवतः सेनाः समंतात्खलानाविध्यंनिजगच्छिता
यविविधंयास्ताडयंतुत्थतान॥ याउत्कृष्टगणैश्चपतिनिबहैः पूर्णाश्चयाहिंसिनीर्बापारान्परिगूहयंतिकुश
लप्रज्ञाविशेषाश्चये॥ १५॥ तेषांयेपतयश्चयेत्वनियतां वृत्तिंमुहुः संधिनो नानाजतिसमुद्भवावहृविधक्षुद्रक्रि
याजीविनां॥ संसृताअथतानवन्त्यपिचयेयेभूतरक्षोगणारुद्राः पारिषदास्तथाधिपतयसेवांचयेयेपरे॥
१६॥ नगनामुंडितमस्तकातिविकृताकाराश्चयेस्वेच्छयासिंहव्याघ्रगजाश्चसैरिभयुवाद्याकारभाजमहिष
श्चये॥ ज्ञानाकारगुणप्रभावविभवैर्नित्यंमहांतश्चयेक्षुद्रज्ञानगुणप्रभावविभवार्थेवारथाधिष्ठिताः॥ १७
येनुत्प्रेषुरथान्वितेषुचरणैर्धावंति शत्रून्मुहुर्ध्वं चंद्रार्कमहीमुखाः सुरगणाः प्राप्ताश्चत्वंविभोः॥ येरक्षन्ति

राम.
६०

स्थान् नृनवयमपारुह्यैव शक्त्या स्वयायेरुद्राः परितः शिवस्य पुरतः सेनात्मैव सन्ति ॥ १८ ॥ येनासम्पिनायकाः
 सुरवरा ये सूरत रूपाः सुराये गृहंति रथे बुरिमीनिवहन्तुता ह्यधिकंकराः ॥ ये स्युर्वर्धकिना निजा अपि च ये दक्षार
 धानां कृती ये जानाश्च कुलातजातिबुतथा ये लोहकाराश्च ये ॥ १९ ॥ नानापक्षि समूहबंधनविधौ दक्षाश्च ये वैज
 नामत्स्यादिप्रतिघातका अपि च ये कुर्वन्ति तीक्ष्णानिषून् ॥ दिवाधन्त कृतश्च ये यनमगव्याधाः सद्येतरानेता
 रश्च श्रुनांचयन्ति निरता ये वाश्रुनामा कृति ॥ २० ॥ विश्राणा अद्य ये श्रुनांचयनयः शंभोरद्यांशं शकाः सर्वमर्त्यः
 जगद्वताः कुमनुजा विश्वेश्वरांशश्च ते ॥ ये भूमे रिविचंद्रसूर्यधरणी ब्रह्माग्निविष्णवा द्योये रुद्राश्च जगतिषां
 ति परितः पूर्णाः शिवस्यांशकाः ॥ २१ ॥ ये सन्ति प्रमदादिरूपचरिताः सर्वेभ्य रूपाधुना तेभ्यः संप्रति पूर्णं स्तुनि
 नतिं कृत्वा नमस्कर्महे ॥ शंभुदुः सह दुष्टकष्टविविधव्याधिज्वरापस्मरप्रक्षेसारमजं शिवं स्मरहरं दुर्वासना
 भार्जितं ॥ २२ ॥ भस्मोभूतितविग्रहं त्रिनयनं भ्रास्रज्जटामंडलं स्वासीनं वृषभे गतौः परिवृतं सांवसदाभा
 वये ॥ श्रीरुद्रं यजुषोचममध्यममहाकांडे चतुर्थे स्थितं संसारामयभेजं प्रजयतां विश्वेश भक्तिप्रदं ॥ २३ ॥
 तस्मिन्नर्थं युतो विभासति हृदामत्रानुवाको मुदा चानुर्थः सकलात्मतां भगवतो वक्तुं प्रवृत्तो मुने ॥ इति चतु
 र्थानुवाकः समाप्तः ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे स्कंदजैगीषव्यसंवादे अष्टाविंशोऽध्यायः
 ॥ २८ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ नमो भवाय ॥ विश्वं यः सततं विभर्ति समधिष्ठये वमूर्त्त्यै
 षकं यस्ताभिस्तनुभिः शिवाभिरनुगृह्णातीव तस्मै नमः ॥ यः सर्वत्र सुपूर्ण एव भवति स्वस्मिन्विलीनं जगद्भू
 यो भावयति स्थितं भवति तदास्मिंश्च यो भाव्यते ॥ १ ॥ योगींद्रैर्भगवानपां स्वयमधिष्ठाता च यो सौ रुजां निर्य
 द्रावयिता सतां स्वयमधिष्ठाना च सूर्यस्य यः ॥ तस्मै नित्यमिदं नमोस्तु युगपत्कल्पांत काले जगत्सृष्टे वाश्रुवि
 हिंसते स्वयमधिष्ठाने तथाग्नेरपि ॥ २ ॥ आज्ञादंडधरः प्रसारितमहामायोरुपाशः पशून् ब्रह्मादीनवतीह

शि.व.
६१

भूतनिवहाधिष्ठातरूपश्च यः॥ तस्मै सर्वसुराधिकायजगतामीशायतुभ्यं नमो नीलग्रीवकलेवराय शितिकंठाय तु
भ्यं नमः॥ ३॥ नमः कर्पद्विने॥ योगीशाय कर्पद्विने खिलमहायोगेषु दीप्ताभते तुभ्यं च सुशिरोरुहाय धजमानाका
राय तुभ्यं नमः॥ नमः सहस्रा॥ देवेशाय सहस्रलोचनभूतेशक्रात्मने तेशतास्यं तोतमधन्वराणामिविधानेका
युधानां युधि॥ ४॥ नमोगिरि॥ विभ्राणाय नमोगिरिश्चरकृतावासाय दिम्बासमेरुश्चित्रानवतार्कमंडलस
माविष्टाय सूर्यात्मने॥ सर्वप्राणिहृदं बुजेषु वसते तुभ्यं नमो रे तसः सेक्रे दिव्यहिरण्यस्य च हरेर्गर्भे विधात्रे वि
धेः॥ ५॥ शूराय तमहेषवेन मद्दं स्वल्पप्रमाणाय च स्वेच्छासंबुचितांगकाय च नमस्तस्मै बृहद्रूपिणे॥ ज्ञाना
कारव्यस्तपोभिरभिरुत्थाय तस्मै नमो रूपाय धाधिकदीर्घकालवयसां स्तोत्रैः प्रवृत्ताय च॥ ६॥ सम्पद्वर्धयते स्वभ
क्तनिवहान् देवाय तस्मै नमो विश्वाध्याय तद्याप्रधानपुरुषायेदं नमो स्त्वाश्वे॥ नमः शीघ्रि॥ शीघ्रानेकगतिप्र
भेदकुशलायेदं नमः शीघ्रगास्त्राविर्भावयते च तामुवि विधाकारप्रवाहासु च॥ ७॥ नमः कूर्म्या॥ नित्यं संलि
हिताय ते नमद्दं स्थात्रे महोर्मिषपां निष्कंपाविगतस्वनाः पुनर्वाचीनस्वनाश्चापियाः॥ आपस्तासु च सर्व
दानिवसते तस्मै नमः स्तोत्रां मध्ये संनिहिता यकिंच वसते द्वीपेषु पुराणेषु च॥ ८॥ नमोज्येष्ठाय॥
तुभ्यं देव नमः पितामहहरीं द्वेभ्यः प्रशस्त्या च ज्येष्ठाय तिमनो जनिन्यतरुणाकाराय नित्यं नमः॥ विश्व
स्मादपि पूर्वमेव वसते स्थात्रे च तस्मात्परं जन्मांतादिविवर्जिताय च नमो मध्ये प्रसिधाय च॥ ९॥ ली
लाशैशवधारिणे नमद्दं तुभ्यं जघन्याय च स्थित्यंतदिमतामशेषजगतां मूलाय तुभ्यं नमः॥ गंधर्वे
नगरे तयैव नगरेष्वन्येषु सर्वेषु न स्थात्रे धीशतया प्रतीयसरेण दृष्टाय तुभ्यं नमः नमो याभ्याय॥ प्रा
णिप्राणासमूहसंयमनमप्यंते स्वयं बर्चते नित्यं संवसते यमस्य च पुरे कालांतकाद्यात्मन॥ विश्वक्षे
मविधायिने नमद्दं सौरात्मना चोर्वरास्त्राविर्भूय समस्तस्य निवहस्यावर्धयित्री सदा॥ १०॥ धान्या

राम.
६१

द्यात्मतयाः श्वलेषु वसने तुभ्यं नमः सर्वदा श्लोके वाच्यतया स्थिता यत्तत्तं देवैः सह क्रीडते ॥ कल्पान्तेऽप्यविनाशिने श्रुति
 शिरोवेद्याय तुभ्यं नमः स्वारण्याय च वक्ष्मजाय च नमः श्रुश्रूषमाणाय च ॥ १२ ॥ वर्णाध्वन्युभयात्मना श्रुतिपुराणा द्वौ
 प्रसिधाय च प्रत्युक्तिप्रतिशब्दरूपिण इदं तुभ्यं नमः शीघ्रगं ॥ नमः आश्रयेणाय ॥ सेनां पालयतेति शीघ्रगारथा
 येदं नमः सद्यते शूरश्रेष्ठ नमाय दुष्टनिवहानं संभिदं तेनेन नमः ॥ १३ ॥ नमो वर्मि ॥ वर्मश्रेष्ठ भूते विशिष्टविः त्वस
 देहाय तुभ्यं नमो दिव्योपायनभस्मभाजनशिरस्त्राणादिकं बिभ्रते ॥ आगुल्यं स्खलनं बिबंक्षु कभते नित्यं नमो
 लुश्रुतिख्याताय श्रुतिविश्रुधायुधभते विख्यातसेनाय च ॥ १४ ॥ ध्यानं ॥ शंभुं शत्रुभयापहं जयमहासांभ्राज्य
 समुन्नदं गौरीपतिं सरोरुहार्पितमहाहेमाद्रिवाणामनं ॥ बाणालं कृतपाणिमेणविलसद्दालं दुर्गगाधरं शां
 तं सुंदररूपिणं वृषवराख्यं भजे सर्वदा ॥ १५ ॥ रुद्रार्धविश्रुतपदार्धसुबोधसारवाक्यार्थवैभवमिदं प्रकटा
 नुवाद ॥ पंचास्यं शांतश्रुतिविश्रुतपंचवाकवेदानुवाकमिदमेव महार्थसारं ॥ १६ ॥ नमो दुंदुभ्या ॥ देवीशा
 यनमो लुदुंभिमहानिध्वानरूपाय च प्रौढात्पुन्नतवैभवाय वसने देवैश्च सार्धं सह ॥ भेरीवादनदंडरूपि
 ण इदं तुभ्यं नमः सर्वदा दुष्टान्धर्वयते विमर्शकुशलाया शोभविद्याय च ॥ १७ ॥ नित्यं भक्तजने प्रवृत्तकरुणा
 शीलाय तस्मै नमो ह्येवं कर्मचकुर्वते सुमनसां व्रणाय वन्द्यात्मने ॥ भक्तेभ्यः कृपया प्रवृत्तधनदा येदं
 मोविभ्रते स्वद्वंद्वेषु धिमुत्तमं नम इदं तीक्ष्णोष्णहस्ताय च ॥ १८ ॥ तीक्ष्णानेकवरायुधाय च नमः सोम्योत्तम
 स्तोचितामोधानेकमहायुधाय शुभसत्कोदंडहस्ताय च ॥ नमस्तुत्या ॥ तुभ्यं देवनमोऽस्त्वेनेकविधश्रुद्रा
 र्धसंचारिणो प्रख्याताय च रायवाचरमहालिङ्गेषु पूज्याय च ॥ नैष्याय ॥ निर्मग्नां भसिभूतले सदृक्कोदे
 शे श्रुचौ कर्दमे विख्याने वस रसुविश्रुतनदीश्रेष्ठसुनादेयि च ॥ वैशंताय ॥ देवाद्यर्धनिवेशितं वुनिवहिकू
 पे वुगर्ते वुचसद्वर्धं भसिभूतले सदृक्कोदे विद्युत्सुतघ्नां भसि ॥ २० ॥ ईधियाये ॥ दीप्ताश्रेष्ठुरदानपेषु च महा

शिव-
६२

वानेचरिष्यन्महाभूतवानपुमांतदुःसहशिलावर्षोप्रसंवर्तके॥ श्रीषेवानसमुत्थपांसुनिवहेवात्यासुवान्यत्रवायाः संत्य-
स्यतदात्मनाजगदिदं व्याप्यस्थितायनिशं॥२॥ वास्तुपाय०॥ यः सर्वाणि सदैवपतिपरितोवस्तुनिवास्तोष्यतिस्त-
स्मैचासुनमोस्तुसर्वभुवनव्याप्तायसर्वात्मने॥ ऋषिदैवते॥ रुद्रंभीमकनामकेनमुनिनाश्रीहेमकोशेनचध्यानं व-
श्यसुरूपवृष्टिसुतसत्संपतिमेधायुवां॥२॥ विद्यारोग्यसुधेनुपदसत्साम्राज्यमोक्षधियांदातारं द्विपचर्मलं
बित्तजटासर्पादिचिह्नंभजे॥ रुद्रार्थसारखरमंत्रपदार्थसारपुण्यानुवाकविशदः खलुबष्टमप्तः॥२३॥ विश्वा-
धिकप्रणतिबोधकसर्वभावयुक्तोहिभक्तवरमुक्तिगशक्तिः॥ दायी॥२३॥ इतिश्रीशिवरहस्येर्दशानाख्येस्कं-
दजैगीवव्यसंवादेस्कंदप्रोक्तरुद्रभाष्येएकोनत्रिंशोऽध्यायः॥२४॥ श्रीर्दशानायनमः॥ श्रीस्कंदउवाच॥ नमः
सोमाय०॥ लोकानुग्रहकाम्पयाखिलसतांधेयाः शिवाः सर्वथाधनेयः शिवशंभुशंकरमुखानेकाभिधा-
नास्तनूः॥ तस्मैदेवनमोस्तुयः करुणायाप्रादुर्भवन्ब्रूतोभक्तान्यातिसहोमयाप्रतिदिनं देवान्यितृन्मानवा-
न्॥१॥ अन्यानप्यभूतेनतर्पयति यः सोमात्मनापज्वलः सर्वानभ्युदयेनयोजयति यः सोमादिधागात्म-
नाः॥ रुद्रायेत्या॥ यश्चद्रावयतिस्वयंप्रणामनानित्यं रुजंयोगिनांतस्मैदेवनमोस्तुनित्यमुदयेकाश्मीरताम्रा-
यच॥२॥ अरुणायः॥ सिंदूरारुणाकांतयेतदनुतेसूर्यात्मनेदंजगत्द्युत्याद्योनयतेचशंगमयतेप्रायश्च-
भतंजनं॥ पशुपतये॥ सर्वाभ्यालयतेपशून्विधिमुखान्चौरारितापव्यधारेगेभ्यः कृपयाक्षतेनमददंते
दुष्प्रधर्मायव॥३॥ दुःखाद्यैः पवमानमूर्तेषुदृश्येभ्यः समस्तंजगज्जन्मव्याधिजराविषतिमरणादिभ्यो
विभेतीदृशाः॥ यस्माद्द्विभ्यतिनेपितेभगवतेनस्मैवियन्मूर्तयेनुभ्यं देयनमोयदाखलजनाः साधून्जिघां-
संतिय॥४॥ आविर्भूयतदग्रतःप्रथमतस्तेषांनिहंत्रेचयेदूरत्वाभयहायसर्वजगदाराध्यंकुमार्गेस्थिताः
नमोहंत्रेच॥ तेषामेवदुरात्मनांशिवतरेकालेप्रहर्त्रेनमोहंत्रेहेतिबलेनयेनमहताहंतव्यमाश्रुक्षणात्

राम-
६२

५॥ तद्रूपाय पञ्चकृतविवमहासंहारकालेवलस्यात्यन्तातिशयेन हंत्यपि हरिब्रह्मैव मुख्यामरान्॥ अतायश्चरा
 चरस्य जगतस्तस्मै नमो सुप्रभो रुद्रः पंतिजगन्ति ये च परितो वृक्षादिस्थाः परो॥ ६॥ हरिकेशो॥ ये रुद्रा हरिताभ
 केशनिवहास्तेभ्योऽपि नित्यं नमः संसारार्णवमाश्रुता रयति यस्तारात्मकः सर्वथा॥ ब्रह्म ब्रह्मविदं चिरादुपदिश
 न्तस्मै नमस्ते सुयदुःखापायमयं सुखं यदि च तद्भेदं यत्परे हृत्॥ ७॥ नमः शंभवे॥ साक्षित्वेन तयोः शमित्य
 पिमयश्चेतीह विख्यातयोर्द्वैतं नित्यं सुखात्मने नम इदं श्रीशंकराख्याय च॥ सर्वस्मै जगते वरे नि कृपया यः
 शंभवः श्रानिशंतस्मै तेस्तु नमः शिवाय च गुणातीताय शुभाय च॥ ८॥ इच्छाशक्त्यविमुक्तचिह्ननशरी
 रायाव्ययायात्मने पूर्णानंततराय पूर्णसुखदायाजस्रपूर्वाय च॥ शोतिस्मिन् जगदीशे ते दिशति च श्रेयः प्रजा
 नामसौ शान्तिया निसमस्तमंगलगुणग्रामैकसीमायने॥ ९॥ इच्छाशक्तिमुपैति निर्मलतरश्चारेण प्रवृत्त्येति च
 व्याचष्टे शिवनामयस्य विभवं तस्मै परस्मै नमः॥ शिवतराय॥ लोकानां भविष्यं येण कुरुते त्वं तं शिवं यः सदा तस्मै
 चास्तु नमः प्रयागवदरी केदारकाश्यादिषु॥ १०॥ तीर्थाय॥ तीर्थो मोहिमरुद्धादिसरितां बूलं च गोदावरीकृ
 ष्णासिंधुसरस्वतीमुखसरित्पारंतर्वाकृतं॥ नित्यं संनिहितायनेषु जगतां त्राणाय तुभ्यं नमः प्राप्यैवोत्तम
 ये निजन्मगुरामुत्कर्षक्रमात्प्रणिनां॥ १०॥ नमः प्रतरणा॥ मग्नानां भवसागरे करुणया चोन्मज्जयि त्रेभ
 वादूर्ध्वं चोद्धरे नमः क्रमवशात्पारंभवांभो निधेः॥ प्राधान्यं कर्मवशेन जंतुनिवहानावर्तमानान्युनः कर्तुं प्रे
 रयते धियस्तदनुतामये भवाव्योश्चिरं॥ ११॥ नमः शब्दाय॥ सर्वान् आमयते नमोऽस्तु भवतेषु शेषेषु दर्भा
 दिषु क्षुद्रप्राणिकुलेषु बालंतृणावत्स्वल्पप्रभारोषु च॥ येनेकेन वदत्यकालमथवा जीवन्मुजंतुत्वहो ज्येव
 तस्मि कतास्तद्वदधिकश्चुद्रेषु नारेपि च॥ १२॥ नानापुण्यं नदीप्रवाहनिवहेतुत्वं भूतिष्वपि श्रेष्ठा प्रा
 णिषु चैरिणेषु च तथा नित्यं त्रिज्यामानिषु॥ प्रख्याते पथि च प्रवृत्ततरसन्मार्गानुवर्तिष्वपि क्षुद्रानेकशिला

शि-व- ६३ तिकर्कशतरेदेशेकुशीलेजने॥१३॥स्यराय॥वस्तुवेविजनेजनेष्वपितथायोगेबुचैतेषुयःसर्वेष्वेवमनुग्रहायज
 गतामास्तेविभुःसर्वतः॥तस्मैतस्तुनमःकल्पदिनद्वंद्वसत्कुंडलायानिशंभक्तानांपुरतःस्थितायचनमोगोष्ठेगुह्यं
 तरे॥१४॥नमस्तुत्या॥तल्येनतल्यतरतिरत्नविविधप्रासादमध्येतयाकाष्ठेपर्वतगह्वरेद्वंद्वरेनीहाराखारिण्यपि
 पि॥स्तुत्याय॥सत्तांसौविधमेजस्तपितथाश्रुक्लेपिचोर्द्वेपिचदेशेलुप्ततरादिकेचपरितःपूर्णेतराद्यैःस्थ
 ले॥१५॥नमस्तुत्याय॥ऊर्ध्वामध्यविलाकृतिप्रतिवृत्तौपर्णवृषावृजेश्वरेष्वस्तिशिवोयमेवमभितःसच्चि
 त्सुखांशैःस्वयं॥भूतंभावित्ववर्तमानमनुगृह्यात्वेवबुद्ध्यासतांभक्त्याभावयतांसएवसुखमस्तस्मैनमस्तु
 र्महे॥१६॥अभिघ्नते॥हंतव्यानभिहंतुमायुधवरैरुद्यम्यसंधावतेदृष्टांसैरभिनिघ्नतेनमस्तुदंकांश्चित्समा
 पीडनैः॥प्रस्त्रिवदने॥कांश्चिच्चापिखलान्वलस्यमहतःस्वस्यप्रकर्षेणचास्यंतंभेदयतेसमस्तजगतांक्षेमा
 ययोगावच॥१७॥अभिदेवता॥स्वात्मानंहृदिभावयंतमनिशंरुद्रंस्वसारूप्यदंसाभ्राज्यादिरिपुस्रयाहिनि
 रिवलाभीष्टप्रदंध्यायतां॥सप्तद्वीपमहाधिपत्यदमनंतोद्यद्दिनेशद्युतिंभूतेशंभुजगंद्रभूषिततनुंकंठेक
 लंकंभजे॥१८॥नमोवःकि०॥ईक्षत्पुष्यफलप्रदाःक्रतुभुजोनानाधिकारास्त्रयस्त्रिंशन्मानमितैर्गर्गौ
 स्त्रिगुणितैःस्वांशैर्गर्गोशान्वितैः॥प्रत्येकंपरिवारिताःस्वसदृशैरेनेश्वरायोसथासूर्यस्योग्रविभूतयःक्र
 मयुताएकादशैकादश॥१९॥संधीभूयवसंनिवेधिपतयोभूष्यंतरिक्षद्युयुत्रिष्वन्यैसहवद्भिरेवममरैः
 सर्वैःसहप्रणिबु॥त्रीणीत्रीणिशतानिचोपरिनवत्रिंशच्चदेवाभवंत्यंशाःजीवघनस्यपंकजभुजोवन्द्यैः
 स्फुलिंगाश्च॥२०॥तेदेवाकथमीश्वराःकथमपिध्यानेनयोगेनचारुद्रान्वःपरमेऽश्वराभगवतोजानं
 त्यर्चित्यानपि॥जानीयःकथमल्पकाऽवयमयापिसेच्छयेदंजगत्सर्वभूतःकृतमेतदेवनितरांविस्तारय
 न्नःसदा॥२१॥देवानांहृदयेषुयोगजधियातेषांवसन्धोयथाप्रज्ञंभक्तिवशेनशंतमहद्वारुद्रान्वमःस्तु

राम.
 ६३

महे॥ नमोविष्णोराके॥ प्रारब्धाखिलकर्मबंधविनिवृत्त्यर्थं च पापात्मनामाध्याधिजरादिनस्करमहासर्पादिनक्रादि
 भिः॥२२॥ क्षिण्वभ्योविविधं नमस्तनुभूतां कर्मानुरूपं फलं दातुं दुष्कृतिनस्त्वमेमु कृतिनश्चेमेकिलेत्यन्वहं॥ लोका
 नुग्रहकाम्ययापि च विचिन्तयोनमो वीर्यमर्यादं च सुनिश्चितं च नियमेनायुः क्षये प्राणिनां॥२३॥ हंत्यभ्यश्चन
 मः कथंचिदपि संप्रैयुः क्वचित्पापिनः प्रायेरोति हि शा भिनुं तनुभूतः सर्वान्संनान्तदा॥ नीरंध्रं सविजं भित्तं
 जगदिदं व्याप्यः स्थितेभ्योनमः श्रीरुद्रानुचराश्च गुप्तमपरेयं संति तेभ्योनमः॥२४॥ देवताध्यानविनि॥ स्कंद उवाच॥ कन्या
 पुत्रसुवर्गाराज्यनृपवश्यादिदृश्यास्त्रियः शत्रोर्नाशधनाधुरतमयशः पौत्राश्च गोजादिवं॥ साम्राज्यं प्रदिशं तमात्म
 निभजंतं तं सहस्राक्षिपच्छेत्त्रघ्नां राशिरोभिरावृतममुं विश्वेश्वरं चिंतये॥२५॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वाद
 शांशे स्कंदे जीवव्यसंवादे स्कंदप्रोक्तरुद्रभाष्ये त्रिंशोऽध्यायः॥३०॥ श्रीईशानाय॥ श्रीस्कंद उवाच॥ व्यक्ताव्यक्त
 तयाचराचरमयं विश्वं सदा तर्वा हि व्याप्ता विश्वभवा भवस्थिति कृते विश्वात्मको विश्वयाः॥ विश्वस्मादिधिकाश्च वि
 श्वपतयस्तन्निग्रहानुग्रहव्यग्रात्पुनस्तु शांतविग्रहकृत्तोरुद्रास्त्वदशाश्च ये॥ तव्रूपावयं नतिस्तुतिशतैस्त्वो श्री
 रायंतो ध्रुवासु श्रीतं वरहं कृपालुमभयं संप्रार्थयामः शिवं॥१॥ द्रापे अंधं॥ विभ्राताः कवचं विभाति भगवानयः
 पापिनां दुर्गतेः प्रेत्येदं खलु दुःखदः सह मह्यं संसारदरिद्रययो॥ योसौ पापहृता न समस्तभुवनध्वंसान्तिका
 यागतेः शश्वत्कारयिता च योखिलजगन्नाथो न दोषिस्त्वयं॥२॥ दरिद्रः अंशतः॥ निस्वश्वागतिरेक एव निखि
 लालक्ष्यस्वरूपः सदैवास्ति तस्य हरिद्रवज्जगदिदं यन्नामरूपात्मकं॥ सर्वस्त्वत्तशरीरमेव यदिदं यस्य स्वं हं
 दंशतोयः संभूय च नीललोहितदृतिरव्यातशिरः पंचमं॥३॥ उद्धतस्य विभेदधीतुरगजाविष्णोश्च वामं वपु
 र्योदत्वा सविलासलोहिततनुर्निर्दोषस्त्वयः॥ कंठे नीलमतीव लोहितनिर्भंचाम्यत्र गात्रं शिवं धत्ते यः सत
 तं दद्यामयतनो सत्वं प्रसन्नो भुना॥४॥ एषां पुरुषा॥ एतान्युत्र कलत्रमित्रपरिवारादीनि मानुगो महिष्य

शिव- ६४ श्वारीनिहनः पञ्चश्रनमतान्भीतान्क्रुधामाकृष्याः॥६॥ रात्रौ श्वकदापिमागमयतादार्तिप्रसादानवस्वामिनिर्विद्विषि
 ज्वरादिकमिमान्मावाधतां कृपित्वा॥५॥ मंत्रदेवता॥ प्रध्यानं पुलहेन रुद्रमनिशंभूताभिचारदिकंद्रोहारिष्ठभयापहंघ
 नमहासिद्धिप्रदं ध्यायतां॥ आगुल्फं सितकंबु कंडमरुकोद्युक्तं लसत्कुंडलं ध्यायेत्कुंडलिपुत्रपं मुनिलकं सन्नूपुरं भै
 रवं॥६॥ यानेरुद्रशि॥ त्वंगतुंगतुरंगसंयुतमहामातंगमध्यस्फुरन्भावयौढुरध्यायुतायुतलसज्जां वूनदस्पर्शनं॥
 अध्यास्यत्यवतिष्ठतिरथिवरैर्मणिक्वसिंहासने ब्रह्माजादिनिजाश्चिन्तैर्जनवरः संपूज्ययां मानवः॥७॥ इंद्रब्रह्म
 पदे च संयमफलं साक्षाच्चमोक्षत्रियं सालोक्यादिचतुर्विधां च भजतां तद्गुणसाम्यं फलं॥ यानेत्युरुषस्य रुद्र
 शिवदापूर्वातनूर्योगिनां सर्वं यच्छ्रुतियाचक्षिरातनुः संसाररुग्भेषजी॥८॥ प्रसीयाखिलकमभिन्नहृदयग्रंथि
 प्रनष्टारिवलाज्ञानं छिन्नसमस्तसंशयमपास्तमद्वैतमस्ताः रिकं॥ ज्ञानं प्रत्यगभिन्नचिन्त्यपरब्रह्मैकलक्ष्यं परं स
 र्वान्वोधयतः सदा मुनिजनान् चिन्तुद्रयाभद्रया॥९॥ रुद्रे स्यादिगुरोः सतं शिवमयीयास्याननूरुध्वगतस्य ज्ञा
 नघनामिकातवगुणानीता शिवास्त्वा सदा॥ नित्यात्पति कवं धमुक्तिफलदा चेशानमूर्तेः सदा ताभिस्तेति सभि
 स्तनूभिरभितरत्वा सज्जनैर्कार्मिनः॥१०॥ यावन्मानुषभोगलाभजनितानं देन दीर्घायवंत्वा माराधयितुं शिवं
 सुखयनः शंभोदयांभे निधे॥ इमारुद्रा॥ ज्ञानैश्वर्ययशोदयादिसगुणैः सर्वैरनंतैर्वलैः संवृत्तः कृपया सकृत्
 रामतामये कभक्त्या सतां॥११॥ यः संवर्धयिता य एव निखिलब्रह्मांडविध्वंसना विर्भावोद्बुद्धनैकधृष्टुपरमंधते
 बलं केवलं॥ कपर्दिने॥ यो सौंदर्यकपर्दभृद्यभितसे वीरभद्रादयो वीराश्चाधिवर्सांतयस्य महता वीर्येण धी
 रोत्थिताः॥१२॥ क्षीर्यते निखिलाः खला भगवते रुद्राय तत्ते प्रियां नित्यं तां विभुभो वयं मीतिमियं यामानसार्चाम
 यी॥ सर्वोत्कृष्टफलार्थिभिर्मुनिजनैः सर्वेश्वरः सर्वधा ध्यातव्यः शिवसर्वविंशबहुधा यष्टव्यसवानि शं॥१३॥
 स्तोतव्यः परिकीर्तनीय इति याविच्छेदनीयामतिस्तान् लब्ध्वा शिवमेव सर्वमितरत्संन्यज्य सर्वात्मना॥ ॥ विश्वं

राम.
 ६४

पुष्टं ग्रा०॥ ध्यायंतः सततं भजाम इह नः शंशकर रय प्रभो तस्यैतत्कृपया यथा स्वपरिवाराणां च किंचिदाधुना॥ १४॥ ग्रा
 मैस्मिन्निवसत्यशेषमपि यद्यत्पारिजातं च तनुं च पुष्टमना तु रंच सुखितं भूयात्तथोपास्महे॥ मृडानोरु॥ स्वामि
 न्द्रुद्रनमस्त्रियाभिरनिशतोत्रैर्हविर्भिः क्षयद्वीरं त्वावयमादरात्परिचरेमांसा सुकुर्वन्मृगा॥ १५॥ दारापत्यधना
 दिभिस्तु सुखितान्स्मान्कुरु स्वापि च ब्रह्मानंदमयं च मयत्तदपि नः श्रेयः कृपां भो निधे॥ यद्वा प्रार्थनया नयानयभिर्द
 शंभो यमारेधुना मक्तिः सर्वफलप्रदा भवतु नः सर्वात्मना सात्त्विकी॥ संसारज्वरदुः सहार्तिहरणं स्वामिन्तवानु
 ग्रहः पूर्यो नः किमसाध्यमस्मि भजतां तस्मात्त्वया स्मृत्यिना॥ १६॥ यच्छं च योश्च०॥ स्वच्छलेन नियोजितः स भगवा
 न्लोके श्वरः स्वस्य यत्प्राप्ता नागतदुः खहेतुशमनं वाच्छं त्वदाज्ञाक्रमं॥ नाति क्रामति तत्तथैव च वयं तस्या भहेतु
 नुः स्मर्तुं सौ यत्कृपया समस्तजगतां ह्येश प्रहाशक्रमं॥ १७॥ कान्तेर्नोपदिहै सर्वभुवनं स्रष्टा विधिर्मानयन्नादत्त
 च वयं च दुर्लभमपि प्राप्स्यामहे ततथा॥ ॥ ऋषिध्याना०॥ देवगोधनवर्धनं प्रणामतां हस्त्यश्चरश्चाकं मांड
 येन महविशार्चितमुमाकांतं प्रसन्नाननं॥ चंद्रोद्भासितशेखरं मुनिजनैः संस्तुयमानं प्रभुं ध्यायद्गुद्रमभीष्ट
 दं प्रणामतां सिंहसनाधिष्ठितं॥ १८॥ मानोमहांत०॥ स्वामिन्द्रुद्रमदीयवंशमखिलं ब्रह्मं युवानं शिशुं गर्भस्थं पितं
 रं च मातरमिहास्माकं रुषाभावधीः॥ माहिंसीश्च प्रियास्तनू बह्विधा व्याध्यादिवा तातयैः शस्त्रास्त्राग्निम
 ह्निहृयिश्च कअरिष्याघ्रोग्रसिंहादिभिः॥ १९॥ ध्यानाः॥ सर्वाभीष्टफलप्रदं प्रणामतां देवं दयाशेषधिं देवेशं
 हृदि देवरातमुनिना ध्यातं गरींशवृतं॥ तं नंदीश्वरं दितं मुविमलं बालैर्दुचूडामरिं बालादित्यसमानकं
 तिमनिर्शं श्री रुद्रमेवं भजे॥ २०॥ मानस्तो०॥ स्वामिन्द्रुद्रवयाहविश्चरुपुरोडाशाज्ययागैर्मुहुः प्रीतिं तेन म
 सा च संप्रति वयं संपादयं॥ तोधिकं॥ देवतां करुणानिधिं परित्वे मांसा सुकुर्वन्मृगां भक्तानामपराधिनाम
 पिवयः पुत्रेषु पौत्रेषु वा॥ २१॥ मानेगोबु०॥ गोध्वश्चादिषु चास्मदायुविरुष्महिंसां विभो मा कृपाः किंचास्मत्कु

शि.व.
६५

लवर्धनानिहरणोदनेचधर्मेधने॥ वस्त्रांस्तन्यपरांस्तद्यौरसगराणामनोवधीः किंतुतान॥ वर्ध्निष्ठांश्चिरीजीविनश्चकुरु
तान्नः प्रार्थनीयंविभो॥२१॥ स्वात्मानंहृदिभावयंतमनिशंरुद्रः चिरायुर्महाभार्गक्षेमसुवर्धियुत्रकनकश्रीकन्यका
दिप्रदं॥ त्वामेकादशधाविभक्तवपुषंतेजोनिधिंशूलिनंचंद्रालंकृतमौलिमिंद्रुधवलंशान्ताकृतिंभावये॥२३॥ आ
रातेगोघ्न॥ अश्रांतंपुरुषांश्चगांश्चनितरांतेनिघ्नतः सर्वदाप्रीतिर्हि सनगेत्तरातिभयदं रूपंचदूरेस्तुतत्॥ विश्व
त्राणापरायणस्यजगतांमास्माभुभूतस्ययाचंदोशाद्यक्तेस्ति सास्तुमयि साप्रीतिः सदास्मास्तिह॥२४॥ सुम्नम
स्मे॥ भक्तानंशिवदंसदाशिवशिवंरूपंचयतच्छिपायास्माकंपुरतः परिरुक्तास्तुतेकिंचाधुनास्मान्विभोभक्त्या
नृक्षसपक्षपातमधिकंदक्षित्यपूर्णावचः क्षेमंयोगमहंवहामिभवतामित्यादराद्ब्रूहि॥२५॥ इतिश्रीशिव
रहस्येर्दशानारख्येद्वादशांशेस्कंदशेजैगीषव्यसंवादेस्कंदप्रोक्तरुद्रभाष्येचकत्रिशोऽध्यायः॥३१॥ श्रीर्द
शानायनमः॥ श्रीस्कंदउवाच॥ अधाचन॥ श्रीरुद्रार्थचक्षर्मयच्छभगवन्ना मुष्पिकंचैहिकंकस्तादृक्
सुखवर्धनः प्रणमतां देवत्वदन्यः प्रभो॥ ऋषि॥ आयुः श्रीसुखवर्धनं मुनिवरेणाराधितंचान्निशादेवं
तंसहिरण्यसन्निभत्तसन्मूर्तिप्रसन्नाननं॥ विभ्राणंज्वलनंज्वलंतममलंकुर्वारामग्रेस्वयंदेव्यास्तांडवमा
दरात्सुरगणैरासेव्यमानंभजे॥५॥ स्तुहिश्रुतं॥ अस्मानेवसद्वितुंकसुरायास्त्रिबारेणभूमयेयोदेवस्त्रि
पुरान्पुरासमवधीद्योगींद्रहृत्यंकजे॥ भार्तेडस्पचमंडलेत्रिभुवनव्याप्तप्रभामंडलेनित्यं व्योम्निपरेतभूमि
षुचयः प्रादुर्भवन्तिवृत्ति॥२॥ यः सर्वः श्रुतिबुश्रुतेषुनिखिलेश्रुत्यंतसारेषुचात्यंतंविश्रुतदिव्यकीर्तिगुण
चारित्र्योद्यवायः सदा॥ भृगन्नभीम॥ सिंहव्याघ्रमुखानिघोरमृगावद्वीमास्तुतिर्दुर्हृदयोवध्यानखिलानज
स्रमुपसहर्तुखलानुद्यतः॥३॥ यश्चान्यानभिभूतशक्तिरसद्वृत्तौ प्राकृतिर्मत्सुवद्विभ्रत्यंतिखलांश्चयस्त
मनिशं देवंभहेशंस्तुहि॥ इत्यात्मानमहंप्रसादविमुखंत्वां प्रेरयामिस्वयंभक्त्यासौमित्रभक्तभीतिहरणंहेरु

राम.
६५

इत्युद्योभवः॥ स्तोत्रोपि सुरेश्वरैर्हृदयविरंचाद्यैः प्रपन्नः किलापन्नौ यंजन इत्यनन्यशरणं मामप्यतीवात्यक्तं॥ स्तोत्रां सुख
 यप्रसादसुमुखः किंचानुकिंचित्परं भूतप्रेतपिशाचराक्षसमुखाघोराभवत्सैनिकाः॥ ५॥ अस्मत्तो न्यमधिश्चियंतुं स
 तंतं रक्षंतुनः सर्वदा सर्वस्मादुरिताद्भयाच्च भगवन्निन्यं प्रसादात्तव॥ परिरणोरुद्रस्य॥ दुर्ज्ञेयाविधये विभिन्नमतिभि
 नीताश्च भिन्नार्थतां उनलं न विभिन्नविस्मृतमहाशाखासहस्रायुताः॥ ६॥ वेदस्त्वहिहितास्तथा बह्विधास्ते द्रव्यका
 लत्रिण्यामंत्राः स्वल्पतरं च जीवितमतीवा ल्याचशक्तिर्मतिः॥ दुर्बिज्ञेयतरं सुदुःष्करमनः कर्माखिलं तद्वक्त्या नः सफ
 लं भवेदिति यथा प्रज्ञं यथा संभवं॥ ७॥ यज्ञात्मा खिलयज्ञभुक्त्वमिति हित्वां देवयस्यामहेयज्ञैरेव यथा हविश्च रुपु
 रोडाशाज्यवंतो वयं॥ दंभाहं कृतिर्धर्मपूर्णहृदया देवान्यजंते यपानयेतेषामयमिच्छतस्तव सुदुर्हंतुं प्रदीक्षावृत्तेः
 ॥ ८॥ अस्मान्परिरिणो॥ ९॥ इग्रानिग्रहस्वपिणोऽस्मि रत्नराया दुर्मतिर्मा कृथा स्तामस्मा सुकदाप्यतो मतिरियं हेतिश्च
 रुद्रस्यति॥ भक्तान्दूरत एव देवपरितः सावर्ज्यत्वद्यनः सर्वानकिंत्वयमुंचचापमधुना ज्या बध्यमस्मत्कृते॥ १०॥
 मीढुस्मेकाये॥ सृष्ट्वा विश्वमिदं महेश्वरतदेवानुप्रविश्य प्रजाश्चाविच्छिन्नतया समस्तजगति स्तृप्तुं स्त्रियां यो
 निषु॥ वीर्यसिंचसि यत्प्रजापतिरतो मीढुः पिता तं हिनस्त्वं पुत्रानि हवौ त्रकंश्च सुरवयश्चैरुद्रं शंभो प्रभो॥ ११॥
 देवताध्या०॥ वंशोत्थारकशक्तिमक्तिसगुणश्चोकीर्तिमत्पुत्रदं ध्यायंतं भगवंतं मंतरनिशं स्वात्मानमेव स्व
 यं॥ नानाप्रस्फुरदायुधं नतमहापापौघदुःखापहः देवेशं गजचर्मसंयुततनुं श्रीकृतिवासंभजे॥ १२॥ मीढु
 छम॥ नाद्योयः प्रवृत्तेः परश्च पुरुषः सर्वोतरात्मा जपाद्यौ हित्यं स्फटिकादिकेष्वियपयः पुंभावसंभावितः
 ॥ पुंभावः पुरुषेषु भाति जगति स्वांशप्रधानेषु यः स्त्रीष्वेव प्रकृतिप्रधानतनुषु स्वं वीर्यमा सिंचसि॥ १३॥ योत्स्यं
 तं शिवदस्ममस्तजगतां स्वत्वं प्रसादार्थिना मस्माकंच शिवो भवादयसु मनाः हनिर्न तेतावत॥ धन्यास्मा मयंच
 किंच परमेष्ठे कचिद्दूरतो निश्चिन्त्या युधजालमेतदखिलं पापात्मनां भीवरं॥ १४॥ ध्यानादि॥ सौम्यवाहुवि

शिव.
६६

भूवाणं करतले विभ्रत्पिस्ताकंधनुः शान्तं कान्तुमुपेत्य नाप सवपुः कृतिवसानः शुभां॥ वैराग्यं वनमध्यतः करुणायाः भ्या
गच्छपहिंसकान्॥ रक्षन्तः पुरतश्चरात्तरहिंनं श्रीरुद्रं शंभो प्रभो॥ १४॥ विविरीरु॥ अर्घ्यप्राणविपतिं संशयभयक्वेशा
स्तोराव्यथाभीतिघ्नं हृदिभावयंतमनिशं शंभुस्वरूपं स्वयं॥ अभ्यासानमनीवसुं दूरतनुं सन्मंगलैकालयं सानंदं च
पिनाविजं वनचराकारं युवानं भजे॥ १५॥ लौहित्येन विवर्जितं गिरिजयायसांगमर्धे सदायं वेदांतगिरो वंदंति स
ततासंगो ह्ययं पूरुषः॥ कालुष्येण विवर्जितः शिव इति ख्यातश्च यः पूजितः सद्भिः सद्भिर्विधाभयार्तिमयहृत्संसा
रघोरापरां॥ १६॥ यस्त्वं खंडयितासि कांडनिवहान् चंडान् प्रकीर्योभितः दंडयान् दंडयसि स्वयं च हरसि स्वैर्भीतिरौ
रामुधैः॥ ज्ञानैश्चर्ययशः सुवीर्यकरुणावैराग्यभाग्यामितः श्रीभिः पूर्णधनायुधस्तु भगवन् नमस्तेनमस्ते धुना
१७॥ सहस्राणि सहस्रशो य॥ यास्ते संतु सहस्रमाश्रुमतयः स्नाहेन यः पाणिनां शास्तः कंचिदधि क्षिपं स्वधवता
मध्ये स्मदं न्यंतथा॥ भक्ता एव वयं भवामभवतः सर्वात्मना सागसः पात्यस्मां निदमेव ते सुमनसो नित्यं समा
शास्महे॥ १८॥ तिर्यक्जंतुमहं जलवज्जनता वश्यादिसिद्धिप्रदं देवं सर्वजयप्रदं च भजतो शंभुं पुलस्त्यार्ति
तं॥ सत्कंदं जगदं वया युततनुं देवादि रुद्रैस्तु तं सायं ब्रह्मविद्याहमंगलविधिं स्मेरानवभावये॥ १९॥ सहस्रा
णि सहस्र०॥ प्रत्येकं च सहस्रधा बहु सहस्राणां सहस्राणि याः संस्तुतं महेतयस्तव शिवा संख्येयवाहुषिह
॥ ताः संक्षेपरातत्समुद्रवमहाहिंसाविधानादिकैश्चीशानो भगवन् ननु सजस्य वसितस्त्रिंशं किमत्र प्रभो॥
२०॥ पुरया पुरय कृतः परस्परमसंभिन्नानलक्ष्यं क्षणात्तलक्षौ कल्पनु पूर्णायापवशतस्तन्निग्रहानुग्रहे
हर्तुं भर्तुं मशेषलो कमपियोत्वं भाविकामी शतां धत्सेतः करुणावशाच्छरणान्त्राजुं सदास्मान्प्रति॥ २१॥
हेतीनां नु सुखानि चानभिमुखान्यस्माकमस्मद्विपां नित्यं चाभिमुखानि देवयुक्कनः सौख्यप्रदानि प्रभो॥
देवोपद्रवराजपीडनमहाकांतारजोरुव्यथाभीतिघ्नं हृदि नारदेन मुनिना ध्यानं सदा सर्वदं॥ २२॥ रुद्रं सर्व

राम.
६६

मनोऽभूवराधरं सर्वोयुधालं कृतं सर्वाद्यौघहरं च सर्वजगतामीशं महेशं भजे ॥ कल्यादैर्विधिना र्थितेन कृपया रुद्रे पथे
निर्मितास्तनुल्या कृतमस्तदीय कृतमस्तस्येत्यस्तच्छ्रियः ॥ २३ ॥ लोकानुग्रहनिग्रहैकनिपुणः कर्मानुस्संपलं यच्छं
तो निवसंति ये च परितः सूर्यानि लाग्न्यशकाः ॥ विश्वे देवगणाः प्रसिद्धसुगुणास्ते जो मरुसार्थिवाकीरा ये च महेश्वर
स्पवद्भुधानित्यं विभक्ताः कृतेः ॥ २४ ॥ भक्तानुग्रहतन्यस्पवद्भवः सानुग्रहविग्रहा ये भक्ताश्चिवावभावनामधिगता
रुद्राः सरत्पाहिते ॥ वैष्णवाजिनभोगिभूवराभूतो बाले दुर्गागाजराज्ज्वालं कृतमस्तकं स्त्रिनयनाः सांबाः सनंदी
श्वराः ॥ २५ ॥ ये देवानुचराश्च देवसदृशा देवागणाधीश्वराः सर्वे मी भजतां शिवात्मकतया संसाररुक्ता वकाः ॥
प्रत्येकं तु सहस्रशीबहु सहस्राणां सहस्राण्ये रुद्राश्चाधिवसंस्तधीश्वरतया भूम्यंतरिक्षे हि वि ॥ २६ ॥ ये सर्वत्र भ
वा भवेन सदृशा अस्मिन्महत्परावे वृष्टिः परीपूर्वमेघनिबहैः पूर्णतरिक्षेऽपि च ॥ ये ह्यलाहलनीलकण्ठवपुषः शर्वाः
क्षमायामधः पानोले प्रचरंति येऽपि चोदवं रुद्रा सदीपाश्चिताः ॥ २७ ॥ तानेवं स्तुतिभिः सदैव नतिभिश्चाराधयंतां वयं
तेषामद्य सहस्रयोजनमिने दूरे स्थितानामपि ॥ अर्वाकृतन्यरतः पुरश्च परितः सज्यानिधन्वा न्यलं विज्या न्यातनुमः
सुरावसततं क्षेमाय योगाय च ॥ २८ ॥ शशांशत्रुविनाशनं प्रणामनां धोराभिच्चारः क्रिया संभूता घनिवारं च सु
निनादूर्वासाराधितां ॥ विभ्रांश्चिश्चिखं प्रदीप्तवपुषं रुद्रं ज्वलन्मूर्धजं भोगीन्द्राभरणं भजे भयहरं वृंष्टाकरा
लाननं ॥ २९ ॥ अयमनुवाकचतुष्टयस्परुद्रप्रिययोगस्य उपासना विशेषः ॥ अथ वाचतनोऽसथाष्टहृष्टो न
यमोयं दशमः शान्तिनां ॥ ३० ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ अकर्तुं कर्तुं वा भुवनमखिलं ये किल भवंत्यलंते पादांते पु
रहरवलंते सुरवराः ॥ कुटीरकोटीरंत्वमहं बुलीराय कृतवान् भवान् विश्वस्येष्टे तव पुनरधीष्टे हिवरुणा
॥ ३१ ॥ श्रीकांताद्यास्त्रिदशतिलकाः श्रीमती मर्षयंते यांते दृष्टिं स्पृहयंति जनः सैव तस्यैकिलास्यै ॥ अव्यावृता
गतिरियमयेनाद्यते वाममीषामभ्यंतस्ये समुचितमुभाकांतमनुं नमंतुं ॥ ३२ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये

शि.व.
६७

द्वादशांशोऽसंख्येयसंवादेऽसंख्येयप्रोक्तशतरुद्रीयभावेद्वात्रिशोऽध्यायः॥ ३२॥ श्रीर्दशानायनमः॥ श्रीस्वच्छा
च॥ येवृक्षेऽपि हिक्तामकर्मवशतः वायुश्च मानेऽपि मांश्मामावृत्तचराचरात्मकतयातिष्ठन्ति जीवेषु ये॥ अंतर्ध्याप्य
जगन्निषेखिलजगत्पीडाकराणां सदाहर्तारो सितकंधरा बहुविधा ये निःस्पृहः कल्मषाः॥ १॥ भूतानां पृथिवीज
लग्निमरुद्वाकाशातानां ये धिपाः स्मृता तेऽप्युजगांतेषांतिपरितस्तत्कार्यभूतैः फलैः॥ नानाभूतगणाधिपाश्च
विविधज्वालाज्वलन्मूर्तयेधेवावीतशिरविविचित्रविशिखा ये वाकपदो ज्वलाः॥ २॥ येऽनेषु चतुर्विधेषु चतस
र्येषु वान्नायनव्यापारहविचित्ररूपचषकाः मंत्रादिके तं स्मृताः॥ अपिष्ठाः फलतोऽर्थितश्च विविधं पापानुरू
पंजनाननूनाधिक्यविविचित्रधातुगतिभिर्विध्यन्ति च व्याधिभिः॥ ३॥ तेषामद्यसंहस्रयोजनमिते दूरे स्थितानां व
यं किं ज्ञान्यास्तनुमोघनूषिसततं हेमाययोगाय च॥ राज्ञां शत्रुनृपा विमरराप्महासिद्धिप्रदं तादृशां भूताना
मखिलाद्यसंघहरां श्रीदेवलाराधितं॥ ४॥ रुद्रं भीषणभोगिभूषणधरं दंष्ट्राकरालाननं विभ्राणं त्रिशिखं प्र
दीप्तवपुः पृथग्धाये ज्वलन्मूर्धजं॥ ये मीलौकिकवैदिकादिविधयानानां विधानां पथां सर्वेषामपि रक्षकास्तनुविधः
र्मानुस्मरेण्ये॥ ५॥ वर्जित्वदिमिति प्रसक्तविविधव्यापारशून्याः स्मृताः पृथानापास्तसमस्तकल्मषमनःसाक्षा
त्कृतब्रह्मणां॥ ईशान्यस्तसमस्तदुर्भरमहासंसारभारात्मनां अन्नं दानुमचचलं वरुणायाहस्ते दधानाः सदा
॥ ६॥ येऽप्युध्वायुवभिः खलैरतिबलैः संपीड्यमानास्ततः संरक्षन्ति हरं नि कर्मवशतः चापुः परेषामपि॥ ये ती
र्थानि चरन्ति तीर्थफलहास्तीर्थद्विषः संततं हंतुं याशाकृपाणां कर्मकसकलवन्तो निषंगोद्यताः॥ ७॥ तेषां म
ध्यसहस्रयोजनमिते दूरे स्थितानां वयं किं ज्ञान्यास्तनुमोघनूषिसततं हेमाययोगाय च॥ विद्वद्बलुभवर्यवंश
करसन्तुत्रप्रदं ध्यायतां सौम्यत्वेन समस्ततीर्थफलदं श्रीदेवलाराधितं॥ ८॥ रुद्रं भीषणभोगिभूषणधरं दं
ष्ट्राकरालाननं विभ्राणं त्रिशिखं प्रदीप्तवपुः पृथग्धाये ज्वलन्मूर्धजं॥ एतावद्विहोदितैर्दशमहामंत्रैः प्रका

राम.
६७

शो कृताः चैतावद्भिरियं तथा परिमिता भूम्पन्तरिक्षादिभिः ॥ ११ ॥ ये त्रैलोक्यमतीत्य सर्वभुवनं व्याप्ताश्च सर्वात्मका भू-
 यांसश्च वसन्ति ये दशदिशो रुद्राः समाक्राम्य च ॥ ते यामेव सहस्रयोजनमिते दूरे स्लुतानां वयं विज्ञान्यातनुमो ध-
 नं पिसनतं क्षेमाय योगाय च ॥ १० ॥ विद्यापुत्रवरंगनाग्निमुमहम्मानं गतुगाश्च दंदिव्यस्य दनदिव्यसस्य मुमहो भो-
 गादिहेमार्थं ॥ रुद्रं भस्मविभूषणं फणिगणभूषोज्ज्वलात्वं धरं चंद्रे द्वासि शिखं प्रदीप्तवपुषं ध्यायेन्निशुलीकरं
 ॥ ११ ॥ श्रीरुद्रेभ्य इदं नमः प्रथमतो वाचैव वाक् भूतये कर्मण्यप्यथ येवसेति च पृथक् भूम्पन्तरिक्षादिषु ॥ इत्थान् बद्ध-
 दक्षिणादिपुरतस्त्वां कार्यशौर्यीदिभिः पापिष्ठानां दं धनादिजनित ह्ये शाकुलान् कुर्वतां ॥ १२ ॥ अत्यात्यैरधिकाधि-
 कैर्मुहुरका लोत्थैर्मरुद्वर्षीर्यैर्बापोडयतां जगत्पथिकृतामन्नं च वातास्तथा ॥ वर्षतो ब्रुसमूहवत्रितयमप्येतज्जग-
 जीवंतं हिंसासाधनमासदुष्कृतकृतां क्षेमाय नित्यं सतां ॥ १३ ॥ तेभ्यो बः पुरतो वये त्विह दशप्राचीः प्रतीचीर्दशा-
 वाची वीर्यदशोजलैरथ दशो दीचीर्दशीर्ध्वजलैः ॥ आरोग्याय शिवाय कायिकनमस्कारात्मिका सर्वतः कृता
 चिंतितसि त्वये धामनसानेभ्यो नमस्कुर्महे ॥ १४ ॥ ते रुद्राः सुरवयं तु नः प्रणामतस्ते भीभजंतो वयं निध्याया-
 स्तुतिपूर्वकैर्नेति शतैर्युष्मत्कृपामाजनाः ॥ तस्मादस्मदरितुयापपुरुषं हंतुं सयत्नाच्चिराद्यं द्विषमः परिपीडयं-
 न्मनुदिनं दारिद्र्यरोगादिभिः ॥ १५ ॥ योऽस्मान्नेष्टितमेव दंतनिबहे कालात्मनां बोद्ध्याभ्युत्पन्नं सुखितान् हि-
 तान् कुरुत नः पूर्वांस्सद्वारस्तु ॥ कालज्ञानदमन्नं प्रणामतां जानिस्मरत् प्रदं सर्वाभीष्टदमात्मनात्मनि नि-
 जात्मानं भजतं सदा ॥ १६ ॥ रुद्रं देवमनंतं रुद्रवपुषं विश्वेश्वरं विश्वतश्च शुश्रोत्रकरं धिभूर्जितमहाकाला-
 त्मवं चिंतये ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ कस्त्वाद्यास्त समस्तस्य मिह सुप्तो तं समस्तात्मवं सामस्त्ये पिसमस्तानं
 भजते ह्यन्यस्य कावाकथा ॥ जल्पंतं किमपि स्तनं धयमिव प्रीत्या पिता तावकं भक्तं मामवोपेत मे वहिषितामा-
 ता च हाता तथा ॥ १७ ॥ अमो मोदी शिशः कृतसुकृतवारा शिरभसा कृतस्तुत्यानत्या व्यकृतवनमोतैः पदवरैः ॥

शि.व.
६८

तथादेव्यादिव्यं पदकमलमालोकनधियं सुतं स्वंदं नंदनकथयदहो नष्टतमसं॥ १८॥ श्रीर्श्चरउवाच॥ त्वं रुद्रार्थं
वचोभिरुग्रतपसा स्तोतार्यपरीणावान॥ ओंकारप्रणावप्रवीणमननः स्नाता स्वयंपावनः॥ निदृक् संस्तवमर्थं च
त्थिदिसदारुद्रार्थं धक्केपिवाध्यानेनाधिगतं मैव रूपयाते तु प्रसूः पार्वती॥ १९॥ घस्यास्तन्यरसामृतं प्रपिब
तो विज्ञानवारानिधेः भक्त्या ख्यानिललोलचंचलशिवज्ञानोर्मयेजंभिताः॥ तेषां सीकरसारसारसारसुमनः
सौरभ्यभावं गणा देवाभूसुरसतमाश्च नियतं प्राप्ताः शिवज्ञानजं॥ २०॥ धन्यस्त्वजगदेकपावनकरी विभ्रावण
यन्मे कथां जैगी वच्यमुखेषु शांभवमुनिस्त्वेवं प्रसन्नात्मना॥ संसारामयभेषजं मम महारुद्रस्त्वयं केवलं म
त्प्रोत्यै भवता समीरितमिदं भूयानवश्रेयसे॥ २१॥ एवं ध्यानजपानुबोधनपदव्याख्यानवित्यावनः पूजा
संयमनप्रवीणमननो योवाभवेदात्मनः॥ कामानाश्रुलभेत भूतिविलसद्वात्रस्त्रिपुंड्रो ह्यसदुदाह्यामलहारकं
दवलयो भूयास्त्रिनेत्रप्रियः॥ २२॥ निष्कामो यदि रुद्रयाप्य परमो मुक्तिं लभेत्तदीः ध्यानाकीर्णविशेषमं
त्रपदवित्काम्यं सहस्रोत्तरं॥ जप्त्वा होमदर्शांशतर्पणविधिं कृत्वा च शैवार्चनं भूत्वा कृच्छ्रपराकपावित्तत
नु स्नात्वा लभेत्कामतां॥ २३॥ जप्यः पश्चिमलिंगवक्त्रमभितो ध्यायन् रुद्रकवक्त्रवान् बालेन्दुद्युतिको हिसन्निभसुमा
कांतं सदा शांतधीः॥ पापैर्धं प्रशमय्य भस्मावरधकमुक्ते विमुक्तं गतस्तत्रैवामरणे वसन्निपिनरो मुक्तिं लभेतां प
रां॥ २४॥ यस्त्वेकवारं शत रुद्रजापो पापैर्महद्भिः प्रविमुक्त एव॥ द्विवारमप्येतीदृक्वात्र संपठनात् शोतमः संभवि
तात्तिराय॥ त्रिवाररुद्रं प्रजपन्नघघ्नं मय्येवलीनः संभवेत्थिपूरुषः॥ २५॥ भक्ते विमुक्तं समवाप्य मोक्षे ते यो ते भ
वेद्वा जनगोत्रवासी॥ नतं दिवं वा प्रजपन् हि भक्तो मुक्तः सशक्तः सविमुक्तपापः॥ २६॥ सक्तेऽपि संसारवरो रूपा
शैः व्यक्तसमुक्तो मम संप्रसादान्॥ २६॥ श्रीरुद्रमंत्रान् प्रविहाय मूढः पंचाक्षरीमध्यगतान् विमुक्तैः॥ यते तयः सं
सीतपाशबन्धोर्नक्तैर्बगां सोहि वरीं दुहेद्यथा॥ २७॥ धृत्वोर्ध्वं पुंड्रं प्रजपेन्निरंयो रुद्रं तथा पावनमस्य मुक्तिः॥

राम.
६८

नलभ्यतेनेनसमनुदग्धोममैवकिंस्यात्सिकतासुतैलं॥२९॥योभासुरभूसुरजन्मवान्स्यातेनैवभस्माक्षधरेणजाघ्यः
 ॥नचार्यलोभेननचान्यमानसाजप्यःकिलयंश्रुतिरत्नकोशः॥२९॥श्रीस्कंदउवाच॥इत्युक्तंशिववचनंनिशम्यविप्रा
 स्तुष्टोहंशिपिविष्टमष्टमूर्ति॥जुष्टस्तत्पदकमलेहृदीष्टभंगंसेवेश्यप्रणामिनाःप्रतुष्टवंहि॥३०॥देवंतंजयपदपू
 र्वनव्यभवस्तव्येनप्रद्यपतिंचिदिव्यवाग्भिः॥गव्येनपुतनवसर्पिषा यद्येहोहव्येनप्रकटशिखोद्यहव्यवाहः॥
 ३१॥इतिश्रीशिवरहस्येर्दशानाख्येद्वादशांशोस्कंदेजैगीवव्यसंवादेस्कंदकृतशतरुद्रीयभाष्येत्रयस्त्रिंशोऽध्या
 यः॥३३॥श्रीर्दशानाथनमः॥श्रीस्कंदायनमः॥जैगीवव्यउवाच॥सुब्रह्मण्यवहास्माकंजयस्तोत्रंत्वयाकृतं॥
 विश्वधिकस्पदेवस्पमहादेवस्पवेधसः॥अवरोवधतास्सर्वेगणामुनिगराःसुराः॥येनस्तवेनस्तुवतांसुप्री
 तस्यान्महेश्वरः॥२॥स्तुतउवाच॥जैगीवव्यवचःश्रुत्वांनत्वास्कंदोमहेश्वरं॥कृतांजलिपुटोभूत्वाजयस्तोत्रमु
 दीरयत्॥३॥श्रीसुब्रह्मण्यउवाच॥जयकैलासनिलयजयशैलात्मजापते॥जयमंदाकिनीभूषजयचंद्रारक्ता
 र्चिता॥४॥जयकामांगदहनजयवामांगशैलजा॥जयसोमकलामौलेजयभूमध्येलोचन॥५॥जयरुद्रम
 हादेवजयभद्रवरासन॥जयनागेंद्रकेयूरजययोगिंद्रसेवित॥६॥जयगंगाधरेशानजयभोगापवर्गद॥जय
 रागादिदोषघ्नजयराभाननप्रिय॥७॥जयविश्वप्रकाशात्मनजयविश्वविधायक॥जयविश्वाधिपस्वामिज
 यविश्वाधिकप्रभो॥८॥जयीद्व्यपटीरांगजयहृष्यप्रियाव्यय॥जयशंभोरुषारूढजयकुंभोद्भवस्तुते
 ॥९॥जयशक्तित्रयाध्यजयमुक्तिसुखप्रद॥जयभक्तपराधीनजयमुक्तजनेदित॥१०॥जयप्रणतमदा
 रजयप्रणवविग्रह॥जयवत्थजटाजूटजयशुभवराकृते॥११॥जयपुष्करपत्राक्षजयपुष्करमूर्धजा॥जय
 दुष्कर्मनिर्मूलजयनिष्कल्मषव्रत॥१२॥जयवितेशवरदजयमतेंद्रसदन॥जयकोट्यर्कसंकाशंजयना
 त्यविशारद॥१३॥जयकल्पितविर्ध्मजयकल्यांतभैरव॥जयतेजोमयाकारजयवाजीकृतागम॥१४॥

शिव.
६९

ज

जयक्षोणीरथारूढजयवाणीपतिसारथे॥ जयपर्वतकोदंडैयमौर्वीकृतोरंग॥ १५॥ जयपावककृष्णास्त्रजयके
शववर्द्धन॥ जयत्रिपुंड्रनिटिलजयत्रिपुरशासन॥ १६॥ जयपंचाक्षरीरूपजयपंचाननोज्वला॥ जयपंचत्वरहितज
यपंचदशावक॥ १७॥ जयपार्श्वस्थितस्वंदजयशाश्वतेवैभवा॥ जयवेदशिरोवेद्यजयनादपराधरा॥ १८॥ जय
श्रीदक्षिणामूर्तेजयश्रीहमहेश्वरा॥ जयापस्मारन्यस्तांघ्रेजयविस्मयविक्रम॥ १९॥ जयवैरासनासीनजयघो
रः निवारण॥ जयपुस्तकहस्ताब्जजयध्वस्तजलंधरा॥ २०॥ जयनिस्तूललावण्यजयवासुषुपूजित॥ जयरुद्र
धूमालाढ्यजयद्रोमुज्वलत्करा॥ २१॥ जयक्षुद्रजनध्वंसिन्जयरुद्रगणार्चित॥ जयशैरीकृतसोत्रजयदूरी
कृतामया॥ २२॥ जयकेशवबंधाग्रेजयदेशिकपुंगव॥ जयमायादिरहितजयध्येयावनीसुरा॥ २३॥ जयवर्जित
सर्वांशजयभर्जितमत्सरा॥ जयनिर्जितंदेहेशजयसर्जितदिङ्मुख॥ २४॥ जयनिंदितकां॥ ताशजय
नंदितसज्जन॥ जयवंदितदेवोद्यजयनंदिमुखस्तुत॥ २५॥ जयबोधितविज्ञानजयमोदिततापस॥ जयभेदि
तसंसारजयस्वादिगुणात्मक॥ २६॥ जयांतकवक्षधेभौमजयांधकविनाशन॥ जयवाचाभनोगम्यजयवा
स्पतेडित॥ २७॥ जयसद्गमलिमांगजयसद्गतवत्सल॥ जयहारिद्वमूलघ्नजयहारितदुर्जन॥ २८॥ जयधर्मादि
फलदजयनिर्मायसौख्यह॥ जयचंडीशवरदजयचंडुपराक्रम॥ २९॥ जयभृंगीमनोवासजयसंगीतपंडित
॥ जयवर्णितचारित्रजयकर्णारिपूजित॥ जयसंक्षकृपासिंधोजतांबूनदंबरा॥ जयकंसघ्नदुर्दर्शनजयहंसस्तु
बुल्लभा॥ ३१॥ जयभीमांगशरभजयसामांग्यारण॥ जयकैरातशारीरजयवैराग्यसिद्धिदा॥ ३२॥ जयदावा
नलाकारजयदेवारिमर्द्धन॥ जयकालीकृतोद्घासजयकेलीविलासग॥ ३३॥ जयदक्षमखड्गेदजयनक्ष
त्रहारक॥ जयधुष्यरदध्वंसिन्जयभेषजसत्तम॥ ३४॥ जयकाशसुमाकारजयनाशभगांवक॥ जयभु
त्थांतरंमस्तुजयमध्यांतवर्जित॥ ३५॥ जयप्रमथयूयेशजयप्रमविनाशन॥ ३५॥ जयप्रधानपुरुषज

राम.
६९

यवेधास्यनाशक॥ जयमौनव्रतपरजयहीनजनावन॥ ३६॥ जयदेवर्षिसंस्तव्यजयदेवशिखामरो॥ जयनारद
 गानेड्यजयनीरदशेखरा॥ ३७॥ जयदारुवनांतस्तुजयचारुकलेवर॥ जयभिक्षादनरतजययक्षभगवनजयवै
 कुंठचक्रद॥ जयहृत्पद्ममध्यस्तुजयसत्यदसंस्थित॥ ४०॥ जयमंदारशैलस्तुजयसुंदरसंबिक॥ जयमेरुशिरो
 वासजयहारीकृतोरांग॥ ४१॥ जयरामकृताघघ्नजयहेमसभापते॥ जयस्त्राणोपश्रुपतेजयवीणालसत्कर॥
 ४२॥ जयव्याघ्राजिनधरजयव्याघ्रांघ्रिसेवित॥ जयसप्तर्षिविनुतजयदीपशिरोरुहा॥ ४३॥ जयविप्रवरका
 रजयक्षिप्रवरप्रद॥ जयवर्मादिदूरस्तुजयधर्मभूतांबर॥ ४४॥ जयसद्गुणसंदोहजयनिर्गुणवह्नभ॥ जयना
 मांगरहितजयभामांगदायक॥ ४५॥ जयक्षयकराजांडजयध्येयमहापते॥ जयजन्मजराहीनजयसंन्यसि
 स्थित॥ जयत्रिलिङ्गहीनांगजयश्रीलिंगपूजित॥ जयदंकगदाहस्तजयशंकरधूर्जटे॥ ४६॥ जयलिंगेशरीरघ्न
 जयसंगरकोविद॥ जयकैलापत्रयछेदजयस्वप्नयात्मकं॥ ४७॥ जयदाबलतत्त्वनिपुणजयमानवदाकृते
 ॥ जयमंदारसंभूजयवदारुनंदित॥ ४८॥ जयवासीकृतस्तोत्रजयमाणिक्यकुंडल॥ जयपद्मार्चितपद
 जयपद्मारुणप्रभा॥ ४९॥ जयहंसाद्यमुखजयसंसारतारक॥ जयकल्याणपुरुषजयकल्याणसंतत॥ ५०॥
 ॥ जयकंदलितानंदजयकुंदरदद्युते॥ जयमंदस्मितमुखजयचंदनशीतल॥ ५१॥ जयविज्ञानवाराशेजय
 प्रज्ञानकल्पक॥ जयत्रिकालकालीत्मनजयत्रैकालबुद्धिद॥ ५२॥ जयसर्वभवेशानजयसर्वज्ञकामद॥
 जयभर्गमहाबाहोजयदर्शितनाशन॥ ५३॥ जयब्रह्मण्यगिरिशजयसंहारकारण॥ जयभोक्षीरवर्णांगज
 यसाक्षीजगत्रय॥ ५४॥ जयनिष्पादिकलितजयभृत्यामरदुम॥ जयरोगाद्विदंभोलेजयभागीकृताच्युत॥
 ५५॥ जयग्रेसरविध्वंसिनजयाग्रहविनाशक॥ जयशान्तासुरध्वंसिनजयकांतारमध्यग॥ ५६॥ जयदंडा
 सुरहरजयमुंडासुरांतक॥ जयेष्टिकासुरहरजयदृष्टिफलप्रद॥ ५७॥ जयश्लेष्मकरशिवजयहेमांगदोजव

शि.व. ७० ल॥ जयदेवविराड्रूपजयकैवल्यवस्त्रम॥ ५९॥ जयदेहात्ममोहघ्नजयमोहनविग्रह॥ जयक्षराक्षरातीतजयघो
 र्तिखंडन॥ ६०॥ जयरात्रगृहावासजयरत्नमयासन॥ जयदोर्भाग्यतुलाग्नेजयगर्भस्थिताखिल॥ जयसंचितरो
 षघ्नजयकांचनदेहग॥ जयविद्रुमनुल्यांघ्रेजयकद्रुसुतार्चिन॥ जयचंडप्रचंडेशजयहंडधनुर्धर॥ जयक्रूरभि
 चारघ्नजयदारासुतान्वित॥ ६१॥ जयजीमूतसुखदजयभूमूलमंदिर॥ जयखंडितपाषंडजयचंडगणान्वि
 त॥ ६२॥ जयप्रशांतमहिमन्जयकोशांतरस्थित॥ जयसर्वमनुष्येयजयसर्ववशीकृतं॥ ६३॥ जयपूर्णाद
 यादृष्टेजयमार्कंडुरक्षक॥ जयोपमन्युसुप्रीतजयत्वद्भास्कर॥ ६४॥ जयपालननिर्माणजयसर्वविधान
 विन्॥ जयस्वतेजसाभासजयजल्येकैकपालक॥ ६५॥ जयाग्नीद्वजलादित्यजयखानिलभूमय॥ जयनिःसा
 मपरमजयदेवपरात्पर॥ ६६॥ जयप्रकृतिमुख्यादेजयत्रिगुणकल्पक॥ जयनिर्व्याजलोकघ्नजयाविद्या
 विधारणः॥ ६७॥ जयव्याससनंदेज्यजयाचिंत्यगुरोदय॥ जयशौर्यमहाधैर्यजयधर्मैककारण॥ ७०॥
 जयरामससत्वाढ्यजयरुद्रतमोगुरा॥ जयब्रह्मादिकीटांतजयव्यामद्वंदन॥ ७१॥ जयभूजलवानू
 लजयतेजःखवारिक॥ जयभाषापतिश्रीशजयवर्णितवैभव॥ ७२॥ जयप्रलयसंजातजयकालाग्नि
 रुद्रक॥ जयसंकल्पनामात्रजयनिर्मितलोकप॥ ७३॥ जयश्रीशविर्धाद्राद्यजयसर्वनियोजक॥ जयही
 नसमाधिकजयवार्धक्यवर्जित॥ ७४॥ जयनीलोत्पलश्यामजयवर्णविराजित॥ जयकर्पूरधवलजयचारुशु
 भाकृते॥ ७५॥ जयध्वजांकुशाभोगजयचक्रलसत्पद॥ जयसौवर्णवसनजयरत्नकटीनटा॥ ७६॥ जयपीनो
 रुजघनजयरंजितविश्वप॥ जयमुक्ताफलाहारजयवज्रगदोज्वल॥ जयदीपंचतुर्वीहेजयकंवरांमंडित॥
 जयाभीतिवरोपेतजयवाङ्मह्यान्वित॥ जयश्वेत्तमहानीलजयभूमितमंगल॥ जयसुंदरसस्मेरजयवक्त्र
 विराजित॥ ७७॥ जयकुंडलविभ्राजन्जयकुंडलिकुंडल॥ जयचांपेयनासाग्रजयबिंबाधरोज्वल॥ ७८॥ ज

राम.
 ७०

यपावकचंद्रार्कजयलोचनभूषित॥जयकोकनदोद्गासजयकोटीरशोभित॥८१॥जयापरमितानंदजयसुंदरविग्रह॥
 जयस्कंदगणाधीशजयभद्रादिसेवित॥८२॥जयनेकमहाचित्रजयशक्तिगरावत॥जयनिस्तुलविज्ञानजयानं
 दमहोदधे॥८३॥जयाविद्यांधकारार्कजयश्रीमन्महेश्वर॥जयकूटस्थपरमजयशूलायुधावत॥८४॥जया
 प्रतर्क्यविभवजयसंततमंगल॥जयनित्यमहाभागजयलिंगार्चनप्रिय॥८५॥जयज्वरादिरोगघ्नजयश्रीरु
 द्रमध्यग॥जयमार्तंडमध्यस्थजयपावकमध्यग॥८६॥जयचंद्रांतनिलयजयाविंदुकलात्मक॥जयश्रीचक्र
 संस्थानजयभूचक्रपीठभूः॥जयनादकलातीतजयवादविभेदन॥जयतत्सुरुषमंत्रार्थजयाघोरास्त्रनायक
 ॥८७॥जयेशानविस्फाप्तजयवामादिसंघक॥जयशुक्रकृतस्तोत्रजयनिर्घृत्सरार्चित॥८८॥जयकल्पद्रुमस्था
 नजयखट्वांगराजित॥जयावसाननिर्मुक्तजयविल्वार्चनप्रिय॥८९॥जयाष्टमूर्त्तिसर्वात्मनजयाचारविवर्धन॥
 जयापचारशमनजयापद्मांधवप्रभो॥९०॥जयोपचारसंदोहजयपाशविमोचन॥जयतस्करमूर्धन्यजयमस्क
 रिरूपग॥९१॥जयकेकालरूपात्मनजयशंकातिदूरग॥जयशापास्त्रदमनजयमार्तंडभैरव॥९२॥जयपंचा
 सनासीनजयवंचकदुर्लभ॥जयदुर्भगसंहाराजयसद्भावभावच॥९३॥जयसर्वगसर्वेशजयसर्वशुभास्य
 द॥जयविष्णवादिजनकजयप्रमथनायक॥९४॥जयसोमाग्निविशिखजयसर्वमरुत्सरव॥जयकर्पूरदिव्यां
 गजयसर्वानरंगरा॥९५॥जयपलितस्तौघजयदुरीकृताघक॥जयर्जिसनवैरिचजयवंचितवंचक॥९६॥
 जयमानसनीरिच्छजयस्त्रुजनाच्छकजयविश्रुतकालांतजयसंस्तुतयद्वाज॥९७॥जयदंष्ट्रानिलाकार
 जयद्वारद्वारकंकरा॥जयवैद्यैकनिलयजयदीनैवसदृश॥९८॥जयगंगाजटाजूटजयसंध्यामहानदाज
 ययशितवैकुण्ठजयमानितकर्मठ॥जयचंद्रमहाचूडजयभर्गविभोमड॥९९॥जयहृत्पंकजास्त्रुजयविश्वा
 तिहनुदृढ॥जयदुःखादिहरराजयभोगीविभूवर॥जयविल्वार्जनप्रीतजयभक्तसुखामित॥जयमन्नाद्यसंना

शि. व. ७१ यजयदारितमन्मथ॥ १०९॥ जयमेध्यसुपाथोदजयभक्तेयुकामर॥ जयतर्पितसन्नेधजयदुर्जनसंनध॥ ११॥ जयदे
 हार्धकामीनजयभक्तानुरंजन॥ जयदेवादिजनपजयप्रीतधनाधिप॥ १२॥ जयदेजितवैरिंजयकेशद्विरेफभा॥ जया
 र्जितसुरादंभजयविंविनदिकुबल॥ जयपद्माभपादजयकोत्कर्कसंनिभा॥ जयनाशितदुष्कामजयपूजितसंस्तु
 म॥ १३॥ जयकांतारनिलयजयसर्वजगन्मय॥ जयनगिंद्रसद्धारजयदीप्यकलेवर॥ १४॥ जयनीलालकालोल
 जयदीनैकवत्सल॥ जयविख्यातविभवजयसुप्रीतसंस्तुत॥ १५॥ जयसर्वज्ञसर्वेशजयगौर्यैकपालिन॥ जयरत्न
 महाभूषजयधारितदुर्विष॥ १६॥ जयांवरितदिग्वासजयप्रख्यातसाहस॥ यजयगिरिसद्धारहजयस्त्रीकृतविग्रह
 ॥ १७॥ जयकंठमहाश्वेबलजयश्रीकृष्णपिंगल॥ जयसर्वसुराध्यक्षजयविश्वाक्षकक्षगण॥ १८॥ श्रीस्कंदउवा
 च॥ इत्येवंमदनारतेस्तोत्रंयस्तुपठेन्नर॥ विमुच्यतेजन्मबंधैः प्राप्यतेभोगउत्तमः॥ १९॥ जयस्तोत्रमिदं पुण्यं पू
 जांतेकीर्तनीयकं॥ शिवस्यसंनिधौ जस्वाशिवलोकंसगच्छति॥ २०॥ जयजयविश्वविधानदक्षशिशुजयजयका
 रणोबुधस्य॥ जयजयसर्वसुरानुरागसिंधोजयजयभक्तिजनावनैकबंधो॥ २१॥ जयजयपुण्यपवित्रचारु
 कीर्तेजयजयभक्तकंदंबदारितार्ते॥ जयजयनिगमानघोषिताद्यजयजयसंसृतिरुग्विनाशवेद्य॥ २२॥ जयज
 यसर्वसुरोरुसर्वनाथजयजयपर्वतंद्रजासनाथ॥ जयजयचारुशशांकशोभिर्मौलेजयजयपापगिरींद्रभे
 ददंभोले॥ २३॥ जयजयकालकलाविनाशशीलजयजयकुंडलकुंडलीशमाल॥ जयजयभस्मविभूषणां
 गसंगजयजयभक्तहृदयपापभंग॥ २४॥ जयजयकृतिवसानविश्वभानजयजयसर्वजनावनैकहाना॥ ज
 यजयहेमसमानदेहधामजयजयदृग्विनाशितारुका॥ २५॥ जयजयदेहवर्धशोभिकान्तजयजयभक्तज
 नैकभूषितांम॥ जयजयदेववरेड्यहरिजाड्यजयजयभक्तहृदयनाशमोह्य॥ जयजयपंकजमित्रचारुने
 त्रजयजयपर्वतनाथजाकलत्र॥ जयजयभस्मविभूषवालपोषजयजयकंडविचित्रहारशोभ॥ २६॥ जय

जयगंगतरंगशोभिजूदजयजयविश्रुतवेदजालघोट॥ वारुण्यामृतसारपूरितलसन्नेत्रांतसंपूरितांत्रैलोक्याच
नदीक्षितांजयवटीराजत्करांभोरुहं॥ २०॥ सांबंनिर्जरदीर्घिकाप्रविलसः संपुच्छपद्मावलीधूसरकर्बुरोज्वल
जटारेखंभजेशंकरं॥ त्वयासज्जमनस्त्वदेकशरणाः वर्तेयुनस्त्वांविनास्वामिन्पर्वतसार्वभौमतनुभूजानेन
जानेपरं॥ २१॥ सत्त्वंचेदिह्नप्रसीदसिततः कंप्राघयेयंप्रभोजानंविश्वमिदंचशबंनिभृतांद्वैतैकदुर्भिक्षभा
क्॥ ततश्चेतश्चेतोभ्रमतिनिमिषनोपरमतेकिमुदृष्टंचेदप्ययतिनवशक्तिंनुकरेवे॥ २२॥ व्यसेरात्रम्येदं
यादगिरिजयातन्ममभवेत्प्रसादप्रसादः तवचभवितायंसुखचिरः॥ वंदे सिंदूरवर्णसुरसरितजटाचारुचं
द्रावनंसंपालाद्यन्नेत्रमोक्षस्मितमुखकमलंदिव्यभूषांगारंगं॥ वातो रुन्ध स्रपारिंत रुणकुवलयंसंदधं
त्याउमायाः वृतांतंगस्तनाग्रे निहितकरतलंवेदवंकेदृहस्तं॥ १२३॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वाद
शांशे जयस्तुतिर्वाचतुस्त्रिंशोऽध्यायः॥ ३४॥ श्रीईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ मामाहशंकरस्तत्ररह
स्यंशैवमद्भुतं॥ द्वादशांशसमायुक्तमिदमेवमहार्घ्यदं॥ १॥ शिवज्ञानमहासारंधर्मकामार्घ्यमोक्षदं॥ शिवभ
क्तिकरंपुंसां कथारत्नमहोदधिः॥ २॥ आख्यानव्यमिदं भव्यं गौरैर्दिव्यशिवोदितं॥ मया तदं वसंस्त्वेन श्रुतमेत
न्महोदयं॥ ३॥ पुण्यं शिवरहस्यार्यामिति हासमहोदयं॥ शृण्वन्तां यदन्तां वापि सर्वपापप्रणाशनं॥ ४॥ शिव
प्रसादकरांस्त्वं पुत्रं महाघमिन्॥ आपुरा रोग्यदं पुंसां शांभवानां महात्मनां॥ ५॥ भक्तिभाग्यप्रदं शंभोः स
र्वरोगविनाशनं॥ मामाहशंकरोऽस्यैव फलं श्रवणसंभवं॥ ६॥ अपात्रपात्रमपि च श्रवणोधारो विभुः॥ काल
वाचकपूजायाः महिमा परमोदयं॥ ७॥ मतः शृणु शिवोक्तं त्वं रहस्यमिदमद्भुतं॥ गौरैर्प्रोक्तं शिवेनैव मया तच्छ्रु
तमादरात्॥ संहैभिर्गीणमुख्यैश्च शृणु त्वं भूसुरैः सुरैः॥ ८॥ श्रीईश्वर उवाच॥ निगमागमसारमेतदाद्यं सुग
मं भक्तिमतां सुगद्यपद्यं॥ वरविद्याप्रदमेतदाद्यदं शिवशास्त्रं विल्लपापभेदशस्त्रं॥ ९॥ शब्दैरब्दशतैश्च

शि.व.
७२

केशमहानर्कैश्चमीमांसकायासैर्धाससमैद्यः प्रबोधद्वयवेदेतदंताश्रये॥ श्रव्येकाव्यशनेपिनव्यधमुमेपाप
स्यकिंमुक्तिदंयर्था नर्थकथासुबोधसिकायेतेनराः पामराः॥१०॥ श्रुत्वेर्देनगमांतसारसुमधुप्राण्यकिमन्यत्
लंश्रीविश्वेश्वरपादपद्मभजनैः मुक्तिः पराशांभवैः॥ लभ्यादेवशिर्वैकसक्तमतिभिः पापौघसंहारिभिः॥ ना
न्यश्राव्यमुशंति कोकिलगिरंश्रुत्वैवककस्वरं॥११॥ वनहनविधिनाद्यवंचितास्तेसुरनिर्यनरासभासुबोभराः॥ परि
हायरहस्पशैवसारंपरिविद्यंतिमुधान्यशास्त्रलोकाः॥१२॥ लास्यालस्यादिहास्यैर्नयतिदिनमुमेस्वस्यनान्यत्
लंसोमन्येदंन्यसुहारभोगभूतिश्चाभक्षमक्षेरतः॥ दुष्टालापदुरन्मभक्षरारतः कामेनयोवेषुरौः क्षीणायुः
किलकालकोलसुमहाघोषेरासंदारितः॥१३॥ यज्ञभिज्ञाकिलज्ञासतनपरिचिताश्चादिशीक्षासुवीक्षाः नि
द्रांतद्रादिरिप्रभुभितहृतधियोद्रविसख्यासुसौख्याः॥ दुष्यूरोदरपूरणोदनसदानद्रोदनेनास्तधौः किंवा
स्पक्षरावीक्षणावयततेनोकोवराकः परं॥१४॥ लास्यालस्यादिहास्यप्रियसुरतरतायोबितांभाबभूवाघो
षाभाणाभेदेहासुरनरमुनयोस्वस्पवीक्षासुलीक्षाः॥ कोवावरं शिवरहस्पशिवैकसारंतत्रन्यचित्रमुपवि
त्रतरार्थशब्दं॥१५॥ अद्वैश्चकोहिभिरपिप्रमथाधिनाथमक्तस्यश्रुत्यमनसः प्रसरत्यवश्यं॥ विदग्धोपिमुग्धोम
वेदेवदग्धोनदुग्धां बुधेः पानकृतं॥ श्वानजन्मा॥१६॥ कनिष्ठेपिशिष्टाद्विशिष्टोष्टभक्तैः समुक्तः किल्लास्या
र्थवेत्ता॥ वशीपणीवदस्मधारणविधौस्वस्थागहस्त्रोनवैजन्याभार्जनकुक्षिपूरणगूतोवन्धोसंन्यास्पपि
॥१७॥ द्विजाप्यजाभाः किमुवाहुजातजिताक्रुधासर्वपराहृतासह॥ वेश्यासुवश्याक्लिन्नवैश्यवर्णीनिसर्गः
तः शूद्रगणादिरिद्राः॥१८॥ संकीर्णजातक्लिन्नान्नभक्ताः किंमतेभसमोभलाशनकिटिः॥ किंवाद्विजोच्यंत्य
जोभूयानद्वद्वमेपुगणनिचयंशास्त्राणिकाव्यंजपं॥१९॥ हास्यंयास्यतिकीशलास्यमिवतत्संनर्तेकीनांपु

राम.
७२

एवान्यच्छेवरहस्यशांभवकथाकोट्यंशतो नोसमं॥ गिरिजानिकथासुधासुविविधैः परिनिर्ध्रंतिदुरुतरोरुवा
 ग्भिः द्विजजाना अपि ते हि जारजाताः विरजानैव भवन्ति धोररूपाः॥ २०॥ दुःखैसास्त्राविलाक्षासननरशनाशैव
 धर्माद्विनायेनेभस्मानुत्पदेहारनिपतिशरजापारधाराभितप्ताः॥ उत्थावद्विधिवर्जितानरखराः स्वप्नाद्वि
 त्तरताः॥ नक्कापीश्वरं चिंतयानरकगालैवंचकाः केवलं॥ २१॥ खत्सरखमौलिवत्करठिकुंभजां दोलवद्वयार्थ
 रहिताः परेपरिषर्तितिशोभोः कथा॥ कथाधिलहरीरसंशिवरहस्यरत्नाकरं बिडालकसमानराः परिलिहीतकिं
 त्सये॥ २२॥ येमत्कथासुविमुखाः न इहैवलोके लेखापि दुर्मुखतराः खरशेयजानाः॥ ते सन्मुखामभ
 वन्ति कथासुधीराः येमन्मुखान्परिनिःसृतपानपीनाः॥ २३॥ येशांकराः शिवरहस्यमधुप्रच्छृष्टं पेपीयन्व
 दनं पंकजजानमिष्टं॥ तुष्टा भवन्ति गिरिजेन इह प्रकृष्टा अन्ये तु दुष्टुमतयः प्रभवन्ति कष्टाः॥ २४॥ येनिंद
 ति पदार्थवो धरहिता दुस्तर्कशब्दे रताः रेतः पानरताः परेत भवने तेवानराभा नराः॥ विद्वं सोपिवद्भुश्रुता
 अपि शिवेतेदृष्टविष्टाशनाः कष्टाय प्रभवन्ति दुष्टजनुवः तेमानुवाः यपिनः॥ २५॥ येवावरं शिवरहस्यमिदं प्रकृष्टं निंदन्ति
 हास्यमतयो यतयोषिमंदाः॥ ते कष्टानि समाप्नुवन्ति नियतं दुष्टं श्रविष्टाशनाः निष्टं तेव परेत संसर्गि रंदुष्टा
 स्ततः कुण्टितः॥ २६॥ शिष्टास्तखजगति त्रिजगत्प्रतिष्ठानिष्ठावताद्यसुहृदेन नद्याष्टमूर्तिः॥ संपूजयन्त्यनिशमे
 वरहस्यमेतत्संलेख्यपुस्तकवरं परिपूजयन्ति॥ २७॥ योवारहस्यमिदमेव शिवैकसारं हाराद्यपर्वणि ददति शि
 वस्य भक्तः॥ मुक्तिं परां व्रजति चारुशशांकमौलिलिंगात्तपं व्रजति रुद्रगणो गिरिशं॥ २८॥ भस्मत्रिपुंड्राक्षधरैर्नरै
 र्वरैः हारैः शिवाचारैरनैरकान्तैः॥ श्राव्यं च भव्यं त्विदमेव नित्यशोभमेतिहासं त्वघटव्यवाहं॥ २९॥ निनृत्तयत्नै
 रिदमेव दिव्यं श्राव्यं घशास्यं गिरिजे सुभवं॥ शांतैश्च वेदांत रतैश्च दानैः नित्यं शिवाकांतपदाज्जस्तानैः॥ ३०॥ च
 सुः श्रोत्रविकासिगद्गलैः आनंदधाराश्रुतिः सिंचतो गमवैतरवेन सुहृदउत्पुद्गरो मां चकाः॥ येभक्ताः शिव

शि.व.
१३

भक्तिसारसरसाः ते सर्वदा सर्वदृक्पारावारविकारसागरभवंशीघ्रतंरंति ध्रुवं॥ १५॥ श्रीस्कंद उवाच॥ सदाशिवोदाखचो
महेशीश्रुत्वाभितुष्टावतदागिरीशं॥ मुदातदालिंम्यशिवंशिवासारहस्यसारश्रवणेन हर्षिता॥ ३२॥ गौर्युवाच॥ शं
गंसंगहरंकुरंगविलसद्वाहंनुरंगागमंगंमातुंगतरंगसंगतजटाचंद्रेतमागभजे॥ नेत्रीभूतपतंगरंगितसहाफा
लस्फुलिंगोत्सज्ज्वालालीढसुमन्मथांगजमहाभस्मांगरांगंशिवं॥ ३३॥ हेवीतिहोत्रकृतनेत्रकलत्रगात्रसत्राति
रात्रपरितोषितदृष्टिपात्राना॥ पुत्रनिवाद्यपरिपाहिमुनीनारोशानत्राप्यमुत्रभगवंनदमयात्रिनेत्रा॥ ३४॥ सर्वा म
राद्यभवोगहराद्यवैद्यआखिद्यतेपशुपतेशिवपरीशद्य॥ वेदांतवेद्यनिगमागमगद्यपद्यसंवेद्यमामवदृश्यद्यखि
लेष्वभेद्य॥ ३५॥ स्कंद उवाच॥ इतिदेव्यासुतोदेवेष्वेशोद्यमहेश्वरः॥ मयास्तुतो नमस्कृत्यतद्विद्वाधिपेनच॥
३६॥ कुमार उवाच॥ विधिस्तेयंताभून्नयनहृतभुक्गोधिफलकनिधिर्वेदांतानां त्वमसि सकलाधिंजरथति॥
भवोरुव्याधीनांहरहरमहाध्विस्वधारधिः॥ महात्तापोष्ठेदेसिवतवमहसंनिधिचरः॥ ३७॥ गजानन उवाच॥
हरिंहरंतंतमुमासुकांतंवेदान्तभांतशशिकांतकांतं॥ तांतेषुविश्रंतिदमंकांतकंस्मरंस्मरांतं हृदयेनितांते॥
३८॥ पापंजहामिनसहामिंदुःखंत्वामेवयामिहस्सामिललामसोमं॥ सोभानमेवभगवनश्रुतिधामभूमव्यामा
नमेवशरणांतरांययामि॥ ३९॥ सूत उवाच॥ त्रिनेत्रपूजासुविहीनमानसाघर्मोऽशुतप्ताइवमीनसंधाः॥ नि
र्वेदाविप्राइवतेपरत्रनिर्वहभाजोत्रमवंतिसत्प॥ ४०॥ परीयदृढहृदंतेरेचिरंतंरंमृडः॥ क्रीडतेविमूढतमसःप
रोष्यतिसुगाढहृतापहः॥ विमूढमतिदूरमः॥ श्रुतिशिखासुरूढप्रभः॥ सगूढवर्षाच्छरः॥ सकललोकाभीष्टा
हरः॥ गोरीयन्नकलिंगपूजकरताः॥ सायतनोनिद्रितैः॥ मद्धीमुद्धिमतद्विकारिनिबहैः॥ उत्फुल्लहृत्तोत्यलैः॥ गंधा
धीकृतकुंदयहृदकुटजैः॥ मंदारसञ्चयकैः॥ विल्वामोदसुमैः॥ एतैश्चसुमहर्लिंगंविमुक्तास्मदा॥ ४१॥ इति
श्रीशिवरहस्येईशानारख्येद्वादशांशेशिवगौरीसंवादेइतिहासफलश्रवणफलकथनं नामपंचत्रिंशोऽध्यायः॥

राम.
१३

३५॥ ईशानाय नमः॥ श्रीस्कंद उवाच॥ अनुक्रमणिकाध्यायमंशानां कथनं द्विज॥ तत्र तत्र महेशस्य कथाख्यानं मनु-
 तमे॥ १॥ महेशांशः प्रथमतः नाम तत्र विष्णुतः॥ जैगोबल्यप्रसादार्थं महोदेवस्य चागमः॥ २॥ गणानां देवसंघानां म-
 म संवादकीर्तनं॥ कैलासवर्णनं चैव द्वारो पुरवर्णनं॥ ३॥ कैलासेश्वरपूजाचलिंगाध्यायानुकीर्तनं॥ कैलासस्य तपश्च-
 र्यागाराण्यप्रसादतः॥ तन्मौलो वसतिः शंभोः जिज्ञासामरसतमे॥ ज्ञानार्थकथनं चैव आत्मलिंगस्य पूजनं॥ ५॥
 प्रथमं शेषकथाख्यानमुक्तं देवैश्शिवेन हि॥ अष्टौ श्लोकसहस्राणि शिवेनोक्तोऽयमद्भुतः॥ ६॥ द्वितीयः शंभोः नाम्ना-
 कथितः श्रीशिवेन हि॥ देव्या तपःप्रसादं च मणिद्वीपोपवर्णनं॥ ७॥ चिंतामणिग्रहस्यात्र वर्णनं श्रीपुरस्य च॥ तस्मा-
 त्कैलासगमनं कामकामेश्वरात्मकं॥ ८॥ विग्रहं देवदेवस्य हिमाचलसमागमः॥ हिमाचललोचनं च कैलास-
 स्य शिवस्य तु॥ ९॥ देव्याश्च प्रेषरां तत्र मनोन्मन्याः समुद्भवः॥ दूर्वाससो महिम्नस्य कथनं तत्प्रसादनं॥ १०॥ द्वि-
 तीयेऽंशे प्रकथितं महोदेवेन तत्र हि॥ श्लोकानां त्रिसहस्रेण गौर्ये तत्र महामुने॥ ११॥ तृतीयोऽंशः संहोत्रत्रिनेत्रैः शै-
 वकाकथितः॥ केदारदर्शनं तत्र व्यासस्यापि द्विजैः सह॥ १२॥ गायत्र्यास्तपसःसिद्धिः देव्यानयनकीर्तनं॥ गणानां
 प्रेसरां चैव रुद्रस्तवनकीर्तनं॥ १३॥ वेदपादस्तवश्चापि चमकप्रार्थना तथा॥ तीर्थेशवंदनस्यापि माहात्म्यमा-
 नसार्चनं॥ १४॥ श्रीशैलकीर्तनं चैव जनकस्य मुनेस्तथा॥ संवादो वैरत्ननिधेः पद्माचल्याः प्रकीर्तितं॥ यमलो-
 कस्य वृतांतं नर्मदागंगयोवरं॥ भस्मरुद्राक्षमाहात्म्यं व्रतस्य परिकीर्तनं॥ राज्ञो यमस्य पुत्रैश्च शिवार्चनकथानकं॥
 १५॥ शिवदुर्गचरित्रं च भागद्वयमिदं द्विजाः॥ त्रयस्त्रिंशत्सहस्रेण श्लोकेनांशः प्रकीर्तितः॥ १६॥ चतुर्थः शिवसं-
 होत्रकथितोऽस्ति शिवेन हि॥ नंदीभंग्युपमन्यूनां गाणापत्यस्तुतिक्रमः॥ १७॥ चतुःसहस्रतः प्रोक्तः अंशो गौर्येऽपि
 नाकिना॥ पंचमोऽंशः संहोत्रलिंगद्वादशवर्णनं॥ १८॥ वामदेवस्तुतिश्चैव नामसाहस्रकीर्तनं॥ गंगाद्वारप्रभास-
 स्य पुष्करस्य प्रभावकृतः॥ १९॥ अथ सहस्रेण कथितो देवैर्देवेन शंभुना॥ शंकराख्यांशकः षष्ठः व्याससूत्रा

शिव-
७४

रा

दिकीर्तनं॥२०॥श्रुतिसिन्धुतन्त्रांतो ज्ञानयोगप्रकाशनं॥निदाघत्रभुसंवादंअविमुक्तानुवर्णनं॥२१॥पंचसाहस्रतःप्रो-
क्तःशिवायैश्रीशिवेनहि॥उग्रोनाम्नासप्तमांशोकथितःकाशिकाशकृत्॥२२॥सहस्रानामकथनंवैष्णवंतुमहिम्नकं
पुण्यदंतमहिम्नचनाम्नामष्टोत्तरंशतं॥२३॥श्रीमद्वक्षिराकैलासेशोरावत्थाचलप्रभा॥श्रीमदभ्रसभायाश्रकांचीकुं-
भेश्वरस्यच॥२४॥मध्यार्जुनप्रभावस्यकीर्तनंतत्रविस्तरात्॥चतुर्दशसहस्रेणश्लोकानांतत्रशंकरः॥२५॥भीमाख्या-
याष्टमांशोत्रकथितःशंकरेणहि॥कद्रुसुपर्णीसंवादःकाश्यपस्यप्रसादनं॥२६॥अमृताहरणंतत्रनागभूषत्वमीशितुः
॥पाताललिंगमहिमाविल्वोत्पतिःप्रकीर्तना॥२७॥चतुःसहस्रतःश्लोकैःप्रोक्तोदेवेनतत्रहि॥सदाशिवाख्यानवमःक-
लिधर्मप्रबोधकः॥२८॥भूतभव्यादिभक्तानामुत्तरित्रकथाश्रयः॥सहस्रसप्तश्लोकेनसंशोभितःशिवेनहि॥२९॥
ईश्वराख्योत्रद्वैतःभस्मरुद्राक्षधारणात्तुद्रपंचाक्षरस्यापिशिवलिंगमहोदयः॥३०॥शिवधर्मप्रशंसार्थोशिवभ-
क्तार्चनेफलं॥अष्टौश्लोकसहस्रेणकथितोस्तिपिनाकिना॥३१॥सकादशोमहादेवःप्रोक्तोयंनामतोमुने॥अभि-
वेचनिकानांतुकालंपुण्येषुवैफलं॥३२॥मासिमास्यर्चनस्यापिसोमचाराष्टमीषुच॥प्रदोषेचचतुर्दश्यांपूजने
नफलंद्विज॥३३॥चतुर्पंचाशद्वेशमधेशिवसेत्रानुकीर्तनं॥चतुसहस्रेणकथितःश्लोकेनात्रशिवेनहि॥३४॥
ईशाख्योद्वाद्दशांशोयंसत्यर्थदक्षनाशनं॥उद्वाहश्चतथाशंभोःस्कंदोस्यत्यसुरार्दनं॥३५॥स्कंदस्यचशिवस्यैवंना-
मसाहस्रकीर्तनं॥रुद्रस्तुतिर्वेदपादजयस्तुत्युपवर्णनं॥३६॥अविमुक्तप्रवेष्टांयजैगीघव्यस्यसतमाः॥अनु-
क्रमेणकथनंश्रवणोमहिमास्पहि॥३७॥तथापंचसहस्रेणश्लोकेनायंशिवोदितः॥शिवस्यैवंरहस्यार्थरत्ना-
करमिदंमुनि॥३८॥प्रथमःषष्ठिकाध्यायोद्वितीयेष्विंशतावतः॥त्रितीयःत्रिंशतमानंद्विधाभूतोयमुत्तमः॥३९॥
चतुर्थःपंचविंशच्चत्वारिंशच्चपंचमः॥चष्टःपंचाशताःप्रोक्तःसप्तमःपंचविंशतिः॥४०॥शिवस्थानानुकथनो-
सष्टांशद्विंशतस्तथा॥अष्टमंत्रिंशदध्यायःचष्टषष्ठिनवमोद्विज॥४१॥दशमंत्रिंशतंप्रोक्तंमुनिस्त्वाद्दशोपिहि

राम-
७४

पंचाशद्दृशं शोत्रिंशतीपरिकीर्तितः॥४२॥ एवमध्ययि साहस्यरहस्यमिदमुत्तमं॥ स्वंदुवाच॥ शमावनतपोधनाः
 शिवपराजगौ धायनाः संनन्दनसनातनाभगुर्वसिष्ठवौ धायनाः॥ शिवार्चकजनायनाः शिवकथाश्रवात्यावना भवंतु म
 महज्जनाः भवपराजसंसेवनाः॥४३॥ भव्यदिव्यवरहव्यबाहुभास्त्रव्यचव्ययतपः परमस्त्वं॥ जैगीवव्यतवकाव्य
 मव्ययं हृदयं सुगतमेव घनाढ्यं॥४४॥ सदा महेशानकथविधाननिधानलाभाय यतेन सतमाः॥ तदैव सर्वाधि
 महौघहृत्तमो निवार्य चार्थाः प्रभवन्ति चोत्तमाः॥४५॥ वंध्यन कुर्यादिव संतु विंध्यत्तु ध्यानपादाज्जकथभिष्ट
 ध्या॥ विध्यैव बुध्या प्रसमीक्ष्य सिधौ रध्याय मस्य ऋणया त्वदेहा॥४६॥ तुरंगमातंगरातंगधात्री पवित्रपात्रे प्रद
 दाति गांवसु॥ सत्रातिरात्रै र्यजते सवेदज्ञधीयते तीर्थजलान्नृतः सः॥ ततो धिकं पुराय मवाप्य मोदते किं ना क
 पृष्ठं सुकृता मथौकं॥ सदा शिवस्यास्य रहस्यं संश्रवात्कैलासमौ लीनिवसन्नशो भवेत्॥४७॥ ये वा पुराणानि
 चयं शिवधर्मसारं शास्त्रोपमेन कुधि पाखलशब्दतर्कैः॥ शर्वोक्तशैवसुरहस्यमिदं शिवायै निघ्नंति विघ्नंति कुरैः
 द्विजजांत्यजास्ते॥४८॥ न कर्कशकुशार्कं प्रतिभनर्कं हृद्यां तभित् भवेत्किमुत्तर्कवत् शिवरहस्य रत्नांशुमान्॥ नया
 शिनिपणाधिकैः फणितशब्दमल्लैः शनैः विचारकृदिहं धहृद्वतिहासमौमासकः॥४९॥ सांख्यव्याख्या नसौ
 ख्यप्रदमदमहिमासौ ख्यहेतौ न जीवियोगो रोगैकभोगो भवति जनिमतां रागदो नो विरागः॥५०॥ संजायेत भ
 वेषु भाग्यजननुधां वैराग्यभाग्योदमस्त्वारोग्यं किल शंकरांघ्रिभजनाल्लैवैः परं लभ्यते॥ कायं साधुमुमा सहा
 यचरणं भोजार्चना ज्ञायते सोपायं न पुपायसाध्यगदयुक्केध्यं न जानात्यमुं॥५१॥ हायं पापमवश्यमव्ययमं
 जंसांतं नुरीयं शिवंध्यात्वा हृत्कमले वसैव नियतं कैलासवासदारः॥ केदारयो कर्ण कुरुप्रभाससन्नैमिषं च वद
 रीमखं दवंच॥५२॥ श्रीशैलश्रवकरुद्रकोटिसंवासिनां स्यादविमुक्तवासः॥ श्रीकंठरत्नाद्रि सुचंबुकेशज
 येशमध्यार्जुनकुंभघोरो॥५३॥ श्वेते वने ब्रह्मवने च कांचां श्रीकालहस्तौ अरुणाचले वा॥ वृत्थाचले वाभ्र

शिव-
 ७५
 सभासुगोनगेश्वरीवनेसेतुवनेसुपुण्ये॥५५॥ ह्यालास्यकेवेणुवनेचतांआकवेस्नागांगंमुनर्मदावरे॥गोदावरीकृष्णाभ
 वाक्षयामुनातुंगासुतंभेदवरेचमजनः॥सोसावद्यात्राप्यविमुक्तवासयोग्यःशिवप्रीततनुभवेत्॥तत्राविमुक्तेपिव
 सन्नद्येशवृषावशाद्वासमहोत्सवेत्ता॥५७॥कैलासवासोप्यविमुक्तवासिभिःप्राप्येतशंभोःकिलभक्तियोगैः॥येशं
 करार्यकमलान्निगमागमांतंपुष्पेभ्यस्तुष्टमदंसेर्यवाहंतेमन्वतैस्त्वनुनराःस्वरसूकरादियोनीषुजारजभवाभ
 वःस्वभावाः॥शिवरहस्यमिदंशिववश्यकृद्यदिसा॥कृत्यठनेभुविभक्तितः॥५९॥नावद्यमेषुनभवेद्भववीक्षणो
 नभावेषुघोरभयजंविभवंभजेन॥चस्त्तर्ध्वपुंड्रमलिकेविद्धन्नलीक॥नालीकजासनशतंनिरयेपचेत्सः॥६०॥यो
 विष्णुसाम्यकधियाहृदयेभवेद्योविश्वाधिकेश्वराण्योनिषुसंभवेत्सः॥भस्मत्रिपुंड्ररहितःशिवलिंगमात्रसंपू
 जनेक्षितमनिःशृणुवनहृष्यं॥६१॥शैवंविनिहतिननंदतिबुद्धिपूर्ववौत्थैबुजायतिचिरंनिरयागतेपि॥योर्थाशा
 याशिवरहस्यमिदंत्वशैवेसंभ्राव्यभव्यपदवीनसजातुर्विरेन॥६२॥लाःलामुखेचविरयेत्रिमिभुक्सतिष्ठेद्विष्टा
 सुतिष्ठतिमुनिघुरकशायविकीर्देहः॥तस्मादिदंशिवरहस्यमिदंमहार्थंश्राव्यशिवार्चकजनैःद्विजशांस्त्यात्॥६३
 भस्माक्षधारिभिरहर्निशमेतदेवपाठ्यंनशाठ्यमतिमिर्यःतिभिश्चनित्यं॥गोभूहिरण्यकनकांबरौच्यकूप्यधान्यै
 र्धनैर्गजतुरंगशतांगसंघैः॥६४॥संपूजयेद्गृहवरैर्वरशंभवंह्रियोस्सार्धपासावरंसशिवंयजेच्च॥प्रत्यंशपरिपूज्यशां
 भववरंअस्यैवसंवाचकंभावाभोज्यसुभोज्यषडसवरैःस्त्वत्त्वंहनाद्यहर्णौः॥६५॥तांबूलैर्वरगोसुदक्षिणार्धनैःयो
 वासहस्तंशतंरुक्मंद्वाष्ट्रावासुशांभववरान्विष्वेक्षसंतुष्टये॥तस्मिन्प्रसादसुमुखःप्रभवेन्महेशोविघ्नेशबण्मुख
 समंभ्रविभावयेत्॥६६॥नित्यर्धिधान्यधनभूमिगवाश्चसंघमांतंगपुत्रसुकलत्रपुतंकरेति॥प्राज्यंराज्यमुमाप
 तिःप्रदिशतिमासादमत्पुज्यतंयोगंभोगमपिप्रसादसुमुखोभक्तेषुमुक्तिंनदा॥६७॥मुक्तिंभुक्तिममुत्रपुत्रसहितं
 पारुष्यहीनवचःआयुष्यप्रदहतिपुण्यमचरंजोषुण्यतेतद्यशः॥येवैलिखंतिमुमुखाभखजातपुण्यंतेवैल

राम-
 ७५

लभन्ति च भवन्ति महेंद्र लेखाः ॥ ६५ ॥ ते सन्मुखशिखरहस्यारहस्यसारंतेषु ण्मुखो यमधियो नहि दुःखभाजः ॥ योऽप्या
क्षरश्रवणाकृत्स्नं यत्पद्यौ च सुश्लोकस्य वसभवेत्किं लक्ष्मो कपादी ॥ ६६ ॥ अध्यायमात्रपठनाच्छ्रवणाद्विमुक्तः यो
स्पर्शविप्रतिपदं स भवेद्द्विमुक्तः ॥ भिन्ना ये हृदये न दुःखनिर्करैः सन्नाजराद्यैर्गदैरन्नानां पतिमीश्वरं च जगतां शीघ्रं
प्रसन्नं कुरु ॥ ७० ॥ कैलासाच्चलवासमोदसुमनः स्यार्थी यकाशीं ब्रजदेवभूसुरसतमैः श्रवणैः युक्तो विमुक्तिं ब्र
ज ॥ यद्वा भान्नरपरंचला भमधिकं हृत्वा समं न्यन्मुभने उवासाय मनस्वसंनिभकथा साध्यं न चो ह्यस्य नि ॥ ७१ ॥
सदा मुदा हृदाभिधा कदाचिद्दीश्वरो जगन्नयामि सामि सोमशेखरं भजामि हृमि दुःखजं ॥ मुने सुधारणति चंचलं स
ने हि वारिहादपीह कश्मलान्निवार्य सर्वतः शिवं भजाम्यखंडमेव न ॥ ७२ ॥ नयामि शिवपूर्वजैर्दिवसमीशानो न्य
सुरं नयामि शरणं नरं प्रविजहामि पापं सदा ॥ भजामि शिवमन्त्रं प्रति यजामि यद्देहं प्रयामि मनसा हूं प्रति हरा
मिचितं मुदा ॥ ७३ ॥ स्तुतुवाच ॥ भवभवदीय कथा सुधाधिवीचीपीरमज्जननुतापि सौख्यभाक् स्यात् ॥ इति किल
सुरता विचारतां ॥ तावन्निता भोगरतापि नाकपट्टे विरतानिरता धुना कथायां शरणाय प्रभवेत ते पदं ज्ञे ॥ ७४ ॥
इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे श्रवणादिफलकथने स्तुतौ जैगीवव्यसंवादेश्च द्वात्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥
श्रीईशानाय नमः ॥ स्तुतुवाच ॥ जैगीवव्यस्तदास्तुत्वा घण्मुखान् सुरसायनं ॥ द्वादशांशं समायुक्तं यद्गौर्देवं शं
करोदितं ॥ १ ॥ शैवं शिवरहस्यारख्यं इति हा संवरं मुदा ॥ शिवानंद कथा सारं तारखं पापवारकं ॥ २ ॥ पुराणं स्वल्पं यं न
पुंसां श्रवणात्सर्वकामदं ॥ भव्यं दिव्यं यशस्पेक्षपुत्र्यमारोग्यवर्धनं ॥ ३ ॥ सनातनमिदं धर्म्यं शिवधर्मकथाश्रयं ॥
पञ्चपाशविमुक्त्यर्थं सर्वेषां शं करोदितं ॥ ४ ॥ गौर्देवं हृदयं गोप्यं नाभक्ते प्रतिपादयेत् ॥ आयुरारोग्यदं त्येतन्
इति हा संशिवोदितं ॥ ५ ॥ भस्मधारिभिरेवैतन् श्राव्यं भव्यं तृशां भवैः ॥ त्रिपुंड्रधारिभिर्नितां तथारुद्राक्षधारिभिः
॥ ६ ॥ पंचाक्षरजपा सक्तैः रुद्राद्यतिपरैर्द्विजैः ॥ शिवलिंगार्चनपरैः शांतेर्भक्तैः शिवार्चिभिः ॥ ७ ॥ गृहस्थैर्वर्णिभिश्चै

शि.व.
७६

ववनस्त्रैर्यतिभिस्तथा॥ भस्मरुद्राक्षधग्निश्चनियतैः शिवयोगिभिः॥ ८॥ निवृततर्पैः यतिभिः शिवस्मोत्कर्षवादिभिः
॥ वेदवेदांतसारज्ञैः शांभवैर्भस्मधारिभिः॥ ९॥ नियमाच्छांभववराच्छ्रोतव्यं चान्यवर्णकैः॥ अत्रिवैर्यैश्च शृङ्गे श्च श्राव्यं
शैवंरहस्यकं॥ १०॥ भस्मधग्निस्तुनियतं शिववृद्ध्या प्रपूज्यते॥ शांभवं च चक्रं च कुर्याद्भस्मरुद्राक्षधारिणं॥ ११॥ नोर्ध्वं
पुंड्रधरं कुर्याद्वाचकं चास्पसतमाः॥ तस्माश्च त्वा नराणां निरक्तं स्वपिनामहैः॥ १२॥ शिवज्ञानं न जायेत तस्माच्छ्रु
त्वपि शांकराः॥ किमंधानं नो नयते कूपमध्यस्थितो न घाः॥ १३॥ यथा शिवसमो देवो न भूतो न भविष्यति॥ तथा
शिवरहस्यस्य तुल्यमन्यं न विद्यते॥ १४॥ विभूषणं भस्मनो न्यन्तास्ति न श्रूयते श्रुतौ॥ तथा शिवरहस्यस्य तुल्यम
न्यं न विद्यते॥ १५॥ यथा त्रिपुंड्रात्परमपावनं नैव विद्यते॥ तथा शिव॥ १६॥ यथा पंचाक्षरजपान्नास्ति पातक
शोधनं॥ तथा शिव॥ १७॥ यथा रुद्रजपादन्यं नास्ति प्रीति करं विभोः॥ तथा शिव॥ १८॥ यथा लिंगार्चनान्छ्रेष्ठं
नास्ति वेदांत संस्तुतं॥ तथा शिव॥ १९॥ यथा तमं शिवक्षेत्रमविमुक्तं श्रुतीरितं॥ तथा शिव॥ २०॥ प्रदोषकाक्ष
कालेषु यथा शर्वाचने वरः॥ तथा शिव॥ २१॥ व्रतानां तु यथा श्रेष्ठं शिवरात्रिः शिवार्चने॥ तथा शिव॥ २२॥
वारव्रते यथा श्रेष्ठं सोमवारार्चनं द्विजाः॥ तथा शिव॥ २३॥ निध्यर्चने यथा श्रेष्ठं शंभोः कालाचमी वरा॥ त
था शिव॥ २४॥ पर्वार्चने यथा श्रेष्ठं शंभोः नित्यं चतुर्दशी॥ तथा शिव॥ २५॥ त्रिनेत्रप्रीतिकृन्नित्यं यथा त्या
र्द्रर्क्षमीश्वरे॥ तथा शिव॥ २६॥ पत्रेषु तु यथा मुख्यं बिल्वपत्रं शिवार्चने॥ तथा शिवरहस्यस्य तुल्यमन्यं न विद्यते
॥ श्रुतैस्तद्भक्तिमाप्नोति शंभोर्नित्यं विमुक्तये॥ तथा भस्मनिरुद्राक्षे शिवलिंगार्चने द्विजाः॥ २७॥ पंचाक्षरे रुद्र
जपे सोमवारार्चने तथा॥ कालाचम्यां चतुर्दश्यां बिल्वपत्रार्चने तथा॥ २८॥ शिवक्षेत्रनिवासेषु अविमुक्तेषु
शेषतः॥ शिवनाम्नि सदा भूयाद्भक्तिरस्य श्रवाद् द्विजाः॥ ३०॥ तथा भक्त्या विमुच्यंते सुसुरासुरमानवाः॥ भक्तिप्रद
मिदं पुराणं इति हासो तमं वर॥ ३१॥ दिव्यं शिवरहस्यं ख्यं द्वादशं शिवमंडितं॥ यस्मात्तुल्यं न हि श्रेष्ठं पुराणं भार

राम.
७६

तंतथा॥ काव्यंरामायणंदापिसंसारवरदःखहं॥ नतानिभक्तिदान्यानिशंभोःशांभवसतमाः॥ ३३॥ भक्तिदंकेवलंस्तेनत्
 शंभुनोक्तमिदंशुभं॥ पुरंयशिवरहस्याख्यंभक्तिसारमहोदयं॥ ३४॥ भक्तैरेवसदाश्राव्यंअभक्तैर्नकदाचन॥ सत्यंसत्यमि
 दंसत्यंखवंगौर्यैवदत्तदा॥ ३५॥ सावधानेनयुष्मासुभक्तेषुप्रतिपादितं॥ यथायतेभसदृशोमलाशीविट्किठिःर्भवेत्॥
 ३६॥ तथाशिवरहस्यस्यसाम्यमन्यंनविद्यतेयथामगेंद्रसंकाशोजंबुकःकिंभविष्यति॥ ३७॥ तथाशिवरहस्यसाम्य
 मन्यंनवि॥ पद्मरागसमरंरत्नकाचखंडोभवेत्किमु॥ तथाशिवरहस्यस्यसाम्यमन्यंनविद्यते॥ ३८॥ यथाचंदनसं
 काशःपारिमद्रेमविष्यति॥ तथाशिव॥ ३९॥ उद्यद्युमणिसंकाशोखद्योतोद्योततेकिमु॥ तथाशिव॥ ४०॥ किंरास
 भोश्चसंकाशोभवेद्देवप्रदोषभाक्॥ तथाशिव॥ ४१॥ कनकाचलसंकाशःपांसुपिंडोभविष्यति॥ तथाशिव॥
 ४२॥ कोकिलाकाकलीलापंबुर्याक्षोतिरूक्षवाक्॥ तथाशिव॥ ४३॥ श्रुत्वायंबण्मुखाद्विप्रैर्जैगीषव्यःसुरैर्गौः
 नत्वातुष्टायतंस्कंदंअष्टमूर्तितनूभवं॥ ४४॥ विनयावनतोभूत्वाब्रह्मविष्णुवादिभिर्गौः॥ जैगीषव्योमहायोगीहृष्य
 वाहप्रभोमुनिः॥ ४५॥ जैगीषव्यउवाच॥ सिंदूरारुणसिंधुरेद्वदंसांदांबुदानोक्तदंजानानंदसुवृंहितांतरबलदंत
 स्तुश्रुंडमहः॥ मौल्यांदोलनकर्णतालसुशिवध्यानोन्मिषोन्मेवरौःअंतर्वीह्यगंतंशिवंस्वकहृदापश्यन्सीदो
 सदा॥ ४६॥ शिखिवाहशिखारखलेखसुमुखःश्रीषण्मुखस्त्वंसखाभ्राताबंधुवरस्त्वयाद्यपितुमान्शंभुःपितात्ता
 सिमे॥ ज्ञानांभेधिमुधाकरस्त्वमधुनाविज्ञानदस्त्वंगुरुःत्वत्पादार्ककरोरुदरितहृदाकाशांधकारःपरं॥ ४७
 ॥ भारंमेभवसागरंसुखकरंतर्तुपुनर्गोष्यदंसंक्रंदनानंदनचंदनार्द्रगात्रत्रिनेत्रवरपुत्रनमोनमस्ते॥ क्रींचाद्रि
 मूदनसनातनंवंद्यपादबंधारबंधपरिपाहिमुनीनदशानेअपितामहदेवशक्रबंधोगिरिमातामहहरिदैत्य
 सिंधौ॥ ४८॥ प्रणवार्थपददिवोधहेतुंविधयेत्वंप्रददासिहेनमस्ते॥ शरवणभवचरणानयेषानहिनेषान
 रणभवोरुसागरस्य॥ ४९॥ मरणप्रभवंभवेभवेत्तमदसुब्रह्मण्यद्वयारसालसानां॥ सुब्रह्मण्योब्राह्मणानांहि

शि.वे.

७७

देवो भव ह्ययं हंति पाति द्विजान्नः ॥ ५१ ॥ त्राता देवानां विजयस्य प्रदाता गां गोयस्त्वं नंदितात्मा सिभक्ते ॥ भवता भवता पट्ट
रिणा भवसिंधुगता समुद्धता ॥ सुरतो विरता दुःखमार्गं मरतां प्राप कथामृतोत्सवैः ॥ सर्पांगहारचरणं प्रपन्नाः तेषु प्र
सर्पकगणा इव यजि शालां ॥ ५३ ॥ सर्पति पुण्यान्वघसंचया निभीता न्यपासर्पति तत्र चित्रं ॥ यत्र त्रिनेत्रपदं कजमित्र
भावाः पत्रैश्चाविल्वतरुजैः सततं पवित्रैः ॥ ५४ ॥ चित्रं किमत्र यजतां जगतां महेशः पात्रं करोति करुणारसदृष्ट्यमुत्र ॥
न ब्राह्मणैकुंठविकुंठकामेनोत्कंठभावेन च नीलकंठं ॥ ५५ ॥ अपाबदे किं विबुधाधिसतस्य देसु देवि नो देपिन चित्तसक्तिः
॥ यथा शांगलिगार्चने ज्वंतरंगमनो न पापौघसंगाद्विभेति ॥ ५६ ॥ ननु गानगां भसा स्नानघानैः पुनीते यथा भाव
सगोघभगः ॥ मरिष्यन्ति सर्वे ग्रहृष्यन्ति भोगैः न रिष्यन्त पूर्वाः सुघृण्यद्यशाये ॥ ५७ ॥ परित्यज्य पृथ्वीधनं वंधुवर्गं क
यातागतं तैश्च साकं न वासः ॥ सहायमन्यं न विहाय यास्यतां मुमासहा यो वति भक्तवर्धन ॥ ५८ ॥ अपायकाय प्रवि
नाशकाले उपायमन्यं निवसाम कौशी ॥ सुरा ऊचुः ॥ श्रीमारमारसुकुमारकरा न शक्तेशक्तिप्रियात्मज सुरा सु
रुजैत्रशक्ते ॥ शूरहितारकहरामरवंदसेनाधीशाशुनाशयसदाभवदुःखजालं ॥ ५९ ॥ मूषावैरिव हृप्रियात्मज
हरहरांग आहारक संस्थागैद्रकपौत्रहस्तसुमहाशक्तेन मस्ते सदा ॥ शूरारसुदैत्यतारकमहार्षद्वंद्वं कंदर्पतः सा
हस्राधिककान्ति सुंदरमहामाशरिहृत्कज ॥ द्वाराकारकुमारधीरसुरतासेनापते पाहिन ॥ मोक्षामहाचामनचा
रुवाचापंचाननोयत्कथयन्त्यडाननं ॥ ६१ ॥ सनातनं पुण्यरहस्यमेतद्रसायनं नः श्रवणो भवाय नः ॥ गणा ऊचुः
॥ कुंजरसुरानुकूलः पंचमुखस्यैव स्वयं किशोरोपि ॥ श्रिततारकोपि सततं तारकवैरिविजेजतां देव ॥ ६३ ॥ खो
ढामुखः सुराणां वोढनीकस्य पानुमडपुत्रः ॥ द्रोढावतुजकुलेभ्यो लेढावल्लीशुभाधरसुधायाः ॥ ६३ ॥ मुनय ऊ
चुः ॥ स्वर्नरीजनवंदवेष्टि विलसन्मली सुमप्रो हलन्माधीपूरनरंगमेदुरपदं द्द्वारविंदप्रभो ॥ ६४ ॥ स्वामिन्मोन्न
नशैलवासनमनां कष्टापहं वारकशक्तस्त्वं खलु शक्तिमानिति गिरंजल्यं निलोके जनाः ॥ ६५ ॥ शांगंगसंगात्कि

राम.
७७

लपापभगः तवाभिवंगोपिसुमंगलायनः॥ गणाभिर्संगोपिकुतः सुराणां मुनींश्चराणां वनशैलवासिनां॥ ६६॥ जै
गीबव्यतपः प्रसादनवशाद्विश्वेशसंदर्शनं ईशाज्ञावशनः तवां बुजमुखसुस्यंदिभंगावयं॥ ज्ञाताभक्तिरसार्द्रसारह
दयाः किंनोत्रसंप्राप्यमम्यास्तेशिवशैलवासमधुनावासायकाश्यामनः॥ ६७॥ तत्रलिंगानवदनेनगणापस्ते
वैसुरासुभूराः॥ जैगीबव्ययुताकुमारसुकुमाराभयदाज्ञंतदा॥ नेमुर्हृष्टहृष्टविभासितपयायातावर्कविंबोप
माः काशींनेशिवशैलवासरसिकाद्रुष्टंविश्वेश्वरं॥ ६८॥ सन्तुष्टात्त॥ भवाबैज्ञयाभावुकदर्शनेनभवांगसं
गोमनभूत्सुहृषदः॥ तेनैववः शैवरहस्यसंभवाभुक्तास्तुष्टयंपुनरस्तदर्शनं॥ ६९॥ इतिज्ञाननुशास्यशंभुस्तुः
ननामविघ्नेश्वरमीश्वरंशिवं॥ मुदातदातत्रविभुंज्यवागिरौ गहौ रनो मोदमवापहर्षितः॥ ७०॥ इतिप्रयातामु
नयश्चतेसुरागणामुनींद्रेणप्रणाम्यसन्मुखं॥ निदाघकालनत्नतपिनोयथातथाचकाशांविधिषुश्चभुक्तये॥
७१॥ काशींनाशितपापराशिश्चिवदृक्का रुरयवारांनिधिंतांवाताशिवराः सुराणैर्यगरावराः दृष्ट्वाप्रहृष्टानराः
॥ वासायैवमुदं दधुसुमनसोनवाचविश्वेश्वरं॥ ७२॥ उतुंगलिंगविलसद्दीप्कणासंगसोमोत्तमांगं॥ नेत्रौ
भूतपतंगमंगरहितंनंगोभस्मप्रभायाकीर्णांगमंतंगवृत्तिवसनंपालस्फुलिंगंशिवं॥ तद्विनीजद्विलालकं
महेशंनिधिलाहं वटमूलचारुगेहंकरटलकपटलेमेवकाट्यमीशंप्रभजंतिस्तुतिभिः सुरागणाः॥ ७३॥ तत्र
त्योत्तमलिंगमंडलमिदंभूमंडलेपावनंदृष्ट्वापूज्यसुविल्वपंकजसुमैः तत्रान्नपूर्णांमपि॥ दुर्द्धिभैरवदंडपाणि
मपितेसंपूज्यदृष्ट्वास्तदादेवास्तेमुनयोगाणः शरयणाज्ञाताज्ञयासंस्थिताः॥ ७४॥ जैगीबव्योवियोगप्रबल
गतिमतांप्राप्यगेहंगुहायाः कैलासाचलवासनिश्चयमतिः तस्यत्ययंशंभुहत्॥ दृष्ट्वातस्यगुहांनगर्भज
गुहांयात्मेवजन्मानवोलिंगंतत्परिपूजितंचमनुजाः पश्यंतुकाश्याचिरं॥ ७५॥ देवाश्चापिगरोश्वरामुनिव
राः सम्यक्प्रतिष्ठाप्यतेलिंगान्यत्रस्वनामकानिरूपमाविश्वेश्वरस्याज्ञया॥ तद्वातेविपुलंतपः सुविपुलंनै

शि.व.
७८

केनजन्मार्जितं कैलासाचलवासदुर्घटमिदं मन्वंतने संघमुः॥७६॥ कैलासमौलिप्रययुर्गताः सदासुराययुर्लोक्त्रम
वापुराश्रयं॥ तदाद्विजास्ते गणपावरंहरं नत्वा च गौरीं च जगुः तदा गमं॥ संवादमेषां च वादमेषां च तदा मुदा हरः श्रु
त्वा गणैः कीर्तितमेव सत्यं॥७७॥ कुमारवक्त्रा न्मुदिनश्च शं करो स्वाज्ञावशात्तत्र गता विमुक्तं॥ ततः पुनः कालवशे
न तं मुनेर्जिगीषतां न हृदये न शंकरः॥७८॥ ध्यानेन चात्मस्थं मुदा रसत्वं मुनिं विमुक्तं त्वय कर्तुमीह मे॥ इति श्री
शिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे मुनि समागमो नाम सप्तत्रिंशोऽध्यायः॥३७॥ श्री ईशानाय नमः॥ सत्यवाच॥
तुष्टुः सुरसंघास्ते स्कंदसेनापतिं तदा॥ नामभिस्तत्र मुदिताः सहस्राष्टशतैर्मुदा॥१॥ स्तुत्वा च स्तोत्रवर्षरादेवा
स्तत्र वडाननं॥ कवचेन तदा देवाः स्तोत्रवर्षरासजमाः॥२॥ द्रवोऽनुः॥ श्री. स्कंदनाम सहस्रस्य ऋषिश्च पर
मेश्वरः॥ अनुष्टुप छंद एवास्प सुब्रह्मण्याधिदेवता॥३॥ सौंदीजं शक्तिरेवास्य शक्तिः परतरा स्मृता॥ स्तौं कीलकं
सर्वकामसिद्ध्यर्थं जपदीरितः॥४॥ गंगेयं वह्निगर्भं शरवराजनिर्गतं शक्तिहंसं कुमारं ब्रह्मण्यं स्कंददेवं गुह्यं च लभि
दं मंत्रनेत्रैः स्वरूपं॥ सेनानीं तारकघ्नां गणगणसहितं कार्तिकेयं बडास्यं सुब्रह्मण्यं मयूरध्वजस्थं सहितं कार्तिके
यं नमामि॥५॥ ॐ सुब्रह्मण्यः सुरेशानः सुरारिकुलनाशनः॥ ब्रह्मण्यो ब्रह्मविद्ब्रह्मविद्योगुरुर्गुरुः॥१॥ ईशा
नगुरु रव्यको व्यतरूपः सनातनः॥ प्रधानः पुरुषः कर्ता कर्मकार्यचकारण॥२॥ श्रीकुमारोऽधिष्ठानं भो
क्ता भोगश्च केवलः॥ अनदिनिधनः साक्षी नियंतानियमोयमः॥३॥ वाक्यनिर्वाक्यप्रदेवाग्मी वाचोवक्ता च वा
चकः॥ पिता महगुरुर्लोकगुरुस्तत्त्वार्थबोधकः॥४॥ प्रणवार्थोपदेष्टा च अजो ब्रह्मा सनातनः॥ वेदांतवेद्यो
वेदात्मा वेदादिर्वेदबोधकः॥५॥ वेदांतो वेदगुत्यश्च वेदेशास्त्रप्रभेदकः सर्वविद्यात्मकः शांतः चतुषष्टिक
लागुरुः॥६॥ मंत्रार्थो मंत्रमूर्तिश्च मंत्रतंत्रप्रवर्तकः॥ मंत्री मंत्रो मंत्रबीजो महामंत्रोऽष्टकः॥७॥ महोत्साहो
महाशक्तिः महाशक्तिधारः प्रभुः॥ जगत्त्रयजगत्यानाजगन्मूर्तिर्जगन्मध्यः जगदादिरनादिश्च जगद्बीजो जग

राम.
७८

द्रुतः॥ ज्योतिर्मयः प्रशान्तात्मा सच्चिदानन्दविग्रहः॥ १०॥ सुखमूर्तिः सुखकरो सुखी सुखराकृतिः॥ ज्ञानाज्ञानं ज्ञेयस्त्वो ज्ञ
 याज्ञानफलं बुद्धधः॥ ११॥ विष्णुर्जिष्णुर्ग्रेसिष्णुश्च प्रभविष्णुः सहिष्णुजः॥ नितिष्णुर्भूष्णुरजिः वार्धिष्णुश्शान्तवि
 ग्रहः॥ १२॥ ऋजुः सुगुह्यः सुलभो दुर्लभो लोभवजितः॥ भिक्षो विज्ञानयज्ञात्मा शिवज्ञानप्रदो गृहः॥ १३॥ दृष्ट्या दूरिहंका
 रो भूतादिर्भूतभावितः॥ भूतं भव्यं भवदूतो भूतभव्यभवत्प्रभुः॥ १४॥ देवसेनापतिर्मनाकुमारो देवनायकः॥ नारकादि
 र्महावीरः शरपद्मशिरोहरः॥ १५॥ अनेककोटिग्रहांडपरिपूर्णे सुरांतकः॥ सुरानंदकरः श्रीमानत्सुरारतिभयं
 करः॥ १६॥ असुरांतः पुराक्रांतवरभेरीनिवादकः॥ सुरवंदीजनानंदकरश्चिंतागुणध्वनिः॥ १७॥ स्फुटादृहासं
 सुध्यतारकासुरमानसः॥ महाक्रोधो महोत्साहो महाबलधराक्रमः॥ १८॥ महाबुद्धिर्महाक्रुद्धिः महाभायो महा
 भुजः रसाभीमः शत्रुहरो धीरो दान्तो गुणोत्तरः॥ १९॥ महाधनुर्महाबाणो महादेवप्रियात्मजः॥ महाभुजो महा
 पादो महानंदो महोद्युतिः॥ २०॥ महर्द्धिर्महवीर्यो गोमयूरवरवाहनः॥ मयूरवर्हतपत्रो मयूरनदनप्रियः॥
 २१॥ महानुभावो मेघश्रीरमेयात्मा महाप्रभुः॥ सुगुणो दुर्गेश द्वेष्टी निर्गुणो निर्मलामलः॥ २२॥ त्वंचलो विमल
 : कांतो कमलासनपूजितः॥ कालः कमलपत्राक्षः कलिकल्पवनाशनः॥ २३॥ महारणो महायोधो महाबुद्धि
 प्रदो दयः महार्थो महाभोगो भक्ताभीष्टफलप्रदः॥ २४॥ भक्तप्रियः प्रियप्रेमोप्रेयात्मीति धरः सखा॥ गोरी
 करसरोजाग्रलालनीयमुखो वुजः॥ २५॥ कृतिकास्तन्यपानैकव्यग्रवद्वदनां वुजः॥ चंद्रचूडंगभूभागवि
 हारणविशारदः॥ २६॥ चंद्रपीडकरां भोजपरिमृष्टभुजावलिः॥ ईशाननयनानंदकंदोलावण्यसैबधिः॥ २७॥
 ॥ लंबोदरसहक्रीडां लंपटः शरसंभवः॥ अमरीनयनालोकतेकोरीपूर्णचंद्रमाः॥ २८॥ सर्वांगसुंदरः श्रीशः श्री
 करः श्रीप्रदः शिवः॥ वाहीसेनापतिर्वीरो वक्ता वाचस्पतिर्वरः॥ २९॥ चंद्रचूडशिखीपिच्छशेखरो मकुटोज्वलुः
 ॥ गुडाकेशः सुवृत्तोरुशिरोमंदारशेखरः॥ ३०॥ विंवाधरः कुंदधरो जपाशोशाग्रतालुकः॥ चंद्रमध्यमगांधार

शि. व.
७६

धारतंत्रीसुमुधुरस्वरः॥३०॥ मेघगंभीरनिर्घोषः प्रियवाक्प्रीतनिर्जरः॥ स्मितवक्त्रोत्पलाभाक्षः चारुगंभीरवीक्षणः॥
कर्णोत्तदीर्घनयनः कर्णभूषणभूषितः॥ सुकुंडलः चारुगंडः कंवुग्रीवो महादुनुः॥ पीनांगोगूढजत्रुश्रपीनवतभु
जावलिः॥३२॥ रत्नांगोरत्नकेयूरकवणोरत्नभूषितः॥ ज्वाकीराकलसद्दामप्रकोष्ठवलघोज्वलः॥३३॥ रेखांकु
शध्वजछत्रपाणिपद्ममहायुधः॥ सुरलोकाभयोद्यंतवालारुणकरानरः॥३४॥ अंगुलीयकरत्नांशुद्विगुणो
द्यंतखांकुरः॥ पीनवक्षोमहाहरो नवरत्नविभूषितः॥३५॥ हिरण्यगर्भो हेमांगो हिरण्यकवचो हरः॥ हिरण्यम
यशिराशो हिरण्याक्षो हिरण्यदः हिरण्यनाभिस्त्रिवली ललितोदरसुंदरः॥ सुवर्णसूत्रवित्तसद्विशंकटकरी
तरः॥ पीतांबरधरो मुक्तो मेखलीयतमध्यमः॥ पीवरालोमयनोद्यत्सुजानुः सुप्रसुत्ककः॥३८॥ शंखचक्राज
कुलिशध्वजरेखापदांबुजः॥ नवरत्नोज्वलद्वासकटिकोंगुलिभूषणः॥३९॥ सुरेंद्रमकुटप्रोद्यन्महिरंजित
पादकः॥ पूज्यंघ्रिषारुनखरो सुरालिनतपावुकः॥४०॥ पार्वतीपाणिकमलपरिमृष्टपदांबुजः॥ मत्तमानं
गमगनोमानोमान्यगुणाकरः॥४१॥ क्रौंचदारावक्षोजकिराक्षराविभागकृत्॥ सुगमोदुर्गमोदुर्गोदरा
रोहोरिदुः सहः॥४२॥ सुभगः सुमुखः सूर्यः सूर्यमंडलमध्यगः॥ सृष्टिकरोपसंहृष्टत्रयष्टिसंरक्षिताखिलः
॥४३॥ जगत्त्रयजगद्भर्ता जगत्संहारकारकः॥ स्थावरोजंगमोजेता विजयो विजयप्रदः॥४४॥ जय
शीलो जितारानिः जासमानो जितासुरः॥ जितकामो जितक्रोधो जितमोहमदोद्युगः॥४५॥ कामदः काम
भक्तामीकामिकादि कृतागमः॥ जातकल्यः कलिध्वंसी कल्हारकुसुमप्रियः॥४६॥ रामो रमयितारम्योर
मणीजनवल्लभः॥ रसज्ञो रसमूर्तिश्चरसो नवरसात्मकः॥४७॥ रत्नात्मा रसिकात्मचिरासक्ती दुपरो रतिः
॥ कोटि सूर्यप्रतीकाशः सोमसूर्यो ग्निलोचनः॥४८॥ कलाभिज्ञः कलावित्सकलप्रभुः॥ विंदुनादकला
मूर्तिः काऽलानीतः क्षराक्षरः॥४९॥ मात्रास्वराकृतिश्चैकोलकमात्रोद्धिमात्रकः॥ त्रिमात्रकश्चतुर्मात्र

राम.
७६

वृत्तसंध्यादिमात्रकः॥५०॥ व्यंजनात्माविद्युक्तात्माद्युक्तोमुक्तिप्रदोगुरुः॥ विसर्जनीयोनुस्वारः सर्ववर्णाननुर्महन्॥५१॥ अ
 कारात्माउकारात्मा मकारात्मात्रिवर्गकः॥५२॥ ऊंकारश्चवबद्वारः स्वाहाकारः स्वधाकृतिः॥५३॥ अहृतिर्भवो हृद्यहोता
 र्धैर्युर्महाहविः॥ ब्रह्मोद्गाता सदस्यार्थवहिरिधः समिच्चरुः॥५४॥ गव्यः पशुः पुरोडाशश्चामिध्यावानिवजिनः॥ पव
 नः पावनः पूतः पवमानः पराकृतिः॥५५॥ पवित्रः परिधिः पूर्णापात्रः पूतिरधो धनः॥ विशोधनः पशुपतिः पशुपाशविमो
 चनः॥५६॥ पाकयज्ञो महायज्ञो यज्ञपतिर्यजुः॥ यज्ञांगो यज्ञगम्यश्च यज्ञा यज्ञफलप्रदः॥५७॥ यज्ञांगभूर्यज्ञभूमिः
 यज्ञः श्री यज्ञवाहनः॥ यज्ञश्च यज्ञविध्वंसी यज्ञेयो यज्ञरक्षकः॥ सहस्रबाह्वीर्ब्रह्मात्मा सहस्राक्षः सहस्रपात्॥ सहस्रव
 द्नो नित्यः सहस्रात्मा विराट् स्वराट्॥५८॥ सहस्रशीर्षो विश्वश्च तेजः प्राज्ञो ह्यथात्मवान्॥ अणुर्यहं हृत्कृष्णः दीर्घो ह
 स्तोलघुर्युः॥५९॥ सक्ष्मः सक्ष्मन्तरोन्तः विश्वरूपेति रंजनः॥ अमने शोभना हारो मनदाता मृतांगवान्॥६०॥ अ
 न्नेः स्यस्त्रिंशं मातृसंध्या रूपदिनात्मकः॥ मुहूर्तो घटिका रूपः यमरूपो यमात्मकः॥६१॥ पूर्वाणहूरूपो मध्याह्नरू
 पः सायान्हरूपकः॥ अपराणहोति निपुणः सवनात्मा प्रजागरः॥६२॥ वंद्यो वेदज्ञता वेद्यो वेदद्वष्टा विदंवरः॥ विनयः
 सत्यसंधश्च विद्वान् विद्वज्जनप्रियः॥६३॥ विश्वगोप्ता विश्वभोक्ता विश्वकृद्भिश्च भेषजः॥ विश्वभरो विश्वपतिः विश्वे
 शो विश्वतो मुखः॥६४॥ विश्वसन्धिर्विश्वहंता वीरो विश्वंभराधिपः॥ वरिषा हवीरहंता वीराभ्यो वीरसैनिकः॥
 ६५॥ वीरवादप्रियः शूरः शूरसेनः सुराधिपः॥ शूरपद्मासुर द्वेधीनारका सुरभंजनः॥६६॥ ताराधिपस्तारहारः
 शूरहंता सुरार्चितः॥ शरवान् शरसंभूतिः शक्तिः शरवरो ब्रह्मः॥६७॥ शांभवः शांकरः शांभुः साधुः साधुजनप्रियः
 ॥ सारंगः सागरः सर्वः शर्वः शर्वप्रियस्वराट्॥६८॥ गंगाधरो नैगंभीरः गंभीरहृदयो नयः॥ अमोघघोषो विव्रज्यो
 शक्तिभूश्चाक्रपूजितः॥६९॥ चक्रपल्लिश्चक्रपतिः चक्रवालांत भूपतिः॥ सार्वभौमः सुरपतिः सर्वलोकाभिरक्षितः
 ॥७०॥ विद्रूपः सत्यसंवात्यः सत्यः सत्यवतांवरः॥ सत्यप्रियः सत्यगतिः सत्यलोकजनप्रियः॥७१॥ भूतो भव्यो भूत

शि.व.
८०

नायोभूतभव्यभवत्प्रभुः॥ भूतादिभूतमध्यस्थोभूतविस्रवकारकः॥ ७२॥ भूतप्रतिष्ठाकर्ताढ्योभूताधिष्ठानकोव्ययः
वीजोनादिगुरानिधिः तेजोराशिखल्मवः॥ ७३॥ कल्मषघ्नकलिध्वंसीकलोवरखविग्रहः॥ कल्याणमूर्तिः कामात्मा
कामक्रोधविवर्जितः॥ ७४॥ गोक्षामोपयितागुप्तिः गुणातीतो गुणाश्रयः॥ सत्त्वमूर्तिः रजोमूर्तिः तमोमूर्तिश्चैरात्म
कः॥ ७५॥ देवसेनापतिर्मौमामहिमामहिमावरः॥ प्रकाररूपः पापघ्नः पवनः पावनोनलः॥ ७६॥ कैलासनिलयः
कांतः कनकाचलसनिभः॥ विद्रुमोवेदभूतिश्च आकृतिः कृतिरसकः॥ ७७॥ उपेद्रं द्रवद्वाग्निः उरुजं घउरुक्रमः॥ वि
नोविजयक्रांतो विजयी विनयप्रियः॥ ७८॥ अविनोत्तजनध्वंसी सर्वापहृतावर्जितः॥ शेषाचलैकनिलयः वल्लीवांछित
विभ्रमः॥ ७९॥ शांभवः शंभुतनयः शंकरांकविभूषणः॥ स्वयंभूः स्ववशास्वस्तुः पुष्करः पुरभिद्रवः॥ ८०॥ मनुमा
नवगोप्तासः स्वविष्टः स्तुविरोधुवा॥ बालः शिशुर्नित्ययुवानित्यकौमारवान्महान्॥ ८१॥ अग्राह्यरूपोग्राह्यश्च
सुग्राह्यः सुंदराकृतिः॥ प्रमर्दनोप्रभूतश्चोर्लोहिताक्षोरिमर्दनः॥ ८२॥ त्रिधामात्रिककुम्भव्यः त्रिलोकनिलयोलयः
॥ शर्मदः शर्मवान्शर्मीशरणमः शरणात्नयः॥ ८३॥ स्थागुस्थिरतस्त्वेयः स्थिरश्रीस्थिरविक्रमः॥ स्थिरप्रतिज्ञः
स्थिरधीः विश्वरेताः प्रजोद्भवः॥ ८४॥ अव्ययः प्रत्ययः ग्रष्टो सर्वज्ञः सर्वदर्शनः॥ सर्ववागीश्वरस्मिन्धः शिवयोगः
शिवप्रियः॥ ८५॥ मनस्वीमानदोमान्योजैगीबव्यगुरुर्वधः॥ स्वमात्मा समदर्शी च संमतः समदर्शनः॥ भस्त्रिपुं
द्रुबद्धफालः रुद्राक्षकरकंकराः॥ शिवलिंगार्त्तनप्रीतः चण्डक्षरजपादरः॥ ८७॥ श्रुचिः श्रुचिमनाः श्रुत्यः श्रुचिकी
र्तिश्रुचिप्रवाः॥ रौद्रकर्मा महाकर्मारुद्रांशोरुद्रसंभवः॥ ८८॥ अनेकमूर्धा विश्वात्मानेकवाहुर्हरिंदमः॥ वीरबाहुग
णाध्यक्षो विश्वकसेनो विनोदनः॥ ८९॥ सर्वगः सर्वदः सर्वः सर्ववेदांतगोचरः॥ कविः पुराणाशास्त्राचसुब्रह्म
ण्यालयो अहिः॥ ९०॥ भ्राजिष्णुर्विष्णुर्विनुतः कृष्णकेशः किशोरगः॥ भोजनं भाजनं भोक्ता विश्वभोक्ता विशो
पतिः॥ ९१॥ विश्वयोनिर्विशालाक्षो विरागो वीरसेवितः॥ पुरयः पुरुयशाः पूज्यः पुरुकीर्तिः पुनर्वसुः॥ ९०॥ सुरे

राम.
८०

द्रुःसर्वलोकेन्द्रःमर्गेद्रोपेन्द्रवन्दितः॥विश्ववेद्योविश्वपतिःविश्वभृद्विश्वमेवजः॥१॥ मधुर्मधुरसंगीतोमाधवःश्रुचिरूष
 लः॥श्रुक्कःश्रुभ्रमुशःशुक्रःशोकहर्ताश्रुचिस्मितः॥२॥महेष्वासेविगुप्तिश्चमहाभर्तामहीपतिः॥मरीचिर्मदनामा
 यीमानंगगतिरद्भुतः॥३॥हंसःसुपर्णःसुमनाःभुजगेशोभुजावलिः॥पद्मनाभिःपशुपतिःपारम्यःपदपारगः॥
 ४॥पंडितःपरवीरघ्नोस्वन्दःसेनापतिर्महान्॥अमर्षलोदुचशास्त्रादुर्थबोध्यहर्षणः॥५॥विश्वात्मासुविधेयात्मा
 विश्वप्रख्यातविक्रमः॥सन्मार्गदर्शकोमार्गःरक्षकोमार्गरक्षकः॥६॥अनिरुत्थोनिरुत्थश्रीःआदित्योदैत्यमर्दनः
 ॥अनिमेषोनिमेषेड्योन्निजगद्भ्रमरीगुरी॥७॥संयन्तात्मानियन्तात्मासर्वात्माआत्मविक्रमः॥अर्विष्मान्द्युतप्रे
 तःपाराभत्यावकोमरुत्॥८॥सोमसौम्यःसोमनुतःसोमबुक्सोमभूवराः॥सर्वसामप्रियःसामःसर्वयज्ञःस्तु
 तोगुहः॥९॥उपशान्तिरुमासूत्रःउत्कुलमुखपंकजः॥अमृत्युरसुरारातिःमूर्तमूर्त्युपयोजितः॥१०॥मंदारकुसु
 मापीडोमदनांतकबल्लभः॥माल्यवान्मदनाकारोमालनीकुसुमप्रियः॥११॥सुप्रसादःसुराध्यक्षःसुमुखःसुमहायशाः
 ॥वज्रपर्विविरूपाक्षोवृषसेनोवृषोदरः॥१२॥मुक्तोमुक्तगतिर्मोक्तामुकुंदोमुद्गरोमुनिः॥श्रुतवान्श्रुतिशास्त्रात्माश्रुति
 गम्यश्रुतिस्तुतः॥वर्धमानोवनरतिःवानप्रस्थनिबेबितः॥वाग्विदेवावदूक्तात्मावासुदेवोवरप्रदः॥१३॥महेश्वरोम
 यूरस्थोशक्तिहस्तःत्रिशूलधक्॥ओजस्तेजश्चतेजस्वीप्रतापःसुप्रतापवान्॥१४॥ऋत्थिसमृत्थिःसंसिन्धिःसुसि
 स्धिःसिधसेवितः॥अमृतांशुश्चामृतपोअमृतश्चामृतप्रदः॥१५॥चंद्रमाश्चंद्रवदनःचंद्रहृच्चंद्रशीतलः॥मतिमान्नी
 तिमान्नीतिःकीर्तिमान्कीर्तिवर्धनः॥१६॥औबधश्चौबधोनाक्षोप्रदीपोभवमोचनः॥भास्वरोभास्वरतरोभानुःपा
 शविमोचनेः॥१७॥चतुर्युगव्यवस्थायेतोगधर्मप्रवर्तकः॥अपुनोमिषुनोयोगोयोगज्ञेयोगपारगः॥१८॥महाश
 नोवातामहाघोरपराक्रमः॥युगांतकद्युगावर्तोदृश्यादृश्यस्वरूपवान्॥१९॥सहस्राजित्सहस्रात्मासहस्रायुध
 मंडितः॥अनन्तेश्वरसंहर्तासुप्रतिष्ठःमुशंकरः॥२०॥अक्रोधःक्रोधहंताचक्रक्रोधविवर्धनः॥विश्वमूर्तिर्विश्ववा

शि.व.
८१

॥११॥ विश्वदृक् विश्वतो मुखः ॥११॥ विश्वयो विश्वनेता च द्यावाभूम्यो विवर्धनः ॥ अपां निधि रक्ता च अन्नादो विनयो ज्वलः
 ॥१२॥ अंभोजमातुरुज्जीवः प्राणदः प्राणवर्धनः ॥ स्कंदः स्कंदधरो धुर्यो धैर्यो धर्मविवर्धनः ॥१३॥ जिता रतिर्धनाध्यक्षो
 वैद्यनाथो न सत्यकः ॥ देवदेवो बृहद्भानुः स्वभानुः पद्मावल्लभः ॥ अकुलः कुलनेता च कुलद्रष्टा कुलेश्वरः ॥ कुलाचलसु
 तासूतुः असुहृच्च सुहृद्वर्धनः ॥१४॥ निधिर्निधिपतिः पद्मशंखो निधिपतिः पतिः शतानंदः शतापर्तः शतायुश्च शतायु
 धः ॥१५॥ पद्मासनः पद्मनेत्रः पद्माग्निः पद्मसंस्थितः ॥ करणात्मा च कार्यात्मा कामात्मा कामवर्धनः ॥१६॥ त्रिशरी
 रः शरीरी च शरीरो विश्वलोके श्वरेश्वरः ॥ सुबुद्धिस्त्वो भीमसेनो महासेनः तुरीयकः ॥१७॥ स्वापनः स्वप्निलयो विश्व
 मूर्तिर्विरोचनः ॥ वीरायुधो वीरखेवो वीरायुधकरो ज्वलः ॥१८॥ सर्वलक्षणा संपन्नो लक्ष्मीवान् सर्वलक्षणा ॥ समयज्ञो
 यज्ञसेनो समाधिः सामवल्लभः ॥१९॥ अमलो माल्यसुप्रीतो वल्लभो भल्लयो वलः ॥ अहेतुर्हेतुमाहेतुः हेति धक्
 हर्तृशत्रयः ॥२०॥ विस्मरो राहितो रक्ते विरक्तो विजनप्रियः ॥ महीधरो मातरि श्वामंगल्यो मकरालयः ॥२१॥ मध्यः
 शतद्विरक्षो भ्योरक्षो हारराविक्रमः ॥ गुह्येयुहाशयोगो भ्रातृगुह्यगुरावर्धनः ॥२२॥ निरुद्योगो महोद्योगो निरीहो निरी
 यो मधुः ॥ महावेगो महाक्रोधो महाप्राणो महेश्वरः ॥२३॥ अमृतास्य मृताहारो मितभाष्यो मितार्थवित् ॥ असो भ्य
 क्षो भक्तस्ते मोक्षे मवानक्षामनाशनः ॥ रुद्रो रुद्राग्रियो मतो मतके किंवदो पदः ॥ धर्माधर्मविदं श्रेष्ठे वैकुण्ठो वासव
 प्रियः ॥२४॥ परधीर पराक्रांतो परितुष्टः परासुहृत् ॥ रंजनो रणमोरुद्धोर मणोर शत्रिवधनः ॥२५॥ विरजो विक्रमो
 विद्वान्वीरभद्रप्रियो क्रतुः ॥ विनायकानुजो धातानंदी प्रियसखो बटुः ॥२६॥ सर्वशक्तिमतां श्रेष्ठो सर्वदैत्यभ
 यंकरः ॥ शत्रुघ्नः सर्वलोकेशः शत्रुभिः श्लाघ्य पौरुषः ॥२७॥ शिशिरोवर्बको ग्रीष्मो वसंतो माधवो मधुः ॥ व
 संतको तिनि रत्नो ननके लिविशारदः ॥२८॥ पुष्यधली परिचितो वनयल्लवशेखरः ॥ जलकेली परिबृतो जद्ग
 कं न्योपलालितः ॥ गंगो योगीतकुशलः गंगापारबिहारणः ॥ गंगाधरो गलापतिः गलायुधसमायतः ॥ विश्व

राम.
८१

मोविक्रमो धृतो विश्वभुक् विश्वदक्षिणः ॥ विश्वगोविश्रुतपरो विश्वरक्षणतन्त्रः ॥ ४४ ॥ विनतानंदकारी च पार्वती प्राणानंद
 नः ॥ विशाखः षण्मुखः शास्ता कार्तिकेयो वरप्रदः ॥ ४५ ॥ एवं सहस्रनाम्ने वसं पूज्य सुरसज्जमाः ॥ पुनः शताष्टनाम्ने वतुष्टु
 बुर्मुनयस्तदा ॥ ४६ ॥ मुनय ऊचुः ॥ द्विषद्भुजं षण्मुखं विवरासुतं कुमारमादित्यसमानतेजसं ॥ वंदेमयूरासनमग्निं सं
 भवं सेनानिमीशं सकलेष्वभीष्टदं ॥ १ ॥ स्कंदो गुहः षण्मुखश्च फालनेत्र सुतः प्रभुः ॥ पिंगलः कृतिकासलुः शिखि
 बाहे द्विषद्भुजः ॥ २ ॥ द्विषणोत्रः कुमारश्च पिशिताशनभंजनः ॥ तारवतासुरसंहर्ता रक्षोवलनिबूदनः ॥ ३ ॥ मत्तः
 प्रमत्त उन्मत्तः सुरसैन्यस्य रक्षकः ॥ देवसेनापतिः प्राज्ञः कृपालुर्भक्तवत्सलः ॥ ४ ॥ उमासुतो महासेनः कुमारः क्रौंचहा
 रणः ॥ सेना निरग्निजन्मा च विशाखः शंकरात्मकः ॥ ५ ॥ शिवस्वामी गणस्वामी सर्वस्वामी सनातनः ॥ अनंत
 शक्तिरक्षोभ्यो पार्वती प्रियनंदनः ॥ ६ ॥ गंगासुतः शरोद्भूतः आहूतः पावकात्मजः ॥ जंभप्रज्जम्भ उज्जम्भः कमलासन
 सन्नुतः ॥ ७ ॥ सकवर्णो द्विवर्णश्च त्रिवर्णः सुमनोहरः ॥ चतुर्वर्णः पंचवर्गः प्रजापतिरहः पतिः ॥ ८ ॥ अग्निगर्भः शमी
 गर्भः विश्वरक्षः सुरारिहा ॥ हीरद्वर्णः शुभकरः ॥ पद्ममान्दुवेषधृक् ॥ ९ ॥ पूषागर्भस्तिर्गगनो चंद्रवर्णः कल्पा
 धरः ॥ मायाधरो महाभायो कैलासावसथः शिखी ॥ १० ॥ विश्वद्यो निरमेयात्माने जो निधिरनामयः ॥ परमेष्ठी
 परं ब्रह्म वेदगर्भो विराट्सु ॥ ११ ॥ पुलिंदकन्याभर्ता च महासारस्वतप्रदः ॥ आश्रिताखिलहता च चो रघो रोग
 नाशनः ॥ १२ ॥ अनंतशक्तिरानंदः शिखंडी कृतकेतनः ॥ उंभः परम उंभश्च महा उंभो वृषाकपिः ॥ १३ ॥ वजार
 णः पात्रदेहश्चकारणानीतविग्रहः ॥ अहिरूपो मृतवपुः प्राणायामपरायणः ॥ १४ ॥ विरुद्धहर्ता वीरघोरत
 श्यामलोचनः ॥ बहुवर्णो गणपतिः स्वभक्ताभीष्टदायकः ॥ १५ ॥ सर्वेश्वरो लोकगुरुः असुरानीकनाशनः ॥ सु
 ब्रह्मरूपो गुहः स्कंदो ब्रह्मण्यो ब्राह्मणप्रियः ॥ १६ ॥ यवमष्टोत्तरशतनामभिः स्त्रीनिघोनरः ॥ तस्याभीष्टानि सर्वा
 णि प्रयच्छति गुहो मुहुः ॥ १७ ॥ गणेश्वरा ऊचुः ॥ कनककुंडलमंडितवर्णमुखं सुवनराजिविराजितलोचनं ॥ निशि

शिव-
८२

तशस्त्रशरासनधारिरांशरवणोद्भवमीशसुननुनः॥१६४॥सिद्धगुरुमिंदुकातिवदनंकेचूरहारादिभिःर्द्विभैरामरौ
विभूषिततनुंस्वर्गस्यसौख्यप्रदं॥अंभोजाभयशक्तिकुक्कुटधरंदिवांगरगोज्ज्वलंसुब्रह्मण्यमुपास्महेप्रणामतांसर्वार्थ
सिद्धिप्रदं॥६५॥कवच॥शिखांरक्षेत्कुमारस्त्वस्तुकार्तिकेयःशिरोवतु॥ललाटंपावनीसलुःविशाखोवतुभ्रूयुतेगं॥
१॥नेत्रेव्यात्रौचभेदीव्यातनासिकांशिखिवाहनः॥कर्णद्वयंशक्तिधरःकर्णमूलेषडाननः॥१॥गंडयुगममहासेनुः
कपोलौनारकांतकः॥ओष्ठद्वयंचसेनाःनीरसनंशिखिकेतनः॥३॥तालकलाधरःपातुदंष्ट्रादेवशिखामंशिः॥
गांगेयश्रुवुंकंपानुमुखंपानुशिखाद्भवः॥४॥हनुंहरसुतःपातुपातुकंठंसदग्निभूः॥ग्रीवांगौरिसुतःपातुकक्षौका
रुण्यवरिधिः॥५॥स्कंधौममावतांस्कंदेवाङ्गुलेयोभुजौमम॥बाहूभवोद्भवःपातुकैरोष्माणमातुरोवतु॥६॥अंगु
लीःपिगलःपातुहृदयंमधुमित्रजित॥नाभिंममोदंरंचैवसुब्रह्मण्यःसदावतु॥७॥मध्यंजगद्भिःपातुनाभिंद्वादशा
लोचनः॥कर्णद्विषत्भुजःपातुगुल्यंपातुगुहःसदा॥८॥जघनंजान्हवीसनुःएष्टभागंकुमारधक॥ऊरूपायादु
मापुत्रःजानुयुगंजगत्स्थितः॥९॥जंघपातुजगत्सूज्यःपातुगुल्यौमहावल॥यादौपातुपरंज्योतिःसर्वांगकुक्कु
टध्वजः॥१०॥ऊर्ध्वपातुमहोदरःअधस्तात्पातुशांकरिः॥पार्श्वनःपातुपापघ्नःसर्वतःपातुशक्तिधक॥११॥प्रा
णहेवतुपरंब्रह्ममध्यान्हेवतुत्तारजित॥अपराणहेगुहःपातुरात्रौदैत्यांतकोवतुः॥१२॥त्रिसंध्यायांसुधीःपा
तुसर्वहापानुवर्हिगः॥वह्निस्त्वंवण्मुखःपातुअंतस्त्वंवृत्तिकामसुतः॥१३॥व्रजंनंसुरसैन्येशःअदंतंपातुपाशध
क॥शयानंपातुमांशूरोमार्गेमांपातुशुलभन्॥१४॥वनरेणोगिरिचरःसदारक्षतुमांवदुः॥सुब्रह्मण्यस्यकवचं
धर्मकामार्थमोक्षदं॥मंत्राणांपरमंमंत्रंरहस्यंरक्षकंसदा॥१५॥पठन्नृणवन्सर्वपापरोगैर्मृतोभविष्यति॥पु
त्रप्रदंयपुत्राणांषष्ठ्यांभक्त्यास्तवश्रवान्॥१६॥वस्त्रैषड्विःशरदिंदुप्रभाभिःउद्यत्कुक्ष्यैर्नौरजाक्षैर्युतोव्यात॥व
र्हिष्वजश्वंदकचित्रवर्हिवाहोव्रवाहःकृतचूडवर्हिः॥नाभिःप्रसन्नरुचिभिःप्रसुवर्णचित्रःपायाहस्मात्कार्ति

राम-
८२

केयः कुमारः॥ वहींद्रपद्मक्षपितारिपद्मसेनानिमौडेशिलपातकघ्नः॥ १८॥ कारुण्यपूर्णनयनं कमलायनां कंकरिका
 निलकशोभितफालदेशः॥ भक्तार्तिभंजनविशोभितबाहुदंडं डिंभं सुदृष्टिवयोः प्रभजंतु सर्वे॥ १९॥ देवाद्युत्थेयागेविप्राः दू
 यंद्यायंयंसिध्यंति स्वंदं देसु ब्रह्मण्यो सुब्रह्मण्यो॥ श्रीमचंद्रकलाधरात्मजमजं शृंगारजोभा वृत्तिगौरीपीनघनस्त
 नामितपयःसारज्ञमाज्ञासनं॥ बालेशप्रकटाभिमानजलदोदं चमचंडा निलं सुब्रह्मण्यमंगं शयपुण्यचरितं वंदे परं
 देशिकं॥ २०॥ कारावासनिवासखिन्नविधिहृत्वंजातभानुपुनः॥ तद्वृत्ताज्जचतुष्टयस्तु नमहा कल्याणशीलं विभुं
 ॥ त्रैलोक्यारिपितपादवंदितपदं वाण्मातुरं भ्रातरं॥ सुब्रह्मण्यमः॥ २१॥ ओंकारार्थसमर्थवाचकवचोभूषाविशे
 षा॥ न्वितं पारोचिष्णुवडाननं शिखिकुलाधीशश्चतुंगध्वजं॥ स्वंदं सुंदरं कंदं तमनघं शंभोर्गुरुं शाश्वतं॥ सुब्र०
 ॥ २२॥ ब्रह्मांडैकसहस्रकाष्ठभरणाग्राचूर्वधैर्यस्फुरत्कोपालोपदुरापपापघटिताहंकारश्रृंगं कं॥ सेनान्यं सुरमा
 न्यमुन्नतभुजं चिंताब्जिकुंभोद्भवं सुब्रह्मण्यः॥ २३॥ शर्वरीणीप्रभावोपदेशाच्चतुरश्रीकंठकंठीरवश्रोतारंजननीशु
 भां कविलसत्सिंहासनस्थं गुहं॥ भूयस्तद्वरणाकुलोग्रजनितं स्वर्णीहिराजाकृतिं॥ सुब्रह्मण्यो॥ २४॥ मार्तीडा
 यतभासमानमणिभूजावरयतारुण्यजित्कारुण्यैकशरणपंचकमणिप्रोद्युक्ताशाशालिनं॥ दिव्यांगं भवमं
 गसंगतरुपातुंगोतरंगालयं॥ सुब्रह्म०॥ २५॥ सेवातसरेमानवार्चितबहुलूष्मांडपादावनितूलस्खलमरीचिस
 र्चयसमग्रोपायनं माभिनं॥ नानाबाद्यमदंगशंखपटलीघोषांकपूजविनं सुब्रह्म०॥ पुत्रस्नेहविमोहवर्धित
 शिवायशोजकुंभस्रवनीशपूरकुमारपूर्वविलसद्द्वारातटीवासिनं॥ विष्णुब्रह्मसुरासुरार्चितमणिस्वर्णोज्ज्वलत्मा
 दुकंसुब्र०॥ २६॥ देवं शक्तिधरं कुमारमतुलं दिव्यावतारं वंदुं भावातीतमनीतसंसनिमनः पद्माग्रसद्मप्रियं॥ भ
 त्वायेप्रणामंति नेगतभयाकारुण्यकल्याणमाभुक्ताभोगसुखं त्वदीयकृपया मुक्ताभवंति ध्रुवं॥ २७॥ वंदारवंदा
 मुनिवर्गसंघागरोश्वरास्त्वंदसहस्रनामभिः॥ तथाष्टनाम्नां शतकेन तत्र देवं मुदातं कवचेन तुष्टुवुः॥ २८॥ स्वंदो

शि.व.

८३

मुद्रानाननुगृह्यदेवानमुनीनाशानभगणोश्चतुर्दश॥स्वभक्तवर्यानकरोत्सुरोत्तमानकुमारवर्योद्यसमक्षितार्यः॥३०॥स्कं
दंमुद्रास्तोत्रवरेः सुभक्तिनोपस्तोष्यतिप्रीतमनाः सुभक्तिनः॥तस्मिन्ग्रहणेविदधानिकामानकामयुक्तेष्विवमुक्तिदे
भवेत्॥३१॥इतिश्रीशिवरहस्येर्दशानाख्येद्वादशांशेस्कंदसहस्रनामाष्टोत्तरशतनामकवचस्तोत्रंकथनं नाम
अष्टात्रिंशोऽध्यायः॥३२॥श्रीर्दशानायनमः॥मुनयक्रुचुः॥व्रजामकिलकाशिवामघकुलादिसंनाशिकंविशाम
मणिकर्णिकांद्विजभजामतांकालिकां॥पश्येमविश्वेश्वरमेवतत्रपजेमच्चित्तैश्चसमर्चयाम॥१॥स्नास्यामंगं
गाभसिपापमुक्तैर्व्रजेममुक्तिं परमामध्यांते॥मुनयोविनयोज्वलास्तदानींतनयैःस्वैःस्वकलत्रशिव्यसंधैः॥२॥
मथिताग्रयणवभग्नदुःखाःशिवमानर्त्ययुस्तदाविमुक्तं॥सूतेनतेनमुनयोपिचभस्मभूषायोवदिरक्तहृदया
सदयानदानी॥३॥कषायमात्रवसनाययुरीशकक्षीवासायचारुतपसेधृतनिश्चयास्ते॥इतिहोचुस्त्वंपिता
क्षरोरुवाचंकृतकृत्वाप्रसमपितोरुसत्राः॥४॥स्तुतिनत्पाप्रतिपूज्यस्तमिच्छंशिपिविष्टोरुकथामृतावृतंतदा
॥ऋषयक्रुचुः॥किंसत्रैरखिलैर्व्रतादिकरौर्दानैश्चदीनावनैःकिंवापावनतीर्थगाहनमहाधर्मैरत्नैःफलैः
॥प्राप्यैनश्चुतिराशिशेखरलसत्कैलासवासंकदामोदायैवसदास्तुशंकरकृपापीयूषकंकेवलं॥५॥किंतत्प्री
तिकरंमहेंद्रसदनंयत्रैवतपस्यामहेष्यादेहांतविभूतिधारणायुतापुंड्राक्षमालाधरा॥दिव्यश्रीशिवलिंगपूज
नरताविलैश्चनीरैःपरंनिश्चयायसदामुद्राविमुक्तसदनेवासेस्तुनःश्रेयसे॥६॥स्ततउवाच॥नमतामधिपाय
मेनमोस्तुनयमतंमेस्तुगिरिंद्रजाद्यपादे॥सुनर्तमेस्तुसदैवविघ्नराजेनमनंसेस्तुहृदैववर्णमुखाय॥७॥यूयंमाथा
दिमोहप्रशमितदुरिताभस्मरुद्राक्षभाजाशांताहांताभवंतःसुकृतकृतिवराःसन्निहोमित्रपाशुत्राः॥शांतलिं
गसमर्चनार्जितयशानुंगंगसंगाच्चमेभूयान्यातकभंगमेव नियतंशंभोस्फुलिंगेश्वरणात्॥८॥ऋषयक्रुचुः॥
धन्योभान्योस्तिकोन्यःतवसदृशगुणानान्वमीक्षामहेद्यंवेद्यंवेद्यपदार्थबोधनरतंसंसाररुक्कनाशकं॥त्वा

राम.

८३

मेवात्मगुणप्रधानमधुनाशंभोः कथासादरं संसारां बुधितारकं हूरकृपापत्रं सदानानुमः ॥ १८ ॥ कोवांगुरं शिवहूरस्पमधु
 प्रकृष्टं तिष्ठायता ह्यसुहृदा शिष्यिविचमिष्टं ॥ वेतुंच धर्तुमश्रया किमु वक्तुमेवं शिष्टो वरिष्ठमहिमा भगवान्त्वमेव ॥
 १९ ॥ नंदिशविघ्नेशसमो सिष्यमुखप्रभावतुल्यप्रतिमस्त्वमेव ॥ त्वं नो गुरुः शिवकथां सुरसामृतस्य दाता हि दीन
 वदनानभवामभावाः ॥ २० ॥ सत्रं पवित्रं मधुना सततं त्रिनेत्रचारित्र्यपात्रमधुवल्लपिवामश्रोत्रैः ॥ चित्रं विचित्रपद
 यंत्रितं तं त्रयं त्रयं सारार्थि सिंधुसुरहृदयसमुत्तपुत्रं ॥ २१ ॥ तत्र त्रिनेत्रसुविषयवित्रकटाक्षमात्रासंज्ञस्तपानकभरा
 स्तपारर्चयामः ॥ देहांतस्वहिभवे रविमुक्तवासपुण्यैः पत्तेलिमफलैर्धवल्लद्विवासः ॥ २२ ॥ तत्रैव शंकराणां प्रभ
 वामसामिसोमप्रकामशिरसो सितभस्मभूषाः ॥ घोषार्धरात्रकमनीयसरिज्जललोलालकच्छिष्यपदं बुज
 सेवकाश्च ॥ २३ ॥ किं नो ग्रहापदे बुवैष्णवयशस्कीने पदे वापदां प्राप्येनाप्यमहोमहेंद्रसदनं दिव्यालकानां प
 दे ॥ तत्र त्याज्यलशंकरावलमहाकैलासवासाधिकं नाप्रोत्येव फलं सुमुक्तिबुधं रं वांछा पिनिश्चेयसी ॥ २४ ॥ कै
 लासमौलितरवः पशवो ल्यकीटानि न्याशिवस्य कृपया रत्नसर्वदापि ॥ लोके या पुनर्हि विषयः प्रतिकल्पनाशा
 ब्रह्मोद्विषगुमरुतो वसवो र्करुद्राः ॥ २५ ॥ कैलासवासाय शिवप्रसादतः काशीनिवासाय लभे मपुण्यैः ॥
 यज्ञैरधाज्ञानविनष्टमानसा व्रजामशौघं किल मुक्तिसिधौ ॥ २६ ॥ कैवल्यवल्लीमिव तां पुरीं तदा मुदा पुरारे
 र्विविशुः प्रहृष्टः ॥ भिक्षा कृते शंकरकार्मुकप्रभांते वालखिल्याः शिथिलाघसंघाः ॥ २७ ॥ ददर्श रादर्शतल
 स्थिते वनागंगां द्विजातुंगतरंगमंगं ॥ उतुंगलिंगावलि सौधकुंभां अंभोधरं कप्रतिभां च कांतां ॥ २८ ॥ कैलास
 शैलमणिमौलिगद्विज्यालीव्यालीवतुं मावलि सौधकेलीं ॥ सस्रुः समस्ता घहरे प्रशास्तां दिव्यां च तां श्रीमणि
 कर्णिकां द्विजाः ॥ २९ ॥ संतर्प्य देवर्षिपितृ न तदा मुदा गंगा तटे ते कृतभस्मभूषणः ॥ पुंड्राक्षमालामुनयो मरेशं
 समर्चयं ते किल विल्वपत्रैः ॥ ३० ॥ गृहस्थावनस्थातद्यान्ये च धन्याः द्विजाः शांतसन्यासिनोप्येकदंडाः ॥ जज्ञा

शिव- ८४ लानिगालेक्षणसतचित्ताः विरक्तास्तथाग्रहचर्येचरक्ताः॥२२॥तद्यानमनयःसाग्नयोभग्नमानाःश्रुतेक्षयथाश्रास्य
 दानैःपितृन्ते॥तथाहव्यकल्पैःसमभ्यर्च्यलेखान्मुहान्तर्गहंचक्रमुःप्रक्रमैस्ते॥२३॥विश्वेशभैरववटाननकुण्डिराज
 मातान्नपूर्णाप्रणामंश्चहृष्टाः॥श्रीदंडपाणिंचतथाप्रणाम्यसंपूज्यपूजादिभैरैःस्तुभीभिः॥२४॥अलावुहारु
 वेणुभंगधातुकुंभसंगतःप्रहृष्टगंगजांभसानमोत्तरुद्रसक्ततः॥प्रहृष्टपंचपापहृत्सुपंचवर्णमंत्रतःप्रसिद्ध
 लिंगमैश्वरंमुवित्त्वपल्लवैःसुमैः॥२५॥तदैवधूपदीपतोनिवेद्यचांगुभिःफलैर्वरान्नभक्ष्यभोज्यकैःप्रसाद्यच
 प्रतुष्टुवुः॥ऋषयऊचुः॥विश्वेश्वरोयंमदनंतकोयंपुरांतकोयंहिभवांतकोयं॥सुरासुरौघाननपादपद्मःस
 माहितो नोस्तुमुदाहृदेति॥२६॥सब्रह्मैवइंद्रश्रुतिरतुल्यवलाद्विश्रुतंतेपदाजंनिर्वक्तिप्रमथाधिनाद्यभगवन्
 श्रीविश्वेनाद्यप्रभो॥कोशातीतमनंतमव्ययभजंकाश्यांप्रकाशंपरंवेदावेदांपदंविशोकमजरंपश्येमिलिंगं
 हिते॥२७॥मोक्षामदाचामनवेदवाचोनिर्घतिभावामनसासहैवते॥भजामिलिंगस्थितमप्यलिंगंउमासहा
 यंतमसःपरंतं॥२८॥देव्यन्नपूर्णेकृपयासुपूर्णेत्तूणीहृत्काशागनेत्वर्णो॥किंवर्णयामस्तवसुप्रभावंभवा
 र्णावांतःपतितान्समुद्र॥२९॥शिवोविशालाक्षिपदांबुजंतेप्रदेहिभिर्हानिखिलेषुसक्षिणी॥नैश्रयसींतःश्रम
 कष्टनाशिनीभवाममुक्ताश्चकटाक्षतस्तव॥३०॥श्रीकुण्डिराजशरणागतकाशिवासविद्वोद्यपातकतन्तिपरि
 निघ्नयाशु॥गंधांगुपुष्पवरमोदकतःप्रपूज्यनंदामहेतवपदांबुजभंगभावाः॥३१॥श्रीभैरवारवभरश्चव
 र्णांतयुग्यतिगैकपातकभरैःअभिपूरिताये॥कालाष्टमीबुपरिपूज्यतवाजपादंविप्रावसेमनियतंप
 शुपाशुशमुक्तै॥३२॥श्रीदंडपाणिचरणस्मरणानुरक्तान्मुक्ताङ्करोतिनियतानयशैभुभक्तान॥तस्मातवार्चनविधौ
 खलुजागरूकाःविप्रावसेमनियताहृदयैर्विशोकाः॥३३॥नाकर्णीयैस्तवकथ्यामणिकर्णीकेतैर्निर्णीयतेयमग
 तिबुमुदुःखवार्ता॥त्वतीर्थमज्जनवतानंहिजन्मपुंसांभुक्तिंददासिधरमांशिवभक्तिमिष्टी॥योज्ञानवाधिमविगा

राम-
 ८४

हृतेपिननंदनेपापमपाकरोति॥पापीयसीनैवगतिं प्रयातिवातापिभक्षप्रतिमोभवेत्सः॥ एवंस्तुत्वाच्च त्वाप्रतिदिन
 मघनेविप्रवर्याः सस्रतादेवांतर्गृहमेवतत्त्वशरणांचक्रुर्मुदातत्रैव॥ तन्मुक्तिप्रदंमंढपेन्नियतंस्थित्वैवचक्रुः कथाः
 काशीवासिनिवास॥ हृष्टमनसःशिष्टाः सदाचारतः॥ ३६॥ प्रविश्यकेचिद्विश्वेशवर्यस्तुतिनतिनियताश्चभवन्तिमु
 क्ताः॥ सिद्धास्तारेशनिष्ठाः भवभयहरयोगद्युक्तिचित्ताविरागाः॥ केदारार्चनतत्पराः यतिवराः श्रीव्योमकेशार्च
 काः केचित्तेशिवभक्तिसारसरसानत्राविमुक्तेश्वरं॥ ओंकारेश्वरमंत्रते सुनियता श्रीकृतिवासेश्वरं॥ श्रीमञ्जि
 लोचनपरानियतं प्रदोषे संन्यस्तदोषनिकराः पशुपेशनिष्ठाः॥ ३७॥ मुक्तैव संतिनियतापः लमूलपर्णवानां
 वृषाररापराश्चतधोषुरेवं॥ केचिद्भुद्रजपादरासितमहाभस्मत्रिपुंड्रादरा रुद्राशोरुसरामहेश्वरमहालिंगानिगंगां
 भसा॥ ३८॥ संपूज्यामलविल्वपद्मवसुमैः संपूज्यतस्तुतदा केचित्त्वाणवदास्थिता यतिवरा श्रीतारसंज्ञायिनः
 ॥ काश्याप्रविश्यादिनेविशिष्टाः अन्यत्रदिष्टांतगतपिते पुनः॥ नोयाम्यलोकं प्रविशंति सौम्याः ते मुक्तिमंढपम
 वाध्यमखदिधर्मेः॥ ३९॥ संसिद्धिश्चुत्थमनसः शिपिविचरिष्ठाः ते पुश्चने पुप्रशवं चरुद्रं॥ पंचाक्षरं पावनमेव ते
 द्विजाः कुचुस्तथा प्रांजलयो धस्तं काशीरहस्याममनत्वसारं॥ वासाय धर्मेण शिवार्चनोद्यता इदं तमादित्युमु
 पासितुंगताः॥ ४०॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वादशांशे अविमुक्तवाराणां सोतीर्थक्षेत्रगमनं नाम एको
 नचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ३९॥ श्रीईशानाय नमः॥ ऋषय ऊचुः॥ श्रीविश्वेनाथवरसंनिधिगा समग्राः सर्वोद्यपाप
 निकरैरपि विप्रमुक्ताः॥ मुक्ताविमुक्तसदने मदनं तकाचापूजायताद्य सुहृदावयवासधर्मान्॥ १॥ सततवाच॥
 क्षेत्रे च न्यत्र शंभो यमशमनियमैर्भस्मरुद्रासभाभिर्लिगार्चासु समुद्यतैः शिवकथासारादरैः शांभवैः॥ त
 तक्षेत्रनिवाससंभवपत्तैः संप्राप्यते यं द्विजाकाशीनाशितपापशैलनिकराविश्वेश्वरस्याक्षया॥ २॥ हेविश्वना
 थममनाथसनाथयाद्य हेमन्मन्थानकविभोपरिपाहि शंभो॥ आनंदकानननिवासपिनाकपाशोवायोशवंद्यस

शि. व.
८५

हिमभगवन्नमस्ते॥१॥ अन्नाधिपत्रिदशवंशशिवाद्यवेद्यवेदंतगेयगरलाशनकालकाल॥ गंगाधरत्रिपुरसूदनलोकना
द्यव्यालोरुमालभगवन्सततंनमस्ते॥४॥ हेसंगमेशरमणेश्वरशेषभूषपाः होशमामकथियापरिपाहिदीनान॥
क्षयद्वीरकाकोटरानधरहरस्युरत्पारकर्पूरगौरप्रसीद॥ विभोधीरविभ्वेशभूतेशशंभोमहाधोरवैश्वानराक्षप्र
सीद॥ श्रीसंगमेशतस्मिन्लिङ्गसमर्चनेनशंभाभिसंगतनवोप्यविलासभंगाः॥६॥ गंगाभसाप्लुतशरीरसमस्तसं
गानांगाभवेमहिपुनःतवपादसंगाः॥ श्रीमल्लोचनसनातनदेहहोनपंचाननावनहुताशननेत्रशंभो॥७॥
यासीकृतानंदनप्रसीदसीदहिजातिनिबहसहमानशंभो॥ सिधेशविद्येशकरुप्रसिद्धिसिद्धाभिनंदमहिमनू
रञ्ज्यदेह॥८॥ विमानधराप्रसुरान्तरुचक्षिप्रंतमद्यैवदयावतादृश॥ केदारेश्वरहारभास्वरमहाकाकोटरा
कल्पकानल्याकल्पभवत्यथोजनमहामुंडादिबडंगक॥ नेत्राहस्वरतस्करांतकहरस्वामिनप्रसीदाश्रुनःसोमोतं
सर्केरीटकोटिविलसीदुग्वासहासारुण॥९॥ भासाभासितको॥ कहृत्कमलसंबासैककृतिवस॥ कासात्वांनियमै
नवीक्षणावतांमायाभवेत्साहसंमासेनैवसंमासमेव्यतिविभोहासायदुःखंविनः॥ शंभोविभोचश्रुपत्नीश्वरका
लकालहेव्यालमालगरलाशबहस्तशूल॥ दक्षैकपक्षसुरपक्षमहोक्षबाह्यश्चाधुनारक्षकटाक्षकोट्या॥११॥
संसारंबुधितारकांतकहरस्वामिन्मंडानीपतेमाराचारशरादिभिन्नहृदयान्संबोक्षविश्वाधिक॥ सत्वंतार
कनामकेश्वरविभोयाहिप्रपन्नात्मुनीन्स्मान्त्यरधीरवीरभगवंत्संहारयाघंहिचः॥१२॥ हेमध्यमेशकरुणा
करशूलपाशोपाहीशपाशितसुमेध्यवचांतरंग॥ अध्येमविद्यैवतवोरुनोमयन्मुक्तिसिधैतवसुप्रसाद
तः॥१३॥ कदानमुक्तंत्वविमुक्तमेतदुक्तेषुमुक्तिप्रथमाययत्वया॥ देवाविमुक्तेश्वरमुक्तिभाग्यंतेराग्यमप्य
त्रददस्व नःसदाहैस्वर्गावर्गाभगवन्परिपूर्णाशंभोचक्षुश्चोत्कीर्णसुवर्णशंभो॥ हेअन्नपूर्णापितयेनमस्तेत
त्रेत्यमेवनियतंप्रवदंतिशैवाः॥१५॥ हेवीरेशमहेशशंकरविभोपाहीशविश्वाधिकशश्वन्नश्वरविश्वपाल

त्रि ५

राम.
८५

कविभोपाहिप्रसीदाधुना॥ हे वृत्थकालकरुणावरुणालयाघपाहिप्रसीदपरमेश्वरकालकाल॥ हे कृत्तिवासजनवास
 महेश्वराय हे श्रीनिवासनयनविंशतपादपद्म॥ हे संगमेशदुरितोघविभंगकेशश्रीनारकेशशिमौलिकलाललाम
 ॥ १७ ॥ हे सिद्धेशपाहिदययाविधीशदीनहिमां श्रीमन्त्रिलोचनजनावनपाहिशंभोबुंभोद्वर्गादिमुनिबंधुपदज्यु
 ग्मा॥ १८ ॥ हे मध्यमेशपरिपाहिसुमेधाशंभोकेदारनायकविभोपरिपाहिशंभो॥ पुण्याविमुक्तेष्वरभक्तमुक्तिंशक्तिं
 प्रदेहितवलिंगसमर्वनाथ॥ १९ ॥ पाहीतिये प्राणतिपूर्वकमादरेणतत्रविमुक्तसदनेप्रवदंतिशैवाः॥ ज्ञानेशविज्ञान
 दकालकालयज्ञेशपाहीशदययापरिपाहिशंभो॥ २० ॥ ॐ करेशमहेशशाश्वतविभोपाहिप्रसीदाधुनापाही-
 हे शंभोमणिकर्तिकेशभगवंतामेशलक्ष्मीश्वरदक्षेशानद्यानिधानभगवन्दीभारभूतेश्वर॥ आसेशानगरा
 शनेशमहतेचंद्रेशपात्यद्यमां ब्रह्मेशानजगद्धिधानमहिमं पाहिप्रसीदाधुना॥ हे हंढिराजशरणागतविघ्नना
 श॥ वेतंडतुंडभगवन्नववक्रतुंड॥ पांहीशदयया॥ २१ ॥ हे मंगलागौरिममाद्यमंगलां दशाधुनापापमपाकुरु
 ध्व॥ हे संकरानिममनाशयकशिविघ्ननिर्वासयाद्युगलानादलयाश्रुदेवी॥ २२ ॥ हे संकटेभगवतीशिहृशघजालं
 पाहीतितत्रनियमेनवदंतिशैवाः॥ असह्यभक्षनिकरैः प्रदेहिभिष्ठांकाशीनिवासजननुषावरपाक्षेत्रिहस्ते॥ २३
 ॥ हवींकरेणसुरसायनमुक्तिसारमाहारमेवहिददः स्वकिमन्नसारैः॥ वंदे विशालाक्षिमहोक्षबाहूप्रियागनेपा
 हिदयाकटाक्षैः॥ पा॥ २४ ॥ हे भैरवामरवरप्रवरोरुघोषकाशीनिवासजनताघहरप्रसीद॥ मावापूयभैरैर
 पारविभवैः पुष्पोत्तरैस्त्वांगुदैः संपूज्याप्यसिताचमीचुनियतंनिर्विघ्नतः पाहिनः॥ २५ ॥ हे षोडशप्रवरविघ्न
 पपादपद्मसंपूज्यमोदकनिवेद्यसुलडुकांदैः॥ पुष्पैश्चसिंदूरसुगंडमंडनैः काश्यांचनिर्विघ्नवसाभवंसि॥ २६ ॥
 येपंचगंगातटसीमिकर्तिकेवैशाखमासेमणिकर्तिके मज्जनाः॥ ते सज्जनाः कशिनवासशीलाऽनारोग्यवैराग्यसु
 भाग्ययुक्ताः॥ २७ ॥ येचंद्रकूपपरिमजनधूतपापाः तापत्रयोपशमनेऽरुणामोचनेच॥ ये वृत्थकालोदककूपपा

शि.व. नापुरेयेपिशाचहरवारिमहाघहरि॥२५॥ येसंनिधौपशुपतोष्णकुंडवारिपापप्रचंडहरणंशरणंघ्रपन्नाः॥ काश्यां
 ८६ ज्ञानोदयानायमनिधमधनापावनाःसावधानाः॥ विप्रायुक्तानियुक्ताहरभजनरतास्नानपानैर्विश्रुत्याः द्वादश्यां
 मिंदुवारिप्रपिवतिजनतादुःखतातां कृतांतादव्यत्रापिमृत्तानयानिदुरितं हृद्भिर्गमिष्यंभवेत्॥२६॥ घंटाकर्णस
 रोवरोदकपराःसर्वाघहरादराजैर्गीषव्यगृहाविलोकनरतास्तेवैमहापापहाः पुर्यांतर्गृह्यत्रिशोत्रनिपतं
 मुक्ताश्वभक्ताहिते॥ अथाध्वार्चानिरुत्तंचमाधवंचप्रसाद्यवासायवसंतिसाधवः॥ पंचक्रोशपशभवंतिनिय
 तापक्षेपिमासेपिवाकाश्यांतर्गृह्णन्त्यराघविलयो नश्येच्चतस्रक्रमैः॥ नाक्रमेनतनूषुपातभरंनोवागदः सं
 क्रमेनैवाक्रोशपराभवंतिगणापातस्यात्रसंवासिनः॥२७॥ एवंयेनिवसंतिसततमुभाक्तांताचर्चकाः शांकराभ
 स्माक्षामलपुंड्रफालजटिलाकार्पण्यलौल्येद्विज्ञाताः॥ पुरेयषुप्रतिपर्वशर्बीसुमहायात्रारतास्तेपरंगुक्ता
 स्यभवंतितत्रसदनेविश्वेश्वरालेकिनः॥२८॥ मध्याह्नीप्रथितसोमसमानःधामसीमाललामपरिपूज
 नकृत्सधन्यः॥ येसोमवासरपराःतिशिनक्तभुक्तशक्ताश्चभक्तिपरमात्रभवंतिमुक्ताः॥२९॥ येवासदोषाःप्रथिनेप्रदोषलि
 गोत्तमांगदृगनंमपतंगभंगं॥ श्रीमन्त्रिलोचनमहोत्तमलिंगमत्रसंपूज्यपातवर्भरैःप्रभवंतिमुक्ताः॥३०॥ भूतासुभूतय
 निमेवयेनेतच्चात्रभस्मत्रिपुंड्रासुधरोनरोवै॥ योवात्रिनेत्रकृपयावरपंचवर्णैरुद्गादिता रजपकृत्सभवेद्विमुक्तः॥ योन्ना
 निशांभववरेयतिबुध्रदहतिपुण्यलिंगप्रतिष्ठात्रमुदाकरोति॥ दानानिचैवात्रदहतिपात्रेनस्याघसंधमखिलंकि
 लरौतिनित्यं॥३१॥ एवंनिवासरसिकास्पहरोंतकालेतारंसपंचार्णमहोदहति॥ तेनैवनिर्सीर्णमवाभवंतिभावा
 प्रभावतश्मेशशिखंडमौलेः॥३२॥ गंगाधराशशिधरावरसर्पहाराहाराविहाराभारमारजनाद्यगाराः॥ तेवैभ
 वंतिरुचिराद्यगरहार्धीरामारंगसंभवमहासितभस्मधाराः॥३३॥ येयेकैलासमौलौनिवसनः दृढयायांत्य
 होतेद्यकाशीवासायात्रपवित्रशीलनिरतादुःखौघसंघोद्विज्ञाताः॥ विश्वेशस्य कृपाभरैकसुदृशामूढास्तथापं

राम
 ८६

दिनास्तत्रैवंतिमदेहमंडनमिदंलिंदोःप्रांभूषणं॥ ४१॥ अक्षप्रसादौन्नतपापभक्षंसंवीक्ष्ययेसाक्षिविनायकंच॥
 येवात्रकाश्यानिवसंत्यधर्मतो नशर्मतेषांभवतेकदापि॥ ४२॥ तेभैरवाक्षानलरुक्षवीक्षरौःनिर्दग्धपापाः
 प्रभवंतिसद्यः॥ येत्रविमुक्तेचप्रांभोजनानदुर्बोजनायेगरलाशनैर्मृताः॥ हुताशनंदीपयतांगहेबुदुर्घनदुर्ह
 वनरोदनेरताः॥ तेभैरवाक्षानलरुक्षवीक्षरौःनिर्दग्धपापाःप्रभवंतिसद्यः॥ ४४॥ येत्रानंदवनेद्विजातिहूननैः
 पानैश्चसंनिंदनैः॥ शैवासयादिमायामयवरपरधनहृद्योरताश्चान्यदारे॥ ४५॥ तेभैरवाक्षा०॥ येकाश्यांवस
 तांक्रुधाहितमहो कुर्वन्तिनैराश्यनः संक्रुधान्याचकपाचकान्प्रतिरुबासंतो हंसन्त्यन्वहं॥ तेभैरवा०॥ ४६॥
 महाश्मशानेत्रवसंत्यसाधवोयेमाधवार्चाविमुखाहिदुर्मुखाः॥ तेभैरवाक्षानलरुक्षवीक्षरौःनिर्दग्धपापाःप्रभव
 न्तिसद्यः॥ ४७॥ मूकांधपंगुवधिरानधरोकरोतिहीनान्विहीनांश्चधनैर्द्विबंतियै॥ तेभैरवाक्षानलरुक्ष०॥ ४८॥
 येविश्वनाथनतिदर्शनतोविहीनावीरेशयज्ञेशविनिंदनेरताः॥ तेभैरवाक्षानल०॥ ४९॥ येचान्नपूर्णानतिदर्श
 नोस्त्रिनामातापितृणांगुरुणांविनिंदकाः॥ तेभैरवाक्षानल०॥ ५०॥ येत्रान्तर्गृहविभ्रमेभ्रमजुषःप्रांभोर्धना
 हारिणःस्तेनायेनिरपत्रपापलानुलाविक्रेतयेगवां॥ तेभैरवाक्षानल०॥ ५१॥ मांसानांपशुहंसिनांस
 भवंतैलंतिलंतंडुलान्गोधूमानघमाश्चयेपदकृतोभक्ष्यास्तथाशर्कराः॥ तेभैरवाक्षानलः॥ ५२॥ येत्रैवगंगा
 भसिनैवमज्जनातेदुर्जनायेमलिकर्णिनिंदकाःयेत्रैवसाक्षादूरदुष्टिनोजनाःपार्श्वनाहीननराश्चयामराः
 ॥ तेभैरवाक्षानल०॥ ५३॥ येत्रैवसत्रैर्नयजत्यदनिनोयेमानिनोभिषुषुभैरववर्जिताः॥ तेभैरवाक्षानल०
 ॥ ५४॥ येत्रैवनित्यंनिवसंत्यदंडपानीयशालाप्रतिरोधकागवां॥ तेभैरवाक्षानल०॥ ५५॥ येदंडपाणिपद
 पंकजदर्शनेनहीनाश्चकेदारसमर्चनोस्त्रिनाः॥ तेभैरवाक्षानल०॥ ५६॥ यत्रप्रदोषेषुसदोषमानसा
 त्रिलोचनार्चाभयवर्जिताये॥ तेभैरवान०॥ ५७॥ येकेचिदज्ञादिवसेन्नभोजनाःकालाचमीभैरवपूजनो

शि-व.
८७

॥ स्मृताः ॥ ते भैरवाः ॥ ५८ ॥ चतुर्दश्यां काश्यां शिवनतिविमुखानकशक्तान्नभक्ता मुक्ताः प्रभवन्ति प्रापजनुबोयेमानुवाः
पिनः ॥ ये पर्वण्यतिशेयभाषणपरायेश्वर्यात्रोद्दितास्ते सर्वेपिमहोरुभैरवमहादंष्ट्राग्रनश्वरिता ॥ ५९ ॥ ये त्रिपुंड्र
हिताविधनोर्ध्वपुंड्रः रुद्राक्षहारवलयोद्दिता सर्वगात्राः ॥ अन्यार्धरुद्रजपिनोपि च यंत्रमंत्रविभ्रामतः स्थितिपरा
परभैरवाः ॥ ६० ॥ पंचाक्षरं वेदगणं च श्रुद्धे ददाति योत्रैव तिलस्य होमकृत ॥ अर्णार्धमेवात्र च संत्यसाधतो उमाध
वो नुंगसुलिंगभंगकाः ॥ ६१ ॥ प्रासादप्रवरं मेशसदनं विप्रस्यवाभंगकृत ॥ योत्रैवार्तकृतघ्नतस्वरवरो हारे बुनिंदाकरः
॥ पुण्यघोगरदः सुरासवरवः स्त्रीबालहागोवधः सर्वे ते प्रभवन्ति भैरवकशाघानोग्रमात्रानराः ॥ ६२ ॥ ये वापांघवि
रोधकाश्च मम हृदये विहीना नरा घोरास्ते यमकिंकरैरपि सदा संनाडिताश्च सौः ॥ कः सोढावरभैरवार्भटकशाघाता
हिमीताः परं निष्वापात्रभवन्ति रुद्रगणपानानिष्कृतांगाः परे ॥ ६३ ॥ किंचात्रैवरहस्यमंतरगृहे शंभोर्नमूत्रं शकृन्
निषीवेन्नचकिंल्विषीन्वनभवेत्पारुष्यमारुष्यहत् ॥ नव्याहोरेत्यरुजं वरकाशिसंस्त्रोभूतेषु चाद्रोहकदेव
संवसेत्परां ॥ ६४ ॥ कुर्याच्चैन्मलमूत्रमंतरगृहे लिंगोत्तमंगेषु तेन तत्केपिनिवार्यपातकवरं नानिष्कृतं तद्भ
वेत् ॥ तस्मादद्यात्तर्हमध्यसंस्त्रो न वै गृहस्त्रो नयतिर्वसेन्नरः ॥ ६५ ॥ स्तन उवाच ॥ ईशारव्यथाशशिधरे
रामुद्रशिवायै प्रोक्तं शस्यमधिनाग्निशिखोपमानः ॥ पापौघान् लहन् नो गृह्णार्थं यद्यः सद्यो विमुक्तिं कुरुं
शकृत्तिजन्मदार्थी ॥ ६६ ॥ ते सत्रिणस्त्रिनयनार्चनज्ञातपुण्यैः सम्यग्निगोत्रवसिनो नियताग्निहोत्रिणः ॥
वन्याश्च संन्यासिवराश्च सूत्रानेवर्णिनोपिविविधुः शिवमेव चान्ते ॥ ६७ ॥ शिवः पादार्विंदश्चियाश्चिं श्रीप
तिं विधिं ॥ उवाच यं नियो नित्यं तस्मै नित्यं नमो नमः ॥ ६८ ॥ अस्तु स्वस्तिसमस्तवस्तुषु चिरं भाग्यं भवति स्तुलं नि
स्तोकं प्रभवन्तु कर्मगतयोऽन्यस्त्रमार्गानवै ॥ आस्तां वास्तवमेव लोका मखिलं नास्तं हि संगच्छन्तान् श
स्नं हस्तगतं भवेत्त निखिलं कस्तं भजे नो हरं ॥ ६९ ॥ हस्तन्यस्तसमस्तलोकसु महद्भिध्वस्तमस्तं विधेः ब

राम-
८७

सुव्यस्तमखक्रियादिविधुरंसन्यस्तदृष्टासुहृन्॥ वसंतलक्ष्मिरिशानमच्युतशरंकस्तेनुभौहेन्नरेवित्रस्ताखिव
 ललोकजालमगजाकांतंभजेकेवलं॥ १०॥ व्यावत्पूषादिशेषस्थितिरियमखिलासागरालोकपालाचंद्रं
 दानलवायवः विधिहरीशानाद्यपर्वताः॥ नद्यः सद्योघहृद्यः यमनियमपराविप्रजानासुविद्याविद्योतं
 नांगृहर्षाशिवसुहृशकृपापात्रमात्राप्रवित्राः॥ ११॥ सर्वः शर्वप्रसादाद्भुविविहितयशोखर्वगर्वैकभ
 क्त्याअर्चोद्यन्मुखसन्मखादिकर्णैः रक्षंतुगांस्तत्रियाः॥ विप्राः सत्रादिशीलायमनियमहितावश्यवैश्या
 भवंतुश्रूद्रावित्त्राविदुखाः प्रतिदिशममलाः सर्वसर्वसुशीलाः॥ अनर्गलंमंगलमस्तुनित्यंयन्मंगला
 याः पतिसुप्रसादयतः॥ स्वस्तिप्रजाभ्योद्विपदांचनुष्यदांसदाविपद्वारणमस्तुमह्यं॥ १३॥ इतिश्री

शिवरहस्येद्वादशांशैर्दृष्टानाख्येस्तमुनिसंवादेनामच

त्वरिंशोऽध्यायः॥ ४०॥ इदं पुस्तकं श्रीकाशीवि

श्वेश्वरार्पणमस्तु॥ ॐ गायत्रीवल्लभसांव

सदाशिवायनमः॥ ॐ श्रीशिवायनमः॥

ॐ शंकरायनमः॥ ६॥ ॐ

शि.व.
र.
८८

॥ इति श्रीशिवरहस्यद्वादशांशदर्शाना
ख्यः समाप्तः ॥ अपरदेव इति हास इति ॥

राम.
८८